

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

Megjelenik kéthavonta

7. (117.) évfolyam, 2. szám

Megjelent: 2012. április

Felelős kiadó:

Dr. Bendzsel Miklós

Felelős szerkesztő:

Bana Zsuzsanna

Tervezőszerkesztő:

Plette Péter

Szerkesztőség:

Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala

1054 Budapest, Garibaldi u. 2., Telefon: 474 5554

Levélcím: Pf. 552, 1374, e-mail: iszjsz@hipo.gov.hu

www.sztnh.gov.hu

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletága,
1008 Budapest, Orczy tér 1.

Előfizethető valamennyi postán, kézbesítőknél,
e-mailen (hirlapelofizetes@posta.hu), faxon: 303 3440.

További információ: 06 (80) 444 444

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk a 06 (80) 444 444 zöldszámon.

Egyes szám ára: 2000 Ft

Egy évre: 12 000 Ft

SZTNH – Nyomda – 2012.001/2

Felelős vezető:

Varju Zsuzsa

HU ISSN

1587–5563

Szerkesztőbizottság:

Dr. Bendzsel Miklós elnök

*Bana Zsuzsanna, Dürr János, dr. Ficsor Mihály, dr. Gonda Imre,
Hajdú Judit, Kürtös József, dr. Tószegi Zsuzsanna, Ujvári János*

7. (117.) ÉVFOLYAM 2. SZÁM

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

IPARJOGVÉDELMI ÉS SZERZŐI JOGI SZEMLE

7. (117.) ÉVFOLYAM 2. SZÁM

2012. április

Ficsor Mihály

Nemzeti jelképeink a védjegyjogban – I. rész

Mezei Péter

A fájlcsere retorikája – gondolatok egy álvita margójára

Keserű Barna Arnold

**A védjegyek összetéveszthetőségének joggyakorlata az USA,
az Európai Unió és Magyarország védjegyjogában**

Dr. Vida Sándor

**Pszeudovédjegy és doménnév rosszhiszemű regisztráltatása –
az EU Bíróságának ítélete**

Dr. Tószegi Zsuzsanna

**Az elektronikus kormányzati fejlesztések tapasztalatai
a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalában**

SZELLEMI TULAJDON NEMZETI HIVATALA

TARTALOM

<i>Ficsor Mihály</i>	Nemzeti jelképeink a védjegyjogban – I. rész	5
<i>Mezei Péter</i>	A fájlcsere retorikája – gondolatok egy álvita margójára	46
<i>Keserű Barna Arnold</i>	A védjegyek összetéveszthetőségének joggyakorlata az USA, az Európai Unió és Magyarország védjegyjogában	68
<i>Dr. Vida Sándor</i>	Pszeudovédjegy és doménnév rosszhiszemű regisztráltatása – az EU Bíróságának ítélete	96
<i>Dr. Tószegi Zsuzsanna</i>	Az elektronikus kormányzati fejlesztések tapasztalatai a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalában	114
<i>Dr. Palágyi Tivadar</i>	Külföldi iparjogvédelmi hírek	129
Válogatás a Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményeiből		164
Könyv- és folyóiratszemle		174
Summaries		192

A folyóiratban megjelenő tanulmányok a szerzők véleményét tükrözik, amely nem feltétlenül azonos a szerkesztőbizottság álláspontjával.

CONTENTS

<i>Mihály Ficsor</i>	Our national symbols in trade mark law – Part 1	5
<i>Péter Mezei</i>	Rhetoric of file sharing – thoughts on the margins of an artificial dispute	46
<i>Barna Arnold Keserű</i>	Legal practice of likelihood of confusion regarding trade marks in the trade mark law of the United States, the European Union and Hungary	68
<i>Dr Sándor Vida</i>	Pseudomark and domain name registration in bad faith	96
<i>Dr Zsuzsanna Tószegi</i>	Experiences of electronic government developments at Hungarian Intellectual Property Office	114
<i>Dr Tivadar Palágyi</i>	News in the field of industrial property protection abroad	129
Selection of advisory opinions of the Body of Experts on Copyright		164
Review of books and periodicals		174
Summaries		192

NEMZETI JELKÉPEINK A VÉDJEGYJOGBAN – I. RÉSZ*

I. Bevezetés

1.1. Magyarország Alaptörvényének elfogadása és hatálybalépése – oly sok minden mellett – nemzeti jelképeink (hazánk címerének és zászlajának) szabályozásában is változást hozott. Természetesen nem a címer és a zászló változott meg; a rájuk és a használatukra vonatkozó alkotmányos és törvényi szintű rendelkezések viszont megújultak.

1.2. Az Alaptörvény I) cikkének (1) bekezdése tartalmazza a címer ábrás megjelenítését. Ezenkívül szöveges leírást is ad róla: *„Magyarország címere hegyes talpú, hasított pajzs. Első mezeje vörössel és ezüsttel hétszer vágott. Második, vörös mezejében zöld hármashalomnak arany koronás kiemelkedő középső részén ezüst kettős kereszt. A pajzson a magyar Szent Korona nyugszik.”*

Az Alaptörvény I) cikkének (2) bekezdése ugyanebben a rendben határozza meg az állam zászlaját: az ábrás megjelenítés szöveges ismertetéssel társul. Ez utóbbiba – erősen szimbolikus jellegű – értelmezés is szöveződik: *„Magyarország zászlaja három, egyenlő szélességű, sorrendben felülről piros, fehér és zöld színű, vízszintes sávból áll, amelyben a piros szín az erő, a fehér szín a hűség, a zöld szín a remény jelképe.”*

Mindamellet az Alaptörvény I) cikkének (4) bekezdésében foglalt megengedő szabály szerint *„a címer és a zászló a történelmileg kialakult más formák szerint is használható”*. Ugyanez az alaptörvényi bekezdés bízza külön – ráadásul sarkalatos – törvényre a címer és a zászló használatának részletes szabályozását.

1.3. Az Alaptörvény említett bekezdése alapján, az Alaptörvény e tárgykörben történő végrehajtására fogadták el a Magyarország címeréről és zászlajának használatáról, valamint állami kitüntetéseiről szóló 2011. évi CCII. törvényt, (a Címertv.-t), amelynek a címer és a zászló használatára vonatkozó rendelkezései sarkalatosnak minősülnek, és 2012. január 1-jén léptek hatályba.¹ A Címertv. 10. §-a állapítja meg a címert vagy a zászlót tartalmazó védjegy vagy ilyen formatervezési minta oltalmának megszerzéséhez szükséges engedély kiadásának rendjét és szempontjait.

* A tanulmány második része az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2012. júniusi számában jelenik meg.

¹ L. a Címertv. 27. §-ának (1) bekezdését és 25. §-át.

1.4. Ezekre a kiemelkedően fontos jogalkotási fejleményekre figyelemmel időszerű és indokolt a nemzeti jelképek és a védjegyek viszonyára vonatkozó szabályozás áttekintése. Ennek célszerű kiterjednie a nemzetközi, az európai uniós és a hazai előírásokra, továbbá – különösen az utóbbiak kapcsán – a szabályozás történeti alakulására is. Mindezek alapján kísérli meg ez az írás, hogy a joggyakorlat számára is hasznos megfontolásokkal – fogódzókkal – szolgáljon.

II. Nemzeti jelképekre vonatkozó szabályok a Párizsi Uniós Egyezményben

2.1. Az ipari tulajdon oltalmáról szóló Párizsi Egyezmény (Párizsi Uniós Egyezmény, PUE)² 6ter cikke szabályozza az államok és a nemzetközi kormányközi szervezetek jelzéseinek különleges védjegyjogi státuszát. Noha e szabályozás előzményeit már a PUE 1883. évi megkötése idején elfogadott, eredeti szövegváltozatban is fellelhetjük, magát a 6ter cikket az 1925-ben megtartott hágai felülvizsgálati értekezleten illesztették be az egyezménybe. A londoni felülvizsgálati konferencián – 1934-ben – csupán kisebb formai változtatásokon esett át az egyezmény e része. Az 1958-ban Lisszabonban megtartott diplomáciai értekezleten viszont átfogó felülvizsgálatnak vetették alá, és a szabályozás több fontos kérdésben módosult, illetve kiegészült. Ekkor kerültek be a 6ter cikkbe a nemzetközi kormányközi szervezetek jelzéseire vonatkozó rendelkezések, és ekkor hagytak fel a korábbi szövegekben alkalmazott különbségtétellel a közismert és az ilyen ismertséget nélkülöző állami felségjelzések között. A PUE stockholmi szövege a 6ter cikk tekintetében megegyezik a lisszabonival.³

2.2. A PUE 6ter cikke egyaránt vonatkozik államok és nemzetközi kormányközi szervezetek jelzéseire. Noha ez az írás a nemzeti jelképekre összpontosít, a 6ter cikknek a nemzetközi szervezetek jelzéseivel foglalkozó rendelkezései sem maradhatnak figyelmen kívül, hiszen értékes és a gyakorlat számára is hasznos következtetések szűrhetők le az állami és a nemzetközi szervezeteket megillető jelzések szabályozásának különbségeiből.

2.3. A 6ter cikk a PUE tagországai között alkalmazandó. Ezenkívül alkalmazni kell azt a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) tagjai között is – függetlenül attól, hogy részesei-e a PUE-nek vagy sem – a WTO TRIPS-megállapodásának⁴ 2.1 cikke értelmében. A 6ter cikk-

² Kihirdette az 1970. évi 18. törvényerejű rendelet.

³ G. H. C. Bodenhausen: Guide to the Application of the Paris Convention for the Protection of Industrial Property. BIRPI, Geneva, 1968, p. 94–95.; Article 6ter of the Paris Convention: Legal and Administrative Aspects. Document prepared by the Secretariat. WIPO, SCT/15/3, Geneva, October 14, 2005 (a továbbiakban: WIPO-összefoglaló), p. 3.

⁴ Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS Agreement) (1994); hazánkban kihirdette az 1998. évi IX. törvény; a TRIPS-megállapodás 2. cikkének (1) bekezdése megköveteli a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) tagjaitól, hogy – egyebek mellett a védjegyeket illetően – tegyenek eleget a PUE 1–12. és 19. cikkeinek.

nek a TRIPS-megállapodás céljaira történő végrehajtásáról rendelkezik a Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) és a WTO között 1995. december 22-én létrejött és 1996. január 1-jén hatályba lépő megállapodás (WIPO/WTO-megállapodás)⁵. Mindazonáltal az, hogy a PUE 6ter cikkét a WTO és a TRIPS-megállapodás keretei között is alkalmazni kell, nem változtatott, nem változtatható a 6ter cikknek azon az alapvető sajátosságán, hogy különbséget tesz az államok és a nemzetközi kormányközi szervezetek jelzései között, és eltérő szintű védettséget nyújt számukra. Lehetnek tehát a WTO tagjai között nemzetközi kormányközi szervezetek is az államokon kívül, az előbbieket jelzései a PUE 6ter cikkének alkalmazásában akkor sem az államok, hanem csak a nemzetközi szervezetek jelzéseire vonatkozó rendelkezések szerint élvezhetnek védettséget. Ezzel szemben a WTO azon tagjai, amelyek nem államok (azaz pl. az Európai Unió), a WIPO/WTO-megállapodás 3. cikkének (2) bekezdése értelmében gyakorolhatják azt a kifogásolási jogot, amelyet a PUE 6ter cikkének (4) bekezdése eredetileg csak a Párizsi Unió országainak biztosított. A kifogásolás ilyen esetben is a WIPO Nemzetközi Irodája útján valósul meg.⁶

2.4. Az 1925. évi hágai felülvizsgálati értekezlet iratai és a PUE 6ter cikkéhez fűzött hivatalos és nem hivatalos kommentárok is megerősítik: a 6ter cikk szerinti védettség nemcsak maguknak a Párizsi Unió országainak a felségjelzéseit illeti meg, hanem azoknak az államoknak a jelzéseit is, amelyek a PUE-ben részes valamely szövetségi állam tagjai. Az állami jelzéseket megillető védettség továbbá – e nemzetközi konszenzus szerint – kiterjed az uralkodóházak családi címereire is.⁷ Arról mindazonáltal hallgatnak a kommentárok, hogy ez utóbbiak az állami jelzések 6ter szerinti védettségét csak akkor élvezhetik-e, ha a Párizsi Unió érintett országa királyság, vagy akkor is, ha köztársaság. Azzal a feltételezéssel élhetünk, hogy királyságok esetében az uralkodóház családi címerére mindenképpen kiterjed az állami jelzések 6ter cikk szerinti védettsége, míg köztársaságok esetében csak akkor, ha a korábbi királyság uralkodóházának családi címere még mindig összefonódik az állami szuverenitással, és így annak szimbolizálására a tovább élő történelmi hagyomány okán továbbra is alkalmas.

Az említett források hívhatók segítségül annak alátámasztására is, hogy tartományok, valamint területi és helyi önkormányzatok zászlaira, címereire és egyéb jelvényeire az állami felségjelek 6ter cikk szerinti védettsége nem terjeszthető ki. Erre a nemzetközileg elfogadott jogértelmezésre épített a Magyar Szabadalmi Hivatal, amikor Budapest főváros egyes jelképeinek védjegyjogi megítélése tárgyában kényszerült állásfoglalásra a főjegyző megkeresése alapján. A 2006 januárjában kelt – az akkori jogi helyzetet és terminológiát tükröző – állásfoglalás⁸ a következőkre mutatott rá: alkotmányos berendezkedésünkéből és

⁵ Agreement Between the World Intellectual Property Organization and the World Trade Organization (1995).

⁶ WIPO-összefoglaló, i. m. (3), p. 4. és p. 6–9.

⁷ Bodenhausen: i. m. (3), p. 96.; WIPO-összefoglaló, i. m. (3), p. 4.

⁸ Eln.: 17/2006/3.

az önkormányzati törvényből is következik, hogy „a helyi önkormányzatok nem azonosíthatók az állammal, a Magyar Köztársasággal, és nem számítanak állami szerveknek sem. Ennek megfelelően az 1995. évi LXXXIII. törvény [vagyis a Címertv. elődje] sem sorolja a Magyar Köztársaság nemzeti jelképeire a főváros címerét, zászlaját vagy egyéb jelképét. Mind a PUE 6ter cikkének (1) bekezdéséből, mind pedig a magyar közjogi berendezkedésből az következik tehát, hogy a fővárosi önkormányzati jelképek nem tartoznak az állami felségjelek közé. A turisztikai jelkép ('logó') kapcsán ez fel sem vetődik, a főváros címere és zászlója esetében pedig a PUE 6ter cikke (1) bekezdésének már ismertetett – autentikus – értelmezéséből adódik, hogy a Vt. 3. §-a (2) bekezdésének a) pontja nem alkalmazható e fővárosi jelképekre.” Mindez a jelenlegi hazai jogi helyzetben – vagyis az Alaptörvény és a Címertv. alapján – is megállja a helyét; a PUE 6ter cikkének autentikus és nemzetközi konszenzussal övezett értelmezése pedig értelemszerűen azóta sem változott meg.

2.5. A 6ter cikk (1)(a) bekezdése alapján a speciális védettség tárgyai a következő állami felségjelek lehetnek: „címerek” (*armorial bearings, armoiries*), „zászlók” (*flags, drapeaux*) és „egyéb állami jelvények”, avagy más állami felségjelek, más állami jelképek (*other State emblems, autres emblèmes d'État*).⁹

A címert az egyik tekintélyes hazai heraldikai monográfia a következőképpen határozza meg:

„A címer a középkori fegyverhasználaton alapuló, olyan, legtöbbször pajzs alakú jelvény (szimbólum), amelyet magánszemélyek vagy testületek megkülönböztető jelként használnak. A címerek megítélése koronként és országonként változott. Általában az alábbi követelményeket támasztják velük szemben: 1. A címerek színes jelvények. (Ez azonban nem jelenti azt, hogy mindig színesen is ábrázolták őket. Így például általában nem színesek a középkori pecsétek vésetei, mégis címereknek tarthatják ábráikat, mivel joggal tételezzük fel, hogy színes eredeti után készültek.) 2. Ábrázolásaik mértani formák vagy stilizált képek. A térbeli ábrázolás nincs megengedve, illetve csak kismértékű lehet. 3. Fő hordozójuk a pajzs. A szakírók többsége szerint pajzs nélkül nincs is címer. Újabban azonban egyes kutatók a zászlón ... ábrázolt, sőt esetleg a címer funkciójában szerepeltetett bármely jelvényt is címernek tekintik, ha az bizonyos egyéb ... feltételeket kielégít. 4. A címerek öröklődnek, a földbirtokhoz vagy a családhoz kötöttek. Egyes, nem személyhez kapcsolódó, főleg testületi címerek esetében az öröklődést az állandósult használat (vagy legalábbis annak az igénye) helyettesíti.”¹⁰

Ha e definícióról lefosztjuk a feudális-történeti elemeket, és az állami címerek sajátosságaihoz igazítjuk, illetve védjegyjogi olvasatba helyezzük, a következőkre juthatunk: a 6ter

⁹ Ez az írás a PUE-nek az 1970. évi 18. törvényerejű rendelettel kihirdetett magyar szövegét veszi alapul a 6ter cikk rendelkezéseinek idézésekor; szükség esetén a fordítás pontatlanságait jelezzük, illetve más kifejezés használatával korrigáljuk.

¹⁰ Bertényi Iván: Magyar címertan. Budapest, 2003, p. 14–15.

cikkben említett címerek színes ábrás megjelölések, és ahhoz a szervezethez (államhoz, nemzetközi kormányközi szervezethez) kötődnek, amely állandósult jelleggel, megkülönböztető jeleként használja őket. Természetszerűleg – ahogy erre a PUE magyarázatai is rámutatnak – az államok esetében a címer a szuverenitás szimbolikus hordozója, az állami önazonosság megjelenítője is.¹¹ A Címertv. indokolása is ezt a felfogást követi: a címert „*az államisághoz kötődő, azt kifejező jelképként*” írja le.

A PUE 6ter (1)(a) bekezdésének alkalmazásában a címer klasszikus – és mondhatjuk: európai – definíciójától annyiban mindenképpen el kell szakadni, amennyiben a PUE egyes országai – főleg, de nem kizárólag az Európán kívüliek – olyan állami címereket is használnak, amelyeket nem pajzs „hordoz”, vagyis amelyek nem pajzsra vagy annak valamilyen stilizált változatára épülnek.

A 6ter cikk rendszerében – amint erről még szó lesz – a Párizsi Unió országai a Nemzetközi Iroda útján kölcsönösen közlik egymással állami jelvényeiket (köztük címereiket is). Ennek során feltüntetik, hogy az adott jelvény a 6ter cikkben szereplő felségjelek melyik csoportjához, melyik kategóriájába tartozik; a Nemzetközi Iroda a 6ter cikk alapján vezetett adatbázisában is e kategóriák szerint rendezve jelenítik meg az egyes államok különféle felségjeleit, jelvényeit. A címerként történő besorolásnak – mint majd még látni fogjuk – a 6ter cikk (9) bekezdésének szempontjából van jelentősége: az e rendelkezésben a nem védjegyként történő, ugyanakkor megtévesztő kereskedelmi használattal szemben biztosított speciális védelem ugyanis csak az állami címereket illeti meg, azaz az állami felségjelek és jelvények közül is csakis a címert. Annak megítélésekor, hogy a 6ter cikk alapján notifikált állami jelvény címernek minősül-e, természetesen a származási ország szuverenitásának tiszteletben tartásával, az ott irányadó jogszabályok és szokások lehető legteljesebb figyelembevételével kell eljárnia a Párizsi Unió többi országának, mindazonáltal – ahogy ezt a PUE kommentárjai is aláhúzzák – a besorolás és a 6ter cikk szerinti védettségre való jogosultság kérdésében a végső döntés ez utóbbiakra tartozik.¹²

Az Alaptörvény I) cikkének (1) bekezdésében meghatározott és a Címertv. rendelkezései szerint használatos, illetve használható állami címerünk a PUE 6ter cikkének alkalmazásában bármiféle kétség nélkül tarthat számot az ilyenként történő elismerésre és védettségre a Párizsi Unió többi országában. A Nemzetközi Irodának a 6ter cikk alapján működtetett adatbázisában¹³ hazánk címere az Alaptörvényben meghatározott formában szerepel, és a Párizsi Unió más országából nem érkezett kifogás az állami címerként való védelmével szemben.

¹¹ *Bodenhausen*: i. m. (3), p. 96.; WIPO-összefoglaló, i. m. (3), p. 4.; Concise International and European IP Law. Szerk.: *Thomas Cottier, Pierre Véron* (a szócikk szerzője: *Pflüger*), p. 229.

¹² *Bodenhausen*: i. m. (3), p. 96. és p. 100–103.

¹³ „6ter Express”. L.: <http://www.wipo.int/article6ter/en/>

A PUE 6ter cikkének (1)(a) bekezdésében nevesített másik „állami jelvény” a zászló. Az állami zászlókat ismertnek tételezik fel. Ezt tükrözi az is, hogy az egyezmény 1958. évi felülvizsgálata óta nem szükséges a 6ter cikk szerinti védettség beállításához az országok zászlóinak kölcsönös közlése a Nemzetközi Iroda útján (noha ez olyan lehetőségként fennmaradt, amellyel tetszésük szerint továbbra is élhetnek az egyes országok).

Magyarország zászlaját az Alaptörvény – már idézett – I) cikkének (2) bekezdése egyértelműen meghatározza, mégpedig egyszerű trikolórként. A Címertv. 11. §-ának (3) bekezdése mindazonáltal a címerrel ellátott zászló, lobogó használatát is megengedi a „nemzethez tartozás kinyilvánítása céljából” magánszemélyek számára, továbbá – eseti jelleggel – „a nemzeti ünnepek, az ezekhez kapcsolódó és egyéb társadalmi (különösen politikai, gazdasági, tudományos) esemény, nemzeti jellegű más megemlékezés, valamint katonai tiszteletadás alkalmával”. Szintén megemlítendő, hogy az Alaptörvény I) cikkének (4) bekezdése alapján a zászló – akár csak a címer – a történelmileg kialakult más formák szerint is használható.

Magyarország zászlajaként a már említett egyszerű – címer nélküli – trikolór, vagyis az Alaptörvényben meghatározott változat szerepel a Nemzetközi Irodának a 6ter cikk alapján működtetett adatbázisában.

A 6ter cikk (1)(a) bekezdéséből kitűnik: a címer és a zászló is „állami jelvény”. Nevesítésük oka – nyilvánvalóan kiemelkedő szimbolikus jelentőségük mellett –, hogy a 6ter cikk a zászlóra és a címerre a többi állami jelvényre vonatkozótól eltérő rendelkezéseket is megállapít. A 6ter cikk (1)(a) bekezdése a címeren és a zászlón kívül az egyéb állami jelvényeket is védettségben részesíti. Egyes kommentárok az egyéb állami jelvényre példaként említik az állami körbélyegzőket, pecséteket és a törvényes fizetőeszközök (bankjegyek és érmék) megjelöléseit.¹⁴

2.6. A 6ter cikk (1)(a) bekezdése a védett jelzések között sorolja fel – a klasszikus állami felségjeleken („állami jelvényeken”) kívül – a hivatalos ellenőrzési és hitelesítési jegyeket és bélyegeket (helyesen inkább: fémjelzéseket). Ez utóbbiak védettsége azonban – mint még látni fogjuk – nem feltétlen, nem abszolút, hanem csupán az azonos vagy hasonló áruk kapcsán áll fenn a 6ter cikk (2) bekezdése értelmében. A PUE magyarázatai hangsúlyozzák, hogy a jelzések e kategóriáinál is csak akkor áll fenn a 6ter cikk szerinti védettség, ha azokat a PUE-ben részes ország maga fogadja el és használja – és nem csupán valamely területi egysége vagy alsóbb fokú közigazgatási szerve.¹⁵

Ellentétben a nemzetközi kormányzati szervezetekkel, az országok nem élveznek védettséget a 6ter cikk alapján a nevüket vagy annak rövidítését illetően. Az országok neve vagy a nevük rövidítése tehát nem esik a 6ter cikk hatálya alá (ami természetesen nem zárja ki a

¹⁴ Pflüger: i. m. (11), p. 230.

¹⁵ Bodenhausen: i. m. (3), p. 96–97.; WIPO-összefoglaló, i. m. (3), p. 4.

valamely ország teljes vagy rövidített nevét tartalmazó vagy abból álló megjelölések védjegyoltalmának más kizáró okból történő elutasítását).¹⁶ Ezt a felfogást tükrözi a Címertv. is, hiszen – ellentétben a hasonló tárgykörű, korábban hatályos törvénnyel – nem tér ki az államra utaló elnevezés használatának szabályozására; az indokolás szerint „*elsősorban azért, mert az nem vonható a nemzeti jelkép fogalma alá*”.

2.7. Az előzőekben bemutatott állami jelvényeknek és más állami jelzéseknek a PUE 6ter cikke sajátos védettséget nyújt. Célszerűbbnek tűnik a „védettség” kifejezés használata a „védelem” vagy az „oltalom” helyett. A Nemzetközi Iroda publikációiban a 6ter cikk nem hivatalos – de a nemzetközi közfelfogást tükröző – címe arra utal: a védjegyek szabályozása körében az állami emblémákra, hivatalos fémjelekre és a nemzetközi szervezetek emblémáira vonatkozó tilalmakkal van itt dolgunk (az angol cím a következő: *Marks: Prohibitions concerning State Emblems, Official Hallmarks, and Emblems of Intergovernmental Organizations*). A 6ter cikkben található szabályozás tehát alapvetően nem valamiféle *sui generis* iparjogvédelmi oltalmat biztosít a szóban forgó felségjelzések számára, hanem tilalmakat mond ki a védjegyként történő lajstromozásukra és használatukra. A meghatározó nézőpont tehát az, hogy védjegyként mi lajstromozható és használható – és a 6ter cikk a szóban forgó felségjelzéseket épp e körből, azaz a védjegyként lajstromozható és használható megjelölések köréből vonja ki. Ennek felel meg, hogy a nemzeti és regionális jogrendszerekben tipikusan a védjegyoltalomból kizáró okként szabályozzák a PUE 6ter cikkének esetkörét. *Bodenhausen* szerint a PUE e cikke „*védjegyekre vonatkozik ugyan, a célja mégsem az, hogy az ipari tulajdon tárgyaiként szabályozza az oltalmukat, hanem inkább az, hogy bizonyos körülmények között kizárja az oltalom alá kerülésüket*”.¹⁷

Ezt a hagyományos felfogást nincs okunk alapjaiban megkérdőjelezni; legalább két körülmény mindazonáltal óvatosságra és további megfontolásra inthet minket. Egyrészt a 6ter cikk (1)(a) bekezdésének az a fordulata, amelynek értelmében a Párizsi Unió országainak nemcsak a védjegyként való oltalmazással szemben kell az érintett felségjelek számára védettséget biztosítaniuk, hanem „*megfelelő rendelkezésekkel*” (helyesen: intézkedésekkel) meg is kell tiltaniuk a védjegyként vagy annak alkotóelemeként történő használatukat. Ez a megfogalmazás azt sugallja, hogy a PUE országai *ex officio* tartoznak eljárni és legalább közigazgatási szankciókat alkalmazni a 6ter cikkbe ütköző védjegyhasználattal szemben (más szóval: nem elegendő csupán a védjegyoltalomból kizárt megjelölések közé felvenni a 6ter cikk alá tartozó jelzéseket). Másrészt figyelmet érdemel a 6ter cikk (9) bekezdése, amely az állami címerek számára külön védettséget – azt mondhatnánk: ezúttal valóban külön jogi

¹⁶ Erre nézve l. bővebben: Draft Reference Document on the Protection of Country Names Against Registration and Use as Trademarks. Document prepared by the Secretariat. WIPO, SCT/25/4, Geneva, February 18, 2011, p. 1–7.

¹⁷ *Bodenhausen*: i. m. (3), p. 95.

védelmet, oltalmat – biztosít: „[a]z unió országai kötelezik magukat, hogy megtiltják a kereskedelemben az unió más országai címerének engedély nélküli használatát, ha a használat az illető árucikk származása tekintetében megtévesztésre alkalmas”.

2.8. A 6ter cikk a védjegyként való lajstromozással vagy a védjegyként történő használattal szemben nyújt védeltséget az állami jelvények és más állami jelzések számára. Ennek alapján a Párizsi Unió országainak (és a WTO tagjainak is; lásd a 2.3. pontot) a lajstromozást meg kell tagadniuk, vagy a tilalom ellenére foganatósított lajstromozást hatálytalanítaniuk kell.

Ez a védeltség a PUE 6ter cikkének szövege szerint csupán az áruvédjegyként (gyári vagy kereskedelmi védjegyként, „*trademark*”-ként) való lajstromozással vagy használattal szemben illeti meg az állami jelzéseket, a szolgáltatási védjegyek kapcsán a PUE elvileg ilyesmit nem követel meg. Mindazonáltal már *Bodenhausen* rámutatott: „*a tagállamok tehát nem kötelesek ezt a cikket a szolgáltatási védjegyekre is alkalmazni, de szabadságukban áll, hogy e védjegyekre is analóg szabályokat alkalmazzanak, és feltehetőleg ezt meg is teszik, figyelemmel e cikk rendeltetésére*”.¹⁸

A Védjegyjogi Szerződés¹⁹ 16. cikke értelmében valamennyi szerződő félnek a szolgáltatási védjegyekre is alkalmaznia kell a PUE-nek a védjegyekre vonatkozó rendelkezéseit. Hazánkat e kötelezettség 1998. november 26. óta terheli, ekkor lépett ugyanis hatályba a Védjegyjogi Szerződés Magyarország vonatkozásában. Meg kell jegyezni, hogy sem a Vt., sem annak elődje, az 1969. évi IX. törvény nem tett különbséget az áru- és a szolgáltatási védjegyek között a PUE 6ter cikkére épülő kizáró okok szabályozásában. Amint arról még szó lesz, a PUE 6ter cikkéből következő kizáró okot az Európai Unió jogalkotása és joggyakorlata is éppúgy alkalmazza szolgáltatási védjegyekre, mint áruvédjegyekre.

A 6ter cikk alapján a védeltséget az érintett állami felségjelek és más jelzések nemcsak olyan védjegyek oltalmazásával és használatával szemben élvezik, amelyek kizárólag belőlük állnak, hanem az megilleti őket olyan védjegyek kapcsán is, amelyekben csak alkotóelemként szerepelnek. A védjegyként való lajstromozást tehát a 6ter cikk (1)(a) bekezdése értelmében meg kell tagadni vagy hatálytalanítani kell akkor is, ha a megjelölés pusztán a védett állami jelzésből áll, és akkor is, ha a megjelölés az állami jelzést csak egyik alkotóelemként tartalmazza.

2.9. A 6ter cikk (1)(a) bekezdése alapján a szóban forgó védeltség kiterjed az érintett állami jelzések címertani utánezataira is („*any imitation from a heraldic point of view*”). Az állami felségjeleknek és jelzéseknek tehát a címertani utánezatai sem lajstromozhatók vagy használhatók védjegyként vagy annak alkotóelemként.

¹⁸ *Bodenhausen*: i. m. (3), p. 95–96.

¹⁹ L. a Szellemi Tulajdon Világszervezetében létrejött Védjegyjogi Szerződés kihirdetéséről szóló 1999. évi LXXXII. törvényt.

Ezt a PUE kommentárjai rendre úgy értelmezik, hogy a címertani utánnazatra való hivatkozás folytán a lajstromozási és használati tilalom szűkebb tárgykörű, azaz az egyes védjegyek között meg nem engedhető hasonlóságnál is szorosabb egyezés esetén lép be csupán.²⁰ Ami tehát két védjegy viszonyában nem volna megengedhető (vagyis az összetéveszthetőségig való hasonlóság), az itt még elfogadható lehet, ha nincs szó címertani utánnazatról. Ennek magyarázataként azt hozzák fel, hogy az állami emblémák gyakran tartalmaznak hagyományos, megszokott, általánosan alkalmazott szimbólumokat – mint pl. oroszlánt, medvét, napkorongot –, és ezek védjegyelemként történő használatát indokolatlan volna megtiltani. A tilalomnak és ezáltal a 6ter cikk szerinti védettségnek – a teljes azonosság esetén kívül – a heraldikai jellegzetességek utánnazásával szemben kell érvényesülnie, azaz az olyan heraldikai elemek imitációját kell megakadályozni védjegyként vagy annak alkotórészeként, amelyek az egyes állami felségjeleket megkülönböztetik egymástól. A kommentár szerint „a tagállamoknak mindazonáltal szabadságában áll, hogy szélesebb védelemben részesítsék az állami emblémákat”.²¹

Függetlenül ez utóbbi – megengedő – fordulattól, érdemes a „címertani utánnazat” fogalmánál kicsit hosszabban is elidőznünk, amit indokol részben az is, hogy – amint majd látható lesz – az európai uniós joggyakorlat valamelyest eltérő nézőpontból közelített e kérdéskörhöz, mint az előzőekben említett (elsősorban a Nemzetközi Irodához köthető) kommentárok.

A címertani utánnazat fogalmának megértéséhez közelebb visz a címerek történetének, eredetének, funkcióinak vizsgálata. A címerek megjelenésének kezdetben elsősorban katonai okai lehettek. Ahogy Bertényi is leírja: „a fegyverzet fejlődése és különösen az arcot felismerhetetlenné tevő sisaktípus megjelenése azt hozta magával, hogy a harcosoknak azonosíthatóvá kellett tenniük magukat a csatamezőn. Erre nagyon használható segédeszköznek bizonyult a pajzs. Viszonylag nagy és szabad felületére különböző mértani ábrázolásokat lehetett alkalmazni, állati, növényi vagy egyéb képeket festeni vagy rádolgozni. Kissé leegyszerűsítve, voltaképp nem történt más, mint napjainkban, amikor egy csapat játékosai azonos színű szerelésben futnak ki a sportpályára vagy amikor egy harckocsira, repülőgépre vagy űrrakétára felségjeleket festenek.”²² Hozzájárult a címerek kialakulásához és használatuk elterjedéséhez a korai középkor társadalmát jellemző általános írástudatlanság is: egyes személyek vagy csoportok azonosítására ezért alkalmaztak inkább szimbolikus jeleket. (Ez magyarázhatja azt is, hogy szavak, szöveges elemek azóta sem szerepelnek a címerekben, vagy csak kiegészítő jelleggel, nem központi szerepben bukkannak fel rajtuk.)

A címerek e megkülönböztető funkciójából adódott a mások címerétől való különbözőségi gyakorlati szempontok által diktált követelménye. „A címerfelvételnek a középkorban nem volt semmi jogi akadálya. Kizárólag ennyi megszorítás létezett: nem lehetett olyan címert

²⁰ Bodenhausen: i. m. (3), p. 97.; WIPO-összefoglaló, i. m. (3), p. 4.; Pflüger: i. m. (11), p. 230–231.

²¹ Bodenhausen: i. m. (3), p. 97.

²² Bertényi: i. m. (10), p. 16.

választani, amelyet másvalaki már használt. Ez a megkötés is inkább a gyakorlati élet kívánalmaként alakult ki. Ha ugyanis különböző családok tagjai viseltek volna azonos címet, az nem lett volna alkalmas tulajdonjelölésre. Ezenkívül kölcsönösen veszélyeztették volna egymást, hiszen így az egyik család ellenségei a másik család tagjait is üldözték volna. A címerek kapcsán – főleg az előkelők közt – a felmerült vitás kérdésekben gyakran bíróságok döntöttek. Ítéleteik általában azoknak a javára szóltak, akik a vitatott címerrel régebben éltek.”²³ A címerek szerepe, használata, szabályozása azóta természetesen nagyban átalakult, ma már „általában megelégednek annak a megkövetelésével, hogy a címerek megfeleljenek a heraldika szabályainak, és eltérjenek az adott országban már használt más címerektől”²⁴

(Meg kell jegyezni, hogy a zászló megjelenése és kezdeti használata is egyértelműen katonai okokra vezethető vissza. Zászlót a civilizáció kezdete óta használnak, mégpedig mindenekelőtt hadi célokra. Ahogy a zászlók történetével foglalkozó egyik monográfia is kifejti a magyar államalapítás korszakáról szólva: „[t]ermészetesen nemcsak a királynak, de a sereget vezetőinek is kellett, hogy zászlajuk legyen. A csapatokat ekkor és még sokáig a legkönnyebben a zászlók különböző jeleivel lehetett irányítani. A harc zűrzavarában nem mindig hallható a parancs vagy a kürtök szava, de a zászló mindenhol látható, így feltehetjük, hogy a különböző taktikai utasításoknak különböző zászlójelek feleltek meg. A zászlónak szimbolikus szerepe is volt. Amíg lobogott, küzdeni kellett. ... A zászlóknak ebben a korban tehát nemcsak jelképi, de lélektani jelentőséget is tulajdonítottak. Később is.”)²⁵

A heraldika²⁶ a címer alkotóelemeiként veszi számba a címerpajzsot, a pajzson előforduló képeket – a mesteralakokat és a címerképeket –, a címerpajzs feletti sisakot (sisakdísz, sisaktakarót), valamint a címer külső díszait, köztük a pajzstartókat, a címersátrat és a címerpalástot, a jelmondatot, továbbá a rangjelölő koronát.

A címerpajzs is eleve lehet többféle: normann pajzs, háromszögű pajzs, kerek talpú avagy doborpajzs, tárcsapajzs, barokk rámás pajzs, négyszögletű pajzs, csücskös talpú pajzs, rombuszt mintázó rutapajzs, ovális, kerek (vagy tatár-) pajzs. Többnyire egyenesen áll, de jobbra vagy balra dőlt helyzetben is előfordulhat. Több pajzs is megjelenhet a címerben, és nemcsak egymás mellett, hanem egymásra téve is. A pajzsok számától és elhelyezkedésétől függően különbséget tesz a heraldika nagypajzs (öreg pajzs), boglárpajzs, szív pajzs, esetleg alappajzs, nagypajzs, középpajzs és szív pajzs között. A pajzsok a címerábrázolás befogadására szolgáló felülete a pajzsmező (mező), amelyet különböző színekkel és fémekkel (máz-zal) fedhettek, vagy bundabőrrel, szőrrel vonhattak be (együtt: borítások).

„A pajzson előforduló alakok két nagy csoportra oszthatók: a) a mesteralakok (heroldalakok) a pajzs szabályos mértani vonalakkal való felosztása útján jönnek létre...;

²³ Bertényi: i. m. (10), p. 19.

²⁴ Bertényi: i. m. (10), p. 20.

²⁵ Cs. Kottra Györgyi: Magyar zászlók – a honfoglalástól napjainkig. Budapest, 2011, p. 14–15.

²⁶ Az itt következő ismertetés alapjául Bertényi monográfiája szolgált. Bertényi: i. m. (10), p. 21–53.

b) címerképek néven említjük mindazokat a címerpajzsra került bármilyen ábrázolásokat, amelyek nem mesteralakok.”²⁷ A pajzs függőleges vonallal való osztása a hasítás, a vízszintes osztást vágásnak nevezik, ha pedig átlós vonalakat használnak, szelésről vagy harántosztásról beszélhetünk. A leggyakoribb – természetből vett – címerképek között a heraldika az oroszlánt, a sast, a stilizált liliomot és az égitesteket tartja számon. Nem ritkák a városkapu- és várfalrészletek, valamint a fegyverek és a szerszámok sem.

Noha a címerek színes ábrás megjelölések, és többnyire megfestve, rajzolva vagy pecsét-ábrákon fordultak és fordulnak elő, gyakran szükségessé válhat, hogy leírják, szövegesen is ismertessék őket. Így jöttek létre a címerleírások. Volt olyan felfogás is a régebbi heraldikai irodalomban, amely szerint bármely címert olyan pontosan kell leírni, hogy annak alapján elkészíthető legyen. Mindazonáltal nincs általános szabály vagy rend, amelyet a címerleírásoknak követniük kellene, azok lehetnek részletesek vagy szűkszavúak, és éppúgy használhatnak heraldikai szakkifejezéseket, mint köznyelvi megfogalmazásokat. Egyértelműnek tűnik pl., hogy az állami címer és zászló Alaptörvényünk I) cikkében található szöveges meghatározása a célnak megfelelő címerleírásnak tekinthető.

E – viszonylag hosszúra nyúlt – heraldikai kitéről a PUE 6ter cikkében található „címer-tani utánezat” fogalmához visszakanyarodva, annyi biztossággal megállapíthatónak tűnik, hogy a heraldika a maga sajátos szabályait és rendezőelveit követi a címerek vagy az egyes címerelemek összevetésekor, vagyis annak megítélése során, hogy valamely megjelölés egy adott címer heraldikai utánezatának minősül-e. Önmagában az, hogy valamely megjelölés követi és alkalmazza a címertani szabályokat, szerkesztési és jelképhasználati rendezőelveket, illetve átvesz egyes – szokásosan és széles körben alkalmazott – címerelemeket, még nem feltétlenül ad alapot e megjelölés heraldikai utánezatként való besorolására. Ha az egyes címereket egymástól megkülönböztető jegyek, alkotórészek, sajátosságok átvétele is megvalósul, akkor viszont minden bizonnyal heraldikai utánezatról beszélhetünk.

Mint láttuk, a Nemzetközi Irodához köthető kommentárok szerint is az utánezatok csak annyiban tiltottak, amennyiben az adott állami jelvény (jelzés) címertani sajátosságait reprodukálják. A címerekben szokásos jelképek – oroszlánok, sasok, égitestek – „szabadok” maradnak, és felhasználhatók a védjegyek összeállítása során.

Nem tisztázzák e magyarázatok, hogy a címertani utánezatként való minősítés elvont zsinórmértéke pontosan mi is volna: a heraldikai szakértő köteles tudása és ismeretanyaga, az egyes államok (és kormányközi szervezetek) tisztségviselőitől és diplomatáitól elvárható, a nemzetközi kapcsolatokban szokásos tájékozottság vagy esetleg a releváns közönség, fogyasztói kör szokásos ismeretanyaga, az „átlagos fogyasztó” tudása és körületekintése? Feltételezhető, hogy a megfelelő mércét a két utóbbi kategória környékén kell keresnünk. Ezzel összhangban minden bizonnyal címertani utánezatnak tekinthetjük a megjelölést, ha azt

²⁷ Bertényi: i. m. (10), p. 26.

vagy annak valamely elemét az érintett fogyasztói kör (vagy az egyébként releváns közönség) címerként (zászlóként, más állami jelvényként) vagy címeralkotórészként ismerné fel, és egyúttal ahhoz az országhoz kötné, amelynek a szuverenitását szimbolikusan kifejezi. Ha az irányadó személyi kör szemében a felségjeltől való kisebb eltérések dacára a hivatalosság látszata és az adott országhoz való kötődés fennmarad, nehéz volna tagadni valamely megjelölés kapcsán, hogy az az érintett felségjel címertani utánpótlása. Ez megállapítható akkor is, ha a megjelölés csupán a címer vagy más állami jelvény elemeit veszi át, feltéve, hogy épp ezek az elemek képezik azokat a heraldikai jellegzetességeket, amelyek a címer megkülönböztető erejét adják, és ezért akár önálló, a címer egészétől elkülönült használatuk is keltheti a hivatalosság és az adott országhoz való kötődés látszatát. Erre utalhat a Címertv. 5. §-ának (3) bekezdése, amely alkalmazni rendeli a címer elkülöníthető elemeire (a címerpajzsra és a Szent Koronára) azokat a tilalmakat, amelyek a foglalkozás, a hivatás, a tevékenység gyakorlása során, szervezeti jelképként, illetve sajtótermék címfeliratában történő címerhasználatra vonatkoznak.

Mint ahogy a címereknél nem célozza a PUE 6ter cikke a szokásos és általános heraldikai képi elemeknek az államok (nemzetközi szervezetek) javára való monopolizálását, a zászlók védettsége sem vezet a színek, színösszetételek „kisajátítására”. Ha e színeket a védjegyben nem zászlószerűen alkalmazzák, nem beszélhetünk az állami zászló címertani utánpótláról. Ezt az elvet a Címertv. 10. §-ának (2) bekezdése is megerősíti: a nemzeti színek védjegy vagy formatervezési minta elemként való oltalmazása és használata nem kötött engedélyhez, „*ha az ábrázolás nem minősül címer- vagy zászlóhasználatnak*”.

2.10. A PUE 6ter cikke a klasszikus állami felségjeleknek (a címernek, a zászlónak és egyéb állami jelvényeknek) többféle értelemben is abszolút – feltétlen, illetve korlátozás nélküli – védettséget nyújt. A védtség e jellegére többnyire a 6ter cikknek a másféle jelzésekre vonatkozó, eltérő tartalmú rendelkezéseiből következtethetünk – *a contrario*.

A 6ter cikk (1)(c) bekezdése értelmében a nemzetközi kormányközi szervezetek jelzéseit a védjegyként való lajstromozással és használattal szemben megillető védettséget a Párizsi Unió országai nem kötelesek biztosítani, ha a használat vagy a lajstromozás jellege „*nem kelt a közvéleményben olyan vélekedést, hogy a szóban forgó szervezet és a címer, zászló, jelvény, rövidítés vagy név között kapcsolat állna fenn, illetve, ha a használat vagy lajstromozás jellege nyilvánvalóan nem vezeti félre a közönséget az irányban, mintha a használó és a szervezet között kapcsolat állna fenn.*” E rendelkezés és a 6ter cikk (1)(a) bekezdésében foglaltak összevetéséből egyöntetűen arra következtethetünk,²⁸ hogy az állami jelvények és jelzések – azaz az (1)(a) bekezdésben felsoroltak – védettsége feltétlen, abszolút jellegű, azaz nem függ attól,

²⁸ Bodenhausen: i. m. (3), p. 98; Pflüger: i. m. (11), p. 231; Concise European Trade Mark and Design Law. Szerk.: Charles Gielen, Verena von Bonhard (a szócikk szerzője: von Kapff), p. 43.

kimutatható-e, hogy a védjegy és az érintett állami jelzés közötti kapcsolat látszatát keltik, félrevezetve a közönséget. Az állami jelvények védettsége tehát független attól, hogy a védjegyként történő lajstromozás vagy használat alkalmas volna-e megtévesztésre.

A hivatalos ellenőrzési és hitelesítési jegyek és fémjelzések védettségét a 6ter cikk (2) bekezdése a védjegyjogból ismert specialitási elv mentén korlátozza: alkalmazásuk tilalma *„csak arra az esetre vonatkozik, ha az azokat tartalmazó védjegyekkel olyan árukat kívánnak megjelölni, amelyek az említett jegyekkel hivatalosan megjelölt árukkal azonosak vagy hozzájuk hasonlóak”*. Következésképpen a 6ter cikk (1)(a) bekezdésében említett többi állami jelzés – vagyis a címerek, a zászlók és az egyéb állami jelvények – attól függetlenül élveznek védelmet a védjegyként vagy annak elemeként történő lajstromozással és használattal szemben, hogy a védjegyet milyen áruk kapcsán használnák. Más szóval, az ilyen állami jelvényekből álló vagy azt tartalmazó megjelölések lajstromozását árujegyzéktől függetlenül el kell utasítani vagy érvényteleníteni kell (ha nincs a kizáró okot elhárító engedély az illetékes hatóságtól), továbbá az ilyen védjegyek használatával szemben az érintett áruk jellegétől függetlenül megfelelő intézkedésekkel fel kell lépniük a PUE tagországainak.

Az állami zászló védettségének feltétlen, abszolút jellegét tovább erősíti, hogy – szemben a többi állami jelzéssel és a nemzetközi szervezetek összes lehetséges jelzésével – a 6ter cikk alkalmazásához az esetükben nem kívánalom a Nemzetközi Iroda útján történő kölcsönös kommunikációjuk [lásd a 6ter cikk (3)(a) bekezdésének utolsó mondatát]. Ez azonban nem csupán alaki-eljárási könnyítés; ebből ugyanis az is adódik, hogy az állami zászlók nem lehetnek kifogás tárgyai a 6ter cikk (4) bekezdése alapján, azaz a többi ország nincs abban a helyzetben, hogy a PUE-ben részes valamely állam zászlajának a 6ter cikk alapján történő védettségével szemben kifogást emeljen [ezt egyébként megerősíti a 6ter cikk (5) és (6) bekezdéseinek megfogalmazása is].

Amint arra a 2.5. és a 2.7. pont már utalt, a 6ter cikk (9) bekezdése az állami címerek számára speciális védelmet ad a nem védjegyként történő, ugyanakkor megtévesztő kereskedelmi használattal szemben: *„[a]z unió országai kötelezik magukat, hogy megtiltják a kereskedelemben az unió más országai címerének engedély nélküli használatát, ha a használat az illető árucikk származása tekintetében megtévesztésre alkalmas.”* E rendelkezés alapján tehát az állami címer puszta dekorációként vagy díszítőelemként történő használata is tilalmazott, ha az engedély nélküli és az érintett áru származása tekintetében alkalmas a megtévesztésre.²⁹

2.11. A 6ter cikk (1)(a) bekezdése az állami jelvények és jelzések védjegyként történő lajstromozását és használatát akkor tiltja meg, ha arra nincs engedély az illetékes hatóságtól. Erre utal *„az illetékes hatóság engedélye nélkül”* fordulat. Az illetékes hatóság engedélye tehát

²⁹ Bodenhausen: i. m. (3), p. 103.

elhárítja e tilalom, illetve a védjegyoltalomból kizáró okok alkalmazását. Magától értetődik, hogy illetékes hatóságon annak az országnak a hatóságát kell érteni, amelynek a címeréről, zászlajáról, egyéb állami jelvényéről, valamint hivatalos ellenőrzési és hitelesítési jegyéről és fémjelzéséről szó van.³⁰ Hazánkban a Címertv. 10. §-ának (1) bekezdése jelöli ki az „illetékes hatóságot” (legalábbis az állami címet és zászlót illetően): a Magyarország címerét vagy zászlaját tartalmazó védjegy lajstromozásához és használatához szükséges engedélyt a kormányzati tevékenység összehangolásáért felelős miniszter adja ki. Ez a rendelkezés nemcsak a Vt. 3. §-a (3) bekezdésének alkalmazására vonatkozik, nemcsak az SZTNH előtt folyó védjegy-lajstromozási eljárás céljait szolgálja, hanem a PUE 6ter cikkének magyarországi érvényesülését is hivatott szolgálni, a miniszter tehát az engedélyezésre „illetékes hatóságként” jár el a PUE 6ter cikkének alkalmazásában is, azaz pl. ő adhat engedélyt a szóban forgó magyar felségjeleket tartalmazó védjegyek külföldi lajstromozására is.

Az illetékes hatóság engedélyének nemcsak az a joghatása, hogy elhárítja az érintett állami jelzés védjegyként történő lajstromozásának és használatának tilalmát, hanem előmozdítja az engedéllyel rendelkezők számára a felségjel használatát olyan esetben is, amikor ez a PUE más tagországa részéről esetleg kifogás alá eshetne. Ez a 6ter cikk (8) bekezdéséből következik, amelynek értelmében „[b]ármelyik országnak az az állampolgára, aki saját országa állami jelvényeinek, jegyeinek vagy bélyegeinek [fémjelzéseinek] használatára jogosult, ezeket még abban az esetben is használhatja, ha azok egy másik országéihoz hasonlóak”.

2.12. A 6ter cikk a visszatartó hatály elkerülését célozva, a szerzett jogok tiszteletéből kiindulva szabályozza az állami felségjelzések és más jelzések védetté nyilvánításának az egyes országokban oltalom alá helyezett védjegyekre gyakorolt hatását.

Mivel az állami zászlók védettsége nem függ a Nemzetközi Iroda útján való közlésüktől, rájuk nézve a PUE Hágában felülvizsgált szövegének aláírási napja – vagyis 1925. november 6. – lesz az irányadó dátum: a 6ter cikk (1) bekezdésében foglaltakat az állami zászlók esetében csak az ezt az időpontot követően lajstromozott védjegyekre kell alkalmazni. A 6ter cikk alá tartozó minden más állami jelzés esetében a 6ter cikk szerinti lajstromozási és használati tilalmak csak olyan védjegyekre alkalmazhatók, amelyeket a 6ter cikk (3) bekezdésében előírt közlés kézhezvételétől számított több mint két hónap elteltével lajstromoztak. Rosszhiszeműség esetén viszont lajstromozásuk időpontjától függetlenül törölhetők az állami jelvényeket, hivatalos jegyeket és fémjelzéseket tartalmazó védjegyek [lásd a 6ter cikk (5)–(7) bekezdéseit].

2.13. A 6ter cikk (10) bekezdése fontos útmutatásul szolgál az e cikkben szabályozott lajstromozási tilalmak és a védjegyoltalomból kizáró egyéb okok viszonyát illetően: a 6ter cikk

³⁰ Bodenhausen: i. m. (3), p. 95.

rendelkezései „nem akadályozzák, hogy az egyes országok a 6^{quinqies} cikk B) (3) bekezdésének alkalmazásával elutasítsák vagy érvénytelenítsék az olyan védjegyeket, amelyek jogosulatlanul [helyesen: engedély nélkül] állami címereket, zászlókat és más jelvényeket vagy az unió más országa által elfogadott hivatalos jegyeket és bélyegeket [fémjelzéseket] tartalmazzanak”. A tagországok tehát a 6ter cikkben foglaltaktól függetlenül továbbra is szabadon hivatkozhatnak a védjegyjaltalomból való kizárást eredményező egyes okokra, ettől nem zárják el őket a 6ter cikk alapján fennálló kötelezettségeik. A 6ter cikk tehát nem akadályozza annak, hogy a közrendbe vagy a közérdeklődésbe való ütközésük, vagy a megtévesztésre való alkalmasságuk miatt tagadják meg vagy érvénytelenítsék akár olyan védjegyek lajstromozását is, amelyek egyébként a 6ter cikk szerinti lajstromozási tilalomba is beleütköznének. A 6ter cikk tehát nem tekinthető olyan *lex specialis* rendelkezésnek, amely a hatálya alá eső megjelölések kapcsán kizárná a 6^{quinqies} cikk B) (3) bekezdésében szabályozott – általános – elutasítási és törlési okok alkalmazását.³¹

2.14. A PUE 6ter cikkének (3)(a) bekezdése értelmében az unió országai az állami jelzések védettségére vonatkozó rendelkezések „alkalmazása érdekében megállapodnak abban, hogy a Nemzetközi Iroda útján kölcsönösen közlik azoknak az állami jelvényeknek, valamint hivatalos ellenőrzési és hitelesítési jegyeknek és bélyegeknél [fémjelzéseknek] a jegyzékét, amelyeket feltétlenül vagy meghatározott korlátok között e cikk [azaz a 6ter cikk] védelme alá kívánnak helyezni, valamint ennek a jegyzéknek minden utólagos változtatását. Az unió mindegyik országa a vele közölt jegyzéket kellő időben nyilvánosságra hozza. Ez a közlés azonban az állami zászlók tekintetében nem kötelező.”

Kitűnik a rendelkezésből, hogy az érintett állami jelzések közlésének címzettje jogi értelemben nem a Nemzetközi Iroda, hanem a Párizsi Unió többi tagországa (illetve a WTO többi tagja). A kölcsönös kommunikáció mindazonáltal a Nemzetközi Iroda útján, rajta keresztül valósul meg. Emiatt a Nemzetközi Irodára óhatatlanul központi szerep hárul a 6ter cikk rendszerének működtetésében. Noha a 6ter cikk (3)(a) bekezdése alapján a tagországokat terheli az a kötelezettség, hogy a 6ter cikk alkalmazásában velük közölt jegyzékeket a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tegyék, a gyakorlati tájékozódást valójában a Nemzetközi Iroda által fenntartott „Article 6ter Express” adatbázis szolgálja. A Nemzetközi Iroda kiadványai rendre azt hangsúlyozzák, hogy ez az adatbázis joghatást nem vált ki, nem tekinthető közhitelesnek, és csupán tájékoztatási célt szolgál, mindazonáltal az említett kölcsönös kommunikációs folyamatban 2009 óta igenis fontos – joghatással is járó – szerepet tölt be. A Párizsi Unió közgyűlésének 40. ülésén – 2008 szeptemberében – meghozott döntésnek megfelelően erre az adatbázisra építve korszerűsítették a 6ter cikk alapján történő

³¹ WIPO-összefoglaló, i. m. (3), p. 9.

kölcsönös kommunikáció rendszerét. 2009 márciusától kezdődően az „Article 6ter Express” adatbázisban publikálja a Nemzetközi Iroda félévenként – március és szeptember utolsó munkanapján – azokat a közléseket, amelyeket a tagországoktól az előző hat hónap során megkapott. Ennek eredményeként e közlések ugyanazon a napon érkeznek el valamennyi tagországhoz, és így a szóban forgó közlés vételétől számítandó határidők is egységes kezdőnappal rendelkeznek a PUE valamennyi országában.³²

Ennek – mint a 2.12. pontnál már láttuk – jelentősége van a szerzett jogok tisztelétét garantáló rendelkezésekben rögzített időhatárok meghatározása szempontjából. Emellett a közlés vételének valamennyi országban egységes időpontja a kifogásolási eljárást is kiszámíthatóbbá teszi: a 6ter cikk (4) bekezdése alapján ugyanis „[m]inden uniós ország a közlés vételétől számított tizenkét hónapon belül jogosult esetleges észrevételeit [helyesen: kifogásait] a Nemzetközi Iroda útján az érdekelt országhoz ... eljuttatni.” A kifogásolás határideje tehát évente kétszer, azonos időpontban kezdődik el valamennyi tagországban (március és szeptember utolsó munkanapján), amikor a Nemzetközi Iroda az adatbázisban közzéteszi a megelőző hat hónapban kézhez vett jegyzékeket (módosításokat).

A Nemzetközi Iroda a kifogást az érintett államhoz továbbítja; a kifogás eredményeképpen kialakult jogvita rendezésére sem a 6ter cikk nem vezet be, sem a Nemzetközi Iroda nem intézményesített külön eljárást. Elvileg a PUE 28. cikke alapján rendezhetik az érintett országok a kifogás alapján kialakult vitájukat (vagyis a Nemzetközi Bírósághoz fordulhatnak), ha ennek egyébként az említett cikk szerint helye van közöttük (azaz ha mindketten elfogadták a Nemzetközi Bíróság joghatóságát); a 6ter cikk alkalmazását érintő jogvita mindazonáltal mind ez ideig nem került a Nemzetközi Bíróság elé. A kifogás eredménye az, hogy a kifogást emelő ország nem köteles a 6ter cikk szerinti védeltséget megadni annak az állami jelzésnek, amellyel szemben kifogást emelt (mindaddig, amíg e kifogást vissza nem vonja, amit határidő nélkül, bármikor megtehet).³³

A kifogás lehetséges jogalapjait a 6ter cikk (4) bekezdése sem kimerítően, sem példálózva nem sorolja fel. *Bodenhausen* a kifogás lehetséges jogalapjaként említi meg, ha az érintett jelzés valójában nem állami jelképe vagy egyéb állami jelzése az azt bejelentő államnak, vagy ha a szóban forgó jelzés már egy másik állam javára élvez védeltséget, vagy ha már a közkincs körébe került (generikus jelzéssé vált) a kifogást emelő országban.³⁴

³² *Marcus Höpferger*: Sign of the times – Article 6ter enters the e-communication era. WIPO Magazine, June 2009; http://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2009/03/article_0009.html; General Information on Article 6ter, http://www.wipo.int/article6ter/en/general_info.html.

³³ WIPO-összefoglaló, i. m. (3), p. 9–11.; *Bodenhausen*: i. m. (3), p. 100–101.

³⁴ *Bodenhausen*: i. m. (3), p. 101.

III. A nemzeti jelképek védelme az Európai Unió védjegyzabályjaiban

3.1. A védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 2008. október 22-i 2008/95/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (a továbbiakban: Irányelv)³⁵ abból indul ki, hogy az Európai Közösség (az Európai Unió) „mindegyik tagállamára kötelező érvényű” a PUE, és ezért az Irányelv rendelkezéseinek „teljes mértékben meg kell felelniük” a PUE-ben foglaltaknak. Következésképpen az Irányelv a tagállamoknak a PUE-ből „eredő kötelezettségeit nem érinti” [lásd az Irányelv preambuluma (13) bekezdését]. Az Irányelv 1. cikke pedig – a tárgyi hatály szabályozása útján – máris kiterjeszti a PUE-nek való megfelelés kötelezettségét az áruvédjegyeken kívül a szolgáltatási védjegyekre is. Az EU tagállamainak tehát uniós jogi kötelezettségük is – függetlenül attól, hogy részesei-e a Védjegyjogi Szerződésnek –, hogy a PUE 6ter cikke szerinti védettséget ne csak az áruvédjegyként, hanem a szolgáltatási védjegyként történő lajstromozással és használatlalt szemben is biztosítsák.

Az Irányelv a feltétlen kizáró, illetve törlési okok körében szabályozza a PUE 6ter cikke szerinti védettség esetét. A 3. cikk (1) bekezdésének *h*) pontja értelmében „[a] megjelölés nem részesülhet védjegyvoltalomban, illetve a védjegy törlésének van helye, ha a megjelölés ... lajstromozásához az illetékes szerv nem járult hozzá, és a ... [PUE 6ter cikke] alapján nem részesülhet védjegyvoltalomban, illetve törlésének lenne helye”. Ezt az oltalmazhatóságot kizáró okot a tagállamok jogalkotásában kötelezően bevezetendő okok között szabályozza az Irányelv. A szabályozás technikájából adódóan e lajstromozási akadály, illetve törlési ok tartalmát a PUE 6ter cikke „tölti ki”; keretnormát állapít tehát meg az Irányelv, amelyet a PUE 6ter cikkének „mögöttes” rendelkezései töltenek ki szabályozási tartalommal. Ebből adódóan ha a tagállami jogszabály eleget tesz a PUE 6ter cikkében foglaltaknak, akkor egyben az Irányelv e kötelező előírásának is megfelel.

3.2. A közösségi védjegyről szóló, 2009. február 26-i 207/2009/EK tanácsi rendelet (a továbbiakban: KVR)³⁶ preambuluma – ellentétben az Irányelvével – nem szól a PUE-hez fűződő viszonyról, a PUE alkalmazásáról, amit magyarázhat, hogy a PUE-nek csak államok lehetnek a részesei, és ezért az egyezményhez az Európai Unió (vagy korábban az Európai Közösség) nem csatlakozhatott. Ettől függetlenül a KVR a feltétlen kizáró okok körében rendelkezik a PUE 6ter cikke szerinti védettség esetéről.

³⁵ HL L 299., 2008. 11. 8., p. 25.; ez az irányelv az azonos tárgyú, 1988. december 21-i, 89/104/EGK tanácsi irányelv (HL L 40., 1989. 2. 11., p. 1.) kodifikált változata. A tanulmány a kodifikált változat szerinti számozással hivatkozik az irányelv egyes rendelkezéseire.

³⁶ HL L 78., 2009. 3. 24., p. 1.; ez a rendelet a közösségi védjegyről szóló, 1993. december 20-i 40/94/EK tanácsi rendelet (HL L 11., 1994. 1. 14., p. 1.) kodifikált változata. A tanulmány a kodifikált változat szerinti számozásukkal hivatkozik a KVR egyes rendelkezéseire.

A KVR 7. cikke (1) bekezdésének *h*) pontja értelmében „[a] megjelölés nem részesülhet védjegyoltalomban, ha ... lajstromozásához az illetékes szerv nem járult hozzá, és az a ... [PUE 6ter cikk] alapján nem részesülhet védjegyoltalomban”. E cikk (2) bekezdése pedig az (1) bekezdést – azon belül tehát a PUE 6ter cikke szerinti védettség esetére vonatkozó rendelkezést – akkor is alkalmazni rendeli, „ha a kizáró ok csak a Közösség [Unió] egy részében áll fenn”. Ebből következően az Európai Unió valamely tagállama hiába emelt kifogást a PUE 6ter cikkének (4) bekezdése alapján egy másik ország állami jelzéseinek védettség alá helyezésével szemben, ha van olyan európai uniós tagállam, amely ezt nem tette meg, a közösségi védjegybejelentés, illetve védjegy kapcsán ezt a kizáró okot alkalmazni kell az érintett állami jelzésre hivatkozva; legfeljebb arra lehet mód, hogy a KVR 7. cikke (1) bekezdésének *h*) pontja alapján elutasított közösségi védjegybejelentést vagy az ugyanilyen alapon törölt közösségi védjegyet – a KVR 112. cikkében szabályozott – átalakítás útján (és után) nemzeti védjegyként lajstromozzák és használják abban az európai uniós tagállamban, amely annak az állami jelzésnek a PUE 6ter cikke szerinti védettségét – és így elutasítási, törlési okként való figyelembevételét – a PUE 6ter cikke (4) bekezdése alapján emelt kifogással elutasította, amely egyébként a közösségi védjegybejelentés elutasításának vagy a közösségi védjegy törlésének okaként szolgált.

A KVR a PUE 6ter cikkére épülő feltétlen kizáró okot ugyanúgy szabályozza, mint az Irányelv: a KVR 7. cikke (1) bekezdésének *h*) pontja éppúgy keretnorma, amelyet a PUE 6ter cikke tölt ki szabályozási tartalommal, mint az Irányelv 3. cikke (1) bekezdésének *h*) pontja.

A Belső Piaci Harmonizációs Hivatal (BPHH) a KVR 37. cikkét követő, hivatalból végzett – a feltétlen kizáró okokra kiterjedő – vizsgálata során veszi figyelembe és alkalmazza a PUE 6ter cikkére épülő kizáró okot. Ennek során – e cikk (3) bekezdése alapján – a közösségi védjegybejelentés elutasítása előtt lehetőséget kell adni a bejelentőnek arra, hogy bejelentését visszavonja, azt módosítsa, illetve észrevételeit előterjessze. A KVR végrehajtására kiadott 2868/95/EK bizottsági rendelet (a továbbiakban: KVR Vr.)³⁷ 11. szabályának (1) bekezdése természetesen előírja, hogy a BPHH értesítse a bejelentőt a lajstromozást kizáró okokról; e szabály (3) bekezdése alapján pedig csak akkor lehet helye a közösségi védjegybejelentés elutasításának, ha a bejelentő a megjelölt határidőn belül nem szünteti meg a kizáró okot. Mindazonáltal sem a KVR 7. cikke, sem a KVR Vr. 11. szabálya nem állapít meg külön, speciális szabályt a PUE 6ter cikkével kapcsolatos kizáró ok vizsgálatára, illetve a bejelentő részéről történő elhárítására. Feltételezhetően a bejelentő a KVR 7. cikkének (3) bekezdése alapján előterjesztett „észrevételei” részeként vagy a kizáró oknak a 11. szabály (3) bekezdése értelmében vett „megszüntetése” során nyújthatja be a BPHH-hoz az illetékes szervnek a szóban forgó kizáró okot elhárító hozzájárulását (ha ezt nem tette meg korábban, akár már a közösségi védjegybejelentés benyújtásával egyidejűleg).

³⁷ HL L 303., 1995. 12. 15., p. 1.

A KVR 7. cikke (1) bekezdésének *h*) pontjában szabályozott, a PUE 6ter cikkéhez köztendő feltétlen kizáró ok a közösségi védjegy törlésének okai között is számításba jön, hiszen a KVR 52. cikke (1) bekezdésének *a*) pontja értelmében „[a] közösségi védjegyet a hivatalhoz [azaz a BPHH-hoz] benyújtott kérelem vagy a védjegybitorlási perben előterjesztett viszontkereset alapján törölni kell, ha ... a védjegy lajstromozására a 7. cikkben foglalt rendelkezések megsértésével került sor”. Ebből következően a Magyarországon eljáró közösségi védjegybíróóságok (első fokon a Fővárosi Törvényszék, másodfokon a Fővárosi Ítéltábla) elé is kerülhet olyan ügy, amelyben közösségi védjegy törléséről kell dönteniük a KVR 7. cikke (1) bekezdésének *h*) pontjában szabályozott – és a PUE 6ter cikkéből következő – kizáró ok alapján [vö.: a Vt. 76/H. §-ával és a KVR 99., 100. és 105. cikkeivel].

3.3. A közösségi védjegyügyekben eljáró európai uniós bírósági fórumok két vezető jogesetben értelmezték a KVR 7. cikke (1) bekezdésének *h*) pontjában található – lényegében a közösségi védjegybejelentések és védjegyek kapcsán a PUE 6ter cikkének alkalmazását előíró – rendelkezést.³⁸

Időrendben először az Elsőfokú Bíróság (CFI)³⁹ döntött – az ECA-ügyben⁴⁰ – a PUE 6ter cikkének a közösségi jogrendben történő alkalmazásával összefüggő kérdésekben. Az ügy alkalmat kínált a CFI-nak arra, hogy a PUE 6ter cikkének rendeltetését megvilágítsa, és hogy adalékokat nyújtson a „*címertani utánszat*” fogalmának pontos értelmezéséhez. Az ítélet a nemzeti – állami – jelképeket illetően is érdekes tanulságokkal szolgál, noha a nemzetközi kormányközi szervezet jelképére vonatkozott.

A CFI e témákban különösen a következőket fejtette ki:

„A Párizsi Egyezmény [vagyis a PUE] 6ter cikke (1)(a) bekezdésének célja az olyan védjegyek lajstromozásának és használatának megakadályozása, amelyek állami jelképekkel azonosak vagy bizonyos mértékig hasonlítanak hozzájuk. Ilyen lajstromozás vagy használat hátrányosan befolyásolná az államnak azt a jogát, hogy ellenőrizze a szuverenitását kifejező jelképek használatát, továbbá félrevezethetné a közönséget azoknak az áruknak a származását illetően, amelyekre az ilyen védjegyeket használnák.”⁴¹

³⁸ Megemlíthető még a T-397/09. sz., az Ernst August Prinz von Hannover zu Braunschweig und Lüneburg kontra Belső Piaci Harmonizációs Hivatal (védjegyek és formatervezési minták) (OHIM)-ügyben 2011. május 25-én hozott ítélet is, amelyben a PUE 6ter cikke és a KVR 7. cikke (1) bekezdésének *h*) pontja alapján a Törvényszék (a korábbi Elsőfokú Bíróság) annak ellenére helyt adott az Egyesült Királyság címerével való ütközés miatt a közösségi védjegybejelentés elutasításának, hogy a bejelentő annak a nemzeti családnak az egyik tagja, amely az Egyesült Királyság uralkodóházát adta, rámutatva arra is, hogy ettől még a bejelentő nem lesz elzárva családi címerének személyes célokra történő használatától.

³⁹ E bírói fórum új neve az Európai Unióról szóló Szerződés 19. cikke alapján immár „Törvényszék”, a tanulmány mindazonáltal a szóban forgó ítélet meghozatala idején használatos elnevezést, azaz az „Elsőfokú Bíróság”-ot (Court of First Instance, CFI) alkalmazza.

⁴⁰ T-127/02 ECA [2004] ECR II-1117. (Az ítéletet magyar nyelven nem közölték. A hivatkozás az angol szakirodalom szokásait követi, a fordítás pedig a szerzőtől származik.)

⁴¹ T-127/02 ECA [2004] ECR II-1117, paragraph 39.

„Az állami jelképeket védettség illeti meg nem csupán olyan védjegyek lajstromozásával és használatával szemben, amelyek azonosak velük, vagy amelyek magukba foglalják őket, hanem azzal szemben is, hogy címertani utánzataikat védjegyekbe foglalják. Ennek megfelelően ... az a tény, hogy a védjegy szóelemet is tartalmaz, önmagában nem zárja ki e cikk [vagyis a PUE 6ter cikke (1)(a) bekezdésének] alkalmazását. Az a fontos kérdés ebben az ügyben, hogy a védjegy, amelynek lajstromozását kérték, tartalmaz olyan elemet, amelyet az európai emblémának vagy ezen embléma címertani utánzatának tekinthetnek. Nem szükséges, hogy ez az elem a kérdéses jelképpel azonos legyen. Az a tény, hogy a kérdéses embléma stilizáltan jelenik meg vagy csak egyik részét használják fel, nem jelenti azt, hogy nincs szó címertani utánzatról.”⁴²

„Amikor címertani szempontból kell elvégezni az összevetést, a címertani leírást kell alapul venni és nem a geometriai leírást, mely természetéből adódóan jóval részletesebb.”⁴³

A CFI emellett nem írta a bejelentő javára azt a tényt sem, hogy a közösségi védjegybejelentés nem jelölte meg az oltalmazni kívánt megjelölés színeit, azaz nem színes megjelölésként kérték a lajstromozást. A CFI rámutatott, hogy ebből adódóan a védjegy az érintett európai szimbólum színeiben is megjeleníthető volna, illetve hogy másfelől az említett jelképet szokásosan használják fekete-fehér változatban is. Következésképpen a címertani leírásnak a színekre vonatkozó részét a CFI ebben az ügyben irrelevánsnak minősítette annak megállapítása szempontjából, hogy címertani utánzatról van-e szó. A CFI továbbá a címertani összevetés során a szóban forgó jelkép domináns, meghatározó elemének – a csillagokból álló körnek – tulajdonított jelentőséget, kiemelve azt is, hogy ezt az elemet a közvélemény immár önállóan, a zászlótól elkülönülten is az Európai Unió jelképének tekintti; ellenben figyelmen kívül hagyta azt a különbséget, amely a bejelentett megjelölés és a szóban forgó európai jelkép között rejtett a csillagokból álló kör háttérének alakját illetően (kockaalak a téglalapalakkal szemben).⁴⁴

Maga az Európai Bíróság (ECJ) a *Juharfalevél*-ügyben⁴⁵ foglaltatott állást a PUE 6ter cikkének alkalmazásával összefüggő egyes értelmezési kérdésekben.

Az állami jelzések rendeltetéséről és a címertani utánzat fogalmáról az ECJ a következőket fejtette ki:

„[Az] állami jelvényeknek tulajdonítható alapvető [funkciók] között meg kell jegyezni az állam azonosításának, valamint az állam szuverenitása és egysége kifejezésének a rendeltetését. Ami a védjegyet illeti, annak alapvető rendeltetése, hogy biztosítsa a fogyasztó vagy a végső

⁴² T-127/02 ECA [2004] ECR II-1117, paragraphs 40–41.

⁴³ T-127/02 ECA [2004] ECR II-1117, paragraph 44.

⁴⁴ Az ítélet kommentárjai közül l. különösen: *Grzegorz Pacek*: Mark as imitations of State emblems „from a heraldic point of view”. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 2009, Vol. 4, No. 9, p. 673–679.

⁴⁵ C-202/08. P. és C-208/08. P. sz. *American Clothing Associates NV kontra Belső Piaci Harmonizációs Hivatal (védjegyek és formatervezési minták)* (OHIM) egyesített ügyekben 2009. július 16-án hozott ítélet (a továbbiakban: *Juharfalevél*-ügy).

felhasználó számára az érintett áru vagy szolgáltatás származásának azonosíthatóságát, lehetővé téve számára, hogy az összetévesztés veszélye nélkül meg tudja különböztetni azokat a máshonnan származó áruktól vagy szolgáltatásoktól. [...]

Ahhoz, hogy a védjegy betölthesse alapvető szerepét a torzulásmentes verseny azon rendszerében, amelyet az EK-Szerződés létrehozni és fenntartani szándékozott, a védjegynek garantálnia kell, hogy a vele jelölt valamennyi árut és szolgáltatást azon egyetlen vállalkozás ellenőrzése mellett állították elő, illetve nyújtották, amely ezek minőségéért felel. [...]

Márpedig a védjegyek és az állami jelvények alapvető rendeltetése közötti ilyen eltérés kifejeződik abban az eltérő bánásmódban is, amelyben ezeket mind a közösségi jog, mind a nemzetközi jog részesíti.

Így [a KVR] 6. cikke kimondja a védjegy lajstromozáson keresztüli megszerzésének elvét, míg a [PUE] 6ter cikke (3) bekezdésének a) pontja alapján az államok a WIPO Nemzetközi Irodája útján csupán azoknak az állami jelvényeknek a jegyzékét közlik, amelyeket védelem alá kívánnak helyezni, mivel ilyen bejelentés nem kötelező az állami zászlók esetében. A védjegyek esetében az elv a meghatározott áru- és szolgáltatási osztályokkal szembeni [helyesen: kapcsolatos] oltalom, ezzel ellentétben a jelvények a használatuk céljától függetlenül általános védelmet élveznek. Ráadásul a védjegyekkel ellentétben a jelvényeket nem lehet törölni, és a jogosultjukat nem lehet jogaitól megfosztani. Ezenkívül védelmük időben nem korlátozott. A védjegyek oltalmát szabályozó számos szempont tehát nem ültethető át az állami jelvények védelmére.

Ugyanez vonatkozik az összetévesztés veszélyének a fennállására, amely – bár a védjegy és a megjelölés, illetőleg az áruk vagy szolgáltatások közötti hasonlóság esetén a védjegyoltalom különleges feltételét képezi ... – nem követelmény a jelvények védelme esetében, mivel a [PUE] 6ter cikke (1) bekezdésének a) pontja nem utal arra.

Meg kell azt is állapítani, hogy a [PUE] 6ter cikke (1) bekezdése c) pontjának második mondatából kitűnik, hogy az állami jelvények védelmének nem feltétele az, hogy a közvélemény összekapcsolja a lajstromoztatni kívánt védjegyet és a jelvényt. A nemzetközi szervezetek jelvényei esetében ugyanis az említett rendelkezés engedélyezi védjegy lajstromozását és használatát, ha annak jellege nyilvánvalóan nem vezeti félre a közönséget abban az irányban, mintha a védjegy használója és a szervezet között kapcsolat állna fenn. Ebből következik, hogy más esetekben, vagyis amelyekben állami jelvényekről van szó, ez a lehetőség nem áll fenn, nem kell tehát vizsgálni ilyen kapcsolat fennállását.⁴⁶

„[A] 'bármilyen címertani utánzat' kifejezés értelmezésének a tárgyában ... mindenekelőtt meg kell jegyezni, hogy az említett rendelkezés az állami jelvények nem csupán védjegyként, hanem védjegy elemeként történő lajstromozását és használatát is tiltja. A jelvényeknek nyújtott védelem tehát e tekintetben nagyon széles is. Ezenkívül e rendelkezés utolsó része szintén

⁴⁶ A Juharfalevél-ügyben hozott ítélet 41–45. pontjai.

hozzájárul az állami jelvényeknek nyújtott széles védelem biztosításához, mivel a jelvény pontos másolatának tilalmát kiegészíti annak utánzatának tilalmával is.

Valamely jelvény utánzatának tilalma azonban kizárólag annak címertani utánzatait érinti, vagyis azokat, amelyek egyesítik azon címertani konnotációkat, amelyek a jelvényt más megjelölésektől megkülönböztetik. Így a bármilyen címertani utánzattal szembeni védelem nem magára a képre, hanem annak címertani kifejeződésére utal. Annak meghatározása céljából, hogy a védjegy tartalmaz-e címertani utánzatot, a szóban forgó jelvény címertani leírását kell megvizsgálni.

Ebből következik, hogy ... azon [álláspontnak], miszerint figyelembe kell venni a jelvény geometriai leírását, nem lehet helyt adni. Egyrészt az ilyen értelmezés ellentétes lenne a jelen ítélet 47. pontjában előadott megközelítéssel, amely széles védelmet biztosít a jelvénynek, mivel a grafikus leírás nagyon pontos jellegénél fogva a jelvény [PUE] 6ter cikke (1) bekezdése a) pontja szerinti védelmének az elutasításához vezetne a két leírás legkisebb eltérése esetén. Másrészt a védjegy által használt jelvénnel való grafikus megegyezést már érinti e rendelkezés első része annyiban, hogy a 'bármilyen címertani utánzat' kifejezést úgy kell érteni, hogy annak ezt meghaladó hatálya van.

Így az állami jelvényt nem pontosan ábrázoló védjegy is a [PUE] 6ter cikke (1) bekezdése a) pontjának a hatálya alá kerülhet, amennyiben azt az érintett közönség, a jelen esetben az átlagos fogyasztó, az ilyen jelvény utánzatának észleli.

Az említett rendelkezésben szereplő 'bármilyen címertani utánzat' kifejezéssel kapcsolatban azonban meg kell állapítani, hogy a lajstromoztatni kívánt védjegy és az állami jelvény közötti, címerművészeti szakértő által felfedezett bármilyen különbséget nem feltétlenül észleli az átlagos fogyasztó, aki a bizonyos címertani részletek szintjén fellépő eltérések ellenére a védjegyben a szóban forgó jelvény utánzatát láthatja.

Ezenkívül a jelvény azon címertani leírása, amelyre utalni kell annak meghatározása céljából, hogy abban a [PUE] 6ter cikke (1) bekezdésének a) pontja értelmében vett címertani utánzatot kell-e látni, szokás szerint csak néhány leíró elemet tartalmaz anélkül, hogy szükségszerűen kitérne a művészi értelmezés részleteire. Az Elsőfokú Bíróság tehát nem alkalmazta tévesen a jogot annak elfogadása által, hogy egy és ugyanazon jelvénynek ugyanazon címertani leírása alapján számos művészi értelmezése állhat fent.⁴⁷

„[A PUE] 6ter cikke (1) bekezdésének a) pontja nem csak a védjegyekre, hanem az állami jelvényeket másoló vagy utánzó védjegyelemekre is alkalmazandó. Következésképpen [a] közösségi védjegyként való lajstromozás megtagadásához elegendő, hogy a bejelentett védjegy egyetlen eleme ilyen jelvényt ábrázoljon, vagy annak utánzatát ábrázolja. Miután az Elsőfokú Bíróság úgy vélte, hogy a bejelentett védjegyben ábrázolt juharfalevél a kanadai jelvény címertani utánzatának minősül, nem kellett többé a védjegy által keltett összbemomást vizsgálnia,

⁴⁷ A Juharfalevél-ügyben hozott ítélet 47–52. pontjai.

*mivel a [PUE] 6ter cikke (1) bekezdésének a) pontja nem követeli meg a védjegy egészének a figyelembevételét.*⁴⁸

Az ECJ ugyanebben az ítéletében mondta ki azt is, hogy a KVR 7. cikke (1) bekezdésének h) pontját – és ezáltal a PUE 6ter cikkét a közösségi védjegyrendszeren belül – nemcsak az áru-, hanem a szolgáltatási védjegyekre is alkalmazni kell. A bíróság abból indult ki, hogy a PUE 6ter cikke ugyan nem követeli meg, de nem is zárja ki, hogy az állami jelzések abban előírt védettségét a szolgáltatási védjegyekre is alkalmazzák a részes államok. Így tehát a PUE „nem írja elő az említett államok számára, hogy e két típusú védjegy között különbséget tegyenek”. Az ECJ ezért ezt követően azt vizsgálta meg, hogy a közösségi jogalkotó élni kívánt-e ezzel a szabályozási lehetőséggel, és „ki akarta-e terjeszteni a [PUE-ben] az áru-védjegyek számára biztosított védelmet a szolgáltatási védjegyekre”. E vizsgálathoz az szolgáltatási kiindulási pontként, hogy „a közösségi jog releváns rendelkezései alapvetően nem tesznek elvi különbséget az áruvédjegyek és a szolgáltatási védjegyek között”.⁴⁹

A KVR 7. cikke (1) bekezdésének h) pontja kapcsán pedig azt szögezte le a bíróság, hogy az „nem tartalmaz semmiféle kifejezett korlátozást azon védjegyeket illetően, amelyeket érint. Ezen értelmezést nem kérdőjelezheti meg pusztán az a tény, hogy a szóban forgó rendelkezés utal a [PUE-re]. Ezen utalás egyetlen célja ugyanis azon megjelöléstípusok meghatározása, amelyeket el kell utasítani, és nem a rendelkezés hatályának a korlátozása.

Következésképpen, mint a [KVR] 7. cikkének (1) bekezdésében említett feltétlen kizáró okok többsége esetében, meg kell tagadni az akár áruk, akár szolgáltatások esetében bejelentett védjegy lajstromozását, amennyiben az a [PUE] 6ter cikkében említett kizáró okok egyikébe ütközik.

A [KVR] 7. cikke (1) bekezdése h) pontjának ezen értelmezését ezenkívül megerősíti az említett 7. cikk (1) bekezdésének i) pontja, mivel ezen utóbbi rendelkezés az említett h) ponttal azonos területet fed le, vagyis a [PUE] 6ter cikkében nem említett jelvényt, emblémát vagy címert tartalmazó védjegyeket.

A [KVR] 7. cikke (1) bekezdésének i) pontja ugyanis megkülönböztetés nélkül alkalmazandó az áru- és szolgáltatási védjegyekre úgy, hogy a lajstromozás megtagadása érinthet például jelvényt tartalmazó szolgáltatási védjegyet is. Márpedig semmi nem jelzi, hogy miért kellene megtagadni a jelvényt tartalmazó szolgáltatási védjegy lajstromozását, és miért nem az állami zászlót tartalmazó szolgáltatási védjegyet. Ha tehát a közösségi jogalkotó ilyen védelmet kívánt nyújtani a jelvényeknek és címereknek, feltételezhetően sokkal több oka volt legalább ilyen védelemben részesíteni valamely állam vagy nemzetközi szervezet címerét, zászlaját és egyéb jelvényeit. Kevéssé tűnik tehát valószínűnek, hogy a közösségi jogalkotó a szolgáltatási nyújtó számára meg kívánta volna engedni a nemzeti zászlót tartalmazó védjegy használatát,

⁴⁸ A Juharfalevél-ügyben hozott ítélet 59. pontja.

⁴⁹ A Juharfalevél-ügyben hozott ítélet 73–75. pontjai.

míg ezzel párhuzamosan ezt a használatot megtiltotta olyan jelvény esetében, mint például valamely sportegyesületé.”⁵⁰

3.4. A BPHH módszertani kézikönyve a KVR 7. cikke (1) bekezdésének *h*) pontja alapján az állami zászlót tartalmazó megjelölések vizsgálatát a következő három lépésben irányozza elő:

a) Először meg kell állapítani, védett zászlóról van-e szó és mely országeről, illetve, hogy a védett zászló pontosan hogyan néz ki. A PUE 6ter cikke alapján az állami zászlók a Nemzetközi Iroda útján való közlésük nélkül is védettséget élveznek, mindazonáltal a Nemzetközi Iroda adatbázisában így is számos zászló szerepel. Az említett adatbázison kívül a védjegyelbíráló az érintett kormány honlapján, továbbá enciklopédiákban és lexikonokban tájékozódhat – felkutatva a védett zászló pontos, hivatalos reprodukcióját.

b) A második lépés a védett zászló hivatalos megjelenítésének összevetése a bejelentett megjelöléssel.

ba) Ha a zászló a megjelölésben a védett változat szerint, azzal egyezően, azonosan jelenik meg, az elbíráló a vizsgálat harmadik lépését teszi meg.

bb) Ha a zászló a megjelölésben nem a védett alakban, nem azzal egyezően jelenik meg, figyelembe kell venni, hogy a kizáró ok, a lajstromozási akadályt képező védettség érvényesül és alkalmazandó a zászló címertani utánzatával szemben is. Ez – a BPHH módszertani kézikönyve szerint is – szűkíti a megengedhetetlen utánzatok körét ahhoz képest, amilyen hasonlóság a védjegyjogban már elfogadhatatlan volna. Más szóval, a kézikönyv csak meglehetősen nagyfokú hasonlóság esetén tartja alkalmazhatónak e kizáró okot. Ennek vizsgálata során a zászlók színe, szerkezete, alakja és arányai lehetnek relevánsak. Ami a színeket illeti, a kézikönyv arra mutat rá, hogy egyedi megjelenésű zászló esetén a fekete-fehér változatban való felhasználás is – tiltott – címertani utánzat lehet. Ha például olyan zászlóról van szó, amely csupán a szokásosnak mondható három különböző színű – akár horizontális, akár vertikális – csíkot tartalmazza, a fekete-fehér reprodukció aligha számíthat címertani utánzatnak, hiszen igen gyakoriak az ilyen zászlók. Ellenben a jellegzetes, különleges alakzatokat öltő zászlók – mint amilyen például a kanadai zászló – esetében a fekete-fehér megjelenítés is címertani utánzatnak minősülhet. A zászló alakjának (pl. négy-szögről körre történő) megváltoztatása általában kizárja a címertani utánzat megállapításának lehetőségét.

c) Ha az elbíráló úgy találja, hogy a megjelölés védett zászlót tartalmaz (vagy annak címertani utánzatát), a harmadik lépésben azt ellenőrzi: benyújtották-e annak igazolását, hogy az illetékes hatóság hozzájárult a lajstromozáshoz. Ha ezt nem igazolta a bejelentő, az elbírálónak kifogást kell emelnie a lajstromozással szemben, amelyet a bejelentő csupán az említett igazolás benyújtásával háríthat el. Ha a védjegybejelentést el kell utasítani a KVR 7.

⁵⁰ A Juharfafelevél-ügyben hozott ítélet 77–80. pontjai; l. még *Pacek*: i. m. (44), p. 673–679.

cikke (1) bekezdésének *h*) pontja alapján, az elutasítás nem lehet részleges, a teljes árujegyzékre ki kell terjednie.

A módszertani kézikönyv a 6ter cikkben szabályozott többi állami jelzéssel való ütközés vizsgálata során is lényegében ugyanazokat a lépéseket irányozza elő, mint az állami zászlók kapcsán – néhány eltéréssel. Ezek közé tartozik, hogy – mivel ezeket közölni kell a Nemzetközi Iroda útján – az érintett állami jelzés hivatalos megjelenésének felkutatásához a kézikönyv elegendőnek ítéli a Nemzetközi Iroda adatbázisában való kutatást. Többet-elem a szóban forgó állami jelzésekre vonatkozó útmutatóban annak hangsúlyozása, hogy címertani utánezatról lehet szó akkor is, ha a védett jelzésnek csupán egy – de nem jelentéktelen – részét reprodukálják a bejelentett megjelölésben, feltéve, hogy a védett jelzés e része jellegzetesnek, egyedinek tekinthető. S végül természetesen a kézikönyv is kitér arra, hogy a PUE 6ter cikke a hivatalos ellenőrzési és hitelesítési jegyek és fémjelzések védettségét a védjejyjból ismert specialitás elve mentén korlátozza, amiből az adódik, hogy az ilyen jelzésekkel való ütközésre épülő elutasítás lehet részleges – azaz csupán az érintett jegyekkel hivatalosan megjelölt árukkal vagy szolgáltatásokkal azonos, vagy hozzájuk hasonló árukra és szolgáltatásokra szorítkozó – is.⁵¹

IV. Nemzeti jelképeink védjejyjogi szabályozásának története

4.1. Számos szabályozási előzményt⁵² követően „*a magyar korona országai egyesített czimerének és az ország külön czimerének magánosok és magánjellegű testületek, vállalatok és intézetek által való használhatóságáról*” szóló 1883. évi XVIII. törvénycikk rendelkezett „*a magyar országos czimer használatáról*”. A címer használatát e törvény – visszavonható – engedélyhez kötötte, amelynek kiadását a miniszterelnök hatáskörébe utalta. Az engedélyezés feltételeit és eljárási rendjét a törvény a következőképpen állapította meg:

„*A magyar korona országai egyesített czimerének, valamint az ország külön czimerének magánosok, magánjellegű testületek, vállalatok és intézetek által való használhatása tekintében rendeltetik:*

1. §. *A jelen törvénynek hatályba léptétől kezdve, magánosok, magánjellegű testületek, vállalatok és intézetek közül az említett czimerek bármelyikét gyári vagy iparczikkeiken, áruikon, üzleti helyiségeiken, címztábláikon, czimlapjaikon (etiquette), üzleti nyomtatványaikakon stb. csak azok használhatják, kik arra a miniszterelnöktől engedélyt nyertek.*

Ezen engedélyt a miniszterelnök a belügyminister, Horvát-Szlavonországokat illetően a bán véleményének meghallgatása után adja meg.

⁵¹ The Manual concerning proceedings before the Office, Part B, Examination, p. 54–75. A kézikönyv a BPHH honlapján férhető hozzá.

⁵² E fejezet összeállításához értékes forrásanyagot nyújtott a következő kiadvány és CD-melléklete: Benke Zsófia, Szentgyörgyi Zsuzsa: Iparjogvédelmi dokumentumok. Magyar Szabadalmi Hivatal, Budapest, 2003, p. 1–280.

2. §. Az erre vonatkozó folyamodvány a törvényhatóság első tisztviselőjéhez (alispán, polgármester), Horvát-Szlavonországokban az azoknak megfelelő hatósághoz intézendő, s igazolandó, hogy a kérelmező nincs hivatalvesztésre ítélve, és hogy a politikai jogok gyakorlatában van, erkölcsileg kifogástalan, üzlete pedig oly terjedelmű, vagy üzletének tárgyai oly kiváló minőségűek, vagy egyébként az üzlet vagy intézet oly figyelemre méltó, hogy az ország czimere használhatóságának engedélyezését megérdemli.

A fentjelzett hatóság az esetleg szükségesnek mutatkozó nyomozásokat megteszi, – ha kell szakértőket meghallgat, s az ügyet indokolt javaslattal a belügyminister, illetőleg a bán útján a miniszterelnök elé terjeszti ki a tárgy természete szerint illetékes társmínister meghallgatásával határoz.”

A törvény sajátos – hátrányos – diszkriminációban részesítette a bankokat, kimondva, hogy „[a] hitel- és pénzügyintézetek ezen czimerek használhatására szóló engedélyt csak törvény által nyerhetnek” (4. §).

A törvény rendelkezéseibe ütköző címerhasználat kihágásnak minősült, amelyet pénzbüntetéssel vagy elzárással büntettek. Emellett a törvény arról is rendelkezett, hogy „[a] czimtblák, mennyiben a hatóságilag kiszabott idő alatt át nem alakíttatnak, hatóságilag eltávolítandók, a czimlapok s nyomtatványok pedig megsemmisítendők”, továbbá, hogy a befolyt pénzbüntetések „az illető község szegényalapjába beszolgáltatandók” (9. §).

Az engedély érvényét veszítette, ha jogosultját jogerősen hivatalvesztésre vagy a politikai jogai felfüggesztésére ítélték (8. §), emellett a miniszterelnök felhatalmazást kapott az engedély visszavonására is:

„10. §. A miniszterelnök felhatalmaztatik az adott engedély hatályát megszüntetni, illetőleg az adott engedélyt visszavonni, ha az illető magános, testület vagy intézet oly körülmények közé jutna, melyek azt a jelen törvény 2. §-ával ellenkezésbe hoznák, s melyek között az ezen czimerek használatára vonatkozó engedély a kérelmezés idején meg nem adathatott volna.”

4.2. Első önálló védjegytörvényünk, a védjegyek oltalmáról szóló 1890. évi II. törvénycikk – amely az Ausztriával létrejött vám- és kereskedelmi szövetséget becikkelyező 1867. évi XVI. törvénycikk XVII. cikkében létrehozott rendszert haladta meg – már biztosította a nemzeti jelképek védettségét a védjegyként való lajstromozással szemben. A törvény 3. §-a rendelkezett azokról a védjegyekről, amelyek „[a] belajstromozásból kizárva vannak, és ennél fogva a kizárólagos használati jog megszerzésére nem alkalmasak”. E felsorolás részeként zárta ki a törvény azoknak a védjegyeknek az oltalmazhatóságát, amelyek „kizárólag állami és közhatósági czimerekből ... állanak”. (Megemlíthető még, hogy a törvény – feltehetőleg hasonló megfontolások alapján – kizárta azoknak a védjegyeknek a lajstromozását is, amelyek „kizárólag Ő Felségeiknek, vagy a királyi család valamelyik tagjának arczképéből állanak”.) Az említett szimbólumok védjegy elemeként való lajstromozását és használatát mindazonáltal e törvény is lehetővé tette, ha az ehhez szükséges engedély megszerzését igazolták: „[az] oly védjegyek, a melyeken Ő Felségeiknek vagy a királyi család valamelyik tag-

jának arczképe vagy valamely kitüntetés, a magyar állami vagy közhatósági czimer képezi a védjegy alkatrészét, csak az esetre lajstromozhatók be, ha a fennálló törvények vagy szabályok értelmében az azok használata tekintetében megkívánt engedély előzetesen igazoltatik” (4. §).

A miniszteri indokolás megerősítette, hogy ezen az engedélyen az 1883. évi XVIII. törvénycikkben szabályozott engedélyt kell érteni (lásd a 4.1. pontot).

A nemzeti jelkép védjegyként vagy – engedély hiányában – védjegy elemeként való lajstromozása esetén az ilyen védjegy törlésének volt helye [21. § d) pont].

4.3. Az 1890. évi II. törvénycikk első – 1895-ben elvégzett – módosítása a nemzeti jelképekkel kapcsolatos kizáró ok szabályozásán nem változtatott. Ezen a téren fordulatot az sem hozott, hogy hazánk az 1908. évi LII. törvénycikk alapján 1909. január 1-jén belépett „*az ipari tulajdon védelmére alakult nemzetközi Unió*” azaz a Párizsi Unió „*kötelékébe*”. Nem hozott fordulatot, hiszen a 6ter cikk ekkor még nem volt a PUE része, és csupán az egyezmény zárójegyzőkönyvének 4. pontja utalt – „*minden helytelen értelmezés elkerülése végett*” – arra, hogy „*a nyilvános czimerek és kitüntetési jelvények használata ... a közrendbe ütközőnek tekinthető*”, azaz – az egyezmény akkori 6. cikkében már rögzített „*telle quelle*”-elv alól engedett kivételként – elutasítási vagy törlési okként szolgálhat.

4.4. Az 1913. évi VIII. törvénycikk gondoskodott „*az ipari tulajdon védelmére Washingtonban 1911. évi június hó 2-án aláírt nemzetközi megegyezések becikkelyezéséről*”. A PUE e szövegéhez fűzött zárójegyzőkönyv – az egyezmény akkori 6. cikkét illetően – megerősítette és kibontotta az eredeti szöveghez kapcsolódó korábbi zárójegyzőkönyvben található azt az értelmezést, hogy az állami felségjelek és más állami jelzések védjegyként való lajstromozása a közrendi klauzula alapján megtagadható. Az 1911. évi zárójegyzőkönyv „*becikkelyezett*” magyar szövege szerint „*[m]egegyezés áll fenn arra nézve, hogy a nyilvános czimerek, jelvények, vagy kitüntetések használata, amelyre az illetékes hatóság engedélyt nem adott, továbbá az Unióhoz tartozó valamely ország által elfogadott hivatalos ellenőrzési és hitelesítési jegyeknek és bélyegeknél az alkalmazása a 6. cikk 3. pontja értelmében közrendbe ütközőnek tekinthető. Mindazonáltal nem tekinthetők közrendbe ütközőknek azok a védjegyek, a melyek az illetékes hatóság engedélyével tartalmazzák nyilvános czimereknek, kitüntetéseknek vagy jelvényeknek ábrázolását*”. A törvény miniszteri indokolása a zárójegyzőkönyv e részéhez a következő magyarázatot fűzte: „*a közhatósági czimereknek, jelvényeknek és kitüntetéseknek (rendjeleknek, érméknek) az illetékes hatóság engedélye nélküli használata, valamint az Unióhoz tartozó országok valamelyikében hivatalos ellenőrzési vagy hatósági jótállás bélyegekkül bevezetett jegyeknek (jeleknek) az árura alkalmazott védjegyben való használata a közrendbe ütközőnek tekinthető. Az ily védjegyek tehát az oltalomból a zárójegyzőkönyv alapján kizárhatók. Természetes, hogy ha az illetékes hatóság ezen adatok használatára engedélyt adott, a védjegy nem esik kifogás alá.*”

A PUE washingtoni szövegéhez való igazodást szolgáló 1913. évi XII. törvénycikk mindazonáltal a zárójegyzőkönyv idézett részével összefüggésben nem módosította első védjegy-törvényünket. Ennek oka lehetett, hogy a zárójegyzőkönyv megengedően fogalmazott, a „*telle quelle*”-elv alól engedett kivételként adott lehetőséget a tagországoknak arra, hogy a szóban forgó állami jelzések közül álló vagy az azokat tartalmazó védjegyek lajstromozását (és használatát) a közrendbe való ütközésükre hivatkozva megtagadják. Emellett az 1890. évi II. törvénycikk 3. §-ának 4. pontja kizárta a védjegyváltalomból a „*közrend elleni ábrázolatokat*”. Ezért a zárójegyzőkönyv említett – inkább opcionális, mint kötelező – részének a magyar jog a közrendi klauzula útján akkor is meg tudott felelni, ha a „*kizárólag állami és közhasznósági czimerekből*” álló védjegyek oltalomból való kizárását kimondó – a 3. § 2. pontjában található – rendelkezést esetleg úgy tekintették és értelmezték, hogy az csak a hazai felségjelzésekre vonatkozik.

Első védjegy-törvényünk következő módosítása – az 1921. évi XXIII. törvénycikk – szintén nem változtatott az állami jelzések számára a védjegyként való lajstromozással szemben biztosított védelem szabályozásán (e módosítás főként a lajstromozási illetékekkel és az együttes védjegyekkel foglalkozott az akkori új közjogi helyzetre is figyelemmel).

4.5 Amint arról a 2.1. pontban már szó esett, a 6ter cikket az 1925-ben megtartott hágai felülvizsgálati értekezleten illesztették be a PUE-be. Hazánkban „*az ipari tulajdon védelmére Hágában 1925. évi november hó 6-án aláírt nemzetközi megegyezések beikkelyezéséről*” szóló 1929. évi XVIII. törvénycikk ratifikálta és hirdette ki az egyezmény hágai szövegét. Már a miniszteri indokolás bevezető része is megemlítette a 6ter cikket [akkori szóhasználat: 6 c) cikket] a felülvizsgált szöveg főbb újdonságai között „[a] 6 c) cikk is ... *újítást tartalmaz a címerek, zászlók, egyéb államjelvények, valamint hivatalos jelek és jelzések engedély nélkül való használatának megakadályozására*”. A PUE 6ter cikkének akkori változatával az 1932. évi XVII. törvénycikk hangolta össze védjegy-törvényünket; e törvénycikk 12. §-a az 1890. évi II. törvénycikk 3. §-át a következő rendelkezésekkel egészítette ki:

„*Nem lajstromozhatók az olyan védjegyek, amelyeknek akár alkotó elemei közt is az ország címei, zászlói és egyéb jelvényei, az elfogadott hivatalos ellenőrzési és hitelesítési jegyek, bélyegek, valamint ezek bárminemű címertani utánzatai szerepelnek, kivéve, ha alkalmazásukat az illetékes hatóságok megengedték. A hivatalos ellenőrzési és hitelesítési jegyek és bélyegek védjegyként használata csak akkor tilos, ha azzal olyan árukat kívánnak megjelölni, amelyek az említett jegyekkel hivatalosan megjelölt árukkal azonosak, vagy hozzájuk hasonlóak.*

Külföldi címerekre és egyéb jelvényekre ez a rendelkezés csak annyiban nyer alkalmazást, amennyiben nemzetközi szerződés van hatályban, vagy viszonyosság áll fenn. A viszonyosság fennállásának kérdésében a kereskedelemügyi miniszter megállapítása kötelező.

Külföldi nem közismert állami jelvényekre ezt a rendelkezést csak akkor kell alkalmazni, ha a kereskedelemügyi miniszter azokat a Budapesti Közlönyben hirdetmény útján közzétette.”

Ezt a módosítást a miniszteri indokolás egyértelműen a PUE hágai szövegéhez való igazodással magyarázta. Az általános indokolás utalt a PUE hágai felülvizsgálatára és az ott elfogadott szövegnek az 1929. évi XVIII. törvénycikkben történő kihirdetésére („az ország törvényei közé iktatására”). Felidézte a kihirdető törvény indokolását, amely már „*rámutatott arra, hogy ezek a nemzetközi megegyezések szükségessé teszik azt, hogy bizonyos kérdéseket törvényhozás útján szabályozzunk. Ilyen szabályozást igényel ... a védjegy fokozott védelme azoknak a rendelkezéseknek a keretei között, amelyekről az ... egyezmény ... 6/c. ... cikke szól.*” A részletes indokolásnak a védjegy törvény szóban forgó kiegészítéséhez kapcsolódó része pedig a következő magyarázatot fűzte a változásokhoz:

„*A hágai főegyezmény 6/c. cikke a szerződő országok címereinek és egyéb állami jelvényeinek védelmét kötelezővé teszi, tekintet nélkül arra, hogy valamely ország saját címerét mily mértékben védte.*

Minthogy belföldi vonatkozásában ez a védelem az 1890 : II. t.-c. 3. §-ában szűkebb mértékre volt korlátozva, nehogy a külföldi a belföldinél nagyobb előnyökhöz jusson, ezt a védelmet az idézett § kiegészítésével úgy kell szabályozni, hogy a szerződő külföldiekre a belföldi szabályozás kiterjesztett keretek közt érvényesüljön.

Annak, hogy a kérdés a lajstromozás megtagadását eredményező okok közt az 1890 : II. t.-c. 3. §-ának kiegészítéseképpen nyer szabályozást, következménye, hogy ez a szabályozás a törlésre is kiterjed, mert a 21. § d) pontja szerint a védjegy törlendő, ha nem volt belajstromozható.

A javaslatnak az a rendelkezése, hogy a külföldi jelzésre vonatkozó tilalom csak akkor érvényesül, ha a kereskedelemügyi miniszter ezt a jelzést mint ilyent, a Budapesti Közlönyben közzétette, egyedüli megfelelő eszköze a jogbiztonságnak.”

4.6. A nemzeti jelképek sajátos védjegy jogi védettségéhez közvetetten kapcsolódó rendelkezéseket tartalmazott „*a nemzet nagyjaira, úgyszintén a szentekre és az egyházak nagyjaira, valamint az egyházak elnevezésére utaló megjelöléseknek az ipari és kereskedelmi tevékenység körében való használatáról szóló 1942. évi V. törvénycikk.*” A miniszteri indokolás a korra jellemző frazeológiával szól a szabályozás indokairól:

„*Az ipari és kereskedelmi tevékenység terén már évtizedek óta – előbb gyéren, utóbb sűrűn – előforduló jelenség, hogy vállalatok részint a cégük elnevezésére, részint az általuk előállított vagy forgalombahozott cikkek jelzésére – előnyös hatás keltése céljából – a nemzet, valamint az egyházak nagyjainak, úgyszintén vallási tisztelettel övezett szenteknek nevét is felhasználják, illetőleg rájuk utaló megjelöléseket vagy ábrázolatokat alkalmaznak. Ez a használat hol a vállalat jellegénél, hol a forgalombahozott cikkek mineműségénél fogva nem egy esetben sérti a nemzeti érzést, a vallásos kegyeletet és általában a jóízlést is.*

Hazánk állami, társadalmi és gazdasági életének a kiegyezéstől a világháborúig terjedő fejlődése során a gazdasági szabadverseny szempontjaitól irányított korszellem hatása alatt a közvélemény nem terelődött a fentebb említett kérdésekre, talán azért sem, mert a szórványosan előforduló esetek nem keltettek nagyobb figyelmet.

Az összeomlás után az orszáépítés a fellángoló nemzeti érzésre s ezzel szoros kapcsolatban a valláserkölcsiség elmélyedésére támaszkodva indult meg, amely szellemiségnek a nemzet örök erőforrásává fejlesztését a kormányzat a népnevelő és a társadalmi szervező munkának hatékony támogatásával törekedett és törekszik előmozdítani. Ennek a változásnak tulajdonítható újabban a közvélemény éberebb figyelme, amellyel a nemzeti és a vallási érzést sértő jelenségeket észleli és azok kiküszöbölését – amennyiben az jogszabály vagy hatósági intézkedés nélkül el nem érhető – a kormányzattól várja.

Ezt követően több törvényhatóság felterjesztést tett oly jogszabály alkotása iránt, amely a nemzet és az egyházak nagyjainak neveit védelemben részesítené az ellen, hogy ily neveket bármilyen vállalat cégének vagy általában üzletének elnevezésére felhasználhasson.

A felvetett kérdés vizsgálatának eredményeként kétségtelenül megállapítható, hogy a nemzeti és a vallási érzést sértő ily jelenségeknek az ipari és kereskedelmi tevékenység köréből való kiküszöbölésére irányuló törekvés helyes, s hogy ennek – amennyiben a fennálló jogszabályok elegendő védelmet nem nyújtanak – a fentebb kifejtett kormányzati szempontoknál fogva célravezető jogszabályalkotással is meg kell felelni.

Ha azonban az ipari és kereskedelmi tevékenységet egész terjedelmében szemügyre vesszük, annak a cégek elnevezésén felül több más mozzanata is van, ahol az említett nevek jelzőként alkalmazásra találnak, úgyhogy a kérdés a cégszövegek mellett a cégtáblákra, üzleti jelzőkre, védjegyekre, szabadalmak címére, árubélyegekre, árumintákra és árujelzésekre, valamint az iparjogosítványok szövegére is kiterjed.

Ami már most a fennálló jogszabályokat illeti, azok a felsorolt tárgykörök egyikére vonatkozóan sem tartalmaznak oly rendelkezéseket, amelyek a nevek védelmére – akár csak 'per analogiam' értelmezés útján is – alapot szolgáltatnának."

„A védjegyjog szabályozása körében az 1890 : II. tc. 3. §-a, valamint az 1932 : XVII. tc. ezt kiegészítő 12. §-a egyfelől csupán a király és a királyi családtagok képmásait, az állami és közhatósági címereket, illetőleg zászlókat és jelvényeket oltalmazza a használatától, másfelelő az i. t. 3. §-ának 4. pontjában foglalt az az általános rendelkezés, amely az erkölcstelen és közbotrányt okozó vagy a közrend elleni ábrázolatokat, továbbá a tényleges üzleti viszonyoknak vagy a valóságnak meg nem felelő és a fogyasztóközönség tévedésbe ejtésére alkalmas feliratokat vagy adatokat kizárja, éppoly kevésbé nyújt alapot a névhasználatok kirekesztésére, mint a cégjog [...]."

E megfontolásokra tekintettel rendelkezett úgy a szóban forgó törvény 1. §-a, hogy a „[a] nemzet nagyjainak, úgyszintén a szenteknek és az egyházak nagyjainak nevét vagy rájuk utaló egyéb megjelölést, valamint az egyházak elnevezésére utaló megjelölést – ideértve a képes ábrázolatot is – az ipari és kereskedelmi tevékenység körében, így különösen cégszövegben, cégtáblán, üzleti jelzőben, védjegyen, szabadalom címében, árubélyegen, áruminta és áru jelzésében ... használni csak az ügyköre szerint illetékes miniszternek a vallás- és közoktatásiügyi miniszterrel egyetértve megadott engedélye alapján szabad." E tilalom megszegése kihágásnak

minősült, és elzárással büntették; vétségnek akkor számított (és volt fogházzal büntetendő), ha „*azt a nemzeti vagy a vallásos érzést sértő módon*” követték el.

4.7. A második világháborút – és különösen a kommunista hatalomátvételt – követően gyökeresen átalakult helyzetben a korábbtól teljes mértékben eltérő politikai és gazdasági közegbe került mind a védjegyek, mint a nemzeti jelképek szabályozása. Mivel különösebb – ma is hasznosítható – tanulságokkal az akkori jogszabályok aligha szolgálhatnak, részletes bemutatásuktól ez az írás eltekint. Az ország nemzetközi kötelezettségei mindazonáltal szükségessé tették a PUE változásaihoz való igazodást. Az 1967. évi 7. számú törvényerejű rendelet gondoskodott a PUE Lisszabonban az 1958. évi október 31. napján felülvizsgált szövegének kihirdetéséről. Ahogy arra a 2.1. pont utalt, a 6ter cikket a lisszaboni értekezleten átfogóan módosították. Ekkor kerültek be e cikkbe a nemzetközi kormányközi szervezetek jelzéseire vonatkozó rendelkezések, és ekkor hagytak fel a korábbi szövegekben alkalmazott különbségtétellel a közismert és az ilyen ismertséget nélkülöző állami felségjelzések között. E törvényerejű rendelet (és ezzel a PUE lisszaboni szövegének) végrehajtására adták ki a 3/1967. (IV. 1.) OT számú rendeletet. E rendelet 7. §-a tükrözte a 6ter cikk változásait:

„A főegyezmény 6ter cikkének (1) bekezdés b) pontja szerint a 6ter cikkének (1) bekezdés a) pontjába foglalt rendelkezéseket kell alkalmazni minden olyan nemzetközi-kormányközi szervezet címerére, zászlójára és egyéb jelvényeire, rövidítésére és nevére, amelynek az unió egy vagy több országa tagja. Ennek figyelembevételével a fenti jelzésekre is alkalmazni kell a 20.700/1948. (XI. 24.) Ip. M. számú rendelet 9. § (4) bekezdését.”⁵³

4.8. E korszak jogszabályai közül – legalább a szabályozás jogforrási szintje iránti köteles tiszteletből – második védjegy törvényünk, a védjegyről szóló 1969. évi IX. törvény érdemes arra, hogy a nemzeti jelképek speciális védeltségéről szóló rendelkezéseit áttekintsük. Elöljáróban megemlíthető, hogy e törvény elfogadását – indokolásának tanúsága szerint – egyebek mellett „*nemzetközi gazdasági kapcsolataink fejlődése*” tette szükségessé. Felidézhető továbbá az indokolásnak az a része is, amely „*a védjegy jog területén létrejött két legfontosabb nemzetközi egyezmény*” egyikeként szól a „*Párizsi Iparjogvédelmi Unióról*” (az „*ennek keretében alakult ún. Madridi Védjegyunio*” mellett), továbbá leszögezi: „*[a] törvényjavaslat szabályainak kialakításakor figyelemmel kell lenni az említett egyezményekből adódó nemzetközi kötelezettségeinkre is*”. Meglehet, „*figyelemmel voltak*” a PUE 6ter cikkéből adódó nemzetközi kötelezettségeinkre, de ez sajnálatos módon – mint látni fogjuk – nem eredményezte azt, hogy második védjegy törvényünk valóban teljes mértékben összhangban is állt volna e nemzetközi kötelezettségeinkkel.

⁵³ Az iparügyi miniszter 20.700/1948. Ip. M. számú rendeletét „a védjegyügyi eljárás szabályainak módosítása és egységes szerkezetbe foglalása tárgyában” adták ki. A rendelet 9. §-ának (4) bekezdése a lajstromozásból kizáró okokat sorolta fel, e) és f) pontjában említve a PUE 6ter cikkének tárgykörébe eső jelzéseket.

A törvény 3. §-ának (2) bekezdése rendelkezett a PUE 6ter szabályozási tárgykörébe eső kérdésekről:

„(2) Nem részesülhet védjegyoltalomban az a megjelölés ..., amely kizárólag valamely állam, hatóság, hivatalosan elismert nemzetközi vagy államközi szervezet megnevezéséből, rövidítéséből, zászlójából, címeréből, jelvényéből vagy ezek utánzatából áll; e jelzések azonban az illetékes szerv hozzájárulásával a védjegy elemeként felhasználhatók.”

A 3. § (3) bekezdésének a) pontja pedig a PUE 6ter cikkében szabályozott jelzések egy másik csoportjára állapított meg kizáró okot, kimondva, hogy „[a]zonos vagy hasonló áruk tekintetében nem részesülhet védjegyoltalomban a megjelölés, ha ... hivatalosan elfogadott ellenőrzési, szavatossági, hitelesítési jegyből, bélyegből vagy ezek utánzatából áll.”

E rendelkezéshez a részletes indokolás azt a lakonikus megjegyzést fűzte, hogy „[a] javaslat ... az oltalomból ... kizárt megjelölések meghatározásánál összhangban áll az iparjogvédelmi nemzetközi egyezményekben foglalt kötelezettségeinkkel”. Nos, valójában – legalábbis, ami a PUE 6ter cikkével való összhangot illeti – ehhez fért némi kétség.

Az 1969. évi IX. törvény mindenekelőtt elmulasztotta a PUE 6ter cikkéhez kötni e kizáró ok alkalmazását. Ebből adódóan a nemzeti jelképek védettségének kedvezményezettjei közé elvileg a világ összes állama bekerült – nem csak a PUE tagországai. E nagyvonalúság még éppenséggel megengedhető volt, azt a PUE-ben semmi sem tiltotta vagy akadályozta. Ellenben így a norma csupán a 6ter cikk pontatlan és torzóban maradt „zanzája” lett, és ekként alkalmatlannak bizonyult arra, hogy védjegyjogunkat a PUE 6ter cikkével valóban összhangba hozza. Mivel e kodifikációs malőr ma már csupán jogtörténeti érdekesség, szorítkozzunk csupán a legfontosabb hiányosságok, ellentmondások kiemelésére. Szemben a PUE 6ter cikkével, az 1969. évi IX. törvény az államok elnevezésére és azok rövidítésére is védettséget nyújtott a lajstromozással szemben (ez azonban még csak túlmént azon, amit a PUE 6ter cikke előírt, de talán még nem ütközött bele). A szóban forgó hazai rendelkezésben a védettség alanyai között szerepelt a „hatóság” is, noha a 6ter cikk csak az országok és a nemzetközi kormányközi szervezetek jelzéseire vonatkozik. A PUE 6ter cikkére való utalás híján nem épült be második védjegy törvényünkbe az a szabályozási elem, hogy a szóban forgó jelzések védettségének – az állami zászlók kivételével – előfeltétele a Nemzetközi Iroda útján történő közlésük a Párizsi Unió tagországaival. Végül feltűnő eltérés volt az is a PUE 6ter cikkéhez képest, hogy a hazai rendelkezés a lajstromozással szembeni védettséget általában az utánzatokra terjesztette ki – és nem csupán a címertani utánzatokra.

A nemzeti jelképek és más hasonló jelzések speciális védettsége az 1969. évi IX. törvény alapján nemcsak – egyébként hivatalból vizsgált – lajstromozási akadályként, azaz elutasítási okként szolgált [a 29. § alapján], hanem törlési oknak is minősült. A 19. § (1) bekezdése ugyanis kimondta: „a védjegy törlését ... el kell rendelni, ha a védjegy az 1–3. § értelmében nem volt oltalmazható.” A 3. § (2) bekezdésében és (3) bekezdésének a) pontjában szabályozott kizáró okok tehát törlési oknak is számítottak. Úgy tűnik viszont, hogy a PUE 6ter cikkével összeegyeztethetetlen volt védjegy törvényünknek az a rendelkezése,

amely a legtöbb törlési ok – köztük a 6ter cikk tárgykörébe eső jelzésekkel kapcsolatos okok – érvényesíthetőségét időhatárhoz kötötte. A 19. § (2) bekezdése ugyanis a következőket mondta ki:

„(2) Ha a lajstromozás óta öt év már eltelt és a védjegy a tényleges használat folytán ismertté vált, a védjegy törlésének csak azon az alapon van helye, hogy használata jogszabályba vagy társadalmilag elfogadott erkölcsi szabályba ütközik [3. § (1) bek. b) pont]”.

Ezzel szemben a PUE 6ter cikke az érintett jelzések védettségeinek biztosítását olyan formában is megköveteli, hogy a tagországoknak a tilalom ellenére foganasított lajstromozást – időbeli korlátozás nélkül – hatálytalanítaniuk kell.

4.9. A nemzeti jelképek használatáról szintén született jogszabály abban a korszakban, amelynek jogalkotási terméséhez tartozott második védjegy törvényünk is. Az 1948–49. évi – rendeleti szintű – szabályozási előzmények⁵⁴ után 1974-ben rögzítették újból egyes állami jelképek használati rendjét. A 7/1974. (III. 20.) MT rendelet szövege: „a Magyar Népköztársaság címere, valamint az állami felségjogra utaló egyes elnevezések és megjelölések használatának rendjéről”; és e rendelet meglepően időtálló jogszabálynak bizonyult, hiszen – igaz, számos módosítás „árán” – több mint húsz éven át hatályban maradt.

A rendelet a címerhasználatot állami szervek (államhatalmi, államigazgatási szervek, bíróságok, ügyészségek, egyes költségvetési szervek) számára tartotta fenn, bizonyos állami szervek (állami vállalatok, költségvetési üzemek) és nem állami szervezetek (társadalmi szervezetek, szövetkezeti szervek) számára – eredetileg kormányfői, később belügyminiszeri – engedéllyel tette lehetővé, magánszemélyek és a privilegizált szervezeteken kívüli jogi személyek számára pedig egyáltalán nem engedte meg.

A rendelet kitért az állami jelképek védjegy elemeként történő használatának engedélyezésére is; 4. §-a (1) bekezdésének eredeti szövege szerint „[a] Magyar Népköztársaságra, annak kormányára, valamint hatósági, illetőleg közhivatali jellegre utaló elnevezést vagy megjelölést gazdasági vállalkozás körében, így különösen vállalat vagy szövetkezet elnevezésében (cégszövegében), cégtáblán, üzleti nyomtatványon, védjegyen, szabadalom címében, árubélyegen, áruminta és áru jelzésében, iparjogosítvány szövegében használni csak akkor szabad, ha erre a Minisztertanács elnöke ... engedélyt ad.”

Érdekes megfigyelni, hogy még ez az 1974-ben elfogadott jogszabály is milyen szorosan követte az 1883. évi XVIII. törvénycikk (4.1. pont) és az 1942. évi V. törvénycikk (4.6. pont) terminológiáját. A „védjegyen” történő használat engedélyezésekor is nyilván irányadó volt a 2. § (1) bekezdésében rögzített az a szempont, hogy azt indokolja a kérelmezőnek „a társadalmi, illetőleg a gazdasági életben és a nemzetközi kapcsolatokban betöltött szerepe”.

⁵⁴ L. a 11.800/1948. (XI. 23.) Korm. rendeletet és a 4228/1949. (IX. 7.) MT rendeletet.

Az MT-rendelet – 1995-ben történő hatályvesztéséig – számos módosításon esett át [ezek tükrözték – egyebek mellett – a rendszerváltozással kialakult új közjogi berendezkedést és az állam nevének megváltozását; bekerült továbbá – a 8. § (3) bekezdésébe – az a rendelkezés is, hogy a rendelet „nem korlátozza a Kossuth címernek és más, államiságunkkal, nemzeti történelmi múltunkkal kapcsolatos jelképnek a nemzeti ünnepek és az ezekhez kapcsolódó, valamint nemzeti múltunkról való más megemlékezések alkalmával történő használatát”.] A „védjegyen” történő használattal kapcsolatos rendelkezés utolsó hatályos változata pedig a következőképpen szólt:

„4. § (1) A Magyar Köztársaságra, annak Kormányára, valamint hatósági, illetőleg közhivatali jellegre utaló elnevezést vagy megjelölést gazdasági vállalkozás körében, így különösen vállalat vagy szervezet elnevezésében (cégszövegében), cégtáblán, üzleti nyomtatványon, védjegyen, szabadalom címében, árubélyegen, áruminta és áru jelzésében, iparjogosítvány szövegében használni csak akkor szabad, ha erre a belügyminiszter engedélyt ad.”

Az MT-rendelet még a „magyar” szó használatát is szabályozta. Az 5. § (1) bekezdése értelmében vállalat vagy szervezet az elnevezésébe (cégszövegébe) az „ágazati miniszter” engedélyével vehette fel a „magyar” szót a honosság megjelölése céljából, ha „ehhez jelentős nemzetgazdasági érdek” fűződött. A 6. § alapján pedig „[a]z országos egyesület alapszabályszerű nevében, ha ezt a felügyelő szerv az országos egyesület nyilvántartásába vételével elfogadja, a honosság megjelölésére szolgáló ’magyar’ szót használhatja”.

4.10. A szóban forgó MT-rendelet „pályafutásának” lényegében az Alkotmánybíróság vetett véget. A 31/1994. (VI. 2.) AB határozat a rendelet 2. §-ának (1) bekezdését – mivel az a címerhasználatot illetően (mint láttuk) előnyben részesítette az állami gazdálkodó szervezeteket a nem államiakkal és a gazdasági tevékenységet folytató magánszemélyekkel szemben – alkotmányellenesnek találta és megsemmisítette. Noha a határozat közvetlenül nem érintette a rendeletnek a védjegyként történő használat engedélyezésére vonatkozó rendelkezését [a 4. § (1) bekezdését], viszonylag részletes ismertetése helyénvalónak tűnik, hiszen mind ez idáig ez az egyetlen határozat, amelyben az Alkotmánybíróság vállalkozhatott az állami (nemzeti) jelképek használatával, illetve az annak engedélyezésével összefüggő alkotmányossági szempontok felvázolására.

A határozat alapjául szolgáló indítvány azt támadta, hogy a rendelet 1. §-a az összes államhatalmi szervet alanyi jogon hatalmazza fel az állami címer használatára, a 2. § pedig a többi állami szerv és egyes más szervezetek esetében erre belügyminiszteri engedéllyel ad módot, míg a 3. § a magánszemélyek és az előző szakaszokban nem említett jogi személyek számára kivételt nem tűrően megtiltotta a címer használatát. [Érdekes módon sem a beadvány, sem az alkotmánybírósági határozat nem tért ki arra a kérdésre, hogy e tilalom, illetve a 2. § szerinti engedélyezés miként viszonyult a „védjegyen” való használatnak a 4. § (1) bekezdése szerinti engedélyezéséhez.]

Az Alkotmánybíróság az indítvány vizsgálatát a címerhasználat közjogi és magánjogi vetületeinek különválasztásával kezdte, rámutatva, hogy „[a]z állami címer használata kérdés-körének mind közjogi, mind magánjogi vetülete van”. E vetületek – mint a határozat kifejti – a szabályozásban is elkülönülnek:

„A vizsgált jogszabály 1. §-a az állami felségjogra utaló jelvények használatának közjogi aspektusát szabályozza, és ugyancsak közjogi jellemű szabályokat tartalmaz a 2. § (4) bekezdése is az országos sportági szakszövetségek vonatkozásában. A magánjogi, alapvetően gazdasági jogi szabályozást viszont az alkotmányossági vizsgálat tárgyát képező 2. § (1) és (3) bekezdése, valamint 3. §-a tartalmazza.”

Ezt követően az Alkotmánybíróság megvilágította a nemzeti jelképek használatának alkotmányjogi hátterét:

„Alkotmányos alapjogok csak azok lehetnek, amelyeket az Alkotmány kifejezetten felsorol, és ezek között az Alkotmány nem biztosít senkinek sem alanyi jogot a nemzeti jelképek használatára. Az alaptörvény XIV. fejezete mindössze meghatározza a Magyar Köztársaság nemzeti jelképeit, és úgy rendelkezik, hogy az azokról, valamint a használatukról szóló törvény elfogadásához az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.”

Az MT-rendelet 2. §-a (1) bekezdésének alkotmányellenességét a határozat alapvetően a gazdasági verseny szabadságával és a hátrányos megkülönböztetés tilalmával összefüggő alkotmányossági követelmények sérelme miatt állapította meg.

„Amint azt az Alkotmánybíróság 21/1994. (IV. 16.) AB határozatában ... kifejtette, a gazdasági verseny szabadsága nem alapjog, hanem a piacgazdaság olyan feltétele, amelynek meglétét és működését biztosítani az államnak is feladata. A versenyszabadság állami elismerése és támogatása megköveteli a gazdasági forgalommal kapcsolatos alapjogok objektív, intézményvédelmi oldalának kiépítését. Az Alkotmánybíróság 33/1993. (V. 28.) AB határozatában ... megállapította, hogy az Alkotmány – a piacgazdaság deklarálásán túl – gazdaságpolitikailag semleges.

Az államnak természetesen joga van megfelelő alkotmányos indokok esetében arra, hogy a gazdasági versenyt korlátozza. ... A korlátozás azonban csak akkor alkotmányos, ha egyrészt nem valósít meg diszkriminációt, másrészt megfelelő jogszabályi szinten történik.

... A megsemmisített jogszabályi rendelkezés lehetővé teszi meghatározott jogalanyoknak (az állami gazdálkodó szervezeteknek, társadalmi szervezeteknek és szövetkezeti szervezeteknek), hogy engedélyezési eljárás eredményeképpen az állami címert használhassák. A jogszabály 3. §-a ugyanakkor ezt a többi jogalany számára megtiltja. Ez a tilalom a gazdasági verseny szabadságát mint alkotmányos értéket mindenképpen érinti, korlátozza.

Sérti az ily módon való szabályozás az Alkotmány 70/A. §-ában megfogalmazott hátrányos megkülönböztetés tilalmát is. A gazdasági verseny szabadságának biztosítása érdekében az államnak az alkotmányos alapjogokat érintően semlegesnek kell maradnia. A hivatkozott jogszabályi rendelkezés azonban előnyben részesíti az állami gazdálkodó szervezeteket a nem államiakkal és a gazdasági tevékenységet folytató magánszemélyekkel szemben akkor, amikor

lehetővé teszi számukra a magyar címer használatát. Ezzel a megsemmisített jogszabályi rendelkezés hátrányosan különbözteti meg a nem állami szervezeteknek minősülő jogi személyeket, valamint a magánszemélyeket az állami gazdálkodó szervezetekkel szemben, és így sérti az Alkotmány 9. §-ának (1) bekezdését, amely – amint azt az Alkotmánybíróság 21/1990. (X. 4.) AB határozatában ... kimondta – nem különböztet meg a tulajdonformák között, hanem a diszkrimináció tilalma és a verseny szabadsága általános tételének a tulajdonhoz való jogra vonatkoztatott kifejtése.

A diszkrimináció a gazdasági verseny, ezen belül az annak lényegéhez tartozó esélyegyenlőség eltorzításán keresztül sérti a gazdasági verseny szabadságának alkotmánybeli [9. § (2) bekezdés] intézményét is. Ezt az Alkotmánybíróság a piacgazdaság egyik olyan feltételként fogalmazta meg [21/1994. (IV. 16.) AB határozat], amelynek alkotmányos értékénti elismerése és támogatása az állam számára intézményvédelmi kötelezettségként jelenik meg. ...

A rendelkezés ugyanakkor indokolatlan vagyoni előny megszerzéséhez teremt jogszabályon alapuló lehetőséget a diszkrimináció által kedvezményezett jogalanyok számára. Vagyoni értéket jelenthet ugyanis – különösen külkereskedelmi vonatkozásban –, hogy valamely gazdálkodó szervezet által készített terméken nemzeti jelkép, adott esetben a magyar címer látható. A magyar címer használata a külföldi fogyasztó számára arra utalhat, hogy az áru magyar termék, a tradicionális magyar minőségi követelményeknek megfelel, a belföldi fogyasztó pedig azt a következtetést vonhatja le a címer képével ellátott áru láttán, hogy a címer jelenléte a csomagoláson állami minőségi garanciát jelent.

Az állami gazdálkodó szervezeteket privilegizáló – megsemmisített – jogszabályi rendelkezésben keverednek az állam tulajdonosi és közhatalmi jogosítványai, és ez az előzőekben kifejtettek okából alkotmányellenességet eredményezett. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint ugyanis el kell különíteni az állam mint a gazdálkodás alanya jogait és kötelezettségeit, a gazdálkodás állami befolyásának eszközeit jelentő (közhatalmi) jogosítványoktól [59/1991. (XI. 19.) AB határozat ...].

A jogszabályi rendelkezés diszkriminatív volta önmagában megalapozza az alkotmányellenesség megállapítását és a rendelkezés megsemmisítését. Jelen esetben nem állami szervek (társadalmi szervezetek stb.) vonatkozásában az Alkotmány 9. § (1) és (2) bekezdésének, valamint 70/A. §-ának sérelmét minisztertanácsi rendelet valósítja meg. ...

Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata értelmében diszkriminatív kedvezményezés esetén csak a jogosulti körnek kedvezményeket nyújtó jogszabályi rendelkezést kell megsemmisíteni. Mivel az Alkotmánybíróság eljárásának nem tárgya annak eldöntése, hogy az állami címer használatára van-e bármelyik jogalanynak alkotmányos joga ..., ebből következően az alkotmányossági vizsgálat alá vont jogszabályi rendelkezések közül az Alkotmánybíróság csak azt semmisítette meg, amelyik a diszkriminációt megvalósította.

A megsemmisítés következtében a közhatalmi szervek címerhasználata érintetlen marad, azonban e körön kívül a címert senki sem használhatja. Az Alkotmánybíróság rámutat arra, hogy ez ugyan alkotmányos megoldás, de nem az egyetlen alkotmányos megoldás. Az Ország-

gyűlés az Alkotmány 76. §-ának (3) bekezdése és 78. §-a értelmében egyébként is törvény köteles e tárgyban alkotni.”

Az Alkotmánybíróság e határozatával lényegében jogalkotási feladatot állapított meg az Országgyűlés számára, hiszen az a megoldás, hogy a közhatalmi szerveken kívül senki nem használhatja az állami címet, aligha minősülhetett életszerűnek, és mert maga a határozat is felhívta a figyelmet a törvényhozási szükségletre. Emellett – témánk szempontjából is – különösen érdekes okfejtése a határozatnak a magyar címer használatában rejlő vagyoni érték kimutatása, még ha a védjegy elemeként történő használat engedélyezése során nem is feltétlenül vagy nem kizárólag ezeket a szempontokat kell mérlegelni és érvényesíteni, illetve ha a PUE 6ter cikke szerinti védettség mögött esetleg – részben – eltérő megfontolások is meghúzódhatnak.

4.11. A 31/1994. (VI. 2.) AB határozattal kirótt törvényhozási feladatnak az Országgyűlés a Magyar Köztársaság nemzeti jelképeinek és a Magyar Köztársaságra utaló elnevezésnek a használatáról szóló 1995. évi LXXXIII. törvény megalkotásával tett eleget. Erre a körülményre a törvény általános indokolása is utalt.

Az általános indokolás emellett a korábbi szabályozást amiatt is kritikával illette, hogy az *„a nemzeti jelképeket kizárólag az államiság megjelenítési formájának tekinti és figyelmen kívül hagyja ezek szerepét a nemzethez tartozás kinyilvánítása terén”,* és ezért tiltja meg magánszemélyeknek a címerhasználatot. A szóban forgó törvény indokolása ezzel szemben rámutatott: *„[a]z Alkotmány értelmében nemzeti jelképeink azonban kettős funkciót hordoznak, amelyeket az alaptörvény meg is határoz. Egyrészt a 76. §-ában a magyar államisághoz kötve ad pontos leírást a jelképekről. Másrészt a XIV. fejezet címében szereplő meghatározással jelzi, hogy e jelképek a nemzeti érzés, a nemzethez tartozás kinyilvánításának eszközei is. Ennek megfelelően a Javaslat elismeri a nemzeti érzésnek a nemzeti jelképek útján való kinyilvánításának [sic] lehetőségét és – a jelképek tekintélyének megőrzése mellett – megengedi magánszemély részére a nemzethez való tartozás kifejezésére, illetve eseti jelleggel a különböző nemzeti ünnepeken, társadalmi rendezvényeken ezek használatát. A törvényjavaslat megszünteti ugyanakkor a gazdálkodó szervezetek engedélyhez kötött, de általános címerhasználatát. A rendezőelv e tekintetben az, hogy a gazdasági élet szereplői a piacon elsősorban saját jelképrendszerükkel biztosítsák áruik kelendőségét, ne pedig azzal, hogy a nemzeti jelkép használatával tevékenységüknek valamiféle hivatalos látszatot igyekezzenek kölcsönözni.”*

Az 1995. évi LXXXIII. törvény – amint az már a címéből is kitűnik – a nemzeti jelképek mellett az ország nevének használatát is szabályozta, aminek magyarázatát az indokolás a következőkben adta meg:

„Miótán a Magyar Köztársaságra utaló elnevezés használata jogi védelmet igényel és a védelem esetei és módjai sok közös vonást mutatnak a nemzeti jelképek védelmével, ezért a javaslat e kérdéscsoportot is szabályozza.”

A címer használatát illetően e törvény sem szakadt el a korábban hatályos szabályozástól: a címerhasználat monopóliumát alapvetően a közhatalmi feladatot ellátó szervek és személyek számára tartotta fenn (1. §). A közhatalmi jogosítványokkal rendelkező szerveken kívül azonban mindenki másnak megtiltotta az állami címer használatát, e tilalom alól csak törvény vagy törvény felhatalmazásán alapuló jogszabály tehetett kivételt. A tilalom kiterjedt a címer elkülöníthető elemeire is (3. §). Az indokolás a következőképpen magyarázta az ország címerének e fokozott védelmét:

„A szabályozás indoka, hogy a piacgazdaság kialakulásával párhuzamosan a gazdasági élet szereplőinek termékeik minőségével, illetve saját jelképrendszerükkel kell biztosítaniuk áruik kelendőségét, nem pedig azzal, hogy a partnerek bizalmát a hivatalosság látszatát keltő nemzeti jelkép használatával nyerik meg. A nem gazdasági tevékenységet folytató társadalmi, politikai szervezetek esetén tevékenységük során szintén nem indokolt az ország címerének használata, mert ez azt a látszatot keltheti, hogy mögöttük valamiféle kiemelt állami garancia áll. Ugyanakkor a Javaslat nem zárja ki, hogy ... [egyres] tevékenységi formák és szervek (pl. kamarák) esetén, ha az általuk ellátott közfeladatok ezt szükségessé teszik, az Országgyűlés vagy az általa adott felhatalmazás alapján jogszabály eltérően rendelkezzen.”

Az 1995. évi LXXXIII. törvény 4. §-a szövege a védjegy elemeként való használat engedélyezéséről:

„4. § (1) A címernek védjegy elemeként való használatát az ipari és kereskedelmi miniszter engedélyezheti a védjeggyel védeni kívánt áru tekintetében illetékes miniszter véleményének kikérése után. Az ipari és kereskedelmi miniszter a kérelem elbírálása során az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény (a továbbiakban: Áe.) alapján jár el. Az ügyfél a határozat felülvizsgálatát a határozat közlésétől számított harminc napon belül keresettel kérheti a bíróságtól.

(2) A kérelem elbírálása során meg kell vizsgálni, hogy az áru minősége, jellege, a kérelmező tevékenységének jelentősége indokoltá teszi-e a címer használatát. Ezt a kérelmezőnek kell bizonyítania.”

A törvényhez fűzött indokolás csupán annyi adalékkal szolgált e rendelkezés értelmezéséhez és alkalmazásához, hogy hangsúlyozta: *„[a] védjegynek nemzetközi viszonylatban és a hazai piacgazdaság kiépülése és működése folyamatában is jelentős szerepe van”*. Emellett utalt a PUE-re és az Európai Unió védjegyjogszabályaira. A törvény e rendelkezése a Címertv. elfogadásáig terjedő időszakban többször is módosult: az engedélyezésre felhatalmazott miniszter változott meg nem is egyszer, valamint az Áe.-re való hivatkozást váltotta fel a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvényre (a Ket.-re) való hivatkozás.

A zászlóhasználatot illetően az 1995. évi LXXXIII. törvény megengedő szemléletet követett; ahogy az indokolás is leszögezte: *„[a] szabályozás abból az elvből indul ki, hogy a zászló használata – szemben a címer használatával – általában megengedett. Ennek oka, hogy a zászló inkább a nemzeti hovatartozás kifejezésére szolgál, míg a címer inkább a hivatalossá-*

got, a közhatalom gyakorlását jelképezi.” Mindazonáltal a 6. § előírta, hogy az állami zászlót, lobogót tartalmazó védjegy „lajstromozásához szükséges engedély tekintetében a 4. §-t kell megfelelően alkalmazni”.

A törvény 11. és 12. §-a egyéb kérdésekről is rendelkezett:

„11. § (1) A nemzethez tartozás kinyilvánítása céljából magánszemély a címert és a zászlót (lobogót) az e törvényben foglalt korlátozások megtartásával használhatja.

(2) A címernek és a zászlónak (lobogónak) a nemzeti ünnepek, az ezekhez kapcsolódó és egyéb társadalmi (politikai, gazdasági, tudományos stb.) rendezvény, nemzeti jellegű más megemlékezés, valamint katonai tiszteletadás alkalmával történő eseti használata – az e törvényben foglalt korlátozások megtartásával – megengedett.

(3) A címer és a zászló (lobogó) az (1) és (2) bekezdésben meghatározott esetekben a történelmileg kialakult formák szerint (pl. pajzstartóval) is használható.

(4) A zászlón elhelyezett címer használata azokban az esetekben és feltételekkel megengedett, ahol e törvény a címer használatát megengedi.

12. § A nemzeti jelképek használata során meg kell őrizni azok tekintélyét.”

A 18. §-ban található átmeneti rendelkezés értelmében pedig a címernek és a zászlónak a szóban forgó törvénytől eltérő használatát a hatálybalépéstől számított két hónapon belül meg kellett szüntetni, és ez irányadó volt a hatálybalépést megelőzően kiadott engedély alapján történő címerhasználatra is. Ez utóbbi szabályból adódhattak volna súlyos következmények is a korábban hatályos rendelkezések szerint kiadott engedélyek alapján lajstromozott védjegyek érvényességét és használatát illetően, de – mondhatjuk, hogy szerencsére – a védjegyek kapcsán végül nem jutott tényleges gyakorlati szerephez ez a sajátos átmeneti rendelkezés.

Az 1995. évi LXXXIII. törvényt végül a Címertv. váltotta fel és helyezte hatályon kívül [2012. január 1-jével; lásd a Címertv. 31. §-ának a) pontját].

4.12. Hatályos védjegy törvényünk, vagyis a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény (a továbbiakban: Vt.) egyértelműen hazánk európai integrációja jegyében született.⁵⁵ Az Európai Megállapodásból⁵⁶ adódó jogharmonizációs kötelezettségek teljesítése mellett kétségkívül az Európai Unióhoz való csatlakozás előkészítését is szolgálta e jogterületen.

Egyúttal – és az európai jogközelítési elvárásoktól nem is függetlenül – a Vt. megalkotásakor több nemzetközi szerződést szintén hangsúlyosan figyelembe vettek. A TRIPS-megállapodásra tekintettel a Vt. új feltételeket teremtett a hazai jogérvényesítésben (nemcsak a védjegyeket, hanem valamennyi oltalmi formát illetően). A Vt. elfogadásához kapcsolódott

⁵⁵ Ficsor Mihály: Védjegyjogunk és az európai integráció. Iparjogvédelmi Szemle, 102. évf. IV. sz., 1997. augusztus, p. 20–29.

⁵⁶ Kihirdette: 1994. évi I. törvény.

a Madridi Jegyzőkönyv ratifikációja is.⁵⁷ A Vt. továbbá a Védjegyjogi Szerződés (lásd a 2.8. pontot) előírásaival is megteremtette az összhangot.

Joggal mutatott rá a Vt. általános indokolása, hogy „[a] magyar védjegyjog reformjára sokoldalú nemzetközi kötelezettségek hálójában kerül sor. Az új szabályozás kialakítása során egyaránt tekintettel kell lennünk egyetemes nemzetközi szerződésekre, regionális jogharmonizációs eredményekre és kétoldalú nemzetközi kötelezettségvállalásokra”.

A PUE – magától értetődően – a figyelembe veendő egyetemes nemzetközi szerződések közé tartozott, és azt az indoklás is ekként említette meg és ismertette. A PUE 6ter cikkének tiszteletben tartására való igény pedig abból is eredt, hogy a Vt. az Irányelv (lásd a 3.1. pontot) átültetését is célozta.

A Vt. indokolása a PUE 6ter cikkére épülő rendelkezések magyarázatát az 1969. évi IX. törvény és az Irányelv idevágó szabályaira (lásd a 3.1. és a 4.8. pontot) építve adta meg, valamint utalt az 1995. évi LXXXIII. törvény akkor már hatályos rendelkezéseire is (lásd a 4.11. pontot). A Vt. részletes indokolása magát az új szabályozást illetően meglehetősen szűkszavú maradt e témakörben:

„Kizárt az ún. felségjelek és közérdekű jelzések lajstromozása is; ezek a védjegy elemeként – hozzájárulással – továbbra is felhasználhatók. A nemzeti színek felhasználása nem esik e korlátozás alá.”

A Vt. a feltétlen kizáró okok körében, a 3. § (2) bekezdésének a) és – bizonyos mértékig, illetve bizonyos értelemben – b) pontjában, valamint e § (3) bekezdésében szabályozta a PUE 6ter cikkének hatálya alá tartozó eseteket:

„(2) Ki van zárva a védjegyoltalomból a megjelölés, ha kizárólag

- a) az ipari tulajdon oltalmára létesült Párizsi Unió Egyezményben meghatározott állami felségjelből, illetve hatóságot vagy nemzetközi szervezetet megillető jelzésből áll;
- b) olyan – az a) pontban nem szabályozott – kitüntetésre, jelvényre, címerre, illetve hivatalos szavatossági vagy hitelesítési jegyre vonatkozik, amelynek használatához közérdek fűződik.

[...]

- (3) Az illetékes szerv hozzájárulásával védjegyoltalomban részesülhet az a megjelölés, amelynek a (2) bekezdés a) és b) pontjában meghatározott jelzés csupán elemét képezi.”

A Magyar Szabadalmi Hivatal e kizáró okot hivatalból vizsgálta az érdemi vizsgálat (61. §) részeként, és az törlési okként is szolgált (72. §). Mivel a Vt. hatályos rendelkezéseinek elemzésével ennek az írásnak egy másik (a következő, azaz az V.) fejezete foglalkozik, e helyt eltekinthetünk a Vt. eredeti szövegének további – még részletesebb – bemutatásától.

⁵⁷ 18/1997. (III. 19.) OGY határozat a védjegyek nemzetközi lajstromozásáról szóló Madridi Megállapodáshoz kapcsolódó 1989. évi Jegyzőkönyv megerősítéséről; a Jegyzőkönyvet kihirdette: 1999. évi LXXXIII. törvény.

4.13. A PUE 6ter cikkével kapcsolatos Vt.-beli rendelkezések jelenleg hatályos szövege az egyes iparjogvédelmi törvények módosításáról szóló 2009. évi XXVII. törvénnyel elvégzett változtatások eredményeképpen alakult ki. E módosítás figyelembe vette – egyebek mellett –, hogy hazánk ratifikálta az olimpiai jelkép oltalmáról szóló, Nairobiban, 1981. szeptember 26-án elfogadott szerződést (a Nairobi Szerződést).⁵⁸

Ez alkalmat kínál a Vt. 3. §-a (2) és (3) bekezdésének áttekintésére és pontosabbá tételére. Erről a 2009. évi XXVII. törvény indokolása („védjegyirányelv”-ként említve az Irányelvet) a következőket fejtette ki:

„Annak érdekében, hogy a Vt. 3. §-a (2)–(3) bekezdéseinek megfogalmazása ne engedjen meg eltérő értelmezéseket, a Vt. 3. §-a (2) bekezdésének első két pontjában indokolt kiterjeszteni a lajstromozási akadályt azokra az esetekre is, ahol a védjegybejelentésben szereplő megjelölésnek a szóban forgó jelzések egyike csupán elemét képezi. Így a (2) bekezdés egyszerre tartalmazza a hozzájárulással orvosolható és az orvosolhatatlan kizáró okokat. [...]

A Vt. 3. §-ának változatlanul maradó (3) bekezdése alapján a (2) bekezdés a)–b) pontjaiban foglalt olyan esetekben, ahol a kérdéses jelzések a bejelentésben szereplő megjelölésnek csupán elemét képezik, a hatáskörrel rendelkező szerv hozzájárulása azt eredményezi, hogy a védjegybejelentés nem utasítható el (a már lajstromozott védjegy pedig nem törölhető) a fent említett rendelkezések alapján.

Annak érdekében, hogy a Vt. 3. §-a (2) bekezdésének a) pontja a PUE 6ter cikkében foglalt valamennyi jelzést lefedje, valamint, hogy a Vt. 3. §-a bekezdésének b) pontja alapján – tekintettel arra, hogy az olimpiai jelkép ... a PUE 6ter cikke alapján mind ez ideig nem került bejelentésre – biztosan elutasításra kerüljön az olimpiai jelképpel a Nairobi Szerződés értelmében ütköző valamennyi védjegybejelentés, illetve törölhető legyen valamennyi ilyen védjegy, a törvény 22. §-a a fentiekben túlmenően néhány további kiigazítást végez el a Vt.-ben.

Ennek megfelelően a Vt. 3. §-a (2) bekezdésének a törvény szerinti a) pontja a PUE egésze helyett kifejezetten a 6ter cikkekre utal; az eddig a b) pontban szereplő 'hivatalos szavatossági vagy hitelesítési jegyek' ezáltal az új a) pont hatálya alá tartoznak majd (feltéve, hogy azokat az érintett állam közölte a Nemzetközi Irodával), a 'kitüntetések' pedig – összhangban a védjegyirányelv 3. cikke (2) bekezdésének c) pontjával is – nem kerülnek külön nevesítésre [ezzel együtt jelvényként vagy jelképként továbbra is a b) pont hatálya alá tartozhatnak majd]. Ezzel párhuzamosan – a védjegyirányelv 3. cikke (2) bekezdésének c) pontjára is figyelemmel – a b) pont kiegészül a 'jelképekkel', ami egyértelművé teszi, hogy – mindaddig, amíg nem történik meg a PUE 6ter cikke szerinti bejelentése – az olimpiai jelképet tartalmazó megjelölések védjegyként való lajstromozása ez alapján a rendelkezés alapján kerülhet majd elutasításra.”

A Vt. ekként kialakult hatályos rendelkezéseinek és a Címertv. előírásainak részletes bemutatását és elemzését e tanulmány következő fejezete tartalmazza.

⁵⁸ Kihirdette: 2008. évi LX. törvény.

A FÁJLCSERE RETORIKÁJA – GONDOLATOK EGY ÁLVITA MARGÓJÁRA

Stefan Larsson svéd jogszociológus doktori értekezésében a metaforikus jogi gondolkodásról írta, hogy komoly problémákat szülhet, ha a konkrét kifejezések nem mutatnak összhangot a társadalom mindenkori értékrendjével. Ezzel ellentétben nincs erősebb jogszabály, mint ami a társadalmi értékrenddel összhangban áll.² Különösen az vezethet nem várt negatív következményekhez, ha az egyes metaforákat eredeti környezetükből kiemelve (szándékosan) olyan kontextusban használják, ahol azok torz eredményt szülnek.³

A szerzői jog területén, s különösen korunk digitális világában a fenti megállapítás hatványozottan igaznak tűnik. Nehezen képzelhető el, hogy a társadalom pusztán azért kövesse a mindennapi cselekvésekben lépten-nyomon tetten érhető szerzői jogi szabályokat, mert ezt mondják neki. A normák követése csak akkor reális elvárás a jogosultak részéről, ha e szabályokat a társadalom helyesként elfogadja, de legalább ismeri és érti.⁴

A szerzői jogosultaknak azon törekvése, hogy a fájlcsere kontextusát (az arról folyó diskurzust) kisajátítsák, történelmileg nem egyedülálló. Gyakorlatilag valamennyi új technológia megjelenésekor a szerzői jog összeomlását vizionáló gondolatoktól hemzsegett a sajtó. A híres amerikai zeneszerző (az Egyesült Államok himnuszát megzenésítő), John Philip Sousa például ördögi masinának nevezte a gépzongorát, és annak a társadalomra gyakorolt negatív hatásait ecsetelte a készülő (végül 1909-ben elfogadott) harmadik szerzői jogi törvényről tartott kongresszusi meghallgatáson 1906-ban tartott beszédében. Sousa a következőket mondta:

¹ Az SZTE ÁJTK Összehasonlító Jogi Intézet docense. A jelen tanulmány a TÁMOP-4.2.1/B-09/1/KONV-2010-0005 azonosító számú, „Kutatógymetemi Kiválósági Központ létrehozása a Szegedi Tudományegyetemen” című projekt keretében, az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával készült. A jelen tanulmányban elhangzott érvek Mezei Péter 2012-ben megjelenő „A fájlcsere dilemma” című kötetében kerülnek alaposabb bemutatásra.

² Stefan Larsson: Metaphors and Norms – Understanding copyright law in a digital society. Lund Studies in Sociology of Law 36, Lund University, 2011, p. 123.

³ Stefan Larsson, Håkan Hydén: Law, Deviation and Paradigmatic Change: Copyright and its Metaphors. In: Miguel Vargas Martin, Miguel A. Garcia-Ruiz, Arthur Edwards (szerk.): Technology for Facilitating Humanity and Combatting Social Deviations. Interdisciplinary Perspectives. ICI Global, 2011, p. 193.

⁴ Jessica Litman: Digital Copyright. Prometheus Books, Amherst, 2006. p. 72, 112–113.

„Ezek a beszélő gépek tönkre fogják tenni a zene művészi fejlődését ebben az országban. Amikor gyerek voltam, a nyári esteken minden ház előtt embereket lehetett látni, ahogy régi és új dalokat énekelnek. Ma csak ezeket a pokoli gépeket lehet éjjel-nappal hallani. Nem maradnak hangszálaink. A hangszálakat ugyanúgy el fogja tüntetni az evolúció, ahogy az emberré válás során eltűnt az ember hátáról a farok.”⁵

A szerzői jog összeomlását vizionálta az amerikai filmipar érdekvédelmi és lobbiszervezete (MPAA)⁶ akkori vezetője, Jack Valenti is egy 1982-es kongresszusi meghallgatás alkalmával, amikor a videomagnókat a bostoni fojtogatóhoz hasonlítva azt mondta: a videomagnó „az az amerikai filmproducer és az amerikai közönség számára, mint a bostoni fojtogató az otthonában tartózkodó nő számára”.⁷ A technológiai fejlődés és a szerzői jog szimbiózisáról szóló diskurzus szerzői jogosultak általi kisajátítása évszázados jelenség, s ez a fájlcserélés világát sem hagyta érintetlenül.⁸

A fájlcsere korában a szerzői jogosultak és a fogyasztók oldalán gyakorlatilag egy időben felszínre törő olyan terminológia, amely szándékosan torz köntösbe bújtatja (gyakorlatilag egy kalap alá veszi) az összes internetes felhasználást, jelentősen aláássa napjainkban a szerzői jog társadalmi elfogadottságát, illetve a fájlcsere dilemma feloldásának a lehetőségét.

Az alábbiakban három kifejezést állítunk célkeresztbe: a „kalózkodást”, a „tulajdont” és a „lopást” (logikusan ideértve a „kalóz” és a „tolvaj” szót is). A választás nem véletlenszerű és céltalan. E kifejezések, különösen a kalózkodás, a fogyasztói (fájlcserélő) társadalomban is rögzülni látszanak, noha a jogosulti oldaltól eltérő tartalommal. Ennek is köszönhető, hogy a fájlcserélés terén használt (elsősorban jogi, másodsorban társadalmi) terminológia erősen kétarcú, ami az álláspontok érdemi közelítését is akadályozza. Valójában az egyes kifejezésekkel kapcsolatos vita erősen *álvitának* hat, amelynek elsődleges célja, hogy elterelje a figyelmet az érdekeltek valós tevékenysége és céljai felől. Mégis érdemes betekinteni ebbe a diskurzusba, mert sok álszent (de legalábbis nem előremutató) évről lehet ily módon lerántani a leplet.

⁵ Bodó Balázs: A szerzői jog kalózái – A kalózkodás szerepe a kulturális termelés és csere folyamataiban a könyvnyomtatástól a fájlcserélő hálózatokig. Typotex, Budapest, 2011, p. 159. Az eredeti szöveget lásd: Lawrence Lessig: *Remix: Making Art and Commerce Thrive in a Hybrid Economy*. Bloomsbury, London, 2008, p. 24–25.

⁶ Motion Picture Association of America (<http://www.mpa.org/>).

⁷ Peter K. Yu: Digital Copyright and Confuzzling Rhetoric. *Vanderbilt Journal of Entertainment and Technology Law*, 2011, p. 887–888.

⁸ Lásd különösen Bodó Balázs kötetének „A fájlcseréről szóló diskurzus kisajátítására tett erőfeszítések” című alfejezetét: Bodó: i. m. (5), p. 158–165.

1. A kalózkodás és a kalóz

A „kalózkodás” kifejezés már egy ideje beette magát a fájlcsereléssel (és egyébként a szellemi alkotások megsértésével) kapcsolatos elmélet és gyakorlat világába. E szó a hétköznapi kommunikáción túl nemcsak a fájlcsereelő társadalom berkein belül jelenik meg (*The Pirate Bay*), hanem politikai szerveződések nevében,⁹ a tartalomipar érvelésében,¹⁰ a szerzői joggal foglalkozó jogirodalomban,¹¹ a nemzeti jogalkotási dokumentumok-

⁹ A Piratpartiet és a többi kalózpárt, különösen hazánkban a 2009 óta működő Kalózpárt, illetve a 2011 őszen életre hívott Magyar Kalóz Párt. Ugyancsak svéd gyökerű a szerzői jog jelenlegi paradigmájával ellentétes ideákat valló Piratbyrån, akárcsak a kalózkodás elleni szervezet, a Svenska Antipiratbyrån.

¹⁰ Így a több Grammy-jelöléssel rendelkező sikeres zenei producer és zeneszerző, Luke Ebbin, nemrégiben így írt: „Minden reggel hálásan ébredek fel azért, hogy zenei producerként meg tudok élni és el tudom tartani a családomat. Sajnos ez egyre nehezebbnek bizonyul, köszönhetően a féktelen kalózkodásnak, és a nem csökkenő és – sokak számára – társadalmilag elfogadott fájlcserelésnek köszönhetően.” Lásd: *Luke Ebbin: Guest Post: The Role of Record Producer and Why We Need PROTECT IP Act. Music • Technology • Policy*, 2011. október 27. (<http://musictechpolicy.wordpress.com/2011/10/27/guest-post-the-role-of-the-record-producer-and-why-we-need-protect-by-luke-ebbin/>). (Valamennyi internetes oldal utolsó megtekintésének dátuma: 2012. január 4.) A Business Software Alliance magyar weboldalának egyik első üzenete a következő: „A szoftverkalózkodás a szerzői joggal védett szoftver engedély nélküli másolása vagy forgalmazása. Ez megtehető másolással, letöltéssel, megosztással, értékesítéssel vagy több szoftverpéldány személyes vagy munkahelyi számítógépre telepítésével.” Lásd: http://www.bsa.org/country.aspx?sc_lang=hu-HU. Még egy példát hozva: nem a hír tartalma, hanem a MAHASZ honlapján megjelent bejegyzés címe tűnik teljes mértékben indokolatlannak: Minden idők legnagyobb kalózfogása Magyarországon – nemzetközi szakmai elismerés (<http://mahasz.hu/?menu=hirek&id=1992>). Lásd továbbá a ProArt – Szövetség a szerzői jogokért honlapját a „Kalózkodás” címszónál: <http://www.proart.hu/?menu=kalozkodas>.

¹¹ Ha e helyütt valamennyi irodalom feltüntetésre kerülne, amely a „kalózkodás” kifejezésre akarva-akaratlanul az általános terminológia részeként tekint, akkor a lábjegyzet vége a messzi homályba veszne. Még azoknál az amerikai szerzőknél is, akik a szerzői jogra úgy tekintenek, mint amely két érdekdoldal egyensúlyát hivatott biztosítani, gyakran mindennapos a „piracy” szó használata. Csupán a példálózás kedvéért álljon itt mégis néhány releváns forrás. Így például Bodó Balázs kiváló monográfiájának központi eleme, hogy a fájlcserelést modern kori kalózkodásként aposztrofálja. Lásd: *Bodó: i. m. (5)*. További fontos írásokat lásd különösen: *Gyertyánfy Péter: Kell-e még szélesebb szerzői jog? Magyar Tudomány*, 2003. 2. sz., p. 226–230; *Hjördis Halldórsdóttir: Enforcement of Copyright – A Reflection on Injunctions in the Information Society*. In: *Peter Wahlgren (szerk.): Scandinavian Studies in Law*, Vol. 47, Stockholm Institute for Scandinavian Law, Stockholm, 2004, p. 155–172; *Jacqueline D. Lipton: Solving the Digital Piracy Puzzle: Disaggregating Fair Use from the DMCA’s Anti-Device Provisions*. *Harvard Journal of Law & Technology*, 2005, p. 111–160; *Carsten Fink: Enforcing Intellectual Property Rights: An Economic Perspective*. WIPO Advisory Committee on Enforcement, 2009. augusztus 26. (http://www.wipo.int/edocs/mdocs/enforcement/en/wipo_ace_5/wipo_ace_5_6.pdf); *Bodó Balázs, Lakatos Zoltán: A filmek online feketepiacja és a moziforgalmazás, 1. rész: A tranzakciósintű elemzés lehetőségei (Kulturális alkotások magyarországi online kalózközönségének empirikus vizsgálata)*. Szociológiai Szemle, 2010. 3. sz., p. 34–75; *Alain Strowel: Internet Piracy as a Wake-up Call for Copyright Law Makers – Is the „Graduated Response” a Good Reply?* *WIPO Journal*, 2009, p. 75–86; *Robert Clark: Sharing out online liability: sharing files, sharing risks and targeting ISPs*. In: *Alain Strowel (szerk.): Peer-to-peer File Sharing and Secondary Liability in Copyright Law*. Edward Elgar, Cheltenham, 2009, p. 197–228; *Yu: i. m. (7)*.

ban,¹² a nemzetközi szerzői jogi dokumentumokban,¹³ a szellemi alkotások egyéb területein,¹⁴ sőt még a szerzői jogon kívüli társadalomtudományi kutatásokban is.¹⁵

A „szerzői jogi kalózkodás” következetes alkalmazásának, s ily módon hiteles értelmezésének azonban gátjául szolgál e kifejezés parttalan használata. Egyrészt Litman utal arra, hogy a „piracy” szó az Egyesült Államokban sokáig a másolatok haszonszerzési célokból történő tömeges előállítására volt használatos.¹⁶ Ma azonban a tartalomipar egyes amerikai szereplői, akik ráadásul nem is képviselik a szerzői jogosultak összességét, előszeretettel

¹² Például az Egyesült Államok jelenleg hatályos szerzői jogi törvényét 1982-ben módosította a „Piracy and Counterfeiting Amendments Act of 1982”, mely a kalózkodást mint a szerzői művek engedély nélküli, tömeges többszörözését és terjesztését minősítette büntetőjogi tényállássá. Lásd: Pub. L. No. 97–180, 96 Stat. 91. Egy másik példával élve az Egyesült Államok Kormányzati Elszámolási Hivatala (Government Accountability Office) által 2010 áprilisában kiadott 41 oldalas jelentés 140 alkalommal szerepeltette a „piracy” különféle nyelvi változatait. Lásd: United States Government Accountability Office: Report to Congressional Committees – Observations on Efforts to Quantify the Economic Effects of Counterfeit and Pirated Goods (<http://www.gao.gov/new.items/d10423.pdf>). Egy európai bizottsági zöld könyv a következőképpen fogalmazott: „[a]z új, a határokon átnyúlóan is nyújtott audiovizuális médiaszolgáltatások vonzó lehetőségei egyrészt a jogtulajdonosok bevételeit is növelhetik, másrészt a jogsértő magatartás kezelésére szolgáló megfelelő intézkedések mentén (beleértve a közvetítők általi érvényesítést és együttműködést) hozzájárulhatnak az audiovizuális ágazatban megfigyelhető jelentős mértékű kalózkodás kezeléséhez.” Lásd: Zöld könyv az audiovizuális művek európai unióbeli online terjesztéséről: a digitális egységes piac lehetőségei és kihívásai. COM (2011) 427, 2011. július 14., p. 4. Hasonló példákért lásd: A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a kreatív online tartalom belső piaci helyzetéről, Brüsszel, 2008. 01. 03., COM(2007) 836 végleges (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0836:FIN:HU:PDF>); Az Európai Parlament 2008. április 10-i állásfoglalása a kulturális iparágakról Európában, Brüsszel, 2008. 04. 10., (2007/2153(INI)) (2009/C 247 E/06) (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:247E:25:31:HU:PDF>).

¹³ Ennek legfrissebb bizonyítéka a 2010 végén végleges formájába öntött Hamisítás Elleni Kereskedelmi Egyezmény (Anti-Counterfeiting Trade Agreement, röviden: ACTA) fogalommeghatározásai között található „pirated copyright goods”, vagyis durván „kalóz szerzői jogi termék”.

¹⁴ A védjegyjog területét illetően lásd például: Patricia Loughlan: Pirates, Parasites, Reapers, Sowers, Fruits, Foxes... The Metaphors of Intellectual Property. Sydney Law Review, 2006, p. 218–219, 222–224; Katja Weckström: The Lawfulness of Criticizing Big Business: Comparing Approaches to the Balancing of Societal Interests Behind Trademark Protection. Lewis & Clark Law Review, 2007, p. 697–700.

¹⁵ Egy szerzőpáros „kalózkultúra” alatt olyan online társadalmi kontextusokat ért, ahol az információk remixelésre, újrahaznosításra, megosztásra és köröztetésre kerülnek. Lásd: Simon Lindgren, Ragnar Lundström: Private culture and hacktivist mobilization. The cultural and social protocols of #WikiLeaks on Twitter. New Media & Society, 2011. 13. sz., p. 1002.

¹⁶ A Dowling-ügy vádlottjai Elvis Presley-dalokról készítettek engedély nélkül több tízezres mennyiségben „bootleg” másolatokat. Az ítélet szerint: „[w]e granted certiorari to resolve an apparent conflict among the Circuits concerning the application of the statute to interstate shipments of bootleg and pirated sound recordings and motion pictures whose unauthorized distribution infringed valid copyrights.” Lásd: Paul Edmond Dowling v. United States, 473 U.S. 207 (1985), p. 213.

hívják minden engedély nélküli tevékenységet kalózkodásnak.¹⁷ A parttalan szóhasználatot igazolja, hogy például az ACTA „kalóz szerzői jogi termék” definíciója egy jogvédett szerzői mű vagy szomszédos jogi teljesítmény valamennyi engedély nélkül készített másolatát kalózterméknek tartja, amennyiben annak előállítása az adott ország területén jogsértést eredményez. Ebből következik, hogy az ACTA értelmezése szerint nem csupán fájlcsere, sőt nem is csak az online szerzői jogi jogsértések révén lehet kalózterméket létrehozni, hanem az „analóg világban” is. Kiváló, habár extrém példaként szolgál a fentiekre egy ausztrál bírósági ítéletből származó idézet, amely nem fukarkodik a jelzők halmozásával:

„A popzene világa tehetségekben gazdag és virágzó napjainkban. Épp ezért nem meglepő, hogy paraziták kínozzák ennyire. A popsztárok és az őket szponzoráló és kihasználó hangfelvétel-előállítók természetesen szeretnék lerázni magukról a sajátjuknak tartott területen zsákmányra leső vadorzókat. ... A jelen fellebbezési eljárásban az a kérdés merült fel, hogy a jog adekvát módon óvja-e e védett területet a ragadozók tetteitől, akiket a popzene színpadán a lemezek és kazetták szerzői jogba ütköző többszörözése és értékesítése esetén kalózkodnak, egy élő előadás azon célból történő engedély nélküli közvetlen rögzítésekor pedig, hogy az a nyilvánosság részére továbbértékesítésre kerüljön, csempészeknek [bootlegger] neveznek.”¹⁸

Egy pillanatra játsszunk el azzal a gondolattal, hogy azok, akik a mindennapokban előszeretettel használják a kalózkodás kifejezést a fájlcsere jelenségével összefüggésben, sosem vették még kezükbe a kalózkodás nemzetközi jogi definícióját meghatározó, a nyílt tenger-ről szóló 1958. évi genfi egyezményt! Ennek 15. cikke a következők szerint hangzik:¹⁹

„Kalózkodás minden alább felsorolt cselekmény:

1. Magántulajdonban levő hajó vagy magántulajdonban levő légitármű lényisége vagy utasai által magáncélok érdekében elkövetett bármely olyan törvénytelen erőszak, feltartóztatás vagy fosztogatás, amely:

a) a nyílt tengeren másik hajó vagy légitármű ellen vagy a fedélzetükön levő személyek vagy javak ellen,

b) hajó, légitármű, személyek vagy javak ellen irányul olyan helyen, amely egy állam joghatósága alá sem tartozik.

¹⁷ Az előző lábjegyzetben szereplő idézethez képest például egy 2002-es felsőbírósági ítéletben a kalózkodás kifejezés már lényegesen általánosabb tartalommal bírt: „while it is not unlawful to circumvent for the purpose of engaging in fair use, it is unlawful to traffic in tools that allow fair use circumvention. That is part of the sacrifice Congress was willing to make in order to protect against unlawful piracy and promote the development of electronic commerce and the availability of copyrighted material on the Internet.” Az ítélet egyébként a hatásos műszaki intézkedések védelmével függött össze. Lásd: *United States v. Elcom Ltd.*, 203 F.Supp.2d 1111 (2002), p. 1125.

¹⁸ *Ex parte Island Records Ltd* [1978] 3 All ER 824 (Shaw LJ), p. 831.

¹⁹ A nyílt tenger-ről szóló, Genfben, 1958. április 29-én aláírt szerződés. Hazánkban kihirdette: 1963. évi 6. tvr.

2. *Önkéntes részvétel valamely hajó vagy légijármű felhasználásában, ha az elkövető ismeri azokat a tényeket, amelyek a hajót vagy légijárművet kalózzellegűvé teszik.*

3. *A jelen cikk 1. és 2. bekezdésében meghatározott cselekmények elkövetésére történő felbujtás vagy azok szándékos elősegítése.*”

A fentiekkel gyakorlatilag azonos fogalommeghatározást használ a másik irányadó nemzetközi jogforrás, az 1982. évi ENSZ Tengerjogi Egyezmény 101. cikke.²⁰ A fenti definíció lényege, hogy *a kalózkodást csak nyílt tengeren lehet elkövetni*. Ha ilyen cselekmény valamely állam fennhatósága alá tartozó területen történik, akkor azt már a nemzeti büntetőjog szabályai szerint kell megítélni.²¹

Hazánkban a Büntető Törvénykönyvnek nincs olyan passzusa, amely „kalózkodásként” rendelné büntetni a hajók és légi járművek kifosztását. Nem valószínű, hogy az országok többségében ez másként lenne. E cselekmények tehát csak abban az esetben büntethetők, ha azok valamely más büntetőjogi tényállás keretei közé illenek. Ebből következik, hogy a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértése nem kalózkodás, hanem az, ahogy azt a törvény – az előbbi igencsak hosszú kifejezés szerint – hívja.²²

Érdemes egy pillanatra visszakanyarodni a kalózkodás nemzetközi tengerjogi definíciójához. Abban gyakorlatilag egyetlen olyan elem sincs, amely a leghalványabb mértékben is ráhúzható lenne a szerzői művek és szomszédos jogi teljesítmények engedély és díjfizetés nélküli letöltésével és hozzáférhetővé tételével „vádolt” személyek cselekményeire. Ha el is tekintenénk egy pillanatra a tényről, hogy a kalózok hajókat vagy légi járműveket fosztanak ki, a definícióban olyan fajsúlyos szavak tűnnek fel, mint a „magántulajdon”, az „erőszak”, a „feltartóztatás”, a „fosztogatás”, az „utas”, a „legénység”, a „nyílt tenger” (az utóbbi joghatóság nélküli terület).

A fenti gondolatmenetet természetesen nem a naivitás szülte. Sőt, ahogy Patricia Loughlan fogalmazott: „a ’kalóz’ kifejezés használata nyilvánvalóan metaforikus jellegű, még a szellemi alkotásokkal kapcsolatos társalgás legnaivabb szereplője sem tudná vagy akarná azt szó szerint venni”.²³ Bodó Balázs jelezte: a kalóz „egy kontextusról kontextusra változó jelentésű retorikai eszköz, mintsem egy jól definiálható kontúrokkal rendelkező jogi kategória”.²⁴ Világos, hogy a „kalózkodás” szót használói nem a Genfi Egyezmény fényében

²⁰ Az Egyesült Nemzetek Montego Bayben, 1982. december 10-én aláírásra megnyitott Tengerjogi Egyezménye. Hazánk az egyezményhez ugyan csatlakozott, de magyarul nem hirdette még ki azt. Az egyezmény hatályos, magyar szövege elérhető itt: <http://www.parlament.hu/irom36/5558/5558.htm>.

²¹ A témát illetően különösen hasznos információk találhatók az International Maritime Organization honlapján: <http://www.imo.org/KnowledgeCentre/InformationResourcesOnCurrentTopics/PiracyandArmedRobberyagainstShips/Pages/default.aspx>.

²² 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről, 329/A. §.

²³ Patricia Loughlan: 'You Wouldn't Steal a Car': Intellectual Property and the Language of Theft. European Intellectual Property Review, 2007, p. 402.

²⁴ Bodó: i. m. (5), p. 21.

alkalmazzák, hanem azzal a céllal, hogy a társadalom az átlagos fájlcsere-
lőt egy törvényen kívüli, másokat kifosztó, kegyetlen alak képzetével azonosítsa. A kalózkodás metaforájának használata szükségszerűen maga után vonja az azzal szembeni „fegyveres”, de legalábbis agresszív fellépés lehetőségét és/vagy köteleességét.²⁵ Ez azonban teljes mértékben *indokolatlannak tűnik egy olyan társadalmi jelenség esetében, amely 1. elkövetői körét, 2. elkövetési módját, 3. az elkövetési tárgyat, 4. kimenetelét és 5. veszélyességét illetően is távol esik a kalózkodás valós tartalmától.*

Ha valaki kalózkodást kiállt, akkor kalózt is kiállt. A fájlcsere-
lők egyetlen negatív, erőszakos szó mentén történő csoportosítása, kvázi kriminalizálása viszont egyáltalán nem alkalmas arra, hogy rávilágítson a jelenség mögött meghúzódó frontvonalakra. Lawrence Lessig különösen ártalmasnak tartja, ha egy teljes generáció úgy nő fel, hogy bűnözőnek titulálja őt a felnőtt társadalom (különösen annak egy szűkebb szeglete).²⁶

A fájlcsere-
lők vizsgálatakor elengedhetetlen, hogy egyszerre vegyük szemügyre a fájlcsere-
lők személyével kapcsolatos alapvető (objektív) jellegzetességeket (például kor, nem, iskolázottság, pénzügyi helyzet, családi állapot) és cselekményük motivációit. Ez utóbbiak legkevesebb két további körre oszthatók: egyrészt azon tényezőkre, melyek a fájlcsere-
lők személyiségéből fakadnak. Így külön-külön vagy épp egyszerre lehetnek e „kalózkodók” a tartalomipar jelenlegi üzletpolitikájára dühös fogyasztók;²⁷ az internet és a jog világában tájékozatlan jogsértők, akik a jogot vagy nem értik, vagy azzal nem értenek egyet; fiatalosan trendi userek, akik számára a mindennapi kommunikáció részét képezi a zene és a film; avagy haszonszerzési célok mentén tudatosan cselekvő bűnözők.

A motivációk másik (jelentős) része pedig egyszerűen a technológia nyújtotta lehetőségek-
ből fakad. Ilyen jellegzetesség a legtöbb esetben garantált ingyenesség, a gyorsaság, az egyszerűség (a felhasználóbarát kivitelezés) és az anonimitás (de legalábbis annak látszata).

Az empirikus tapasztalatok szerint a személyes jellegzetességek és a fájlcsere-
lők személyéből fakadó motivációk alapvetően háttérbe szorulnak a fájlcsere-
lés nyújtotta technológiai (és gazdasági) előnyökhöz képest. Így bár világosan látható tendencia az Egyesült Államokban vagy épp Németországban a P2P fájlcsere-
lés bizonyos mértékű visszaszorulása a legális szolgáltatások javára, valójában azonban a felhasználók egy jelentős része a P2P fájlcsere-
lést felváltani képes alternatív megoldás után kutat. S aki keres, az a legtöbb esetben talál

²⁵ Loughlan: i. m. (14), p. 219.

²⁶ Lessig szavaival élve: „I worry about the effect this war is having upon our kids. What is this war doing to them? Whom is it making them? How is it changing they think about normal, right-thinking behaviour? What does it mean to a society when a whole generation is raised as criminals?” Lásd Lessig: i. m. (5), p. xvii.

²⁷ Lásd Edgar Bronfman Jr., a Warner Music akkori elnökének szavait a Rolling Stone magazinnak adott interjújában: „Everybody realized this was making us [a zeneipar] the most hated industry since the tobacco industry.” Lásd Steve Knopper: RIAA's Gaze Turns From Users to ISPs in Piracy Fight. Rolling Stone, 2008. december 19. (<http://www.rollingstone.com/music/news/riaas-gaze-turns-from-users-to-isps-in-piracy-fight-20081219>).

is. Ennek köszönhető például a DDL²⁸ vagy az online anonimitást biztosító szolgáltatások térnyerése.²⁹

Mindezek fényében árnyalni szükséges a politizált (nem feltétlenül politikai, ám konkrét, csoportosan teljesíthető célok fényében cselekvő) kalóztársadalom képét. *Fájlcserélők alatt egyedi, személyes jellegzetességek, célok, motivációk és lehetőségek mentén sokféleképpen cselekvő, illetve cselekedni képes emberekre, illetve emberek csoportjára kell gondolni, akiket első-sorban nem valamely elvont politikai cél vezérel, hanem az internet világában előttük nyitva álló (kínálkozó) gazdasági realitások csokra.* Ez utóbbiból következően nehezen tagadható, hogy a fájlcserélők többségének nem célja, hogy fizessen a letöltött tartalmakért. Ezt azonban általában nem abból a célból teszik, hogy csődbe vigyék a kincset harácsoló spanyol királyként számon tartott hanglezkiadókat, hanem pusztán azért, hogy jövedelmük egy részét más célokra fordíthassák.

Mindezt tovább árnyalja az a nyilvánvaló tény, hogy bár a fájlcserélésről, mint kalózkodásról, globális léptékben szokás beszélni, valójában a fogyasztók millióinak tömeges cselekvése egyedileg, de legfeljebb nemzeti szinten vizsgálható torzítások nélkül.

Csupán egy kardinális példával élve: több okkal magyarázható a tény, hogy az Egyesült Államokban a P2P fájlcserélés visszaszorulóban van, miközben hazánkban az még mindig „piacvezető”. Az Egyesült Államok egy főre jutó bruttó nemzeti összterméke (GDP) 2010-ben 46 860 USD volt, míg hazánkban mindössze 13 024 USD.³⁰ Míg 2008-ban az Egyesült Államokban – folyamatos növekedés mellett – 38 834 vásznnon lehet filmeket megtekinteni,³¹ addig hazánkban ez a szám ugyanakkor – folyamatos csökkenés mellett már csak – 409 volt.³² Az online világban is hasonló eltérések figyelhetők meg. A hangfelvétel-előállítók nemzetközi érdekvédelmi szervezete, az IFPI digitális zenei jelentése huszonkettőre tette a 2010-ben legálisan elérhető szolgáltatások számát az Egyesült Államokban.³³ Így többek közt olyanok közül válogathattak a fogyasztók, mint az iTunes, a Spotify, a Rhapsody, az Amazon MP3 vagy a legális köpenyben újjáéledt Napster. Ezek közül hazánkban mindössze az iTunes érhető el (2011. szeptember vége óta), a hazai fejlesztésű és tulajdonú szolgáltatások pedig hosszú ideje egy kézen megszámolhatók.³⁴ Mindezt összevetve a lakosság-

²⁸ Mezei Péter, Németh László: A Direct Download Link (DDL) szolgáltatás szerzői jogi megítélése. Infokommunikáció és Jog, 2009. 5. sz., p. 180.

²⁹ Stefan Larsson, Måns Svensson: Compliance or Obscurity? Online Anonymity as a Consequence of Fighting Unauthorized File Sharing. Policy & Internet, 2. évf. 4. sz., 2010, Article 4. (<http://www.psocommons.org/policyandinternet/vol2/iss4/art4/>).

³⁰ A fenti számokkal az Egyesült Államok a 10., hazánk a 46. volt a világ összes országát tartalmazó ranglistán. Lásd: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP_%28nominal%29_per_capita#cite_ref-0.

³¹ Lásd: <http://www.natoonline.org/statisticsscreens.htm>.

³² Bodó: i. m. (5), p. 284.

³³ IFPI Digital Music Report 2011 – Music at the touch of a button. P. 30. (<http://www.ifpi.org/content/library/DMR2011.pdf>).

³⁴ Breaking News: Mostantól a magyarok is az iTunes-ra járnak? Szerzői jog a XXI. században, 2011. szeptember 29. (<http://copyrightinthexxcentury.blogspot.com/2011/09/breaking-news-mostantol-magyarok-is-az.html>).

számmal is jól látható az aránytalanság – hazánk kárára. Ettől persze szó sincs arról, hogy a fájlcserelés eltűnt volna, vagy rövid időn belül biztosan eltűnne az Egyesült Államokban. Valamennyi fenti statisztikai adat egyszerűen csak arra enged következtetni, hogy az Egyesült Államok lakossága (egyre inkább) érdekelt a legális szolgáltatások igénybevételében, és azok alapvetően rendelkezésére is állnak, miközben ez például hazánkra (és hozzánk hasonlóan sok más országra, az országok többségére a világban) nem igaz.

Igazat lehet adni Larssonnak a tekintetben, hogy a kalózkodás kifejezés helyesen használható a fájlcserelésre, amíg az „devianciaként” eltér az adott pillanatban bevett társadalmi felfogástól. Amint azonban az tömegesen elfogadottá válik, már nem biztos, hogy devianciaként kell/lehet rá tekinteni.³⁵

Mivel a fájlcserelés folyamatosan mozgásban lévő társadalmi jelenség, nincs az a pillanat, amikor nyíltan ki lehetne róla jelenteni, hogy most már ez a bevett gyakorlat. Kiválóan példázza ezt, hogy a legelső fájlcsereelő szolgáltatásnak, a Napsternek 2000 októberében, működése csúcán, 38 millió regisztrált felhasználója volt világszerte.³⁶ Az Egyesült Államok Szövetségi Legfelsőbb Bíróságának megállapítása szerint pedig a Morpheus és a Grokster által kifejlesztett Swaptor klienseket már több mint százmillió felhasználó telepítette számítógépére.³⁷ Tagadhatatlan, hogy ezek a milliók nem az internethasználó lakosság többségét jelentették, azonban annak szignifikáns részét képezték. Ezért ennyi emberre mint deviáns közösségre gondolni bizony indokolatlan. Különösen, ha a számok valóban nem csalnak. Az internet-hozzáférés folyamatos szélesedésével egyidejűleg ugyanis a fájlcserelők száma (különösen a BitTorrent technológia megjelenésének köszönhetően) csak tovább nőtt, sőt ma már kevés sikerrel lehetne megbecsülni, hogy potenciálisan hány „kalóz” hajózik az internet hullámain.

Szerencsére a szenzitív fogyasztói igényeknek a tartalomipar, illetve a kívülről szerveződő, de a tartalomipar támogatását élvező kezdeményezések (mint például az iTunes) folyamatosan igyekeznek megfelelni. Amíg ilyen üzleti modellek sikerrel léteznek és utat

³⁵ Larsson: i. m. (2), p. 97.

³⁶ Frederike Hänel: Napster und Gnutella – Probleme bei der Übertragung von MP3-Dateien nach deutschem Urheberrecht. Jur-PC Web-Dok. 245/2000, Abs. 27. (<http://www.jurpc.de/aufsatz/20000-245.htm>). Ennél is magasabb számról beszél Raymond Ku: „The ease and popularity of peer-to-peer networking is demonstrated by Napster’s tremendous growth. At its height, Napster was estimated to have approximately seventy-five million registered users downloading approximately ten thousand songs per second. According to internal estimates, Napster was capable of growing by more than 200 percent per month without marketing.” Lásd *Raymond Shih Ray Ku: The Creative Destruction of Copyright: Napster and the New Economics of Digital Technology*. The University of Chicago Law Review, 2002, p. 273. Ugyancsak beszédes adat, hogy volt olyan időszak, amikor a Napster használóinak a száma havi szinten közel 200%-kal emelkedett, másodpercenként kb. 100 új felhasználó kívánt regisztrálni a rendszerbe, s ugyancsak másodpercenként kb. tízezer fájl került megosztásra. Lásd *Llewellyn J. Gibbons: Napster: The Case for the Need for a Missing Direct Infringer*. Villanova Sports & Entertainment Law Journal, 2002, p. 61.

³⁷ Metro-Goldwyn-Mayer Studios, Inc., et al., v. Grokster, Ltd., et al., 545 U.S. 913 (2005): p. 923.

mutatnak a fogyasztók számára, hogy miként lehet legális keretek között a szerzői művekhez hozzájutni, addig bizonyosan nem lehet azt sem kijelenteni, hogy a fájlcsere lenne a társadalmilag elfogadott irány.

Felmerülhet a kérdés, hogy van-e egyáltalán létalapja a kalózkodás és a kalóz szó fentiek szerinti kritikájának, ha már egyszer a fájlcserelők (egyres csoportjai) is előszeretettel használják e kifejezéseket saját magukra, ezzel is ráerősítve a kifejezés parttalanságára? Talán nincs. Különösen napjainkban, amikor a fiatalok körében a „kalóz” ideája nem a rombolással, hanem a modern karib-tengeri kalózok kalandos életével kapcsolható össze. Más szavakkal: sokak szemében a kalózkodás metaforája pozitív tartalmat sugall, és nem negatív.

Loughlan szerint a kalózkodás és a kalóz metaforájának használata talán előnyös a szerzői jogosultakra nézve, ám veszélyes a szellemi alkotások engedély nélküli használói számára, és talán még a közérdek szempontjából is. Loughlan ezt azzal magyarázza, hogy ily módon gyakorlatilag nem marad semmilyen retorikai tér a társadalom érdekeinek az artikulálására, mivel a jogosultak terminológiája egyértelműen negatív tartalomra utal.³⁸

Bodó Balázs nemrég megjelent könyvében másként közelítette meg a fájlcsereelő társadalom kalózként való minősítését. Bodó szerint:

„Ezeket a hosszabb, békésebb időszakokat rendre megszakítják azok a rövidebb periódusok, amikor kiderül, hogy a status quót nem lehet tovább fenntartani. Ezekben az időszakokban a felerősödő kalóztevékenység a fennálló rend strukturális gyengeségeit kihasználva végül az addig érvényes viszonyrendszer összeomlásához, és egy új rend kialakulásához vezet, melyben az addigi érdekcsoportok kénytelenek engedni a kívülről jövő gyakorlatának, s valamilyen módon alkalmazkodni a kalózokhoz, üzleti gyakorlataikhoz, a szellemi javak termeléséről, elosztásáról, fogyasztásáról, cseréjéről alkotott elképzeléseikhez. A kalózok ilyen időszakokban katalizátor szerepet töltenek be, tevékenységükkel új pályára lökik a kulturális javak termelésének, elosztásának, cseréjének, fogyasztásának addigi rendszerét.”³⁹

A „kalózok” fennálló rend elleni lázadó és a szerzői jog rendszerének reformjában játszott katalizátorszerepe a történelmi tapasztalatok fényében igazolható vélemény, egyúttal azonban erősen kételkedő fegyver. Aki kalóznak deklarálja magát, gyakorlatilag feladja annak a lehetőségét, hogy cselekményét – a *status quo* egyébként egyáltalán nem törvényszerű megdöntéséig – nemcsak a retorika, hanem a jog világában is a jogszerű, az etikus, a „pozitív” irányba terelje. Bodó Richard Stallman gondolatait idézve hangsúlyozza: „a kiadók a tiltott másolás megnevezésére gyakran használják a 'kalózkodás' kifejezést. Ezzel azt sugallják, hogy az illegális másolás ugyanolyan etikai megítélés alá esik, mint a hajók megtámadása nyílt tengeren, a rajtuk lévő emberek elrablása, meggyilkolása.”⁴⁰ A kalóz kifejezés e metafo-

³⁸ Loughlan: i. m. (14), p. 223.

³⁹ Bodó: i. m. (5), p. 45.

⁴⁰ Richard Stallman gondolatát idézi Bodó: i. m. (5), p. 22.

rikus alkalmazásának elfogadása azonban azzal az egyszerű következménnyel járhat, hogy *a kalózok felvállalják annak kockázatát, hogy lázadásuk és a szerzői jogi paradigmaváltás sikeréig „bárki lelőhesse őket”*.

Mégsem biztos, hogy a forradalmi kalóz Bodó által leírt szerepe helyesen fedi a fájlcsere-lőők egészének magatartását. Kiváló példaként szolgál a *The Pirate Bay* nárcisztikus hozzáállása a hozzá beérkező eltávolítás iránti értesítések kapcsán. A torrent keresőoldalról⁴¹ elérhető (a világ különféle országaiból, különféle jogosultaktól érkező) értesítések, illetve az azokra adott (cinikus és elutasító) válaszok a jogszabályokban foglaltak, illetve a szerzői jogosultak érdekeinek teljes figyelmen kívül hagyásáról és ledegradálásáról tanúskodnak. A sok esetben sértően obszcén megjegyzések idézésétől mindenképpen eltekintünk. Az említett weboldalon található záró figyelmeztetés azonban mindent elárul: *„0 torrent került eddig eltávolításra és 0 torrent lesz valaha is eltávolítva”*. Ez a gondolkodás talán „kalózos”, de semmi esetre sem forradalmi.

Ez a példa is hűen tükrözi azt a tényt, hogy a fájlcsere-lő-társadalom egységes „kalóz” fogalom alatti csoportosítása nem tűnik szerencsésnek. Míg a *The Pirate Bay* cinikus viselkedése és a szerzői jogok megsértéséhez való szándékos hozzájárulása sokkal inkább tűnik „más hajója kifosztásának”, addig az egyszeri fájlcsere-lő, aki a letöltés mellett a hozzáférhetővé tételért ellenszolgáltatásra sem tart igényt, egyáltalán nem tekinthető fosztogatónak, esetleg a szerzői jog és/vagy a kultúra átalakítását célul kitűző, politizált személynek. Sokkal inkább egy egyszerű – talán kevésbé tudatosan cselekvő, talán kevés ismerettel bíró, talán csak hanyag – fogyasztónak,⁴² akit a Bodó által említett célokon felül vagy helyett más motivációk vezérelhetnek a fájlcsere-lés során.⁴³

A fájlcsere-lés kalózkodással való rokonítása, illetve terminológiai szinten történő azonosítása végső soron mindkét érdekoldalról nézve elhibázott lépés. Leginkább azért, mert hosszú távon egyértelműen a helyzet stabilizálása ellen hat. Ilyen kommunikációs légkörben kizártnak tűnik a szerzői jogosultak érdekeinek és a társadalom szabadságainak egyensúlyozása.⁴⁴

⁴¹ Lásd: <http://thepiratebay.org/legal>.

⁴² A fentiekkel egybecseng Faludi Gábornak Bodó említett könyvéről a doktorifokozat-szerzési eljárás keretében készített bírálata: „a fájlcsere-lő, amíg vagyoni ellenszolgáltatást nem kér az általa feltöltött fájlok megosztásra rendelkezésre bocsátásáért, a bíráló szemében nem kalóz (p. 159). A kalóz kereskedelmi, haszonyszerzési célú jogsértést elkövető személy, és e tevékenység szankcionálása is az üzlet mértékéhez igazodóan igazságos.” Lásd: Faludi Gábor: Bírálói vélemény Bodó Balázs: Szükség törvényt bont (A kalózok szerepe a kulturális termelés és csere folyamataiban a könyvnyomtatástól a fájlcsere-lő hálózatokig) című PhD-értekezéséről, p. 4–5. (http://www.warsystems.hu/wp-content/uploads_bodo/Bodo_Balazs_opponensi-velemeny100831.pdf).

⁴³ Annelies Huygen, Paul Ruttén, Sanne Huveneers, Sander Limonard, Joost Poort, Jorina Leenher, Kieja Janssen, Nico van Eijk, Natali Helberger: Ups and Downs – Economic and cultural effects of file sharing on music, film and games. TNO-rapport. TNO Information and Communication Technology, Delft, February 18, 2009, p. 16. (http://www.ivir.nl/publicaties/vaneijk/Ups_And_Downs_authorised_translation.pdf).

⁴⁴ Loughlan: i. m. (23), p. 401.

2. A tulajdon, a lopás és a tolvaj

Biztosan sokan emlékeznek még arra, a filmszínházakban a filmek vetítését megelőzően, illetve műsoros DVD-lemezekben a film lejátszását megelőzően automatikusan levetített filmipari propagandaanyagra, amelyben a színészek autót, táskát, televíziót, végül DVD-lemezt lopnak. E cselekményekkel párhuzamosan az egyik szereplő az internetről sikeresen (feltűnően gyorsan) tölt le egy filmet. A reklám utolsó két, lehangsúlyosabb állítása szerint: „A lopás bűn. A kalózkodás bűncselekmény.”⁴⁵ Bár e propagandaanyag sokáig futott a mozikban, idővel eltűnt onnan. (A műsoros DVD-lemezekről természetesen nem lehet törölni őket.) Ez egyrészt betudható a közvélemény felháborodásának. Teljesen jogos kritikával élve e reklámanyagot épp azoknak kellett végignézniük, akik fizettek a tartalmak megtekintéséért. Másrészt se szeri, se száma az MPAA (Motion Picture Association of America) reklámfilmjét érő kritikus paródiáknak.⁴⁶

Sok jogosult egyáltalán nem osztotta az efféle érvelés hasznosságát. Szerencsére napjainkra még az előzőekben említett MPAA retorikája is sokat finomodott. A mostanában nyilvánosságra hozott reklámfilmek inkább a tájékoztatásra és a legális fogyasztás pozitív vonásainak hangsúlyozására koncentrálnak. Ezek egyik legigényesebb példája az angol „*Why Music Matters*” kampány, amely a zene híres zenészek életére gyakorolt pozitív hatásairól szól, ezzel is hangsúlyozva a fogyasztók számára az alkotások iránti tisztelet fontosságát.⁴⁷ Hasonlóan igényesek a HADOPI által készített reklámspotok, melyekben zenészek és filmesek sikerei villannak fel, majd az időben visszalépve a moderátor jelzi: ez az, amit a fogyasztás legalizálása révén el kíván érni a hatóság.⁴⁸ Hazai viszonylatban figyelmet érdemel a ProArt – Szövetség a szerzői jogokért jogvédő szervezet által indított koshu.hu weboldal, amely a legális vásárlás előnyeiről igyekszik tájékoztatni a fogyasztókat, mindezt a „Vetted? Kösz!” mottóval párosítva.⁴⁹

⁴⁵ A reklám teljes szövege szerint: „Nem lopnál autót. Nem lopnál táskát. Nem lopnál tévét. Nem lopnál filmet. Ha letöltesz egy kalózfilmet, az is lopás. A lopás bűn. A kalózkodás bűncselekmény.” A reklámfilm angol nyelven lásd: <http://www.youtube.com/watch?v=HmZm8vNHBSU>.

⁴⁶ A The IT Crowd paródiájában például a filmek „lopását” – többek között – egy rendőr lelövéséhez, majd sisakjának ellopásához, annak illemhelyként való használatához, az „eredménynek” a gyászoló özvegy részére való eljuttatásához, majd a sisak újbóli ellopásához hasonlítja. Lásd: <http://www.youtube.com/watch?v=ALZZx1xmAzg>. Egy másik paródiában a Futurama rajzfilmsorozat alkotói által készített „kalózellenes propaganda” mottója: „Downloading Often Is Terrible”, vagyis rövidítve: DO IT („Csináld!”). Lásd: <http://www.youtube.com/watch?v=OesXO5eVY2Q>. A rajzfilm amúgy ugyancsak szellemes hasonlatokat használ témánkat illetően. Így például a narrátor szerint „te sem lopnád el más fejét”, mire a sorozat főszerepét alakító robot (Bender) megmutatja Lucy Liu fejét, melyet vasgyomrában tárol, és úgy szól: „nem tudom, kérdezzük meg Lucy Liut”.

⁴⁷ Lásd: <http://www.whymusicmatters.org/>.

⁴⁸ A HADOPI reklámfilmjeit lásd például: <http://www.youtube.com/watch?v=3WfdBQhGBgU> és <http://www.youtube.com/watch?NR=1&v=7TNEOH8O4CE>.

⁴⁹ Lásd: <http://koshu.hu>.

Egy pillanatra mégis kanyarodjunk vissza az MPAA elsőként említett reklámfilmjéhez. Az amerikai filmipar ilyen és ehhez hasonló próbálkozásai bizonyos fokig tökéletesen érthetőnek és indokoltnak tűnnek. A társadalom többsége általában nem ismeri a mindenkori jogszabályok tartalmát, e személyek egy részét pedig kimondottan nem is érdekli az. A társadalomipar ezért azzal a jogos igénnyel állt elő régebben és áll elő ma is, hogy a társadalmat oktassa, tájékoztassa, felvilágosítsa. Ha e reklámfilmek azzal a minimális eséllyel kecsegtetnek, hogy a társadalom egy része a helyes ösvényre lép, már megéri velük próbálkozni. A fentiekben említett példával – és az egyéb, ahhoz hasonló megnyilvánulásokkal – azonban több probléma is akad. Önkéntelenül arra a következtetésre vezet az átlagos fájlcsere-lót, hogy 1. amit ő tesz az bűn, sőt bűncselekmény, ő maga pedig bűnöző; 2. ugyanezt a képzetet ébreszti az egyszeri állampolgárban is; 3. a tudatosan cselekvő fájlcsere-lőre viszont valószínűleg semmilyen hatást nem gyakorol. Ezek egyike sem jó így.

A fenti irányvonalat képviselő jogosultak felfogásának az a hibája, hogy téves jogi terminológián nyugszik. E diagnózis alapvetően két tévedésen alapul: egyrészt azon, hogy a szerzői jog azonos a tulajdonjoggal, másrészt azon, hogy a jogvédett tartalmak tévesen tulajdon tárgyának tekintett konkrét fizikai hordozóinak az átlagember általi – engedélykérés és díjfizetés nélküli – megszerzése automatikusan lopásnak, vagyis „idegen tárgy jogtalan elsajátításának” tekinthető.

Talán ismét idézhető lenne a „naivitás” kapcsán fentebb tett megjegyzés, hiszen valószínűleg kizárt, hogy a szóhasználat oly sok éve pusztán egy (két) tévedésnek köszönhető. Teljesen nyilvánvaló, hogy a „tulajdon” és a „lopás” metaforáinak alkalmazása tudatos, megfontolt cselekvés részét képezi. Ennek ellenére érdemes feltenni a kérdést: biztos, hogy nem tulajdon a szerzői jog? Biztos, hogy egy szerzői mű engedély nélküli hasznosítása nem lopás? A kalózkodás metaforájával ellentétben ugyanis a két kifejezés indokolatlan használatát talán nem is olyan feltűnő elsőre.

A szerzői jog tulajdonjoggént való felfogása hosszú múltra tekint vissza. Csécsy György szerint „a tulajdoni elmélet történetileg a legrégebb, az angolszász 'ipari tulajdon' felfogás alapvető elmélete volt, s a XVIII. század végi francia szerzői jogi és szabadalmi törvényhozás elvi alapjait is képezte”.⁵⁰ Eredendően a német szerzői jog is a fentiekhez hasonló tulajdonjogi szemléletből indult ki, végül más utat bejárva a szerzők személyiségére helyezte a hangsúlyt.⁵¹ Napjaink Európájában a legelfogadottabb nézet szerint a „szellemi tulajdont”,

⁵⁰ Csécsy György: A szellemi alkotások joga. Novotni Kiadó, Miskolc, 2007, p. 17. A szellemi alkotások jogára vonatkozó különféle elméletek összegzését lásd: *Uo.*, p. 17–20. A szerzői jog koncepcióinak történeti meghatározottságát lásd továbbá: *Bodó: i. m.* (5), p. 26.

⁵¹ *Gerhard Schricker* (szerk.): *Urheberrecht – Kommentar*, 3., neubearbeitete Auflage. C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München, 2006, p. 33–43. A német jogirodalomból lásd még *Manfred Rehinder: Urheberrecht*, 15., neubearbeitete Auflage. Verlag C. H. Beck, München, 2008, p. 2; *Karl Egbert Wenzel, Emanuel H. Burkhardt: Urheberrecht für die Praxis*, 5., vollständig überarbeitete Auflage. Verlag Dr. Otto Schmidt, Köln, 2009, p. 22–23.

ideértve a szerzői jogot is, nem szabad a dolgok feletti (magán)tulajdon fogalmával azonos platformra helyezni.⁵²

A szellemi tulajdon kifejezésben található „tulajdon” szó kapcsán találóan fogalmazott Ficsor Mihály Zoltán. Szerinte „ez nem jelentené a szellemi tulajdonnak a dologi tulajdonnal való bárminemű azonosítását. A ’tulajdon’ szó a közös vonásokat (a jogviszony abszolút szerkezetét, negatív tartalmát, a szellemi javak vagyoni természetét) fejezi ki, míg a szellemi jelző a különbségekre utal, a védelem eltérő – nem dologi – tárgyára, a szellemi tulajdon keletkezésének sajátosságaira, időbeli és térbeli kötöttségeire”.⁵³ Hasonlóképp szól az egyik legfontosabb hazai egyetemi jegyzet: „ez a ’tulajdonjog’ azonban sajátos, mert gondolati jellegű (az elme alkotása), mert tárgya a dolgokkal szemben helyhez nem kötött (egyszerre több helyen is használható), sajátosan azonosítható (egyéni, eredeti). Itt a tulajdonjogra jellemző kizárólagosság is különleges, mert az alkotó (’tulajdonos’) és az alkotás (’tulajdon’) kapcsolata személyes jellegű.”⁵⁴ Sőt, Faludi Gábor határozottan azt javasolta, hogy a tulajdon szó félrevezető jellege folytán a „szellemi tulajdon” kifejezés alkalmazásától érdemes lenne eltekinteni.⁵⁵

Az Egyesült Államokban is széles jogirodalmi vita folyt és folyik arról, hogy a szellemi tulajdon-jog és a fizikai tárgyak fölötti tulajdonjog elkülöníthető-e, elkülönítendő-e egymástól.⁵⁶ Irányadónak mégis az Egyesült Államok Szövetségi Legfelsőbb Bíróságának ítéletét kell tekintenünk, amely rögzítette, hogy a fizikai tárgyak, illetve a szellemi alkotások feletti jogosultságok érdemben eltérnek egymástól.⁵⁷ E sorok szerzője is úgy látja, hogy a

⁵² A német jogrendszer vonatkozásában Reh binder „tulajdonjogszerűnek” nevezte a szellemi tulajdon-jogot: „Unsere Rechtsordnung belohnt die schöpferische Tätigkeit, die ein neues geistiges Gut hervorbringt, indem sie ein eigentumsähnliches Recht an diesem Gut gewährt.” Lásd Reh binder: i. m. (51), p. 2.

⁵³ Ficsor Mihály Zoltán: A szellemi tulajdon és a Ptk. Észrevételek és javaslatok a polgári jogi kodifikációhoz. Polgári Jogi Kodifikáció, 2001. 2. sz., p. 28.

⁵⁴ Lontai Endre, Faludi Gábor, Gyertyánfy Péter, Vékás Guszta: Magyar polgári jog. Szellemi alkotások joga. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2008, p. 11. A szerzői jog (és a szellemi alkotások jogának) tulajdonjoggal kapcsolatos viszonyáról lásd még: uo.: p. 20–25.

⁵⁵ Faludi Gábor: Szerzői jog, iparjogvédelem és a Ptk. koncepciója – I. rész. Polgári Jogi Kodifikáció, 2003. 2. sz., p. 3–14; II. rész. Polgári Jogi Kodifikáció, 2003. 3. sz., p. 3–14.

⁵⁶ A „property romance” és a „property anxiety” irányzat közötti ütközésről lásd részletesen David Fagundes: Property Rhetoric and the Public Domain. Minnesota Law Review, 2010, p. 652–705.

⁵⁷ „The copyright owner, however, holds no ordinary chattel. A copyright, like other intellectual property, comprises a series of carefully defined and carefully delimited interests to which the law affords correspondingly exact protections. ’Section 106 of the Copyright Act confers a bundle of exclusive rights to the owner of the copyright,’ which include the rights ’to publish, copy, and distribute the author’s work.’ ... However, ’[t]his protection has never accorded the copyright owner complete control over all possible uses of his work.’ ... For example, § 107 of the Copyright Act ’codifies the traditional privilege of other authors to make ’fair use’ of an earlier writer’s work.’ ... Likewise, § 115 grants compulsory licenses in nondramatic musical works. Thus, the property rights of a copyright holder have a character distinct from the possessory interest of the owner of simple ’goods, wares, [or] merchandise,’ for the copyright holder’s dominion is subjected to precisely defined limits.” Lásd: Dowling v. United States, p. 216–217. Vö.: Loughlan: i. m. (23), p. 402.

szellemi tulajdon-jog, így a szerzői jog is, a több közös vonás ellenére nem tekinthető azonosnak a fizikai dolgok feletti tulajdonjoggal.

Ha elfogadjuk e tételt, akkor egy másik, hasonlóan kardinális dilemmával kell szembenéznünk. Az online szerzői jogi jogsértéseket a *lopással* azonosító terminológia ugyanis legalább olyan elterjedt a szerzői jogosultak eszközkészletében,⁵⁸ a jogirodalomban,⁵⁹ de még a tömegkommunikációban is,⁶⁰ mint a kalózkodás kifejezés használata. Az sem véletlen, hogy e szóhasználat ugyancsak az Egyesült Államok területén terjedt el a legszélesebb körben. A kontinentális európai országok közismerten dogmatikus büntetőjogi gondolkodásába – nagyon helyesen – nem illeszthető bele az online szerzői jogi jogsértések lopásként való azonosítása. A magyar büntetőjog egyértelműen elhatárolja egymástól e bűncselekményt a szerzői vagy a szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértésének vétségétől.⁶¹ Annak eldöntése tehát, hogy – többek között – „egy film letöltése lopás-e”, minden esetben a konkrét nemzeti szabályozás függvényében bírálendő el.

És e ponton még az amerikai iparági lobbistáknak sincs igazuk. A szerzői művek tömeges többszörözése és terjesztése az Egyesült Államok büntetőjogi rendszerében a „szerzői

⁵⁸ Jack Valenti egy sajtótájékoztatón röviden és tömören így fogalmazott: „Ez a lopásról szól. Világosan és egyszerűen.” Lásd *Litman*: i. m. (4), p. 160. Ennél is frissebb példával élve: a Verizon és az MPAA vezetői a 2011 nyarán megkötött „six-strikes megállapodásról” tett nyilatkozataikban az „online content theft” és a „digital theft” kifejezéssel illették az online szerzői jogi jogsértéseket. Lásd *David Kravetz*: ISPs to Disrupt Internet Access of Copyright Scofflaws. *Wired*, 2011. július 7. (<http://www.wired.com/threatlevel/2011/07/disrupting-internet-access/>). Az amerikai zeneipar képviselői hasonlóképp szeretik elragadtatni magukat. Frances Preston, a *Broadcast Music* elnöke és ügyvezetője szerint: „az illegális zeneletöltés lopás, tisztán és egyszerűen. Kirabolja a zeneszerzőket, a művészeket és az őket tulajdonukban és megélhetésükben támogató ipart. Ironikus, hogy épp azok, akik zenét lopnak, az általuk oly szenvedélyesen követelt jövőbeli kreativitást is meglopják. Most kell véget vetni ennek a romboló körforgásnak.” Ezt és több hasonló példát lásd: Recording Industry To Begin Collecting Evidence And Preparing Lawsuits Against File „Sharers” Who Illegally Offer Music Online. 2003. június 25. (<http://www.riaa.com/newsitem.php?id=2B9DA905-4A0D-8439-7EE1-EC9953A22DB9>).

⁵⁹ Brenner szerint „a DMCA a szerzői jogi jogsértésekre fókuszál, a sérelmek egy relatíve tradicionális formájára, ami lényegében véve lopás, egy bevett módon okozott kellemetlenség”. Lásd *Susan W. Brenner*: Complicit Publication: When Should the Dissemination of Ideas and Data Be Criminalized? *Albany Law Journal of Science and Technology*, 2003, p. 353. Hasonló példákért lásd *Tom O’Flynn*: File-sharing: a holistic approach to the problem. *Entertainment Law Review*, 2006, p. 218–221; *Tony Ballard*: Fair Use and Fair Dealing. *Entertainment Law Review*, 2006, p. 239–241; *Robert C. Piasentin*: Unlawful? Innovative? Unstoppable? A Comparative Analysis of the Potential Legal Liability Facing P2P End-Users in the United States, United Kingdom and Canada. *International Journal of Law and Information Technology*, 2006, p. 195–241.

⁶⁰ Így például a France 5 televíziós csatorna a HADOPI törvény megszületését követően készített kisfilmjében a Supermanre hajazó Super Hadopi tanítja móresre Super Crapule-t (Szuper Aljas Gazembert) a fájlcserélésről alkotott destruktív véleménye miatt. A reklám végén az alábbi mondat hagyja el Super Hadopi száját: „Télécharger illégalement une oeuvre artistique, c’est du vol! Et le vol est passible de sanctions.” Vagyis: „Jogszerűtlenül letölteni egy művet lopás. A lopást pedig büntetik.” A reklámfilmet lásd: <http://www.youtube.com/watch?v=P8Y4wY3Pqu4>. A reklámfilm szövegének átiratát pedig lásd: http://documents.ariadacapo.net/borrowed/2010_06_super_crapule/super_crapule_transcription.pdf. (A fordításért köszönet Hajdú Dórának.)

⁶¹ Vö.: Btk. 316. § és 329/A. §.

jogok megsértésének bűncselekménye” alapján büntetendő.⁶² E rendelkezést több mint fél évszázados esetjogi fejlődést követően,⁶³ 1982-ben vezették be. Bár ismert olyan – komoly kritikákat kiváltó – bírósági ítélet, amely fájlcsere, sőt internetes környezeten kívüli lopásnak titulálta a szerzői jogok megsértését,⁶⁴ ez az irányvonal téves. A Legfelsőbb Bíróság a Dowling-ügyben világosan rámutatott, hogy a hangfelvételekről engedély nélkül készített másolatok tömegének tagállami határokat átlépő (vagyis szövetségi szinten releváns) szállítása nem ütközik az Egyesült Államok Kódexének „lopott áruk szállítását” tiltó passzusába,⁶⁵ mivel a jogsértők cselekménye nem eredményezi az eredeti szerzői mű (hangfelvétel) lopását.⁶⁶

Több szerzői jogi elemzőtől is tudhatjuk, mekkora szerepe és jelentősége van az iparági lobbinak a szerzői jogi normák megszületésében.⁶⁷ Kiválóan tükrözi mindezt, hogy az USCA 1978-as hatálybalépése óta három olyan törvényt is alkotott a Kongresszus, amelynek címe a szerzői jogok „lopási” jellegű megsértésére utalt. A No Electronic Theft (NET) Act⁶⁸ azonban címével ellentétben csupán annyit tett, hogy a vagyoni előny fogalmát definiálta.⁶⁹ Ennek köszönhetően 1997 vége óta akkor is indítható büntetőjogi eljárás a szerzői jogok megsértője ellen, ha cselekményéből haszonra vagy kereskedelmi előnyre nem tesz szert.⁷⁰ Az 1999 végén hatályba lépő Digital Theft Deterrence and Copyright Damages Improvement Act⁷¹ szintén csak címében utalt a lopásra, tartalmát tekintve azonban az USCA §504(c) szakaszában található törvényes kártérítés (*statutory damages*) összegének keretszáma emelte meg ötven százalékkal.⁷² Végül az *Artists' Rights and Theft Prevention*

⁶² „Criminal infringement of a copyright”. Lásd: 18 U.S.C., Sec. 2319.

⁶³ *Downling v. United States*, p. 218–226.

⁶⁴ A samplingtechnológiával kapcsolatos első bírósági ítéletben Duffy bíró az eredeti dallam kb. 20 másodperces részletének átvétele kapcsán a Bibliából vett idézettel egyszerűen csak annyit mondott: „Thou shalt not steal!”, vagyis „Ne lopj!”. Lásd: *Grand Upright Music, Ltd. v. Warner Bros. Records, Inc.*, 780 F. Supp. 182 (1991), p. 183. Az esettel összefüggésben lásd *Mezei Péter*: Digitális sampling és fájlcsere. Összehasonlító Jogi Intézet, Szeged, 2010, p. 85.

⁶⁵ „Transportation of stolen goods, securities, moneys, fraudulent State tax stamps, or articles used in counterfeiting”. Lásd: 18 U.S.C., Sec. 2314.

⁶⁶ A többségi vélemény szerint „a Kongresszusnak nem állt szándékában a szerzői jogi jogsértéseket érinteni a §2314 bevezetésekor”. Lásd: *Dowling v. United States*, p. 226. A különvéleményt megszövegező Powell bíró szerint azonban ez az érvelés nem helytálló. Lásd: *uo.*: p. 229–233.

⁶⁷ Lásd különösen: *Litman*: i. m. (4), p. 22–69., 122–150. Lásd továbbá *Loughlan*: i. m. (23), p. 404.

⁶⁸ Pub. L. No. 105-147, 111 Stat. 2678.

⁶⁹ Eszerint a vagyoni előny „includes receipt, or expectation of receipt, of anything of value, including the receipt of other copyrighted works”. Lásd: USCA, §101.

⁷⁰ A törvény kritikai elemzését lásd *Eric Goldman*: A Road to No Ware: The No Electronic Theft Act and Criminal Copyright Infringement. *Oregon Law Review*, 2003, p. 369–432.

⁷¹ Pub. L. No. 106-160, 113 Stat. 1774.

⁷² *Mark A. Lemley, R. Anthony Reese*: Reducing Digital Copyright Infringement Without Restricting Innovation. *Stanford Law Review*, 2004, p. 1395.

(ART) Act⁷³ – az USCA módosítása mellett – büntetni rendelte (de nem lopásként) az audio-vizuális tartalmak filmszínházi rögzítését.⁷⁴

2011-ben két olyan törvénytervezet is napvilágot látott, melyek a lopás kifejezés hamis illúziójával riogatva kívánja tovább módosítani (sokak szerint szigorítani) a szerzői jog rendszerét az Egyesült Államokban. A jogsértő cselekmények elkövetésére szolgáló külföldi weboldalak üzemeltetőivel szembeni fellépést biztosítani igyekvő jogszabály szenátusi tervezete a „*The Preventing Real Online Threats to Economic Creativity and Theft of Intellectual Property Act*” címet viselte,⁷⁵ a képviselőházi – egyébként bővebb – szövegtervezet pedig a „*The Enforcing and Protecting American Rights Against Sites Intent on Theft and Exploitation Act*” nevet.⁷⁶ Az internetes társadalom addig talán sosem látott támadást indított a két tervezet visszavonása érdekében. Végül e nyomásnak engedve a politikusok többsége 2011 januárjában kihátrált az előterjesztések mögül, s a PIPA és a SOPA a jelek szerint egyaránt elvérzett.⁷⁷

A tulajdon és a lopás kifejezés alkalmazásának téves volta alapvetően a fizikai tárgyak feletti tulajdon és a szerzői művekkel kapcsolatos jogosultságok között megfigyelhető eltérések fényében feltűnő. Ezek egyike a szerzői művek megismerésével kapcsolatos versengés hiánya, a másik pedig a műpéldányok használata feletti kontroll hiánya.⁷⁸

Az előbbi alapvetően arra utal, hogy a magántulajdonba tartozó tárgyak élvezete főszabály szerint csakis annak tulajdonosát illeti meg: egy házban a tulajdonosa lakhat, egy gyümölcsöt annak termesztője fogyaszthat el. (Az egyszerűség kedvéért tekintsünk el a lehetséges kivételektől.) Ezzel szemben egy könyv elolvasásával a benne foglalt alkotás nemvész el. Az tovább adható (például elmesélhető). Másik példával élve: míg egy almát nem fogyaszthat el rengeteg ember, addig egy rádióműsort rengetegen hallgathatnak meg egyszerre. A fájl-cserélés környezetére alkalmazva mindezt: egy dal leöltésével sem az eredeti műpéldány

⁷³ Pub. L. No. 109-9, 119 Stat. 218.

⁷⁴ „Unauthorized recording of Motion pictures in a Motion picture exhibition facility”. Lásd: 18 U.S.C., Sec. 2319b.

⁷⁵ 112th Congress, S. 968. Lásd: <http://www.govtrack.us/congress/bill.xpd?bill=s112-968>. Röviden: PROTECT IP Act. A törvénytervezet elemzését lásd: Drákói szigor: féljetek online jogsértők. Szerzői jog a XXI. században, 2011. május 13. (<http://copyrightinthexxcentury.blogspot.com/2011/05/drakoi-szigor-feljetek-online-jogsertok.html>).

⁷⁶ 112th Congress, H.R. 3261. Lásd: <http://www.govtrack.us/congress/bill.xpd?bill=h112-3261>. Röviden: SOPA. A törvénytervezet elemzését lásd: A PIPA új köntöse: SOPA, a.k.a. Amerikai Nagy Tűzfal. Szerzői jog a XXI. században, 2011. október 28. (<http://copyrightinthexxcentury.blogspot.com/2011/10/pipa-uj-kontose-sopa-aka-amerikai-nagy.html>). Röviden: E-PARASITE Act.

⁷⁷ Breaking News: SOPA: R.I.P. Szerzői Joga XXI. században, 2012. január 17. (<http://copyrightinthexxcentury.blogspot.com/2012/01/breaking-news-sopa-rip.html>).

⁷⁸ Ezekkel összefüggésben lásd például Mark Lemley: Romantic Authorship and the Rhetoric of Property. Texas Law Review, 1997, p. 902; James Boyle: The Second Enclosure Movement and the Construction of the Public Domain. Law and Contemporary Problems, 2003, p. 37–40; Bericht des Bundesrates zur unerlaubten Werknutzung über das Internet in Erfüllung des Postulates 10.3263 Savary. Bern, August 2011, p. 3. (<http://www.ejpd.admin.ch/content/dam/data/pressemitteilung/2011/2011-11-30/ber-br-d.pdf>).

nem semmisül meg, sem az abban foglalt szellemi alkotás hasznosításától nem fosztja meg a szerzőt (vagy egyéb jogosultat) a felhasználó.

A másodikként említett jellegzetesség pedig a szerzői jogok korlátozott voltára utal. Ha bár sokat lehetne azon vitatkozni, hogy ténylegesen mennyi korlátot emeltek a nemzetközi szabályok és a nemzeti jogalkotók a szerzői jogok elé, a tény akkor is tény: a szerzői jogok partjait több korlátozás és kivétel teszi behatárolhatóvá. Idetartozik például a védelmi idő, a jogkimerülés tétele avagy a szabad felhasználások, a törvényi engedélyek és a kényszerengedélyek esetei. Tagadhatatlan, hogy „e korlátok maguk is korlátozottak”. A védelmi idő például olyan hosszú, hogy a már köztulajdonba tartozó művek iránti csekély érdeklődés miatt azok jelentős részének ingyenes felhasználásához sem kötődik komoly üzleti érdek. A védelmi idő ráadásul sok országban csak a vagyoni jogosultságokat köti, a személyhez fűződő jogok gyakran időbeli korlátok nélkül oltalmazhatók.⁷⁹ A jogkimerülés által nyújtott szabadságokat elviekben és gyakorlatilag is képes visszavetni a hatásos műszaki intézkedéseknek nyújtott védelem.⁸⁰ A szabad felhasználásoknak bizonyos szintig ugyancsak korlátokat állítanak a hatásos műszaki intézkedések.⁸¹

Nem korrekt természetesen csupán a szerzői jogosultakat a téves terminológia használatával vádolni. Először is a fentiekben leginkább az amerikai tartalomipart kritizáló megjegyzések hangzottak el, és e téren is különösen az MPAA és a RIAA magatartása támadható leginkább. Másrészt viszont a fogyasztói oldal legalább annyira felelős a szerzői művek és a kapcsolódó teljesítmények felhasználásaival kapcsolatos problémák elharapódzásáért. Éppúgy arról is tehetnek, hogy a helyzet megoldása egyre inkább lehetetlennek tűnik.

Jól ismertek azok a lassan klasszikussá váló – sok esetben álszent – formulák, miszerint a fájlcsere-lők azért nem akarnak a tartalmakért fizetni, mert a bevételeket a „kapzsi kiadók” maguknál tartják.⁸² Bár ismertek olyan extrém – a fentieket igazoló – hírek, hogy a fájlcsere-lőkkel szemben indított perekben az amerikai hanglemezkiadók érdekszervezete⁸³ részére kártérítés címén megítélt összegből a szerzői jogosultak egy centet sem kaptak,⁸⁴ a fenti fogyasztói retorika messze áll a valóságtól. Jól tükrözi ezt a másik klasszikussá váló

⁷⁹ *Adolf Dietz*: The Moral Rights of the Author: Moral Rights and the Civil Law Countries. Columbia-V.L.A. Journal of Law and the Arts, 1995, p. 214–215.

⁸⁰ *Peter K. Yu*: Anticircumvention and Anti-Anticircumvention. Denver University Law Review, 2006, p. 13–77.

⁸¹ *Lipton*: i. m. (11.), p. 122–134, 145–159; *Gyenge Anikó, Békés Gergely*: A digital rights management szerzői jogi természetéről. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 1. (111.) évf. 1. sz., 2006. február, p. 41–57.

⁸² *Sykes és Matza* tanulmányát feldolgozva *Bodó Balázs* ezt az „áldozat tagadása” kifejezéssel jelölte. Lásd: *Bodó*: i. m. (5), p. 255–258.

⁸³ Recording Industry Association of America (<http://www.riaa.com/>).

⁸⁴ Nem is oly rég lehetett hallani minderről, amikor kiderült, hogy az Egyesült Államokban elmarasztalt LimeWire P2P-szolgáltató 100 millió dollár feletti kártérítést lesz köteles fizetni a felperes RIAA-nak. Lásd *Jason Mick*: RIAA Scores \$105M USD from LimeWire, May Give Nothing to Artists. DailyTech, 2011. május 13. (<http://www.dailytech.com/RIAA+Scores+105M+USD+from+Limewire+May+Give+Nothing+to+Artists/article21630.htm>).

érv, hogy a fájlcserélő azért nem fizet a lemezekért, hogy pénzét inkább az élő koncerteken költhesse el. Ez az érv egyrészt azért nem helytálló, mert egy koncerten a konkrét zeneszerzőt nem, hanem csak az előadót támogatja. Másrészt azért nem stimmel ez a logika, mert a jegyárbevételnek is csak egy csekélyebb része jut el a ténylegesen fellépő zenészekhez, a bevételek jelentős hányadát a promócióra, szervezésre, a koncert látványára vagy épp a segédszemélyzetre kell fordítani. Harmadrészt azért problémás ez a gondolkodás, mert valószínűleg az emberek messze nem járnak annyi koncertre, mint ahány zenekar dalát otthon meg tudják hallgatni, s e zenészeknek is csak egy elhanyagolható része tudja vagy akarja az életét turnékkal tölteni.⁸⁵

A fogyasztói oldal hibás viselkedését további két magyar példával érdemes alátámasztani. Ezek egyike sem a fájlcseré világából érkezik, sokkal inkább a szerzői jog általános társadalmi megítéléséről tanúskodik. Ennek ellenére a belőlük áradó rugalmatlanság és sztereotípiák kiválóan alkalmazható a fenti érvelés igazolására is.

2010 júliusában a soproni Volt fesztivál alkalmával a MAHASZ a rendőrséggel karöltve ellenőrizte, hogy a fellépő lemezlovasok jogtiszta felvételeket használnak-e előadásaik során.⁸⁶ A fenti esemény negatív társadalmi fogadtatása elsősorban annak volt köszönhető, hogy az ellenőrzés keretében egyedülként lefoglalt számítógépet tulajdonosa – DJ Pozsi, vagyis Pozsonyi Attila – épp használta, és koncertjének ezért nem sokkal a kezdést követően véget kellett vetni. Bár a jó kommunikációs szakemberek valószínűleg a helyzetet szerencsétlennek, esetleg bakinak neveznék, ez még önmagában nem ad magyarázatot arra a háttérre, amely a különféle internetes fórumokon és blogokon a helyzetet körüllengte. Mindezek legékezebb példája a *Tékozló Homáron* megjelent – egyébként hibáktól hemzsegető – bejegyzés.⁸⁷ A poszt eredeti – egyébként „szakmabelinek” titulált⁸⁸ – névtelen szerzőjét különösebben nem aggasztotta például, hogy az egyértelmű sajtóhírek ellenére a MAHASZ helyett az *Artisjust* állítsa pellengérré. Ennél is súlyosabb a közös jogkezelők sikkasztással, illetve korrupcióval való megvádolása.

⁸⁵ Yu: i. m. (7), p. 904–907.

⁸⁶ Lásd például: DJ-kre csapott le a rendőrség a Volton. Index, 2010. július 5. (http://index.hu/kultur/zene/fesztival/2010/07/05/dj-razziat_tartottak_a_volton/); MAHASZ razzia a Volt fesztiválon. ASVA.info, 2010. július 6. (<http://asva.info/mahasz-razzia-a-volt-fesztivalon-2010-07.html>).

⁸⁷ Miért mafia az Artisjust? helyett a MAHASZ. Tékozló Homár, 2010. július 7.; http://homar.blog.hu/2010/07/07/zuzzuk_be_az_artisjust (árulkodó egyébként a link neve is, vagyis feltehetőleg eredetileg ezzel a címmel jelent meg a bejegyzés). Hibái ellenére e bejegyzés erejét mutatja a tény, hogy az RTL Klub Fókusz című műsorában 2011. november 19-én levetített „Jogdíj mizéria: kinek mennyi a jussa?” című riportban is feltűnt a szöveg. A videót lásd: <http://www.rtlklub.hu/musorok/fokuszplusz/videoek/148177>.

⁸⁸ A bejegyzés és szerzőjének szakmai hitelét tökéletesen lenullázzák az ehhez hasonló vélemények: „Ha ez nem lenne elég, akkor még itt van ez is: Az ártatlanság védelme (bűnösség védelmének tilalma) alapján senki sem tekinthető bűnösnek mindaddig, amíg büntetőjogi felelősségét a bíróság jogerős határozata nem állapította meg (A Magyar Köztársaság Alkotmánya).” (Valamennyi kiemelés, gépelési és jogi tévedés az eredeti szövegben is szerepelt.) Lásd: Uo. Ráadásul különösen mosolyra hangoló a tény, hogy bár néhány mondattal feljebb a bejegyzés készítője sikkasztással vádolja az Artisjust, az ártatlanság védelme e tekintetben fel sem merül.

2011 novemberében jelent meg a *Délmagyarország* napilapban egy cikk „Megbüntetett egy szoláriumstúdiót az Artisjus” címmel.⁸⁹ Az e tanulmány szerzője által „szoláriumretorika” néven emlegetett⁹⁰ ügy háttérében az állt, hogy egy szegedi belvárosi szoláriumstúdió tulajdonosa elmulasztotta az *Artisjus* részére bejelenteni azt, és a szükséges jogdíjat megfizetni azért, hogy a stúdióban élő rádióműsor került nyilvános előadásra. A szerzői művek és a szomszédos jogi teljesítmények nyilvános előadása alapján fennálló jogdíjfizetési kötelezettség vonatkozásában a magyar szerzői jogi szabályozás (és a mögöttes jogpolitika) világos, ráadásul az *Artisjus* sem „büntethet”, hiszen nem hatóság, hanem egyesület. A szándékosan vagy épp véletlenül téves újságírói címválasztás azonban kellő municiót adott a napilap olvasóinak ahhoz, hogy az *Artisjust* (többek közt) sápszedőnek, hamisítónak, zsarolónak, élősködőnek nevezzék.⁹¹

Ahogy arra a kalózkodás szóval összefüggésben is utaltunk: természetesen nem a naivitás vezérelt a fenti elemzés elkészítésekor. Eltekintve attól az egyébként valószínűtlen lehetőségétől, hogy a zene-, a film- vagy a szoftveripar amerikai szószólói nem ismerik saját jogrendjüket, egyértelmű, hogy a lopás terminológiájának használatát a „cél szentesíti az eszközt” gondolkodás motiválja. Vagyis az, hogy a *fájlcsere*lők cselekményére a szó mögött meghúzódó negatív többlettartalom kiterjeszthető legyen. Ebből a szándékos (és szándékosan pontatlan) szóhasználatból következik, hogy valójában minden olyan vérré menő csatározás, amely a szerzői jogi jogsértések lopásként való azonosítására,⁹² illetve ezen érvelés cáfolására irányul,⁹³ konstruktív eredménnyel nem kecsegtet.

A fogyasztókat (nem úgy a sajtót), akik nem jogászok, e vádakkal kevésbé lehet illetni, habár a jog nem ismerése nem mentesít a felelősség alól. A társadalom oldalán egyelőre csekély szándék figyelhető meg a jog megismerésére. (Még akkor is, ha egyes előírások értelmének elsajátítása komoly energiát igényelne.) Épp ezért a fogyasztók szerepe a szerzői jog és speciálisan a fájlcsere körüli kommunikáció téves irányának fenntartásában tagadhatatlan és sajnálatos. Hasonlóan ahhoz, hogy a következetes és helyes szóhasználatra az amerikai tartalomipart nehezen lehetne rávenni, a fogyasztói oldal sem tűnik kellőképp nyitottnak a szakmai érvek befogadására. Ez korunk szerzői jogának „huszonkettes csapdája”.

⁸⁹ Kiss Gábor Gergő: Megbüntetett egy szegedi szoláriumstúdiót az Artisjus – Zenés felár a fénycsövek között. *Délmagyarország*, 2011. november 4., p. 1, 9.

⁹⁰ Szoláriumretorika. Szerzői jog a XXI. században, 2011. november 5. (<http://copyrightinthe21stcentury.blogspot.com/2011/11/szolariumretorika.html>).

⁹¹ A Délmagyarország online felületén megjelent olvasói véleményeket lásd: http://www.delmagyar.hu/szeged_hirek/megbuntetett_egy_szegedi_szolariumstudiot_az_artisjus/2248089/.

⁹² Lásd a blogok világából Terry Hart: The Copyright Isn't Theft Trope. Copyhype, 2011. szeptember 6. (<http://www.copyhype.com/2011/09/the-copyright-infringement-isnt-theft-trope/>); Frank Moritz: Copyright Infringement IS Theft, You Filthy Pirates. Gaming Irresponsibly, July 29, 2011 (<http://gamingirresponsibly.com/copyright-infringement-is-theft-you-filthy-pirates/>).

⁹³ A jogtudomány képviselői e párhuzamot többségében elvetik. Lásd különösen Larsson: i. m. (2), p. 96–97; Yu: i. m. (7), p. 899–901. Abban sincs semmi meglepő, hogy a profelhasználó TorrentFreak hírportál szerzői is e véleményt osztják. Lásd különösen Ben Jones: Copyright Infringement and Theft – The Difference. TorrentFreak, 2011. augusztus 27. (<http://torrentfreak.com/copyright-infringement-and-theft-%E2%80%93-the-difference-110827/>).

3. Konklúzió

Korunk retorikája nem független a múlt eseményeitől. A tengeri kalóz és kalózkodás rokonítása a „szerzői jog kalózaival” azonmód megtörtént, amint az utánnymás a kiadókön kívül mások számára is lehetővé vált.⁹⁴ Vagyis a konkrét szóhasználat alkalmazásakor sosem lehet annak történelmi háttérétől egészében eltekinteni. Talán nem került kellőképpen kidomborításra, de a fentiek elsősorban az Egyesült Államok tartalomipara ellen irányuló kritikaként értékelendők. A fentihez hasonló szóhasználat – jó pár kivételtől eltekintve (például az MPAA reklámfilmje, a BSA retorikája) – többségében ugyanis nem jellemzi az európai szerzői jogosultakat. Szerencsére. A fenti kritikával e sorok szerzője ráadásul azt sem akarta sugallni, hogy a fájlcserelés legális, esetleg morálisan menthető cselekmény lenne. A jelenleg uralkodó szerzői jogi paradigma szemszögéből a fájlcserelés jogsértést eredményez. A moralitás viszont nem jogi kérdés. Annak eldöntése, hogy a letöltés és visszaosztás erkölcsileg elítélendő magatartás-e, a fogyasztók szintjén egyedileg, illetve ezen egyedi vélemények összeadódásával társadalmi szinten történhet. E vélemény persze szükségképpen torz, mivel az átlagos fogyasztó nem rendelkezik a jelenség komplex megértéséhez szükséges valamennyi jogi, politikai, gazdasági, technológiai, társadalmi és pszichológiai ismerettel.

A fenti két fejezet leginkább arra igyekezett rávilágítani, hogy egyrészt a szerzői jogon kívüli, másrészt a digitális környezetben elavulttá váló szerzői jogi terminológia, illetve gondolkodásmód (metaforák) használata indokolatlan az internet, illetve speciálisan a fájlcserelés világában. Indokolatlan azért is, mert szükségképpen felszínre törő félreértésekhez, nem várt következményekhez vezet, melyek a jog (jogosultak) és a társadalom (fogyasztók) közötti (egyébként egy szintig korábban is megfigyelhető) szakadék további mélyítését eredményezik.⁹⁵

Más szempontból is veszélyes a fentiekben kritizált retorika. Bár valószínűleg sokan elrettennek a tartalomipar olyan kijelentésétől, hogy egy dal letöltése önmagában szerzői jogi jogsértést és bűncselekményt eredményez, a retorika önmagában még nem eredményez sikeres jogérvényesítést. Ha viszont azt látják az emberek, hogy a szerzői jogosultaknak és a jogvédő szervezeteknek „csak a szájuk jár”, harapni azonban nem tudnak, akkor a hangzatos szavak eredménytelenül tovaszállnak, és mindenki ott folytatja, ahol abbahagyta. Ezzel ellentétben – illetve ennek következtében – napjainkban a jogérvényesítés további szigorításának lehetünk szemtanúi. Az eredménytelen retorikához hasonlóan azonban ez a gondolkodásmód is komoly veszélyeket rejt magában. Ha ugyanis a társadalom azt érzékeli, hogy a tartalomipar minden felhasználásra ráteszi a kezét, mindent ellenőrizni akar, aki pedig nem áll be a jogkövetők sorába, azzal kegyetlenül elbánik, akkor ez a szerzői jog és a szerzői

⁹⁴ Bodó: i. m. (5), p. 26., 96–110.

⁹⁵ Kiválóan érzékelteti ezt a szakadékot a Bëlga zenekar „Artisjus” című dalának cinizmusa. A zeneszám elérhető az alábbi YouTube linken: <http://www.youtube.com/watch?v=bTyrQ7z2XrU>.

jogosultak iránti bizalom és tisztelet visszafordíthatatlan elvesztéséhez fog vezetni. Ahogy arra Peter Yu figyelmeztet: „a kalózkodásra kihegyezett retorika önmagát sodorja veszélybe; aláássa a hatékony szerzői jogérvényesítés előmozdítására hosszú ideje tett lépéseket”.⁹⁶

Mindezek mellett jelenleg a fogyasztói oldal sem mutat hajlandóságot a jogszabályok és a mögöttes jogpolitikai érvek befogadására. Jól tükrözi mindezt, hogy a „szoláriumretorika” esetében az olvasók jelentős része annak ellenére kétszeres fizetésnek értékelte a rádióműsorok nyilvános előadása után fizetendő jogdíjat, hogy a rádió és a szoláriumstúdió tulajdonosa is eltérő felhasználásért köteles fizetni a szerzői jogosultaknak. A fájlcsere-dilemma felszámolása érdekében tehát első lépésként *a szóhasználaton kellene változtatniuk a jogosultaknak, az ő érdekeiket képviselő szervezeteknek és a fogyasztóknak egyaránt*. Az „érdek” szó itt különösen hangsúlyos. A szerzői jogosultaknak ugyanis nem lehet érdekük, hogy a társadalom, mely természetesen a jogsértők mellett a jogszerű fogyasztókat is felöleli, elforduljon a szellemi alkotások világától.

Paul Goldstein intő szavai szerint „a szórakoztatóipari cégek jogainak nyilvános tisztelete nem választható el a társadalom azzal kapcsolatos véleményétől, hogy ezek a cégek miként viseltetnek a cégek által létrehozott termékek forrását adó szerzők és művészek jogai iránt”.⁹⁷ Goldstein a fájlcsere jelenségénél általánosabb körben hangsúlyozza a szerzői jogi „ipar” szereplőinek kölcsönös felelősségét. A probléma felszámolásának kulcsszavaként Goldstein a *tiszteletet* jelölte meg. A fájlcsere kontextusában a tisztelet megteremtésének előfeltétele, hogy világosan és tisztán lássuk a jelenség egészét. *A fájlcserelés kérdésével kapcsolatban a szerzői jog (esetleg más jogágak) által felvázolt megoldásoknak ezért a társadalmi realitást mindenképp szem előtt kell tartaniuk*. Meg kell érteniük a fájlcsere dinamikáját (a technológiát és az embereket); be kell látniuk, hogy árral szemben nem lehet úszni (a „kalózok” egyben fogyasztók is, az ő kriminalizálásuk pedig nem a tartalomipar malmára hajtja a vizet); s reálisan fel kell mérniük, hogy melyek a fogyasztói igények (amelyek nagyon eltávolodtak az analóg világban tapasztalt igényektől).

⁹⁶ Yu: i. m. (7), p. 927.

⁹⁷ Paul Goldstein: Copyright's Highway – From Gutenberg to the Celestial Jukebox, Revised Edition, Stanford University Press, Stanford, 2003, p. 216.

A VÉDJEGYEK ÖSSZETÉVESZTHETŐSÉGÉNEK JOGGYAKORLATA AZ USA, AZ EURÓPAI UNIÓ ÉS MAGYARORSZÁG VÉDJEGYJOGÁBAN

Napjainkban az áruhamisítás ellen, különösen a ruházati cikkek miatt, ádáz harcot vívnak az eredeti gyártók, illetve forgalmazók. Ilyenkor a hamisítók jogosulatlanul használják az áru védjegyét, amivel védjegybitorlást valósítanak meg. Vannak olyanok, akik nem egy az egyben próbálják lemásolni a védjegyeket, hanem ahhoz hasonló, vele összetéveszthető megjelölésekkel igyekeznek eladni termékeiket, kihasználva a védjegy hírnevét és piaci pozícióját. Erre a problémára a jognak is reagálnia kell, s ennek megfelelően az ilyen jellegű tisztességtelen piaci magatartást is erőteljesen szankcionálja. A védjegyekkel azonos megjelölések jogszerűtlen használata nem vet fel nagyobb jogi problémákat, az összetéveszthetőség viszont már jóval összetettebb és mindenképpen szubjektív elemeket is magában hordozó fogalom.

A tanulmány célja, hogy feltárja azokat a szempontokat, amelyek megalapozhatják a különböző megjelölések összetéveszthetőségének megállapítását. Terjedelmi okokból a mögöttes tételes jogi szabályozás ismertetésére itt nem kerül sor,¹ ehelyett számos jogesettel alátámasztva, az Amerikai Egyesült Államok szövetségi bíróságai által kimunkált joggyakorlatra, az Európai Unió Bíróságának (a továbbiakban EU Bírósága) és a Belső Piaci Harmonizációs Hivatal (Office for Harmonization in the Internal Market, OHIM, a továbbiakban BPHH) döntéseire, valamint Magyarország vonatkozásában a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (a továbbiakban SZTNH) és a hazai bíróságok gyakorlatára helyezzük a hangsúlyt.

1. AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK

1.1. 1976-ban az ABERCROMBIE-ügyben² a megkülönböztetőképesség mentén vizsgálva a bíróság négy csoportra osztotta a megjelöléseket. Ezek: 1. a fajtanév 2. a deszkriptív megjelölések 3. a szuggesztív megjelölések és 4. a fantázia szülte megjelölések. Az ezek közötti határvonalak nem mindig világosak, és az időmúlás is változtathat ezeken. Az első két cso-

¹ A tárgyalta jogrendszerekre vonatkozó anyagi jogi szabályokat a szerző részletesen ismertette *Összetéveszthető? A védjegyek összetéveszthetőségének pozitív jogi és pszichológiai háttere az USA-ban, az Európai Unióban és Magyarországon* című dolgozatában, amely az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2012. évi 1. számában jelent meg.

² *Abercrombie & Fitch Company v. Hunting World, Incorporated*, 537 F.2d 4 (2nd Cir. 1976); <http://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/F2/537/4/46836/>, 2011. 10. 19.

port, vagyis a fajtanév és a leíró megjelölés – az utóbbi egy kivételtől eltekintve (15. U.S.C 1052. § f.) – értelemszerűen nem nyerhet védjegyjogi oltalmat sem a Lanham Act alapján, sem a korábbi védjegy törvény alapján. E felosztás egyetlen problémája, hogy a szó- vagy ábrás védjegyeket helyezi előtérbe, csak azok esetében alkalmazható. Ráadásul azt, hogy egy megjelölés mikor bír megkülönböztetőképeséggel, általános jelleggel nem lehet pontosan meghatározni, csak esetről esetre. Számos térbeli, időbeli, nyelvi és egyéb tényező hat közre ebben a kérdésben.³ Sok vita után ugyan, de később a termékek csomagolására nézve is megállapították, hogy esetükben is lehetséges a benne rejlő eredeti megkülönböztetőképeség.⁴ Az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága azonban rámutatott, hogy a színek és a dizájn esetében már nem beszélhetünk eredeti megkülönböztetőképeségről, csupán szerzettéről. Ez pedig meghatározza a vizsgálat irányait is. E felosztásnak a védjegyek összetéveszthetőségi vizsgálata során is jelentősége lesz majd a későbbiekben kifejtettek szerint.

1.2. Az AMF Inc. v. Sleekcraft Boats & Bruce Nescher-ügyben⁵ 1979-ben a Szövetségi Fellebbviteli Bíróság a SLICKCRAFT és SLEEKCRAFT megjelölést hasonlította össze, s állított fel ennek során egy vizsgálati tesztet, ezért e precedens részletes tanulmányozást igényel.

A tényállás szerint mind az AMF, mind pedig Nescher motorcsónakok gyártásával foglalkozott. Az AMF használta a 72293953 lajstromszámú SLICKCRAFT szóvédjegyet, míg Nescher a SLEEKCRAFT szómegjelölést. Az AMF védjegybitorlási pert kezdeményezett a megjelölések összetéveszthetőségére hivatkozva. A SLICKCRAFT védjegy 1969-ben nyert oltalmat. 1966 és 1974 között a cég éves szinten 200 000 dollárt költött reklámokra, s ez idő alatt összesített bevétele elérte az 50 millió dollárt.

Nescher többszöri nekifutásra, 1968-ban hozta létre saját vállalkozását, amely szintén csónakokkal foglalkozott, és a SLEEKCRAFT megjelölést használta. Ennek kiválasztásakor nem tudott az ellenérdekű fél védjegyről. Miután a felperes őt egy lehetséges védjegybitorlási perrel megfenyegette, az alperes megkülönböztető ábrákat és a „Boats by Nescher” feliratot kapcsolta a SLEEKCRAFT-hoz, azonban ezek megjelenítésére nem mindenütt került sor. Ezt követően a vállalkozás rendkívül sikeressé vált. Nescher 1970-ben még csak 6800 dollárt költött reklámokra, míg 1974-ben már 126 ezret, s az 1970-es 331 ezer dolláros bevételből 1975-re már 6 millió dolláros bevétel lett. Az AMF főként általános témájú magazinokban hirdetett, míg Nescher kimondottan a motorcsónakverseny szerelmeseinek szóló lapokban. Többször megjelentek kiállításokon, show-műsorokon, néha még egy időben is.

³ Szalai Péter: A védjegy megkülönböztetőképeségének elvesztése. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 5. (115.) évf. 5. sz., 2010. október, p. 9; <http://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/201010-pdf/02.pdf>, 2011. 10. 30.

⁴ Two Pesos, Inc. v. Taco Cabana, Inc. 505 US. 763 (1992); <http://supreme.justia.com/us/505/763/>, 2011. 10. 20.

⁵ AMF Inc. v. Sleekcraft Boats & Bruce Nescher, 599 F. 2d 341 (9th Cir. 1979); <http://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/F2/599/341/114201/>, 2011. 10. 17.

1.2.1. A bíróság elsőként azt állapította meg, hogy egymással versengő termékek esetén (nevezzük helyettesítő termékeknek) általában megállapítható a védjegybitorlás, ha „elégé hasonlóak” a megjelölések ahhoz, hogy összetéve sszék őket. Ha nem helyettesítő termékekről van szó, de azok valamilyen módon összekapcsolódnak (nevezzük kapcsolódó termékeknek), a hasonlóság mellett egyéb szempontokat is számításba kell venni. A bírói gyakorlat kapcsolódó termékeknek tekinti azokat az árukat, amelyekről a fogyasztók ésszerűen gondolhatják, hogy ugyanabból a forrásból származnak, ha ugyanazzal a megjelöléssel látják el.⁶ Ha pedig a termékek egyáltalán nem is kapcsolódnak egymáshoz, akkor ott nem merülhet fel védjegybitorlás, mert nincs reális esély az összetéveszthetőségre.

Megvizsgálva a két gyártó termékeit, a bíróság a következőkre jutott. Az AMF motorcsónakjai, ahogy a reklámjaiban is hangoztatta, családi kikapcsolódást és szórakozási lehetőségeket kínáltak. Elsősorban vízisielésre, horgászatra, könnyed hajókázásra vagy tengeren való napozásra tervezték őket. Ezzel szemben Nescher csónakjai kimondottan versenyzés céljából készültek a nagy sebességek megszállottjainak. Kialakításukban elsődleges szempont volt a sebesség, másodlagos a kényelem és a luxus. Férőhelyei alapján is megállapítható, hogy nem családi szórakozás céljából épültek. E tényeket egybevetve a bíróság nem találta a két fél áruját egymással versengőnek, egymást helyettesítőnek, csupán a felmerült hasonlóságok miatt kapcsolódónak.

Abban a vonatkozásban, hogy a kapcsolódó termékek esetén mely szempontok alapján szükséges a megjelöléseket összevetni, a bíróság az alábbi, 8-as tesztet állította fel. Eszerint számításba kell venni különösen:

1. a védjegy erősségét (*strength of mark*),
2. az érintett termékek közelségét (*proximity of goods*),
3. a megjelölések hasonlóságát (*similarity of the marks*),
4. bizonyítékokat a ténylegesen bekövetkezett összetévesztésre (*evidence of actual confusion*),
5. a használt kereskedelmi csatornákat (*marketing channel used*),
6. az áruk típusát és az ehhez kapcsolódó vélt vásárlói gondosságot (*type of goods and the degree of care likely to be exercised by the purchaser*),
7. az alperes szándékait a megjelölés kiválasztásakor (*defendant's intent in selecting the mark*),
8. a termékcsalád hasonló irányú bővítését (*likelihood of expansion of the product lines*).

1.2.2. Egy erős védjegy már születésekor nagyfokú megkülönböztetőképességgel bír, például az irreális, fiktív, fantázia szülte megjelölések tipikusan ilyenek. Erős védjegyek esetén sokkal jobban megjárazolhatóak a védjegybitorlás határai. A megjelölés leíró részei csak a

⁶ Yale Electric Corp. v. Robertson, 26. F.2d 972 (2nd Cir. 1928).

termékre vonatkozóan nyújtanak információt, ezért nem alkalmasak distinkcióra. Nem véletlen tehát, hogy azok a megjelölések, amelyek már túlzottan leíró jellegűek, nem is részesülhetnek oltalomban.

Az ügyben kérdéses volt, hogy vajon a SLICKCRAFT védjegy milyen erősnek számít, vajon eléggé szuggesztív kifejezés-e vagy pedig deskriptív jellegű (szó szerinti fordításban „sima vízi jármű”). A bíróság álláspontja szerint a korábbi precedenseket nem lehet extrapolálni minden ügyre, csak egyes szempontokat lehet figyelembe venni. Az elsődleges kritérium egy szuggesztív védjegy esetén, hogy azonnal hasson a fogyasztó képzelőerejére, és az adott termékre asszociálhasson belőle. Második kritériumként számba veendő, hogy a jogosult milyen piaci részesedéssel rendelkezik, monopolhelyzetben van-e. Ebben az esetben ugyanis a védjegye sokkal erősebb, és bárkit kizárhat a piacról, vagy akár be sem enged oda. További szempont, hogy vajon a fogyasztók felismerhetik-e azt, hogy a kérdéses megjelölés a termék eredetére utaló védjegy-e, vagy pusztán öncélú leírás. A SLICKCRAFT esetében a fentieket figyelembe véve a bíróság úgy találta, hogy a védjegy kellően szuggesztív erővel bír, a fogyasztók felismerhetik, hogy védjegyről van szó, és összekapcsolják a jogosulttal. A bíróság további megállapításai szerint a védjegy erősségének meghatározásában szerepet játszik a reklám is, ugyanis egy erőteljes reklámkampánnyal jóval szélesebb körben ismertté válhat az adott védjegy, mint reklám nélkül, és ez a védelem hatókörére is hatással lehet. Ennek alapján pedig kis intenzitással reklámozott termékek esetében csak akkor állapítható meg a védjegybitorlás, ha az ellentartott megjelölések meglehetősen hasonlóak, és a termékek is legalább szoros kapcsolatban állnak egymással.

1.2.3. A kapcsolódó termékekhez képest jóval nagyobb az összetéveszthetőség lehetősége a komplementer, azaz egymást kiegészítő termékek esetében. Ilyen áruk vonatkozásában a megjelölések közötti alacsonyabb fokú hasonlóság, az azonos vásárlói kör vagy a termékek hasonló funkciója és felhasználási módja is elegendő lehet az összetéveszthetőség megállapításához.

A fentiek alapján, összevetve az ügyben szembenálló termékeket, konklúzióként levonható, hogy a leírtak szerint ugyan nem egymást helyettesítő vagy kiegészítő termékekről van szó, de ennek ellenére funkciójuk, felépítésük és felhasználási módjuk nagyfokú azonosságot mutat. Ennek eredményeképpen pedig közeli kapcsolódó terméknek minősítette a két csónakot a bíróság.

1.2.4. A megjelölések mint grafikai ábrázolható entitások összehasonlítása körében három irányba mutató vizsgálatokra van szükség. E három szempont a következő:

- vizuális megjelenítés,
- hangzás,
- jelentés.

A vizsgálatok során úgy kell a megjelölésekre tekinteni, mintha csak a piacon látnánk őket, és ekkor a hasonlóságok sokkal nagyobb súllyal esnek latba, mint a különbségek – állapította meg a bíróság. Egybevetve a SLEEKRAFT és a SLICKCRAFT szót, majdnem egyezőnek láthatjuk őket, csupán az első szótag közepén van egy kétbetűs eltérés, ami szimpla ránézéssel nem túl szembeötlő, ezért hasonlónak tekinthetők. Vizuális megjelenítésükben azonban gyakorta különbözőek voltak, eltérő betűmérettel és betűtípussal voltak láthatóak. Az egyéb dizájnelemek és megkülönböztető logók alkalmazása mellett is a bíróság a SLICKCRAFT szót találta az alperes megjelölésének legfeltűnőbb, központi elemének. Az alperes érvelésében előhozakodott azzal, hogy a „craft” szóelemet ki kellene hagyni a vizsgálat köréből, hiszen az leíró jellegű és azonos, így a megkülönböztetőképességet a „slick” és a „sleek” szó adja. A bíróság ugyan elismerte e szavak domináns jellegét, de ettől függetlenül még a megjelölések teljes körű vizsgálatának elve mentén foglalt állást. Igaz, hogy a „craft” leíró jellegű, de mégiscsak azonos mindkét szóban, és szavak első fele nem nyújt elegendő támpontot a hasonlóság feltárásához.

A szavak hangtani vizsgálata azért bír jelentőséggel, mert egy-egy termék híre – mint ahogyan a pletyka is – szájról szájra terjed a leggyorsabban, így a megjelölésekkel hangzásukban is sokszor találkozik a fogyasztó. Az angol nyelv sajátosságai szerint halvány különbség ugyan tehető a két szó között, de ez igen csekély. Ebből a szempontból az amerikai joggyakorlat következetesen szigorú volt korábban is, a jóval nagyobb fonetikai különbségek esetén is megállapíthatónak találta az összetéveszthetőséget.

A szavak jelentéstani vizsgálatának nagy jelentőséget tulajdonított a bíróság. Felfogásukban ez már önmagában elég bizonyítékot jelent két megjelölés hasonlóságára. Ebben az esetben ez különösen igaz volt, hiszen gyakorlatilag szinonimákról beszélhetünk.

E három szempontot egyenként és összességükben mérlegelve a bíróság kifejezetten hasonlónak találta a SLICKCRAFT védjegyet és a SLEEKRAFT megjelölést.

1.2.5 Az összetéveszthetőség vizsgálata során jelentős lehet ha bizonyítást nyer, hogy a fogyasztók körében ténylegesen is bekövetkezett az ellentartott megjelölések összetévesztése. Noha – e sorok szerzőjének véleménye szerint – ehhez a fentiekben kifejtettek alapján a releváns fogyasztói körben felmerült bizonyítékra lenne szükség. Mindazonáltal ennek tényleges bizonyítása általában nehézségekbe ütközik, ezért ritkán hivatkoznak rá eredményesen. Így a jelen ügyben a felperes sem tudott a ténylegesen megtörtént összetévesztést igazoló bizonyítékokat előterjeszteni.

1.2.6. Az összekapcsolódó kereskedelmi csatornák az együttes megjelenés miatt mindenképpen növelik az összetéveszthetőség kockázatát. Az ügyben ez csak egy esetben merült fel, bizonyos hajóshow-kon mindkét fél megjelent, de egyebekben valamennyi értékesítési csatornájuk különbözött a másiktól, noha azok párhuzamosak voltak egymással. Ebben a körben vizsgálni kell a viszonteladói, kiskereskedelmi láncolatokat, a termékek árkategóriá-

it, a reklámfelületek típusait. E szempontokat egybevetve egyébként szintén feltérképezhető a releváns fogyasztói kör, akikhez és ahogyan eljut a termék. A felsorolt tényezők figyelembevételével egyértelmű volt, hogy mindkét fél ugyanolyan értékesítési megoldásokat alkalmazott, még a termékek árazása is szinte azonos. Így tehát ebben a vonatkozásban fennállt a hasonlóság.

1.2.7. Mindenki számára nyilvánvaló volt, hogy a felek első osztályú, meglehetősen drága termékeket forgalmaznak, amelyek nagyon is kívül esnek a mindennapi élet szokásos fogyasztási cikkein. Ezért vélhetően csak gondos vizsgálat, alapos mérlegelés és hosszas utánajárás után dönt úgy a fogyasztó, hogy megveszi azt a motorcsónakot, amelyik az igényeinek leginkább megfelel. A bíróság álláspontja szerint összetéveszthetőségi ügyekben a standardot az átlagos fogyasztó által tanúsított figyelem határozza meg. S annak ellenére, hogy ha a tipikus vevők rendelkeznek szakértelemmel az adott területen, ahhoz magasabb gondossági szint is párosul, még nem zárható ki az összetéveszthetőség veszélye. Ugyanez a megállapítás igaz akkor is, ha nagyon drága termékekről van szó.

A felek között komoly vita alakult ki abban a tekintetben, hogy termékeikre nézve mely vásárlói csoport tekinthető átlagos fogyasztónak, hiszen ez meghatározza a vizsgálatok eredményét. Az elsőfokú bíróság azonban helyesen állapította meg azt, hogy ilyen jellegű termékek esetében szinte lényegtelenek a védjegyek, mert motorcsónakot nem összbenyomás alapján vesz az ember, hanem a technikai paraméterek gondos mérlegelése után. Ahogy egyre nagyobb jelentőségű árukról van szó, úgy csökken az összbenyomás jelentősége, és növekszik a részletes vizsgálaté. Ez összhangban áll a fentebb vázolt pszichológiai modellel, amelyben ezek a tényezők mind-mind növelik a vásárlói gondosságot.

1.2.8. A névválasztás vonatkozásában az alperes jóhiszemősége nem kérdőjeleződött meg, minden bizonyíték arra utalt, hogy teljesen akaratlanul választotta a felpereséhez hasonló megjelölést. A jóhiszemőséget támasztotta alá az a tény is, hogy a jogvita kiobbanása után megkülönböztető grafikai elemeket és más betűtípust kezdett használni. Bár a két dolog nem feltétlenül áll közvetlen kapcsolatban – ha valaki igyekszik elkerülni egy jogvitát, még nem jelenti azt, hogy korábban jóhiszeműen járt el.

A jóhiszeműségnek – a kontinentális gyakorlattól némileg eltérő módon – igen nagy szerepe van a védjegybitorlási ügyekben. Ugyanis ha bizonyosságot nyer, hogy a bitorló szándékosan választott egy általam alatt álló vagy ahhoz hasonló megjelölést a saját termékeire vonatkozóan, akkor vélelem szól amellett, hogy a célja a fogyasztók megtévesztése volt. Ebből a ténybeli alapból pedig kikerülhetetlen az elmarasztalás. Jóhiszeműség esetén viszont kisebb esély van az összetéveszthetőség, és ezzel együtt a bitorlás tényének a megállapítására, de ha ez meg is történne, akkor is enyhítő körülményként értékelik.

1.2.9. A vállalkozások terjeszkedési körének kérdése valamelyest összefügg a fentiekben kifejtett értékesítési csatornákkal. Amennyiben a bővítések hatására még inkább egymással versengővé válnak a felek, vagyis ugyanazért a piaci szegmensért küzdenek, úgy az összetéveszthetőség és a bitorlás megállapíthatósága is egyre valószínűbb. A szorosan kapcsolódó áruk körében – a bíróság álláspontja szerint – bármely fajta bővítés és ezáltal a nagyobb piaci részvétel a közvetlen verseny kialakulásának irányába mutat. Ekkor pedig nagyon nagyra válik annak az esélye, hogy a szembenálló felek egyidejűleg, egymás részpiacán is feltűnjenek, növelve ezáltal az összetéveszthetőség kockázatát.

1.2.10. A fenti szempontok gondos és átható elemzése után, mint az már sejthető, a bíróság megítélése szerint az alperes SLEEKCRAFT megjelölése sértette az oltalom alatt álló SLICKCRAFT védjegyet. Azonban néhány körülmény az alperes mellett szól, így kiváltképpen jóhiszeműsége és az egy évtizedes szakadatlan használat, valamint az ehhez kapcsolódó ráfordítások ténye is.

A felek érdekeit, valamint a közérdeket figyelembe véve a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy az összetéveszthetőség elkerülése érdekében az alperes köteles mindenhol, minden hirdetésében, minden termékén és egyáltalán bármely külső megnyilvánulásában a megkülönböztető logók használatára. Egyedül a szigorúan vett belső használat során nem köteles a megkülönböztető jelzéseket feltüntetni. Nem látta szükségét a bíróság, hogy az alperes közleményében tegye egyértelművé a felperestől való függetlenségét. A fenti intézkedések megtételére megfelelő időt kellett biztosítani az alperes számára.

2. VIZSGÁLATI SZEMPONTOK A BELSŐ PIACI HARMONIZÁCIÓS HIVATAL ÉS AZ EU BÍRÓSÁGA GYAKORLATÁBAN

2.1. Áruhasonlóság

2.1.1. Az EU Bírósága a CANON-ügyben is megállapította, hogy az összetéveszthetőség alatt azt a jelenséget kell érteni, amikor a közvélemény azt hiheti, hogy az érintett megjelölésekkel ellátott áruk vagy szolgáltatások ugyanattól vagy gazdaságilag egymással kapcsolatban álló vállalkozástól származnak. Ha ez nem teljesül, az összetéveszthetőség sem állapítható meg.⁷

Ehhez kapcsolódóan fundamentális jelentőségű kérdés, hogy az összevetett megjelölések mely termékek és szolgáltatások körében nyertek alkalmazást. Ezért az összetéveszthetőség vizsgálata során az első és elengedhetetlen lépés az áruosztályok összehasonlítása, ezek hasonlóságának hiánya nélkül ugyanis legfeljebb a jó hírű védjegyek esetében van értelme a további vizsgálatoknak.

⁷ Az Európai Unió Bírósága, Canon Kabushiki Kaisha v. Metro-Goldwin-Mayer Inc. , C-39/97, 29. pont.

Először is egy abszolút határvonalat (*absolute outer limit of similarity*) szükséges meghatározni, amely egyértelműen elhatárolja egymástól a hasonló és nem hasonló termékeket. Ennek megállapítása a gyakorlat alapján a következő teszt szerint történik: hasonlóak azok az áruk vagy szolgáltatások, amelyekről – azonos megjelöléseket feltételezve – a közvélemény okkal feltételezheti, hogy ugyanattól vagy egymással gazdasági kapcsolatban álló vállalkozásoktól származnak.

Felmerülhet a gondolat, és persze kézenfekvő is lenne, hogy pusztán a Nizzai Megállapodás alapján az egyes áruosztályokban tételezett árukat és szolgáltatásokat az osztályozás rendszertani értelmezése következtében nyilvánítsuk hasonlóknak avagy különbözőnek. Ez azonban nem ennyire egyszerű. Önmagában az a tény, hogy két áru vagy szolgáltatás ugyanabban az áruosztályban szerepel, még nem bizonyítja azok hasonlóságát. Az osztályozás csupán adminisztratív célokat szolgál, messzemenő következtetéseket az áruk hasonlósága tekintetében nem vonhatunk le belőle a Belső Piaci Harmonizációs Hivatal szerint még akkor sem, ha az osztályozás kialakításánál igyekeztek szem előtt tartani ezt a szempontot is.⁸

Ahogy az a korábbiakban is olvasható volt, a közösségi védjegyek összetéveszthetőségi vizsgálata során az érintett áruk összevetése kombinálódik releváns földrajzi meghatározásával, ami egyrészt racionális szempontból körülhatárolja az oltalom körét, másrészt az egyes nemzeti kultúrák, vásárlói szokások és az eltérő piacszerkezet befolyásolhatja az áruk és szolgáltatások hasonlóságát is.

A már említett CANON-ügyben a bíróság az áruk és szolgáltatások hasonlóságának megállapítása során különösen (tehát nem taxatív) az alábbi kritériumokat tartotta vizsgálandónak:

1. az áruk természetét (*nature*),
2. a felhasználás célját (*purpose, intended use*),
3. a felhasználás módját (*method of use*),
4. helyettesítő vagy kiegészítő termékekről van-e szó (*competitive/complementary*).

Az ítéletben ugyan nagyon fontos vizsgálati szempontokra világított rá a bíróság, de a BPHH szerint egyéb más körülmény is kiemelt figyelmet érdemel. Ilyen lehet

1. az értékesítési csatornák hasonlósága (*channels of distribution*),
2. a releváns fogyasztók köre (*relevant public*),
3. az adott áruk szokásos származása, előállítási helye, gyártási módozatai (*the usual origin of the goods/services, the place of production and the method of manufacture*).

Természetesen a vizsgálat célja nem az, hogy valamely termék jellemzőit in abstracto meghatározza, hanem annak megállapítása, hogy az ellentartott megjelölésekkel ellátott termékek egymáshoz viszonyítva a fenti szempontok alapján hasonlóak-e vagy sem.

⁸ http://oami.europa.eu/ows/rw/resource/documents/CTM/guidelines/opposition_similarity_goods_en.pdf, p. 8. 2011. 10. 22.

2.1.1.1. A termék természetének vizsgálata mint elemzési szempont is több kritériumot és feltételt foglal magában, melyek együttes értelmezése szükséges ahhoz, hogy általános képet kaphassunk az érintett áru vagy szolgáltatás természetéről. Eszerint mindenképpen vizsgálandó az összetétel (*composition*), a működési elv (*functioning principle*), a fizikai jellemzők (*physical condition*) (pl. halmazállapot), a megjelenés (*appearance*) és az érték (*value*). Fontos, hogy e jellemzőket nem elvont, önmagukban vett értéknek kell mérlegelni, hanem kereskedelmi szempontok alapján szükséges az összevetésük. Jól illusztrálja ezt az EU Bíróságának a CASTILLO-ügyben hozott ítélete, amelyben megállapította, hogy a sűrített tej és a sajt látszólag két különböző fizikai jellemzőkkel bíró termék. Azonban alapanyagukat tekintve mindkettő tejtermék, a nizzai osztályozás szerint is a tejtermékek közé sorolandóak, ezek alapján pedig a fogyasztók már egy termékcsaládba tartozónak tekinthetik az összetéveszthető megjelölésekkel ellátott sűrített tejet és sajtot. Látható tehát, hogy önmagában vett fizikai természetük különböző ugyan, de kereskedelmi szempontból mégiscsak egy tekintet alá esnek.⁹ Ugyanígy kémiailag hasonló szerkezetűek, ezért összetételük szempontjából hasonlónak minősülnek az étolajok és motorolajok, azonban kereskedelmi aspektusból szemlélve nyilvánvalóan távol esik egymástól a két termék.

A működési elv körében ki kell térni az adott termék kapcsán felmerülő valamennyi működési mechanizmus formájára, amely lehet mechanikus, optikai, elektromos, biológiai vagy kémiai mechanizmus, és természetesen ezek különféle kombinációja.

A halmazállapot vizsgálata nem kimondottan szükséges, csupán esetlegesen nyújthat támpontot, de félrevezető is lehet. Például a joghurt egyaránt lehet étel és ital is, a sűrűségétől függően, de a természetét tekintve ez nem meghatározó tényező.

Az áru megjelenítése, kialakítása akkor bír jelentőséggel, ha olyan termékekről van szó, amelyek esetében kevésbé számít az, hogy miből készültek, hanem sokkal inkább azáltal csábítják vásárlásra a fogyasztót, hogy vizuálisan vonzóak, úgymond megvetetik magukat a külsejük által.

A termék által hordozott érték is segíthet az áruk összehasonlításában. Ez legtöbbször a luxustermékek körében merülhet fel. Funkcióját tekintve a BPHH szerint például két azonos kialakítású gyűrű között nincs különbség, de ha az egyik aranyból van, a másik pedig műanyagból, máris érzékelhető a két termék közötti különbség. Ez esetben akkor merülhet fel az összetéveszthetőség, ha a luxuscikkek gyártója esetleg olcsó utánzatokat is forgalmaz, hiszen így már mindkét termékkör ugyanahhoz a vállalkozáshoz köthető.¹⁰

⁹ http://oami.europa.eu/ows/rw/resource/documents/CTM/guidelines/opposition_similarity_goods_en.pdf, p. 15. 2011. 10. 28

¹⁰ http://oami.europa.eu/ows/rw/resource/documents/CTM/guidelines/opposition_similarity_goods_en.pdf, p. 17. 2011. 10. 23.

2.1.1.2. Felhasználási cél alatt olyan használat értendő, amely a gyártó szándéka szerint a terméket az egyes funkciók betöltésére alkalmassá teszi. E cél meghatározása csak kellő absztrakciós szinten történhet, és csakis az áru természetétől függetlenül (de ez sok esetben nehéz), hiszen ha az egyik vizsgálati szempont eredményeire alapozva fejtünk meg egy másikat, úgy az logikai tévútra vezethet. Ezzel kizárható egyrészt a redundancia, másrészt a hibás premisszákból eredő tévedés kumulálódása.

A gyakorlat alapján azokban az esetekben, amikor az áruk természetében különbség mutatkozik, de a cél megegyezik, a hasonlóság gyakran megállapítható. Ezt támasztja alá a BPHH határozata a LA CUCINA megjelölés elleni felszólalás eredményeképpen. A felszólaló védjegye a 21. áruosztályba sorolt konyhai eszközökre vonatkozott, míg a védjegybejelentőé a 8. áruosztályba sorolt evőeszközökre. S bár a természetük alapján különbözőnek találta őket a hivatal, de felhasználási céljuk szerint mindegyik konyhai célokra, evéshez, főzéshez használatos. Ez pedig elégnék bizonyult az áruk hasonlóságának megállapításához.¹¹

Hasonló elvi alapokon nyugodott az EU Bíróságának döntése az *Avex Inc. v. OHIM*-ügyben, amelyben megállapításra került, hogy a szóban forgó ruházati cikkek, valamint a cipők ugyan nem helyettesíthetők egymással, de felhasználásuk célja között megfelelően szoros kapcsolat van – amire utal az is, hogy ugyanazon áruosztályba tartoznak, ugyanazok a gazdasági szereplők is gyárthatják őket és együtt is árusíthatóak – így ezen áruk összekapcsolódhatnak a fogyasztók szemében.¹²

A *CANON*-ügyben a bíróság ugyan nem állított fel hierarchiát az egyes vizsgálati szempontok között, azonban a fentebb leírtak alapján mégis leszűrhető az a következtetés, hogy az áru rendeltetése primátussal bír az áru természetével szemben. Ez összefüggésben áll az-
zal, hogy a fogyasztó számára az elsődleges termékazonosítási módozat, hogy rendeltetése alapján vizsgálja meg az adott árut, amely szükségleteinek megfelelő lehet. Ha pedig az áruk felhasználási célja hasonló, és az áraik is hasonló tartományban mozognak, akkor a fogyasztók szempontjából már helyettesítő árukról beszélhetünk, ami az összetéveszthetőséget igencsak erősíti. Így tehát elmondható, hogy a rendeltetés „erősebb érv”, mint a természet.

2.1.1.3. A használat módja meghatározza, hogy az adott termék hogyan képes betölteni a rendeltetését. E szempont sok esetben nem definiálható önállóan, minden más tényezőtől függetlenül, ugyanis az adott áru természetéből nagy hányadban már a használatának a módja is kikövetkeztethető. Ugyanakkor önmagában pedig nem elégséges ahhoz, hogy a hasonlóság megállapítható legyen az adott termékek között.

¹¹ Handelgesellschaft Heinrich Heine GmbH v. Rodengo S.r.l., Decision No. 474/2001, <http://oami.europa.eu/LegalDocs/Opposition/2001/en/0474-2001.pdf>, 2011. 10. 23.

¹² Az Európai Unió Bírósága, *Avex Inc. v. OHIM*, T-115/02 ügy, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62002TJ0115:HU:PDF>, 26. pont, 2011. 10. 23.

A használat módja akkor bírhat valós jelentőséggel, amikor a termék természetétől és céljától függetlenül valamely módon egyéni jellegzetességet kölcsönöz az adott árunak.

2.1.1.4. A BPHH gyakorlatában kiegészítő áruk vagy szolgáltatások azok, amelyek közeli kapcsolatban állnak egymással olyan értelemben, hogy az egyik nélkülözhetetlen vagy fontos a másik használatához, és nem csupán másodlagos jellegű. Ha ezek a feltételek fennállnak az adott termékek vonatkozásában, akkor ez a tény mindenképpen a hasonlóságot erősíti. Ha egymás mellett jelennek meg ezek a termékek, úgy még ennél is nagyobb a fogyasztókra gyakorolt hatás. Komplementer áruk esetén az értékesítési csatornák és a releváns fogyasztók köre nagyon nagy valószínűséggel megegyezik, ezért is érdemel kiemelt figyelmet ez a kérdés.

A BPHH útmutatója alapján kiegészítő terméknek minősülnek a ruhák – kiegészítők, törlőkendő – úszóruhák, övek – cipők, hardware – szoftver, számítógépek – elektronikus adathordozók, rozsd elleni szerek – festékek, lakkok. Azonban a laza kapcsolat nem eredményez kiegészítő jelleget két termék között, így például az elektromos kábelek és a szoftverek nem minősülnek komplementernek akkor sem, ha mindkettő ugyanakkor a számítógépnek a működéséhez szükséges. A fenti példákban látható, hogy ez az osztályozás mindig eseti mérlegelést igényel, általános sémák nem állíthatók fel. Azonban pont az egyedi megítélés miatt alacsony a kiszámíthatóság esélye, és túl sok múlhat a döntésre jogosult szubjektumán.¹³

A komplementerjelleg akkor válik kulcskérdéssé, amikor az összevetett áruk mind természetükben, mind rendeltetésükben eltérnek egymástól. A pusztán tény, hogy az adott termékek egymás kiegészítői, elég lehet az áruháasonlóság megállapításához.

Ha a kiegészítő jelleg elegendő a hasonlósághoz, akkor a helyettesíthetőségre ez hatványozottan igaz. Az egymással versengő termékek esetén ugyanis a releváns fogyasztói kör szükségszerűen megegyezik, tagjai számára ugyanazon cél elérése érdekében a szembeállított termékek közül bármelyik megfelelő, egymást helyettesíteni képesek, felcserélhetők. Ez a paraméter elég szoros összefüggésben áll az áru rendeltetésével, ugyanis általában az azonos célra szánt termékek egymással helyettesíthetőek is.

Az egymással versengő termékek általában hasonló árkategóriában szerepelnek, de ez nem szabályszerű. A fentebb említett aranygyűrű és olcsó bizsu – a BPHH vitatható álláspontja szerint – a fogyasztók szempontjából egymás helyettesítésére alkalmas, de a minőségben rejlő óriási különbség miatt az áruk messzemenően különbözők.

Ha a fenti vizsgálatok eredményeképpen arra a megállapításra lehet jutni, hogy az érintett védjegyekkel ellátott termékek egymással versengenek, akkor a legnagyobb az összetéveszt-

¹³ http://oami.europa.eu/ows/rw/resource/documents/CTM/guidelines/opposition_similarity_goods_en.pdf, p. 23–24. 2011. 10. 23.

hetőség esélye. Ilyen esetekben a megjelölések közötti kisebb fokú hasonlóság is megalapozhatja a végső összetéveszthetőséget.

2.1.1.5. Az értékesítésnek számos formája létezik. A saját kenyerét áruló péktől kezdve a hatalmas áruházakig soklépcsős és sokszereplős folyamatról lehet szó. Azonban ennek vizsgálata sem mellőzhető. Ugyanis ha az összevetett termékek ugyanazokon a hálózatokon keresztül jutnak el a fogyasztókhoz, akkor egyrészt a fogyasztók köre is megegyezik, másrészt a fogyasztó is okkal gondolhatja, hogy a termékek valamely módon kapcsolatba hozhatóak egymással, különösen, ha valamilyen szaküzletről van szó. A megegyező értékesítési csatornák erősítik az áruk közötti hasonlóságot, míg az eltérések csökkentik azt. Azonban ha meg is egyezik, figyelembe kell venni, hogy a nagyáruházakban kisebb az esélye, hogy a fogyasztó egy vállalkozáshoz kapcsolja az érintett árukat, hiszen ilyen helyeken nyilvánvalóan több helyről származó termékeket forgalmaznak. A szaküzletekre pedig pont az ellenkezője igaz, vagyis itt esik a legnagyobb súllyal latba a megegyező disztribúciós láncolat.

2.1.1.6. Az előbbi faktor elvezet minket, és egyben ki is jelöli a releváns fogyasztói kört, amely az adott termékek kapcsán érintett lehet. Ebbe a körbe egyaránt beletartoznak a tényleges és a potenciális vásárlók is. Érdekesség, hogy amíg a megjelölések összevetése során mindig az átlagfogyasztóban lejátszódó pszichológiai folyamatokból kell kiindulni, addig az áruk összehasonlításakor magának a fogyasztói körnek az esetleges azonosságából nem lehet a termékek hasonlóságára következtetni. Fordítva azonban már más a helyzet, az eltérő fogyasztói kör jelentősen csökkenti a hasonlóságot. Önmagában véve tehát ez a kritérium esetenként eltérő súllyal számítandó be az áruhasonlóság körébe, csak a többi faktoral együtt értelmezve juthat jelentős szerephez.¹⁴

A fogyasztók két fő csoportra bonthatóak. Az egyikbe tartoznak azok a végső fogyasztók, akik azért vásárolják meg a terméket, hogy azt annak rendeltetése alapján felhasználják. Ugyanakkor a fogyasztók másik jelentős hányadát képviselik azok a vállalkozások, amelyek csupán azért veszik meg az árut, hogy azt továbbértékesítsék. Ilyen helyzetekben a releváns fogyasztói kör kétszintűvé válik, egyrészt maga a továbbértékesítő és a tőle vásároló végső felhasználó is fogyasztónak minősül, hiszen mindkét csoport esetében felmerülhet az összetévesztés veszélye.

2.1.1.7. A szokásos származás (*usual origin*) körébe nem vonhatók bele azok az esetek, amikor a kérdéses áruk vagy szolgáltatások csak limitált példányszámban vagy korlátozott mennyiségben és ideig kerülnek gyártásra valamely vállalkozásnál. Ami viszont minden-

¹⁴ http://oami.europa.eu/ows/rw/resource/documents/CTM/guidelines/opposition_similarity_goods_en.pdf, p. 29–30. 2011. 10. 23.

képpen figyelmet érdemel, az a releváns piaci szektoron belül az áruk és szolgáltatások szokásos eredete, ugyanis csak ez a rendszeres, visszatérő jelleg alkalmas a fogyasztók szokásainak befolyásolására.

Azonban az azonos szokásos származást mint tényezőt az összetéveszthetőségi vizsgálat során nem szabad félreértelmezni, mert a többi, szükségszerűen figyelembe veendő faktoral konkurrálhat, és visszajára fordíthatja az egész ügyet. Leginkább akkor alkalmazható a szokásos származás számbavétele, amikor a fogyasztók biztonsággal megállapíthatják, hogy az adott termékek származása azonos-e vagy sem.¹⁵

A BPHH eljárásai során több esetben megállapította a hasonlóságot egyes áruk vagy szolgáltatások szokásos származása alapján. Ilyennek minősültek többek között a ruhák és cipők, mert sok gyártó vagy tervező foglalkozik egyszerre mindkét árucikkkel. A kiskereskedelmi hálózatokban pedig különösen gyakori, hogy egyazon védjeggyel ellátva árulnak ruhákat és cipőket.

Amennyiben nem lehet egyértelműen megállapítani, hogy a fogyasztók a kérdéses árukat ugyanattól vagy gazdaságilag összekapcsolódó vállalkozásoktól származónak gondolnák, a közös származás tényét még megalapozhatja az a körülmény, ha a gyártás helye földrajzi területe, illetve a gyártás ideje vagy módszere megegyezik. A BPHH több példát is hoz az e szempont alapján hasonlónak minősülő termékekről. E kritérium számbavétele talán némileg erőltetett. Két irányból is téves elvi alapokon nyugszik a szokásos közös származás vizsgálata. Egyrészt védjegyek esetében a származás és a gyártás helye irreleváns, ilyen jellegű oltalomra az eredetmegjelölések hivatottak. Védjegyek esetében dogmatikailag szükségtelen annak a vizsgálata, hogy a megjelölt termékek hol és milyen eljárással kerülnek legyártásra egészen addig, míg az adott védjegy megtevesztővé nem válik, de ez már az abszolút kizáró okok területére vezet át. Másik oldalról pedig azt a fogyasztókban kialakult tudatot vizsgálja, hogy egyes termékeknek közös származást tulajdonítanak-e vagy sem. De mivel eleve az egész összetéveszthetőségi vizsgálatnak az a célja, hogy fényt derítsen arra, hogy a fogyasztók számára a hasonló megjelölések miatt összetéveszthető lehet-e az áruk eredete, és egy gazdasági egységhez kötik-e, noha azok különbözőek. Ezért e szempont egyszerre feltételként és végcélként való megfogalmazása mindenképpen logikailag ellentmondásos.

2.1.1.8. A fentiekben leírt feltételek már első látásra is jelzik, hogy e kritériumrendszer leginkább az áruk esetében alkalmazható. A szolgáltatások tekintetében nem lehet egyértelműen mindegyiket alkalmazni. A szolgáltatás természete körében értelemszerűen nem vizsgálható az összetétel, fizikai kondíciók stb. E körben azt kell meghatározni, hogy milyen szolgáltatástípust nyújtanak a felek. Az EUOHIPO-ügyben például a BPHH hasonló termé-

¹⁵ http://oami.europa.eu/ows/rw/resource/documents/CTM/guidelines/opposition_similarity_goods_en.pdf, p. 31. 2011. 10. 24.

szetűnek minősítette az amúgy is elég ködös jelentésű pénzügyi menedzsmentet és üzleti menedzsmentet, noha rendeltetésükben a nevükből is eredő különbség mutatkozik.¹⁶

Több esetben megállapításra került bizonyos szolgáltatások között a komplementerjelleg (pl. biztosítási és banktevékenység, utazásszervezés és étkeztetés, illetve szállásadás) valamint a versengő jelleg is (digitális és analóg információhordozók szerkesztése).

Abban az esetben, ha bizonyos árukat kell valamilyen szolgáltatással összevetni, még érdekesebb a kép. A természetbeni vizsgálat alapján általános érvénnyel megállapítható, hogy az áruk és szolgáltatások különbözőek, már csak a fizikai mivoltukban rejlő eltérések miatt is. Céljukat tekintve azonban minden további nélkül lehetnek azonosak, valamint egymáshoz viszonyítva kiegészítő vagy helyettesítő jellegűek is lehetnek.

2.2. Megjelölések összevetése

A jogvitában szereplő megjelölések közötti hasonlóság a végső összetéveszthetőség megállapításának *conditio sine qua non*ja. Ezért az áruk összevetése után a vizsgálatok második fázisában következik az érdekesebb rész, a lentebb ismertetett szempontok szerinti megjelölés-elemzés.

2.2.1. Az alapfeltevés az, hogy a megjelölések hasonlóak, amennyiben az érintett áruk azonosak, a korábbi elsőbbségű védjegynek átlagos vagy magas fokú megkülönböztetőképessége van, és a fogyasztók azt gondolhatják, hogy az érintett termékek ugyanattól vagy gazdaságilag ahhoz kapcsolódó vállalkozásoktól erednek.

A közösségi védjegyek esetében értelemszerűen számításba veendő még egy pluszfaktor, ami a nemzeti védjegyek esetében nem. Ez pedig a territorialitás. Ugyanis ha egy közösségi és egy nemzeti védjegy összetéveszthetőségéről van szó, akkor azt kell figyelembe venni, hogy az adott ország fogyasztói szokásai, kulturális jellemzői közepette és az adott nyelvi környezetben összetéveszthetőek-e a megjelölések.

Az EU Bírósága először a SABEL-ügyben¹⁷ állapította meg, hogy a megjelölések vizsgálatának alapvető szempontjai a következők:

- vizuális hasonlóság,
- fonetikai hasonlóság,
- konceptuális hasonlóság.

A megjelöléseket pedig összehasonlításuk tekintetében kell értékelni, ugyanakkor kiemelt figyelmet érdemel a domináns, megkülönböztető elem is, hiszen ez alakítja ki az összképet.

¹⁶ Eurohypo Atkiengesellschaft v. Allconsult Gmbh, Decision No. 1621/2002, <http://oami.europa.eu/LegalDocs/Opposition/2002/en/1621-2002.pdf>, p. 38. 2011. 10. 24.

¹⁷ Az Európai Unió Bírósága, SABEL BV. v. Puma AG, Rudolf Dassler Sport, C-251/95 ügy, 23. pont.

Tehát a vizsgálat ezen fázisában két fontos elv érvényesül. Egyrészt az összbemelés doktrínája, másrészt a domináns elemek hasonlósága. Természetesen az utóbbi nem értelmezhető abban az esetben, ha a kérdéses megjelölés egyetlen szó, betű vagy szám, egyetlen szimpla ábra vagy csak egy szín, továbbá hangok esetében is érdekes lehet ennek megállapítása.

Az összbemelésen alapuló értékelés elméleti kiindulópontja szerint a fogyasztók nem állnak neki részletesen elemezni a termékeken lévő védjegyeket, hanem csak a ténylegesen megkülönböztető erővel bíró, domináns elemeket veszik figyelembe. Ez egy tudattalan reflexen alapul, miszerint az emberi szem elsőként az ilyen elemekre fókuszál. A Bíróság szerint az az érv is emellett szól, hogy a fogyasztóknak általában nincs lehetőségük mindkét védjegyet a kezükben tartva alaposan összevetni azokat, így csak az emlékezetükre hagyatkozhatnak, abban pedig csak a domináns elemek maradnak meg. A megjelölések emlékezetben történő és tökéletlen összehasonlítása eredményezheti azt, hogy az egyébként nem tökéletesen azonos megjelöléseket is összetéveszthetik. A tapasztalatok pedig azt bizonyítják, hogy a hasonlóságok erősebben hatnak a fogyasztókra, mint a különbségek.¹⁸

A vizsgálat során ugyanakkor körültekintést igényel, hogy milyen elemekre bontjuk szét a megjelöléseket. A fogyasztók ugyanis elkülöníthetnek egyes elemeket betűtípus, betűméret vagy elhelyezkedés szerint is. Az egyszavas megjelölések esetében pedig ez még nehezebb. A mesterséges elemekre bontás azonban kerülendő, mert valószínűleg a fogyasztó sem ekként vizsgálja a védjegyet, így a vizsgálat tévútra vezethet.

Az alkotóelemekre bontás során a kevésbé megkülönböztető elemeket is figyelembe kell venni, hiszen az összkép kialakításához hozzájárulnak, kisebb súllyal ugyan, mint a domináns elemek, de semmi esetre sem hagyhatóak figyelmen kívül.

Ahogy a fentiekben is olvasható, az összbemelés keretében három szempont szerint vizsgálandóak az ellentartott megjelölések, és ezek egyike sem hagyható el. Ennek némileg ellentmond, hogy a LLOYD-ügyben a bíróság úgy találta, hogy a pusztán fonetikai hasonlóság is megalapozhatja az összetéveszthetőséget, ha az egyéb körülmények is adottak¹⁹ (pl. WOOKI – WALKI, COPAT – QPAT).

Az összes szempont figyelembevétele azért lehet jelentős, mert előfordulhat, hogy ugyan külön-külön viszonylag kicsi a hasonlóság foka, de azokat összességében tekintve már elérik az összetéveszthetőség határát.

2.2.2. A vizuális összevetés magától értetődően főként az ábrás védjegyeknél bír nagy jelentőséggel, de miután minden védjegy grafikailag ábrázolható is, ezért fogalmilag bármely típusnál alkalmazható.

¹⁸ http://oami.europa.eu/ows/rw/resource/documents/CTM/guidelines/opposition_similarity_signs_en.pdf, p. 5. 2011. 10. 27.

¹⁹ Az Európai Unió Bírósága, Lloyd Schuhfabrik Meyer & Co. GmbH v. Klijsen Handel BV, C-342/97 ügy, 28. pont.

Szóvédjegyek esetében az elemzés kiindulópontja, hogy hány betűből állnak a megjelölések, és azok milyen sorrendben helyezkednek el. Normál írásmódú szavaknál jelentősége lehet az egyes betűk elhelyezkedésének, és hogy tipológiailag ezek milyen kialakításúak. A szavak struktúrája, szótagszáma is vizsgálendő. Egy- vagy kétbetűs eltérés is eredményezhet vizuálisan különböző szavakat, amennyiben az eltérő betűk karakterükben is eltérnek egymástól, de általában az egy-két betűs eltérés elég a vizuális hasonlóság megállapításához, különösen akkor, ha a szavak struktúrája is hasonló. A GERALDINO/GHERARDINI-ügyben először a két szó szótagszámát vetették össze, amelyek száma azonos. Ráadásul szótagonként összevetve a megjelöléseket, azonosak a kezdőbetűik, és az utolsó szótag kivételével a megegyező magánhangzók miatt a hangzásuk is. Mindkét kifejezés hosszúnak számít, ezért az egybetűnyi hosszúságeltérést irrelevánsnak találta a hivatal. Ebből következően minél rövidebb egy szó, annál nagyobb jelentősége van egy betű eltérésnek is. Az azonos szó szerkezet is megállapítható a szótagok száma és a hangrend alapján. Ezeket figyelembe véve a vizuális hasonlósághoz nem férhetett kétség.²⁰

Ha színes szóvédjegyről van szó, akkor a szín döntő jelentőségű a vizuális összehasonlítás során.

Újabb tendencia, hogy az egy betűből vagy egy számból álló megjelöléseket nem tekintik hasonlóknak abban az esetben, ha valamilyen sajátos grafikai ábrázolásmóddal alakítják ki azokat.²¹ Ezekben az esetekben a fonetikai és a konceptuális tulajdonságok szükségszerűen megegyezők lesznek, de az összkép szempontjából egyedül a vizuális hasonlóság lesz releváns.

2.2.3. A fonetikai vizsgálat kicsit több irányú a többinél. Közösségi védjegyek esetében ugyanis mindazon tagállam nyelve szerint vizsgálni kell a megjelöléseket, amelyekben a korábbi elsőbbségű védjegy és a későbbi megjelölés között az összetéveszthetőség fennállhat. Ez egyrészt sokféle kiejtést, másrészt sokféle jelentést eredményezhet (amely egyben összefügg a konceptuális vizsgálattal, valamint az abszolút kizáró okokkal is), ami nyilvánvalóan megnehezíti a jogalkalmazó dolgát.

A fonetikai vizsgálat során kell kitérni arra a pszichológiai jelenségre, hogy a fogyasztók tudatában leginkább a szavak eleje marad meg. Mindenkinék ismerős lehet, amikor valamilyen idegen nevű termék nevéből csak az első néhány betűre emlékszik, de a szó közepére és végére már nem. Ezért a vizsgálat során a szavak elejére kiemelt figyelmet kell fordítani, mert az ott megbúvó hasonlóság jelentősen befolyásolhatja a végeredményt. Ha csak a szavak végződése különböző, az általában kevés a hasonlóság elkerüléséhez.²²

²⁰ Distribuidora Internacional de Alimentación, S.A. v. Gherardini S.p.A., Decision No. 727/2001, <http://oami.europa.eu/LegalDocs/Opposition/2001/en/0727-2001.pdf>, 2011. 10. 25.

²¹ http://oami.europa.eu/ows/rw/resource/documents/CTM/guidelines/opposition_similarity_signs_en.pdf, p. 21. 2011. 10. 25.

²² http://oami.europa.eu/ows/rw/resource/documents/CTM/guidelines/opposition_similarity_signs_en.pdf, p. 23. 2011. 10. 25.

A nyelvek különbözőségéből fakadóan gyakran előfordul az az eset, amikor vizuálisan minimális a hasonlóság a megjelölések között, azonban fonetikailag akár megegyezők is lehetnek. Az egyszerű szóvédjegyek esetében ezért a hangzás sokkal nagyobb jelentőséggel bír, mint a vizuális megjelenés. Továbbá figyelembe veendő, hogy az idegen nyelvű szóvédjegyek esetén a forrásnyelvet a célközönség egyáltalán ismerheti-e, felismeri-e egyáltalán, hogy idegen nyelvről van szó, vagy pedig fantáziaszónak tekinti. Ha nem ismerik a forrásnyelvet, akkor a fonetikus vizsgálat során a releváns fogyasztói kör anyanyelve szerinti hangzást kell vizsgálni, mert a legnagyobb valószínűséggel így módon terjed szóban a megjelölés. Abban az esetben viszont, ha a fogyasztók jelentős hányada ismeri az idegen nyelvű kiejtést, míg a másik hányada nem, akkor egyszerre kell a forrás- és a célnyelven is értékelni. Persze ilyenkor még mindig nyitva marad a kérdés, hogy a két eredmény közül melyik legyen a mérvadó, hiszen ez matematikai alapon nehezen lenne eldönthető.

A fonetikai vizsgálat keretében szükséges megvizsgálni a szavak ritmusát és intonációját. Mindkettőt a szótagok sorrendje határozza meg, ezért rendkívül fontos lépés a szavak szótagokra bontása és hangtani elemzése oly módon, ahogy azt nyelvtanórán az unalomig ismételte minden diák.

A fonetikai vizsgálat tisztán ábrás védjegyek esetében értelemszerűen nem alkalmazható. Az ábra jelentése a konceptuális vizsgálat tárgykörébe tartozik, a jelentés és annak kiejtése pedig nem összevethető. Például a csillag ábra és a csillag szó között nincs fonetikus hasonlóság, nem is összemérhetőek.

2.2.4. A konceptuális vizsgálat során hasonlónak tekinthető két megjelölés, ha szemantikailag megegyezők vagy hasonlóak. Ez azokban az esetekben merül fel, ha

- a) a két szó ugyanazt a jelentést hordozza vagy szinonimák,
- b) a két szónak ugyanaz a jelentése különböző nyelveken,
- c) a két különböző szó ugyanabba a kategóriába tartozó és ugyanolyan jellemzőkel bíró dologra utal,
- d) a két ábrás elem fonetikailag ugyanarra a kifejezésre utal,
- e) egy szó és egy ábra a jelentésükben ugyanarra a dologra utalnak,
- f) egy szín és a szín szöveggel történő leírása szerepel.

Ugyanakkor nem alapozza meg a konceptuális hasonlóságot, ha a bécsi osztályozás²³ szerint egy kategóriába vagy alkategóriába sorolhatóak a megjelölések, vagy ha ugyanannak az általános jelenségnek két eltérő megjelenítési formáját ábrázolják. Amikor pedig a megjelöléseknek egyáltalán nincs is jelentése, ott a konceptuális hasonlóság kérdésének nincs jelentősége.

²³ Az 1973-ban Bécsben megkötött, a védjegyek ábrás elemeinek nemzetközi osztályozását létrehozó megállapodás. A tipikus ábrás elemeket kategóriákban, osztályokban és alosztályokban taglalja, egyes helyeken magyarázó rendelkezésekkel kiegészítve.

Most pedig lássunk néhány példát a fenti kategóriákra a könnyebb érthetőség végett!

a) A LINDEBOOM-ügyben a BPHH másodfokú tanácsa a LINDEBOOM/LINDENER szömegjelöléseket konceptuálisan hasonlónak találta, mert hollandul a „linde” citromfát jelent, így a „LINDEBOOM” sör fogyasztói az utóbbi megjelöléssel ellátott terméket is ugyanattól a sörfőzdetől származónak vélhetik.²⁴

b) Ezt az esetkörte az Európai Unió soknyelvűsége hívta életre, hiszen a különböző nyelveken tett bejelentések látszólag lehetnek eltérőek, de jelentésükben akár teljesen meg is egyezhetnek. Itt azonban figyelembe kell venni azt a körülményt, hogy a releváns fogyasztói réteg vajon felismerheti-e az ellentartott megjelölések közti jelentésbeli azonosságot. Ebből a szempontból talán a legnehezebb megítélésű esetek az angol nyelvű korábbi elsőbbségű védjegyek. Figyelembe véve az angol nyelv globalizáció okozta elterjedését és a mindennapi életben egyre fokozódó megjelenését, sokszor nem egyértelmű annak eldöntése, hogy egy-egy szónak a fogyasztók körében ismeretlen-e a jelentése, vagy már ismertté vált, esetleg szervesen be is épült a fogyasztók nyelvébe, aminek a legjobb bizonyítéka az egyes értelmező szótárakban való feltűnése.

Ugyanakkor tekintettel kell lenni a két nyelv nyelvtani szabályaira is. A GOLDEN PAGES-ügyben például nem találta konceptuálisan hasonlónak a DAS GOLDENE BLATT és a GOLDEN PAGE kifejezéseket a BPHH, mivel a „pages” szó angolul többes számú főnév, míg a „Blatt” német szó egyes számban áll. Ezért a német fordítás sokkal inkább „goldene Seiten” lenne, nem pedig az általam alatt álló megjelölés. Mivel a közös elem, a „golden” szó csak egyfajta dicsérő, felmagasztaló jelző, konceptuálisan nem (és egyéb szempont szerint sem) volt megállapítható a hasonlóság.²⁵

1. ábra: 000226241 számú közösségi védjegybejelentés, amely felszólalás útján elutasításra került

A 5 OCEANS-ügyben viszont megállapítható volt az összetéveszthetőség. A korábbi elsőbbségű CINCO OCEANOS szövédjegy és a 5 OCEANS védjegybejelentés kapcsán a BPHH arra jutott, hogy jelentésében mindkét megjelölés ugyanúgy öt világtengerre utal, amivel a bolygó földrajzi kiterjesztésére asszociálhatnak a fogyasztók. Tükörfordításról lévén szó, a konceptuális hasonlóság minden további nélkül megállapíthatónak bizonyult.²⁶

c) Ebben az esetben a megjelölések tulajdonképpen ugyanakkor a jelenségnek két aspektusára mutatnak rá, vagy érzelmileg, illetve tudat alatt ugyanazt a másodlagos mellékjelentést

²⁴ Gilde Brauerei AG v. Lindeboom Bierbrouwerij B. V., R 380/1999-2 ügy, http://oami.europa.eu/LegalDocs/BoA/1999/en/R0380_1999-2.pdf, 2011. 10. 25.

²⁵ Bastei Verlag Gustav H. Lübke GmbH & Co. v. Promedia GCV, Decision No. 1121/1999, <http://oami.europa.eu/LegalDocs/Opposition/1999/en/1121-1999.pdf>, 2011. 10. 25.

²⁶ Jesus Perez Urzay v. Cana Foods Inc., Decision No. 131/1999, <http://oami.europa.eu/LegalDocs/Opposition/1999/en/0131-1999.pdf>, 2011. 10. 25.

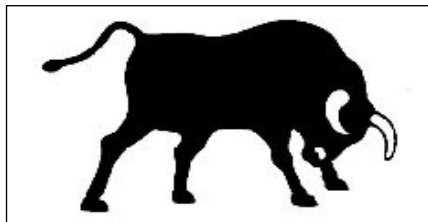
közzetítik. Az előbbire példa a SUNRISE/SUNSET szóvédjegy és -bejelentés esete, amelyek a Nap mozgását leíró kifejezések. Ugyan ellentétes irányokat fejeznek ki e szavak, a fogyasztó emlékezetében mégis ugyanaz a kép maradhat meg mindkét kifejezés alapján: egy, a horizonton csak félig látszó Nap. Az ember vizuális memóriája miatt pedig a fogyasztók sokkal inkább erre a képre, erre a benyomásra emlékeznek a pusztá szavak helyett, így a konceptuális hasonlóság is fennáll.²⁷

Az utóbbira mutat példát a SECRET PLEASURE/PRIVATE PLEASURE-ügy. E jogesetben mindkét megjelölés angol nyelvű, és az áruk szempontjából releváns területen az angol nyelv általános ismertsége nem volt kérdéses, vagyis az átlagfogyasztók könnyedén érthették e szavakat, illetve több más nyelvre lefordítva is meglehetősen hasonló szó szerkezeteket kapunk. Az Oxford Dictionary alapján a „private” szó jelentése: egy bizonyos személyhez vagy szervezethez tartozó, szemben a nyilvánossal vagy állammal; a „secret” jelentése pedig: amiről nem tudnak, elrejtett, eltitkolt. Az angol nyelvben kellően járatosak nyilvánvalóan érzékelhetik és érthetik a pontos különbséget a két kifejezés között, de a kozmetikumok és parfümök tekintetében ez nem feltételezhető az átlagos fogyasztókról, csak az, hogy a kifejezést tartalmilag megértik. Ez alapján pedig mindkét megjelölésben valami intim, nem a nagy nyilvánosság számára szóló dolgot fedezhetnek fel. A tökéletlen emlékezet miatt így mindkét megjelölés kapcsán ugyanaz a benyomás, ugyanaz az összkép maradhat meg a fogyasztókban, ezért konceptuálisan hasonlóknak, végeredményben pedig összetéveszthetőnek minősültek.²⁸

d) Ábrás védjegyek esetén a konceptuális hasonlóság szorosan összefügg a vizuális hasonlósággal, hiszen ha az ábrák jelentése ugyanarra irányul, feltehetően a grafikai kialakítás és a megjelenítés is valamilyen módon hasonló elemeket hordoz.

2. ábra: A Red Bull GmbH 39405906 lajstromszámú német védjegye

3. ábra: A Villiger Söhne AG 000064311 lajstromszámú közösségi védjegye

²⁷ Badische Tabakmanufaktur Roth-Händle GmbH v. Sunset Tobacco Company of Virginia, Inc., Decision No. 113/ 1998, <http://oami.europa.eu/LegalDocs/Opposition/1998/en/0113-1998.pdf>, 2011. 10. 25.

²⁸ Origins Natural Resources, Inc v. Warnaco Inc., Decision No. 495/1999, <http://oami.europa.eu/LegalDocs/Opposition/1999/en/0495-1999.pdf>, 2011. 10. 25.

A Red Bull közismert védjegye kapcsán a BPHH elutasította a védjegybejelentővel szembeni felszólalást, s a 3. ábrán látható módon a védjegy lajstromozásra is került. A pusztán ábrás megjelölések összevetése során nem igazán lehet a vizuális és konceptuális vizsgálatot elkülöníteni. A hivatal megállapította, hogy mindkét ábrán bikasziluettek láthatóak, viszonylag hasonló kialakítással. Közös mindkettőben a lefelé hajtott, támadó állásban tartott fej és az előre irányított szarvak. Azonban a felszólaló védjegyén két bika szerepel, más kontextusban, egymással szemben, aktív, harcot tükröző testhelyzetben. Ezzel a dinamikus jelleggel szemben áll a bejelentő passzív, várakozó, statikus testhelyzetben lévő állata. A vizuális különbségek ezek alapján jelentősek voltak. A konceptuális vizsgálódás körében egyéb jelentéstartalom nem volt tulajdonítható az ábráknak. A pusztán tény, hogy mindkét képen bika szerepel, nem elegendő a konceptuális hasonlóság megállapításához.²⁹

e) A szó és ábra közötti konceptuális összevetés nem kizárt. Ahogy fentebb említettük, fonetikailag ugyan nem összemérhetőek, azonban jelentésükben jelölhetik ugyanazt, ahogyan a csillag szó és a csillag ábra. Az ilyen eltérő jellegű védjegyek esetén meglehetősen ritka az ütközés, és az összetéveszthetőség megállapítása sem egyszerű. Ugyanis a szó jelentéstartalma alapján meg kellene határozni, hogy azt egy ábra formájában mi adja vissza a legáltalánosabban, majd ehhez kell hozzámérni az ellentartott ábrát. Ahogy arról már fentebb volt szó, a fogyasztók vizuális memóriája miatt az adott szó kapcsán annak jelentése jelenhet meg a szemük előtt, és egy ezt megtestesítő ábrás megjelöléssel könnyen összetéveszthetővé válhat.

f) Lehetséges a konceptuális hasonlóság önmagában véve egy szín és a szint leíró szó között, mivel a fogyasztó csak úgy hivatkozhat a színvédjeggyel ellátott árura vagy szolgáltatásra, hogy azt verbálisan kifejezi. Itt tehát szükségszerűen összekapcsolódik a két típus. Színvédjegyekből nincs sok, olyanból pedig még kevesebb, ami pusztán egyetlen színből áll, és nem több összetételéből. Az ezt leíró szavak pedig megkülönböztetőképességük eléggé alacsony foka miatt szintén kis arányban válhatnak védjegyekké. E két, egyébként is szűk kategória ütközésére a források alapján még nem volt példa.

2.2.5. A szó- és összetett (szöveges és ábrás elemeket is tartalmazó) védjegyek konceptuális hasonlóságának vizsgálata során nem elég csupán az azonos szavakat szembeállítani egymással, hanem az összetett védjegyet teljes egészében kell egybevetni a szóval. Ilyen esetekben a hasonlóság megállapítása azon múlik, hogy az ábrás elemek mennyire dominánsak az összetett védjegyben. Ha kellő hangsúllyal bírnak a szóelemmel szemben, akkor a másik szóvédjeggyel valószínűtlen a hasonlóság. Ha azonban inkább csak dekoratív jellegű, díszítő ábrás elemekről van szó, akkor az ellentartott védjegyekben mindkét esetben a

²⁹ Red Bull GmbH v. Villiger Söhne GmbH & Co. Deutschland, Decision No. 696/1999, <http://oami.europa.eu/LegalDocs/Opposition/1999/de/0696-1999.pdf>, 2011. 10. 25.

szó lesz a domináns elem, így pedig már lehet konceptuális hasonlóság és végeredményben összetéveszthetőség.

3. MAGYARORSZÁG

3.1. A hazai joggyakorlat mind az SZTNH eljárásaiban, mind pedig a védjegyügyekben eljáró bírói fórumok előtt nagyban támaszkodik a BPHH és az Európai Bíróság által kimunkált értékelési szempontok rendszerére. Ez természetesen nem véletlen, hiszen a jelenlegi Vt. hatálybalépésekor az Európai Megállapodás, vagyis a Magyarország és az Európai Közösségek közötti társulási szerződés már hatályban volt, aminek 67. cikke előírta, hogy a gazdasági integrációba történő belépés feltétele az akkori és jövőbeni magyar jogszabályok közelítése a közösségi joganyaghoz, és, amennyire csak lehetséges, az azokkal való összeegyeztethetőség megteremtése. A 68. cikk exemplifikatívan felsorolja azokat a területeket, amelyekre különösen kiterjed a harmonizációs kötelezettség, s ezek között szerepel a szellemi tulajdon-jog is. Ez pedig magával vonta azt a célszerűségi megfontolást is, hogy a jogszabályok mellett a joggyakorlat is a közösség által kimunkált megoldások irányába közelítsen.

Ennek megfelelően maradéktalanul érvényesül az összbenyomás elve, vagyis az ellentartott megjelöléseket teljes egészében kell összevetni, különös figyelmet szentelve a domináns elemeknek. A részletkérdésekben azonban eltérés tapasztalható az SZTNH és a bíróságok között, e sorok szerzőjének véleménye szerint az előbbi javára. A hivatal következetesen alkalmazza a SABEL-ügyben lefektetett, vizuális–fonetikai–konceptuális vizsgálat triászát, míg a bíróságok ilyen szinten nem disztinkválnak, legalábbis határozataik indokolaibaól nem tűnnek ki a fentebb vázolt faktorok. A CANON-ügyben meghatározott, az áruk összehasonlításának szempontjait taglaló megállapítások is elenyésző arányban tükröződnek a bírósági határozatokban, főként az SZTNH határozatai elleni megváltoztatási kérelmek esetén hozott végzéseikben érhetőek tetten, hiszen a hivatal következetesen hivatkozik rájuk.

3.2. Az SZTNH gyakorlatában a releváns fogyasztói kör értelmezése során nincs helye megszorító értelmezésnek, mert a fogyasztó sohasem teljesen tájékozatlan. Az átlagos fogyasztó jól informált, kellő körültekintéssel jár el, ugyanakkor ritkán van lehetősége a direkt összehasonlításra.

A szóvédjegyek összevetése során – megfelelően az európai gyakorlatnak – vizsgálati szempontot jelent a szótagok száma, a magán- és mássalhangzók egyezése, a szótagok egyezése, a szavak kezdete és végződése, a hangsúly, a kiejtés, valamint különösen a jelentéstartalom vizsgálata. Ezek tulajdonképpen lefedik a vizuális, fonetikai és konceptuális elemzést oly módon, ahogyan azt fentebb a GHERARDINI/GERALDINO-ügyben is láthattuk.

Ábrás megjelölések és szömegjelölések, valamint szöveget is tartalmazó ábrás megjelölések összetéveszthetőségig való hasonlóságának vizsgálatánál az SZTNH útmutatásai szerint a szavak esetleges értelmét, írott képét, vonalvezetését, a színek használatát, az ábrás

elemek és a szóelemek védjegyben belüli dominanciáját, illetve az elemek egymáshoz viszonyított elrendezését kell vizsgálni.³⁰

Érdekesség, hogy a hivatal eljárásában a megjelölések hasonlóságának megállapítását követően kerül sor az – egyébként a CANON-kritériumoknak megfelelő – áruhasonlóság vizsgálatára. E sorok szerzőjének véleménye szerint a Vt. feltételrendszerének logikailag jobban megfelelne a következő metódus. Elsőként azt kellene tisztázni, hogy jó hírű avagy közönséges védjegyről van-e szó. Ez eldönti ugyanis, hogy a 4. § (1) bekezdés *b*) vagy *c*) pontja lesz-e alkalmazható. Ha jó hírű a védjegy, az árujegyzék vizsgálata szükségtelenné válik, hiszen itt a védelmi kör minden áru- és szolgáltatásosztályra kiterjed. Közönséges védjegy esetén pedig az árujegyzékek összevetésével lenne célszerű a vizsgálatot kezdeni, hiszen ha az érintett áruk/szolgáltatások nem hasonlóak, felesleges is a megjelölések elemzése, hiszen a 4. § (1) bekezdés *b*) pontja csak az azonos vagy hasonló áruk tekintetében jelent kizáró okot. Ha a hasonlóság ebben a vonatkozásban is fennáll, úgy utolsó lépcsőként kerülhet sor a megjelölések vizsgálatára. E sorrendiség logikailag is igazolhatóbb lenne, és a BPHH, valamint az EU Bírósága gyakorlatának is következetesebben megfelelne.

3.3. Az első, a hazai joggyakorlat számára iránymutató jelleggel megszületett legfelsőbb bírósági ítélet a BH2003.459 (Pkf. IV. 25.754/2002 számú ügy) volt, amely azóta is precedensként szolgál az összetéveszthetőség megítélése kapcsán. Az ítéletben a Legfelsőbb Bíróság elvi élel mondta ki, hogy az összetéveszthetőség vizsgálata során általában annak van

4. ábra G.E.S.A 643927 lajstromszámú nemzetközi védjegye

jelentősége, hogy melyek a lajstromozott védjegy, illetve az ellentartott megjelölés domináns elemei, és azok hasonlítanak-e egymáshoz. Ha pedig ezek a domináns elemek hasonlóak, azt kell vizsgálat alá venni, hogy az egyéb elemek biztosítanak-e kellő megkülönböztető-képességet egy átlagos fogyasztó számára. Ez teljes mértékben egybecseng a SABEL-ügynél leírtakkal.

Az adott ügyben a kérelmező a www ábrás megjelölés lajstromozását kérte a 25. áruosztályba sorolt ruházati termékekre. Az SZTNH elutasította a kérelmet, ugyanis a bejelentett ábra rendkívül hasonlít a korábban lajstromozott WwW WHAT WE WEAR védjegyhez.

A határozat megváltoztatása iránt a bejelentő kérelmet nyújtott be a bíróságon, melyet végzésben elutasítottak. Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint a lajstromozni kívánt megjelölés és a védjegy nagymértékben hasonlít egymásra, mert mindkét ábrában a három „W” betű az uralkodó, domináns elem. A védjegy túlnyomó részét a két nyomtatott „W” betű által közrefogott írott „W” betű adja, ez a hangsúlyos elem. Az alul elhelyezett „what we wear”

³⁰ Az SZTNH Módszertani útmutatója; http://www.sztnh.gov.hu/vedjegy/vedj_modszertan/i_2_1.html, 2011. 10. 26.

felirat jelentéktelen, és csak alaposabb vizsgálat során érzékelhető. A bejegyezni kért megjelölésben szabályosan, hosszanti irányban futó és egymással hegyesszöget bezáró alakzatból három egymásba fonódó „W” betű ismerhető fel. Az áruk közös rendeltetése és hasonló értékesítési jellemzői alapján egy átlagos fogyasztó jogosan gondolhatja, hogy egyazon cég termékeiről van szó, tehát a hasonlóság miatt az összetéveszthetőség megállapítható volt.

A fellebbezés során a Legfelsőbb Bíróság helyesnek vélte az első fokon eljáró Fővárosi Bíróság álláspontját. A fogyasztóra gyakorolt összehatást kell vizsgálni, s a részben eltérő írásmód sem alkalmas a megkülönböztetésre. Az ítélet tehát helyesen alkalmazta a domináns elem-doktrínát, azonban hiányossága, hogy nem tért ki konkrétan a vizuális, fonetikai és konceptuális vizsgálati fázisokra, valójában csak vizuális szempontok szerint hasonlította össze a két megjelölést.

A fentiek fényében néhány újabb jogesetet tekintünk át, hogy megvizsgáljuk, hogy a bírói gyakorlatban tapasztalható-e bármilyen jellegű változás.

3.4. A Pfv. IV. 20.688/2007 számú ügyben védjegybitorlási perben a felperes volt a jogosultja a 165489 lajstromszámú, 1999. december 22-i elsőbbségű SZINDBÁD szóvédjegynek, mely a 35–37., 39, 41. és 42. áruosztályba sorolt szolgáltatásokra, így – az eset kapcsán releváns – vendéglátás (élelmezés) és időleges szállásadás szolgáltatás tekintetében élvez oltalmat. Emellett a felperes volt a jogosultja a „szindbad.hu” és a „szindbadhotel.hu” doménnévnek is.

Az alperes 2004. október 1-jétől szállodát üzemeltetett „S-tói SZINDBÁD HOTEL” néven. Bejegyezte továbbá az „s-toisindbadhotel.hu” doménnevet is.

A felperes védjegybitorlás megállapítását kérte arra alapozva, hogy az alperes az összetéveszthetőség hasonló megnevezést használ az ő lajstromozott védjegyével szemben.

Az elsőfokú bíróság a keresetet elutasította. Megállapította, hogy az alperes és a felperes által nyújtott szolgáltatások hasonlóak. Ugyanakkor arra az álláspontra jutott, hogy az alperes által használt megjelölésben az első két szó a domináns elem. E két szó közül az „S-tói” jelző olyan többletinformációt tartalmaz, amely jelentéstartalma folytán a „Szindbád” szóval egyenrangú, így a fogyasztó emlékezetében mindkét szó egyszerre rögzül. Így pedig a felperes védjegyével való összetéveszthetőség kizárt.

A fellebbezés során eljáró Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú ítéletet megváltoztatta, és megállapította, hogy az alperes védjegybitorlást követett el. Az ítéltábla egyetértett azzal a megállapítással, hogy a szolgáltatások jellege hasonló. Azon a téren azonban, hogy melyek a megjelölés domináns elemei, eltérő álláspontra helyezkedett a Fővárosi Bírósággal szemben. Indokolásában ugyanis kifejtette, hogy a három szóból álló megjelölésben a „Szindbád” a meghatározó elem, az „S-tói” jelző csupán a földrajzi meghatározást szolgálja, a „hotel” szó pedig a szolgáltatás fajtáját jelöli, így ezek nem alkalmasak a lajstromozott védjegytől való elhatárolásra. Az „S-tói” jelző használata egy átlagos fogyasztóban azt a képzetet keltheti, hogy a felperes által nyújtott szolgáltatásokhoz kapcsolódó, azonos védjegycsaládba tartozó megjelölésekről van szó, holott ez nem felel meg a valóságnak.

A felülvizsgálati kérelmet a Legfelsőbb Bíróság nem tartotta alaposnak, és a másodfokú ítéletet hatályában fenntartotta. Csupán azt emelte ki, hogy ez esetben a védjeggyel való összetéveszthetőségre külön bizonyítás nélkül, a köztudomás és az általános életpapasztalat ismeretében megalapozottan következtetett a Fővárosi Ítéltábla.

3.5. A Pfv. IV. 21.909/2008 számú ügyben a felperes volt a jogosultja az 1990. február 23-i elsőbbségű, 129598 lajstromszámú, piros, speciális betűtípussal írott PIROSKA szövédjegynek, mely az „utazási iroda működtetése” szolgáltatás vonatkozásában élvez oltalmat.

5. ábra: A lajstromozott „PIROSKA” védjegy

Az alperes 1997. január 13. óta viselte a „piroska” szót cégnevében, és 1999. március 23-a óta volt jogosultja a „www.piroska.hu” doménnevének, illetve az „info@piroska.hu” e-mail címnek.

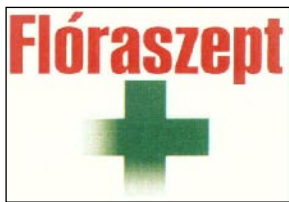
Az alperes e cégnevé alatt egy családias wellness- és gyógyszálloda szolgáltatásait nyújtotta, illetve reklámozta.

A felperes 2000. augusztus 15-én regisztráltatta a maga nevére a „www.piroschka.hu” doménnevet. A felperes 2005-ben szerzett tudomást az alperes által üzemeltett honlapról és e-mail címről, mert az alperes szolgáltatását igénybe vevők tévedésből őt keresték meg. Ezután a felperes a védjegybitorlás megállapítása és a jogsértéstől való eltávolítás miatt indított pert.

A jogerős ítéletben a keresetnek megfelelően a bíróság megállapította a védjegybitorlást és az objektív szankciók alkalmazhatóságát. A bíróság indokolása alapján az eltérő írásmódtól függetlenül a védjegy és az ellentartott megjelölés összetéveszthető. Láthatjuk, hogy a fentebb ismertetett Pkf. IV. 25.754/2002 számú ügghöz hasonlóan az írásmódot, bármennyire különleges is, a bíróság nem tekinti megkülönböztetésre alkalmas eszköznek.

A felperes és az alperes is saját, hasonló megjelöléseit hasonló szolgáltatások tekintetében használta, ezáltal az alperes védjegybitorlást követett el. Az összetéveszthetőség kérdése pedig nem is lehet vitás, hiszen a tényállás alapján valóban össze is tévesztették a megjelöléseket.

Az, hogy a felperes a doménnevet később regisztráltatta, mint az alperes, az ügy szempontjából irreleváns, hiszen a per tárgya maga a védjegy volt. Viszont a védjegyhez hasonló doménnevé más általi használata a védjegybitorlást megvalósítja, tehát az alperes ezzel is jogsértést követett el.

6. ábra: A lajstromozott Flóraszept védjegy

3.6. A következő, Pfv. IV. 21.380/2007 számú ügyben az elsőrendű felperes, a holland UNILEVER N.V. a jogosultja az 1997. szeptember 25-i elsőbbségű, 152095 lajstromszámú FLÓRASZÉPT színes ábrás védjeggynek, amely többek között a tisztítószeres körében nyert oltalmat. A védjegyen piros nyomtatott betűkkel olvasható a FLÓRASZÉPT felirat, alatta pedig zöld színű, vastagított, egyenlő szárú keresztforma látható, amelynek alsó és bal oldali szára fokozatosan fehér színbe megy át.

A termék többféle csomagolásban is forgalomban van, a kereszt valamennyi változaton megtalálható, esetenként a védjegy ábrájának megfelelően, máskor pedig stilizálatlan, egyszerű zöld keresztként és dominószerűen elhelyezett elemek keresztet alkotó együtteseként.

7. ábra: A 2007. 08. 29-én lajstromozott DORINA DEZ védjegy, kissé megváltoztatva a perben szereplőhöz képest

A felperes 2005. október 27-én próbavásárlás során bukkant rá a magyar piacon megjelent DORINA DEZ elnevezésű mosogatóporra, melyet az alperes műanyag vödör formájú dobozban forgalmazott. A termék megjelöléseként a címkén a „Dorina” szóelem szerepelt piros nyomtatott betűkkel, alatta a „Dez” felirat zöld alapon fehér színű betűkkel volt látható. A címke bal oldalát, közepén, kisméretű, zöld körön belül elhelyezett, egyenlő szárú zöld kereszt díszítette. A kör belső ívén a „fertőtlenítő hatású” felirat szerepelt.

A felperes keresete szerint az alperes védjegybitorlást követett el, és a tisztességtelen piaci magatartást megszegve jellegbitorlást is megvalósított.

A jogerős ítélet szerint az összbenyomás vizsgálata a döntő. Ennek a kialakításában pedig a megjelölés azon elemének van meghatározó szerepe, amely elsődlegesen szolgálja a védjegy alapvető funkcióját, a megkülönböztetést. A védjegyben ezt a „Flóraszept” szó biztosítja, míg az ellentartott megjelölésben a „Dorina Dez” kifejezés szolgálja. Ezek olyan dominánsan különböző elemei a megjelöléseknek, hogy a grafikai ábrázolásmódtól függetlenül a fogyasztóban más-más összbenyomást keltenek.

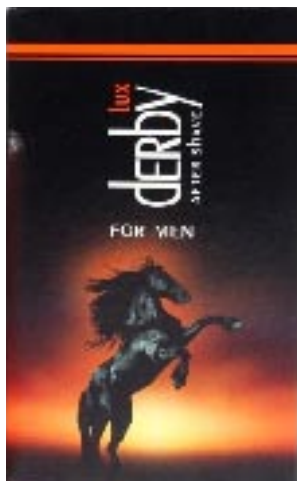
A jellegbitorlást pedig azért találta alaptalannak a bíróság, mert a zöld kereszt alkalmazása nem kizárólag a felperes termékeire jellemző megkülönböztető elem, hanem a fokozott tisztaságra, a fertőtlenítő hatásra, azaz a termék tulajdonságára utaló általános jelentésű szimbólum. Ez a jelkép a használat során sem szerzett megkülönböztetőképeséget a felperes számára. A fogyasztót a „Flóraszept” elnevezés igazítja el a termékek között, a zöld kereszt pedig csak arra nézve ad felvilágosítást, hogy fertőtlenítő hatású készítményt vásárol. Ezen túlmenően pedig más gyártók is alkalmazzák és védjegyeikben használják a fertőtlenítő hatás jelzésére a zöld kereszt megjelölést. Erre a szimbólumra minden versenytársnak szüksége van az adott piaci szegmensben, így egyetlen kereskedelmi szereplő sem tiltható el gazdasági tevékenysége során a használatától.

A Legfelsőbb Bíróság történelmi értelmezése rávilágított arra, hogy a zöld kereszt köztudomású jelentésének ténybeli alapja, hogy Magyarországon az 1920-as években jött létre az úgynevezett „Zöldkereszt” mozgalom, melynek célja a népegészségügy szolgálata volt. A tisztálkodásnak és a higiéniének fontos eleme a fertőtlenítés, és ezáltal vált a zöld kereszt erre

utaló jelképpé. Ezen általános jelentéstartalom alapján használják a keresztert a rendszerváltozás óta a gyógyszerárak jelölésére is.

Mindez ugyanakkor nem zárja ki, hogy sajátos, egyedi ábrázolási formával megkülönböztetőképességet szerezzen a zöld kereszt, ám a felperes védjegye nélküli a védettséget eredményező speciális kialakítást.

3.7. A Pfv. IV. 20.717/2008 számú ügyben a Legfelsőbb Bíróság ismételt a szóösszetételek és a jelzők viszonyát vizsgálta, és következetesen alkalmazkodott korábbi gyakorlatához. Az ügyben a felperes – ismét az UNILEVER N.V. – volt a jogosultja az 1928. november 21-i elsőbbségű, 119821 lajstromszámú LUX szóvédjegynek, mely a nizzai osztályozás 3. áruosztályában található kozmetikai és piperecikkek, valamint illatszerekre nyert oltalmat.

8. ábra: A lajstromozott
DERBY LUX védjegy

Az alperes volt a gyártója és forgalmazója a DERBY elnevezésű, kifejezetten férfiak számára, borotválkozáshoz kínált termékeknek. 2005-ben új elnevezéssel, DERBY LUX néven hozta forgalomba termékeit. A csomagoláson narancsba hajló, sárga színű háttér előtt ágaskodó ló képe látható. Efölött enyhén megnyújtott szárú, fehér színű betűkkel, fekete háttér előtt a „derby” szó és annak utolsó betűje fölött kisebb méretű, narancssárga színű, de hasonló betűtípussal ábrázolt „lux” felírat. A felperes védjegybitorlás miatt indított pert.

A bíróság egyértelműen megállapította, hogy az alperes a termékén a lajstromozott LUX szóvédjegyet szerepelteti olyan árukkal kapcsolatban, melyekre a védjegy árujegyzéke is kiterjed.

Az egybevetés során azonban a másodfokú bíróság – mely kizárólag a szóelemeket értelmezte, és figyelmen kívül hagyta a csomagolás egyéb ábrás elemeit és összhatását – azt állapította meg, hogy az alperes egyébként jó hírű termékcsaládján a „lux” szóelem feltüntetése nem alapozza meg a védjegybitorlást, mert a „derby” szóelem a domináns, és ezt a fogyasztók nem téveszthetik össze az egyébként főként női kozmetikumokat gyártó felperes termékeivel. A bíróság a felperes azon hivatkozását, hogy több esetben is megállapították az összetéveszthetőséget abban az esetben is, ha a szóvédjegy elé más szóelemet helyeznek, nem vitatta. Ezt láthattuk fentebb is a SZINDBÁD-ügyben.

A bíróság köztudomású tényként fogadta el, hogy egy-egy termékcsalád kiemelt minőségű tagját „lux” vagy „De-Lux” megjelöléssel látják el. Ez pedig egy átlagfogyasztóban a luxus szóra utal, ami az áru megkülönböztetett minőségére enged következtetni, és nem a felperes védjegyét jelzi. Az összetéveszthetőség attól függetlenül nem állapítható meg, hogy a felperes termékcsaládjá közismert és jó hírű, hiszen a DERBY termékek is több évtizede jelen vannak a magyar piacon, és hasonló ismertségnek örvendenek. Az összetéveszthető-

séget a felperesnek kellett volna bizonyítania, ám erre nézve nem indítványozott szakértői bizonyítást, így a bíróság mérlegeléssel jutott arra az álláspontra, hogy az összetéveszthetőség lehetősége nem áll fenn.

E sorok szerzőjének meglátása szerint ez egyébként sem igényelne szakértői bizonyítást, az átlagfogyasztóból kiindulva miért is kellene bármilyen szakértőnek megállapítania az összetéveszthetőséget? Érthetetlen módon volt már rá példa, hogy a bíróság az Iparjogvédelmi Szakértői Testületől kért szakvéleményt az összetéveszthetőség megállapítására. Mivel a bíróság az átlagfogyasztót testesíti meg a vizsgálat során, és az ő szemével veti össze a szembenálló megjelöléseket, nem egy szakértőnek kell az összetéveszthetőséget elemezni, hiszen ha ez szakkérdés lenne, nyilvánvalóan az átlagfogyasztók sem rendelkeznenek a szükséges szakértelemmel. Ha pedig ehhez a megkülönböztetéshez nem lenne kellő ismerete az átlagos fogyasztónak, akkor az összetéveszthetőség is értelmezhetetlenné válna ebben a körben, és legfeljebb csak a szakértői testület tagjait óvná meg az összetéveszthető védjegyeiktől. Ez alapján az ítélet e része és a hasonló bírói gyakorlat meglehetősen abszurd.

ZÁRSZÓ

Áttekintve e három jogrendszer gyakorlatát, néhány általános érvényű következtetést levonhatunk.

Az összevetés során az Atlanti-óceán mindkét partján hasonló szempontok kerülnek értékelésre. Egyaránt abból a fogyasztói paradigmából indulnak ki, hogy a részletes és direkt összehasonlítás általában nem lehetséges, ezért az emlékezet útján történő, összbenyomáson alapuló egybevetést kell a jogalkalmazónak modelleznie, s ennek során a vizuális, fonetikai és konceptuális szempontok alapján kell az elemzést elvégeznie. Erre nézve talán a BPHH dolgozta ki a legrészletesebb vizsgálati metódust, figyelembe véve a ritkább védjegyfajtákat is. Ez egyben az amerikai rendszer kritikáját is jelenti, az ottani vizsgálódások iránya túlzottan a szó- és ábrás védjegyekre szűkül le, ezen belül is inkább az árukra alkalmazhatóak, mintsem a szolgáltatásokra. Az európai megoldások is inkább árucentrikusak, de azért találhatók iránymutatások a szolgáltatásokra nézve is.

Mindenképpen érdekes, hogy az USA-ban a bitorlás megállapításakor fontos szerephez jut a jóhiszeműség kérdése, amivel sokkal szubjektívebb alapra helyeződik a jogsértés, szemben a kontinentális, objektív megközelítéssel.

Nem mehetünk el szó nélkül a hazai bírói gyakorlat mellett sem. Ahogy arra a fentiekben is már utaltunk, az ítéletekből nem olvasható ki a kellő differenciálás sem az érintett termékek, sem a megjelölések összevetésekor. Az SZTNH gyakorlatában a CANON- és SABEL-kritériumok már gyökeret vertek, ez a bíróságok esetében is célszerű lenne.

Ami pedig a legutóbb tárgyalt hazai jogesetet, a DERBY LUX-ügyet illeti, egyenesen szembe megy mind az EU Bírósága, mind a Legfelsőbb Bíróság korábbi döntéseivel akkor, amikor a Fővárosi Ítéltábla az összbenyomást és a teljes megjelölést sutba vágva kizárólagosan

az azonos szóelemeket vetette össze. Az ítélet szövege szerint „... a csomagolás egészének, így azon belül az ábrás környezetnek az összehasonlítás szempontjából nincs jelentősége, ezért a másodfokú bíróság az ábra tekintetében tett ítéleti megállapításokat az ítélet indoklásából mellőzi ...”. Összetett megjelölések esetén pont hogy számításba kell venni az ábrás elemeket is, majd ezeket összességében tekintve kell a domináns elemet meghatározni. S bár a Legfelsőbb Bíróság némileg feddő hangsúllyal jegyezte meg az ítélőtábla ezen mulasztását, a felülvizsgálat során hozott ítéletében sem került sor az ábrás és szóelemek együttes értékelésére. Az ilyen fundamentális tévedések mindenképpen kerülendőek.

A fenti hiányosságok kiküszöbölését szolgálná, ha a bíróságok következetesen, pontról pontra alkalmaznák a fentiekben bemutatott, az óceán két oldalán főbb vonalaiban meg-egyező tesztet, s ezáltal a döntésekben is fellelhető lenne a logikai folytonosság és következetesség.

PSZEUDOVÉDJEGY ÉS DOMÉNNÉV ROSSZHISZEMŰ REGISZTRÁLTATÁSA – AZ EU BÍRÓSÁGÁNAK ÍTÉLETE

Mind a közösségi védjegyjog, mind a doménnevekre vonatkozó közösségi rendelet tartalmazza a rosszhiszeműség tilalmát. Az ilyen tárgyú jogesetek azonban – szerencsére – nem gyakoriak. Ennek egyik oka, hogy a rosszhiszeműség bizonyítása nem egyszerű.

A korábbi jogok fennállásának pusztá ismeretét vagy a használati szándék hiányát önmagában a közösségi jog nem tekinti elegendőnek a rosszhiszeműség megállapításához. Hasonló a helyzet, mint a tisztességtelenséggel: további körülmények szükségesek ahhoz, hogy a rosszhiszeműség megállapítható legyen.

Tényállás

A svéd felperes meglepően nagyszámú, összesen 180 doménnevet regisztráltatott, ezek a köznyelvben szokásos elnevezések voltak. Közöttük szerepelt a jogvita tárgyát képező *www.reifen.eu* (magyarul: gumiabrons) doménnév is. E doménnév regisztrálásának alapjául a svéd felperes &R&E&I&F&E&N& védjegye szolgált. A felperes állítása szerint a *www.reifen.eu* doménnéven gumiabrons-kereskedelmi internetes portál üzemeltetését tervezte, de a folyamatban lévő bírósági eljárásra, valamint az előzetes választottbírósági eljárásra tekintettel nem tett semmilyen jelentős előkészületet ennek kiépítésére.

A Svéd Iparjogvédelmi Hivatalnál (*Patent and Registration Office*) bejegyzett &R&E&I&F&E&N& védjegy tehát gyakorlatilag a doménnév regisztrálásának alapjául szolgált, azaz a „korábbi használatra jogosultság” pozíciójának megszerzését, tehát az annak alapján történő kedvezményes doménnév-regisztrálás lehetőségének biztosítását támasztotta alá.

Az osztrák alperes a REIFEN szóvédjegy jogosultja a Benelux államokban. Ezenfelül az alperes a „reifen” szó közösségi védjegybejegyzése iránti kérelmet is nyújtott be a 3. osztályba (ablaktisztító szerek), valamint a 35. osztályba (ablaktisztítás) tárgyban.

Az alperes a *www.reifen.eu* doménnév felperes részére történő regisztrálását megtámadta a Cseh Választottbíróság előtt, amely határozatával¹ helyt adott az alperes panaszának, a „reifen.eu” doménnevet visszavonta a felperestől, és azt az alperesnek ítélte.

* jogtanácsos, Danubia Szabadalmi és Jogi Iroda Kft.

¹ GRUR Int., 2006, p. 947.

A választottbíróóság úgy vélte, hogy a jogi analógia elve alapján a választottbíróági eljárásokban a regisztrátorra (EURid) vonatkozó ítélkezési gyakorlatot a doménnév birtokosára vonatkoztatva ebben az eljárásban is figyelembe kell venni. Ennek megfelelően a valamely védjegyben szereplő „&” karaktert nem elhagyni, hanem átírni kell. A felperes nyilvánvalóan meg akarta kerülni a .eu felső szintű domén bevezetéséről szóló 874/2004 rendelet (a továbbiakban doménrendelet) 11. cikke második bekezdésében foglalt technikai szabályokat. Így a vitatott doménnév regisztráltatása során rosszhiszeműen járt el.

A felperes a doménrendelet alapján keresetet nyújtott be az osztrák bírósághoz, amelyben annak megállapítását kérte, hogy nem kell átruháznia a „reifen.eu” felső szintű doménnevet az osztrák alperesre, másodlagosan pedig annak megállapítását kérte, hogy a választottbíróóság határozata semmis.

Az osztrák alperes a kereset elutasítását kérte, mivel álláspontja szerint a doménrendelet célja, hogy elkerüljék a doménnevek rendszeres és tömeges regisztrálását, és hogy az igényelt szokásos elnevezések regisztrálását először csak az általános regisztrálási szakaszban tegyék lehetővé, ezt pedig a felperes visszaélésszerűen és rosszhiszeműen megkerülte. Azzal, hogy tömegével jegyeztetett be nem kereskedelmi felhasználásra szolgáló „pszudovédjegyeket”² azért, hogy már a szakaszos regisztrálásnak a korábbi védjegyjogok jogosultjai számára fenntartott első részében generikus doménneveket igényelhessen, és ezeket aztán internetes portálok útján forgalmazhassa, a felperes doménnévhalmozóként (*domain grabber*) járt el.

Ezzel célzottan kihasználta a doménrendelet 11. cikke második bekezdésének láthatóan téves értelmezését, mivel helyesen az „&” különleges karaktert nem lett volna szabad elhagyni, hanem át kellett volna írni. Ezért a doménrendelet 21. cikke³ (1) bekezdésének b)

² Pszeudo (görög) = előtagként valaminek állítólagos, látszólagos, képzeletbeli, hamis voltát jelöli; ál...

³ A .eu felső szintű domén bevezetéséről szóló 874/2004/EK rendelet (a továbbiakban doménrendelet) 21. cikkének („Spekulatív és visszaélésszerű regisztrálás”) szövege:

„(1) A regisztrált doménnevet a megfelelő peren kívüli vagy bírósági peres eljárás keretében vissza kell vonni, amennyiben a név azonos egy olyan névvel vagy összetéveszthetően hasonlít egy olyan névhez, amelyre a nemzeti és/vagy a közösségi jog által elismert vagy a nemzeti és/vagy a közösségi jog alapján keletkezett – például a 10. cikk (1) bekezdésében említett – jog vonatkozik, és amennyiben:

a) a doménnév használatára jogosult a nevet anélkül regisztráltatta, hogy a névhez joga vagy jogos érdeke fűződne; vagy

b) a név regisztráltatása rosszhiszeműen történt, vagy felhasználása rosszhiszeműen történik.

(2) Az (1) bekezdés a) pontja szerinti jogos érdek abban az esetben bizonyítható, ha:

a) a doménnév használatára jogosult az alternatív vitarendezési eljárásról (ADR = Alternative Dispute Resolution) szóló értesítést megelőzően a doménnevet vagy a doménnévnek megfelelő nevet árúk vagy szolgáltatások felkínálásával kapcsolatban használta, vagy erre bizonyíthatóan előkészületeket tett;

b) a doménnév használatára jogosult olyan vállalkozás, szervezet vagy természetes személy, akinek, illetve amelynek – még a nemzeti és/vagy közösségi jog által elismert vagy a nemzeti és/vagy közösségi jog alapján keletkezett jog hiányában is – a doménnév a közismert elnevezése;

c) a doménnév használatára jogosult törvényesen, és nem kereskedelmi céllal, illetve tisztességesen használja a doménnevet, és nem törekszik a fogyasztók megtévesztésére, illetve arra, hogy sértse egy olyan név jó hírét, amelyre a nemzeti és/vagy közösségi jog által elismert vagy a nemzeti és/vagy közösségi jog alapján keletkezett jog vonatkozik.

pontja szerinti rosszhiszemű regisztráltatás esete áll fenn. Valamely, csupán a doménnév kiváltságos regisztrálása céljából igényelt „pszeudovédjegy” nem minősül a doménrendelet 10. cikkének (1) bekezdése⁴ szerinti korábbi jognak, így a doménnév visszavonása az említett rendelet 21. cikke (1) bekezdésének a) pontja szerint is megalapozott.

Az első fokon eljáró osztrák bíróság elutasította a keresetet. A fellebbezési bíróság pedig helybenhagyta az elsőfokú ítéletet.

A svéd felperes felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő.

Az Osztrák Legfelsőbb Bíróság (*Obester Gerichtshof*), mivel úgy vélte, hogy a jogvita elbírálása a közösségi jognak és különösen a doménrendelet 21. cikkének az értelmezésétől

(3) Az (1) bekezdés b) pontja szerinti rosszhiszeműség abban az esetben bizonyítható, ha:

a) a körülmények arra utalnak, hogy a doménnevet elsősorban azzal a céllal regisztráltatták vagy szerezték meg, hogy azt valamely állami szervnek vagy egy olyan név jogosultjának, amelyre a nemzeti és/vagy közösségi jog által elismert, vagy a nemzeti és/vagy közösségi jog alapján keletkezett jog vonatkozik, eladják, bérbe adják vagy rá egyéb módon átruházzák; vagy

b) a doménnevet abból a célból regisztráltatták, hogy megakadályozzák, hogy valamely állami szerv vagy egy olyan név jogosultja, amelyre a nemzeti és/vagy közösségi jog által elismert, vagy a nemzeti és/vagy közösségi jog alapján keletkezett jog vonatkozik, az érintett nevet egy annak megfelelő doménnévben felhasználja, feltéve hogy

i. a bejegyzés igénylőjének ilyen jellegű magatartása bizonyítható; vagy

ii. a doménnevet a regisztrálás időpontjától számított legalább két éven keresztül nem használták megfelelő módon; vagy

iii. amennyiben egy olyan név jogosultja, amelyre a nemzeti és/vagy közösségi jog által elismert vagy a nemzeti és/vagy közösségi jog alapján keletkezett jog vonatkozik, illetve egy állami szerv doménnevének használatra jogosultja kifejezte azt a szándékát, hogy a doménnevet megfelelő módon kívánja használni, azonban az alternatív vitarendezési eljárás megindításának napjától számított hat hónapon belül ennek nem tesz eleget;

c) a doménnevet elsősorban azzal a céllal regisztráltatták, hogy egy versenytárs szakmai tevékenységét megzavarják; vagy

d) a doménnevet szándékosan arra használták fel, hogy az Internet-felhasználókat kereskedelmi haszonszerzés céljából a doménnév használatának jogosultja honlapjára vagy egyéb on-line címére irányítsák, oly módon, hogy megteremtették a lehetőséget annak, hogy a név összetéveszthető legyen egy állami szerv nevével, illetve egy olyan névvel, amelyre a nemzeti és/vagy közösségi jog által elismert, vagy a nemzeti és/vagy közösségi jog alapján keletkezett jog vonatkozik, és az összetévesztés valószínűsége a doménnév birtokosa internetes honlapjának vagy on-line elérhetőségének forrása, szponzorálása, kapcsolatai vagy jóváhagyása tekintetében, illetve az internetes honlapján vagy on-line címen található termék vagy szolgáltatás tekintetében áll fenn; vagy

e) a regisztrált doménnév egy olyan személynév, amely tekintetében a doménnév jogosultja és a bejegyzett doménnév között nem áll fenn bizonyítható kapcsolat.”

⁴ A doménrendelet 10. cikke a következőképpen rendelkezik: „(1) A nemzeti és/vagy a közösségi jog által elismert, illetve a nemzeti és/vagy a közösségi jog alapján keletkezett korábbi jogok jogosultjai ... jogosultak arra, hogy a .eu domainen történő, a nyilvánosság számára rendelkezésre álló bejegyzés kezdetét megelőző szakaszos bejegyzési időszakban doménnév regisztrálását igényeljék.

A 'korábbi jogok' kifejezés úgy értendő, mint amely magában foglalja többek között a bejegyzett nemzeti és közösségi védjegyeket, a földrajzi árujelzőket és eredetmegjelöléseket, továbbá – az adott tagállam nemzeti joga által biztosított védelem mértékéig – a lajstromozás nélkül ortalomban részesülő védjegyeket, kereskedelmi neveket, cégjelzéseket, cégneveket, családneveket, illetve védett irodalmi és művészi alkotások megkülönböztető címeit...”

függ, úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette az EU Bírósága elé.

1. Úgy kell-e értelmezni a doménrendelet 21. cikke (1) bekezdésének *a*) pontját, hogy az ezen rendelkezés szerinti jog akkor is fennáll:
 - a*) ha egy védjegyet áruk vagy szolgáltatások vonatkozásában történő használat szándéka nélkül csak abból a célból lajstromoztattak, hogy a szakaszos regisztrálás első részében igényelhessék egy, a – német nyelvű – szokásos elnevezéssel azonos doménnév bejegyzését?
 - b*) ha a doménnév regisztrálásának alapját képező, egy, a – német nyelvű – szokásos elnevezéssel azonos védjegy a doménnévtől annyiban tér el, hogy a védjegy a doménnévből elhagyott különleges karaktereket tartalmaz, bár a különleges karaktereket át kellett volna írni, és azok elhagyása azt eredményezi, hogy a doménnév az összetéveszthetőséget kizáró módon eltér a védjegytől?
2. Úgy kell-e értelmezni a doménrendelet 21. cikke (1) bekezdésének *a*) pontját, hogy a jogos érdek csak a 21. cikk (2) bekezdésének *a*)–*c*) pontja szerinti esetekben áll fenn?
3. [Amennyiben erre a kérdésre nemleges válasz adandó,] akkor is fennáll-e a doménrendelet 21. cikke (1) bekezdésének *a*) pontja szerinti jogos érdek, ha a doménnév használatára jogosult, a – német nyelvű – valamely szokásos elnevezéssel azonos doménnevet egy tematikus internetes portálhoz akar felhasználni?
...
4. [Az első és a harmadik kérdésre adott igenlő válasz esetén] úgy kell-e értelmezni a doménrendelet 21. cikkének (3) bekezdését, hogy csak az *a*)–*e*) pont szerinti esetek alapozzák meg a doménrendelet 21. cikke (1) bekezdésének *b*) pontja szerinti rosszhiszeműséget?
...
5. [Amennyiben erre a kérdésre nemleges válasz adandó,] akkor is fennáll-e a doménrendelet 21. cikke (1) bekezdésének *b*) pontja szerinti rosszhiszeműség, ha a doménnevet a szakaszos regisztrálás első részében egy, a – német nyelvű – szokásos elnevezéssel azonos védjegy alapján jegyezték be, és ezt a védjegyet a doménnév használatára jogosult csak azért szerezte meg, hogy a szakaszos regisztrálás első részében igényelhesse a doménnév regisztrálását, és ezzel megelőzzön más érdekelteket, többek között az elnevezésen fennálló jogok jogosultjait?

A felek érvei

Az alperes álláspontja szerint ha egy védjegyet a használat szándéka nélkül, kizárólag egyes jogi előnyök megszerzése céljából lajstromoztatnak, „pszeudovédjegyről” van szó. Márpedig ennek a fajta védjegynek a doménrendelet 10. cikkének (1) bekezdése vagy a 21. cikk (1) bekezdésének *a*) pontja szerinti jogként való elismerése e rendelet azon különös rendelkezése

zéseinek megkerülésére és az azokkal való visszaélésre való felhatalmazást – sőt, egyenesen bátorítást – jelentene, amelyeket éppen a „valódi” korábbi jogok jogosultjainak védelme érdekében fogadtak el. Az érv, amely szerint ez a cél nem kerül veszélybe azzal, hogy egy „szokásos elnevezést” regisztrálnak doménnévként, nem veszi figyelembe azt a tényt, hogy a doménrendelet 10. cikkének (1) bekezdése vagy a 21. cikk (1) bekezdésének a) pontja szerinti korábbi érvényesíthető jogok szintén vonatkozhatnak szokásos elnevezésekre.

A Cseh Köztársaság az Európai Bírósághoz benyújtott észrevételeiben – a fő kérdésekben az Olasz Köztársaság támogatásával – úgy véli, hogy mindenekelőtt azt kell eldönteni, hogy az alapeljárásban a vitás védjegy bejegyeztetése rosszhiszeműen történt-e. A tény, hogy a védjegyet kizárólag abból a célból lajstromoztatták, hogy a doménnév-regisztrálás első részében való részvételt biztosítsák, azt mutatja, hogy a felperest a kezdetektől fogva tisztességtelen szándék vezette, és a védjegyek eredeti rendeltetésétől eltérő célt követett. A felperes így jogosulatlan előnyhöz kívánt jutni, vagy a versenytársakat akarta hátrányos helyzetbe hozni.

Ráadásul a felperes szándékosan használta a nem megszokott és nyelvtanilag abszurd módon az „&” karaktereket a védjegy nevében. Az „&” karakterek spekulatív és opportunisták használatát az is mutatja, hogy a felperes összesen 33, a köznyelvben szokásos elnevezést lajstromoztatott védjegyként, minden alkalommal az „&” karaktert használva az egyes betűk között. Amennyiben a nemzeti bíróság arra a következtetésre jut, hogy a kérdéses védjegy lajstromoztatása nem jóhiszeműen történt, a Cseh Köztársaság és az Olasz Köztársaság álláspontja szerint nem lehet úgy tekinteni, hogy az ezen a védjegyen alapuló jog a rendelet 21. cikke (1) bekezdésének a) pontja szerinti jog.

A Cseh Köztársaság azon az állásponton van, hogy a doménrendelet 21. cikke (1) bekezdésének b) pontja szerinti rosszhiszeműség akkor áll fenn, ha a doménnevet a szakaszos regisztrálás első részében regisztrálták olyan védjegy alapján, amelyet a doménnév használatára jogosult kizárólag abból a célból szerzett meg, hogy a szakaszos regisztrálás első részében kérhesse doménnév bejegyzését, megelőzve így más érdekelt személyeket, beleértve a védjegy jogosultjait is.

Perösszefoglaló⁵

Ehelyütt V. *Trestenjak* főtanácsos perösszefoglalójának csak a negyedik és ötödik kérdéssel kapcsolatos részét tárgyalom, minthogy az Európai Bíróság ítélete is ezekre koncentrál. Nevezetesen:

E két kérdéssel, amelyeket célszerű együtt vizsgálni, az Osztrák Legfelsőbb Bíróság lényegében egyrészt arra keresi a választ, hogy a felperes magatartása rosszhiszeműnek mi-

⁵ C-569/08 ügyszám.

nősül-e a doménrendelet 21. cikke (1) bekezdésének *b)* pontja szerint, másrészt arra, hogy a rosszhiszeműséget bizonyító feltételek felsorolása a 21. cikk (3) bekezdésében kimerítő-e vagy sem (perösszefoglaló, 93. pont).

Rendszertani szempontból meg kell állapítani, hogy a doménrendelet 3. cikk második bekezdésének *a)* pontja megköveteli a jóhiszeműséget, amely a doménnév regisztrálása iránti kérelemhez csatolt nyilatkozat formájában szükséges eleme a szóban forgó kérelem érvényességének. Ennélfogva ugyanezen rendelet 20. cikke első bekezdésének *c)* pontja alapján a regisztrátor saját kezdeményezésére megindíthatja egy doménnév visszavonását, ha a használatra jogosult megsértette a regisztrálás feltételeit, a jóhiszeműség hiánya miatti visszavonás tehát feltételezi a rosszhiszeműségi ok regisztrátor által történő ellenőrzését, márpedig semmi nem korlátozza a rosszhiszeműség megállapításának lehetséges okait. Mivel általános elvről van szó, nehezen lenne hihető, hogy a jogalkotó hatáskört adott volna a regisztrátornak, hogy a rosszhiszeműséget hivatalból és korlátozások nélkül értelmezze, ha viszont a 21. cikk (3) bekezdésében található felsorolás kimerítőnek tekintendő, ez a bíróságon kívüli szerveknek és bíróságoknak a rosszhiszeműség értelmezésére vonatkozó hatáskörét az utóbbi rendelkezésben található felsorolásban kifejezetten rögzített esetekre korlátozná (perösszefoglaló, 97. pont).

Az előterjesztő bíróság által feltett kérdés ugyanakkor fontos, mivel kétségbe vonja, hogy a felperes magatartása megfelel-e a 21. cikk (3) bekezdésében kifejezetten felsorolt valamelyik helyzetnek. Amennyiben az egyébként tipikusan doménnévhalmozásra jellemző magatartások feltételei kimerítőek, úgy a kérdést előterjesztő bíróságnak a rosszhiszeműség hiányát kellett volna megállapítania (perösszefoglaló, 98. pont).

Másodszor, a rosszhiszeműség megalapozására a doménrendelet 21. cikke (1) bekezdésének *b)* pontja szerint alkalmas egyéb okok elfogadása esetén meg kell tudni állapítani a felperes terhére róható rosszhiszeműség elemzéséhez releváns szempontokat (perösszefoglaló, 99. pont).

Ebben a tekintetben az EU Bírósága már kifejtette, hogy a rosszhiszeműséget globálisan, az eset valamennyi releváns tényezőjét figyelembe véve kell megítélni. Még ha ezt egy, a KVR 51. cikke (1) bekezdése *b)* pontjának értelmezésére vonatkozó védjegyjogi ügy keretében állapította is meg, semmi sem szól ugyanennek az érvelésnek az analógia útján történő alkalmazása ellen. Mindkét esetben ugyanis jogok hivatalos nyilvántartásba történő bejegyzés általi megszerzéséről van szó, akár védjegyhez, akár egy doménnév kizárólagos használatához fűződnek (perösszefoglaló, 100. pont).

Ami az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekben említett tényezőket illeti, amelyek a felperes rosszhiszeműségének vizsgálata szempontjából jelentősek lehetnek, nevezetesen:

- a védjegy azon célból való megszerzésének körülményei, hogy a szakaszos regisztrálás első részében igényelhető legyen a doménnév regisztrálása;

- az a tény, hogy egy német nyelvű szokásos elnevezésről van szó; és
- az „&” megjelölés esetlegesen visszaélészerű használata a doménrendelet 11. cikkében foglalt átírási szabályok befolyásolása érdekében,

az alábbi kiegészítéseket szükséges tenni (perösszefoglaló, 101. pont).

Előzetesen jelezni kell, hogy az a tény, hogy egy védjegy jogosultjának csak az a célja, hogy egy védjegy olyan tagállamban való lajstromoztatásával, ahol nem kíván ehhez kapcsolódóan szakmai tevékenységet folytatni, versenytársaival szemben kedvezőbb helyzetbe kerüljön a doménnevek megszerzése tekintetében, önmagában még nem minősül a rossz-hiszeműség bizonyítékának (perösszefoglaló, 102. pont).

A doménrendelet ugyanis a kedvezményes megszerzés időszaka (*sunrise period*) létrehozásával maga teszi lehetővé a korábbi jogok, tehát a lajstromozott védjegyek jogosultjai számára, hogy kérjék az e korábbi jognak megfelelő doménnevet, előnyben részesítve őket azokkal a kérelmezőkkel szemben, akik ilyen jogokkal nem rendelkeznek. Az a körülmény tehát, hogy valaki kedvezőbb helyzetet teremt a maga számára, csak akkor értelmezhető „rosszhiszeműségként”, ha más tényezők egyidejű fennállása bizonyítja, hogy ez az előny rendes körülmények között nem állt volna fenn, és hogy ez a kedvező helyzet a tisztességes kereskedelmi gyakorlattal tudatosan ellentétes magatartás eredménye. Éppen ezeket az egyéb tényezőket kell megvizsgálni, amelyek bizonyíthatják a felperes terhére róható rossz-hiszeműséget (perösszefoglaló, 103. pont).

Ennek megfelelően ami a &R&E&I&F&E&N& védjegy megszerzésének körülményeit illeti, bár egy megjelölés jogosultja azt a választása szerinti országban lajstromoztathatja, az olyan országban bejegyzett védjegy, amelyben – amint az a kérdést előterjesztő bíróság által az Európai Bíróságnak megküldött ügyiratokból kitűnik – a jogosultja azt semmiképpen sem kívánja használni, nem fogja betölteni alapvető funkcióját, amely abban áll, hogy biztosítsa a fogyasztó vagy a végső felhasználó számára az áru vagy szolgáltatás származásának azonosíthatóságát. Mivel a felperes nem volt jelen a svéd piacon, a szóban forgó védjegy ott egyetlen árut vagy szolgáltatást sem védett (perösszefoglaló, 104. pont).

Mindazonáltal ez a tényező önmagában nem minősíti rossz-hiszeműnek az alapeljárás felperesének magatartását, mivel, ahogy az említésre került, az EU védjegy jogi irányelve csak arra kötelezi a védjegy jogosultját, hogy a lajstromozás időpontjától számított legkésőbb öt éven belül használja a védjegyet (perösszefoglaló, 105. pont).

Ebben az összefüggésben a német nyelvből származó szóvédjegynek a svédországi, nem német nyelvű országban történő lajstromoztatása különös figyelmet igényel (perösszefoglaló, 106. pont).

Ennek megfelelően ez a tényező kétségtelenül arra mutat rá, hogy a védjegy csak kiegészítő – bár szükséges – funkciót tölt be a doménnév megszerzésében. Tisztességes magatartás esetén a felperes a REIFEN védjegyet nem lajstromoztathatta volna német nyelvű országban, mivel a szokásos szóalakok nem rendelkeznek megkülönböztetőképeséggel, különösen ha leíró jellegűek. Márpedig éppen ezekben az országokban kellene a védjegynek megfelelnie

a jogosult igényeinek, mivel tevékenységi piaca, a gumiabroncspiac a kérdést előterjesztő bíróság szerint az említett német nyelvű államokra korlátozódik (perösszefoglaló, 107. pont).

Természetesen a szokásos elnevezések nincsenek kizárva a „de” vagy a „at” névtartományból, ahogy a „eu”-ból sem. Mivel azonban a felperes nem lajstromoztathatta a REIFEN védjegyet a német piacokon, ahol tevékenységét folytatni kívánta, meg kellett volna várnia a mindenki számára nyitva álló időszak (*landrush*) megnyílását ahhoz, hogy a más, ugyanezt a nevet megszerezni kívánó személyekkel egyenlő esélyekkel megpróbálja bejegyeztetni ezt a doménnevet az „érkezési sorrendben történő kiszolgálás” elve alapján, amely a *prior tempore potior iure* római jogi elv modern változata (perösszefoglaló, 108. pont).

Márpedig a használni nem kívánt védjegy lajstromoztatásának trükkjével a felperes csak azt érte el, hogy nem kellett megvárnia a nyilvánosság számára rendelkezésre álló bejegyzési időszak (*landrush period*) megnyílását más, ugyanezen doménnév iránt érdeklődők hátrányára, ellentétesen tehát a rendelet szellemével, amely az „érkezési sorrendben történő kiszolgálás” elvét érvényesíti ebben az időszakban is (perösszefoglaló, 109. pont).

Végül figyelembe kell venni az „&” megjelölés esetlegesen visszaélészerű használatát, amelyet a felperes a doménrendelet 11. cikkében foglalt átírási szabályok végrehajtásának befolyásolása érdekében alkalmazott (perösszefoglaló, 110. pont).

A második tényező ugyanis, amely hozzájárul ahhoz, hogy a felperes a verseny mindenki számára nyitva álló időszakában (*landrush*) a verseny elkerülésével szerezze meg a doménnevet, a védjegynek az „&” jel aránytalan és logikátlan használatával való leírása volt. Így a &R&E&I&F&E&N& megjelölésben az „&” jel elveszti hagyományos jelentését („and”, „és”), és csak egyfajta háttérként vagy díszítőelemként marad a valójában kívánt szóban, ami a regisztráláskor a jel törlését, de nem átírását indokolja (perösszefoglaló, 111. pont).

Egyebekben a 33 védjegynek az „&” jel ugyanilyen használatával történő tömeges bejegyeztetése a Svéd Iparjogvédelmi Hivatalnál utalhat a doménnévbirtokos jóhiszeműségének a hiányára, mivel ezek a bejegyzések adott esetben megvalósíthatják a 21. cikk (3) bekezdésének *a*), *b*) vagy *d*) pontjában leírt doménnévhalmozás (*domain grabbing*) tipikus magatartásainak minősülő valamelyik körülményt (perösszefoglaló, 112. pont).

Mindezek a körülmények emlékeztetnek a joggal való visszaélés tilalmának elvére, amellyel kapcsolatban az Európai Bíróság már kimondta, hogy a visszaélészerű gyakorlat bizonyításához olyan objektív körülmények együttes fennállása szükséges, ahol a közösségi szabályok formális betartása ellenére sem valósul meg e szabályok célja, továbbá egy szubjektív elem, a közösségi szabályok alapján előnyszerzésre irányuló szándék fennállása, amikor mesterséges módon teremtik meg az előny megszerzéséhez szükséges feltételeket (perösszefoglaló, 113. pont).

A fenti megfontolásokra tekintettel a negyedik és az ötödik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a doménrendelet 21. cikke (1) bekezdésének – a szempontokat nem kimerítően meghatározó – (3) bekezdésével együttesen értelmezett *b*) pontja értelmében vett rosszhi-

szeműség-fogalom vizsgálatához a nemzeti bíróságnak az adott ügyre jellemző valamennyi releváns tényezőt figyelembe kell vennie, különösen:

- a védjegy megszerzésének körülményeit, különösen az arra irányuló szándékot, hogy a védjegy ne kerüljön használatra azon a piacon, amelyre vonatkozóan az oltalmat kérelmezték;
- azt a tényt, hogy német nyelvű szokásos elnevezésről van szó;
- az „&” megjelölés esetlegesen visszaélésszerű használatát a doménrendelet 11. cikkében foglalt átírási szabályok befolyásolása érdekében;
- ha a regisztráltatás kizárólagos célja, hogy az említett rendeletben meghatározott szakaszos bejegyzés első részében (*sunrise period*) igényelhető legyen a védjegynek megfelelő doménnév regisztrálása (perösszefoglaló, 114. pont).

Összefoglalva:

Az ebben az indítványban elvégzett elemzés arra készlet, hogy olyan megoldást javasoljak – mondja – amelynek értelmében, bár nézetem szerint nehezen tagadható, hogy a felperesnek fennáll a doménrendelet 21. cikke (1) bekezdésének *a*) pontja szerinti joga, bizonyos körülmények összessége alapján a rosszhiszeműsége mégis bizonyítható (perösszefoglaló, 115. pont).

A nemzeti védjegy megszerzése olyan jognak minősül, amely a jogosultat az említett rendelet által megkövetelt jogi helyzet kedvezményezettjévé teszi, ettől a kedvezménytől őt csak a védjegynek a megfelelő nemzeti jog szerinti eljárásban történő törlésével lehetne megfosztani. Márpedig a védjegy és a doménnév közötti különbség az átírási szabályok láthatóan helyes alkalmazásából fakad, ennek megfelelően ezt az eltérést sem lehet a terhére róni jogának a hivatkozott 21. cikk (1) bekezdésének *a*) pontja szerinti visszavonását illetően (perösszefoglaló, 116. pont).

Mindazonáltal a felperes különböző cselekményei képezik annak a láncnak a szemeit, amelynek végén a doménnév regisztrálása áll. Annak ellenére, hogy mindezek a lépések egyenként eljárási szempontból érvényesek, az eljárás egésze a rendelet rendelkezéseinek megkerülésére irányuló szándékot sejtet egy olyan védjegy révén, amely a védjegy jogosultja számára csak azért szükséges, hogy hasznát húzhasson a doménnevek szakaszos regisztrálásának első részéből. Azzal, hogy így cselekedett, a felperes olyan előnyhöz jut az ugyan ezen – ráadásul egy német szokásos elnevezésnek megfelelő – doménnév iránt érdeklődőikkel szemben, amit tisztességes magatartással nem szerezhetett volna meg (perösszefoglaló, 117. pont).

Visszaélésszerű magatartásával ugyanis megakadályozza a többi érdekelt abban, hogy részt vegyenek a doménnév megszerzésében az „érkezési sorrend szerinti kiszolgálás” elve alapján. Ennek a magatartásnak „zseniális lépésként” való elfogadása azt jelentené, hogy a leggyorsabb helyett az a legügyesebb nyer, aki a rendelet szellemével ellentétesen, a legkedvezőbb kikaput találja meg (perösszefoglaló, 118. pont).

Ítélet⁶

Az EU Bírósága 2010. június 3-án hozott ítéletével a főtanácsos álláspontját tette magáévá.

Amint azt a perösszefoglaló kapcsán már jeleztem, az ítélet az Osztrák Legfelsőbb Bíróság által feltett negyedik és ötödik kérdésre összpontosít.

A negyedik kérdésről

Az elsőként vizsgálandó negyedik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra kíván választ kapni, hogy a doménrendelet 21. cikke (3) bekezdésének *a)–e)* pontja kimerítően felsorolja-e a rosszhiszeműséget megalapozó körülményeket (ítélet, 31. pont).

Hangsúlyozni kell, hogy a 733/2003 EK rendelet⁷ célja különösen a doménnevek spekulatív és visszaélésszerű bejegyzésére irányuló általános politika elfogadása, amelynek biztosítása kell, hogy a nemzeti és/vagy a közösségi jog által elismert, illetve a nemzeti és/vagy közösségi jog alapján keletkezett korábbi jogokat tiszteletben tartsák. Ezen általános politikát konkrétabban a doménrendelet 21. cikke foglalja szövegbe, amely cikk lényegében előírja, hogy a spekulatív vagy visszaélésszerű módon regisztrált doménnevet vissza kell vonni (ítélet, 36. pont).

Márpedig veszélyeztetné a doménnevek – jellegüknél fogva különböző ténybeli és jogi körülmények által jellemezhető – spekulatív vagy visszaélésszerű regisztrálásának megghiúsítására irányuló célt, ha a doménrendelet 21. cikke (1) bekezdésének *b)* pontja szerinti rosszhiszeműséget csak az említett cikk (3) bekezdésének *a)–e)* pontjában kimerítően felsorolt körülmények alapozhatnák meg (ítélet, 37. pont).

Végezetül a doménrendelet preambuluma (16) bekezdéséből az következik, hogy a regisztrátornak a spekulatív és visszaélésszerű bejegyzések lehető legeredményesebb kiküszöbölése érdekében figyelembe kell vennie az ezen a téren alkalmazott legjobb nemzetközi gyakorlatot és különösen a Szellemi Tulajdon Világszervezetének (WIPO) vonatkozó ajánlásait. Márpedig – amint arra az Európai Bizottság is rámutat – a WIPO-nak az internetes doménnevekre vonatkozó konzultációs folyamatról szóló, 1999. április 30-i zárójelentéséből és különösen a „rosszhiszeműség” fogalmáról szóló 171. sz. jelentés 2. cikkéből egyértelműen az következik, hogy a rosszhiszeműséget megalapozó körülmények felsorolása, amely egyébként nagyrészt a doménrendelet 21. cikkének (3) bekezdésében szereplő felsorolás átvétele, nem kimerítő (ítélet, 38. pont).

A negyedik feltett kérdésre tehát az a válasz adandó, hogy doménrendelet 21. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az említett rendelkezés a)–e) pontjában felsoroltakon kívül más körülmények is megalapozhatják a rosszhiszeműséget (rendelkező rész és ítélet, 39. pont).

⁶ C-569/08 ügyszám.

⁷ A felső szintű (top-level) doménnevek regisztrálásáról szóló előző közösségi rendelet.

Az ötödik kérdésről

Ötödik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság az EU Bíróságot lényegében a rosszhiszeműség a doménrendelet 21. cikk (1) bekezdése *b*) pontjában szereplő fogalmának az értelmezésére kéri (ítélet, 40. pont).

E rendelkezés értelmében amennyiben a bejegyzett doménnév azonos egy olyan névvel, vagy összetéveszthetően hasonlít egy olyan névhez, amelyre a nemzeti és/vagy az uniós jog által elismert vagy a nemzeti és/vagy az uniós jog alapján keletkezett jog vonatkozik, és amennyiben a név bejegyeztetése rosszhiszeműen történt vagy felhasználása rosszhiszeműen történik, ezt a doménnevet vissza kell vonni (ítélet, 41. pont).

Márpedig a rosszhiszeműségét átfogóan, az eset valamennyi releváns tényezőjét figyelembe véve kell megítélni (lásd analógia útján a C-529/07. sz., a Lindt-ügyben hozott ítélet⁸ 37. pontját – jelen ítélet, 42. pont).

Konkrétabban az alapügy felpereséhez hasonló magatartást jellemző elemek tekintetében az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban szereplő ténybeli megállapításokat figyelembe véve az alábbi következtetések vonhatók le (ítélet, 43. pont).

Először is meg kell vizsgálni, hogy a &R&E&I&F&E&N& szóvédjegyet milyen körülmények között jegyezték be (ítélet, 44. pont).

E tekintetben elsőként figyelembe kell venni az alapügy felperesének a védjegy lajstromozása iránti kérelme benyújtása időpontjában fennálló szándékát, amelyet szubjektív elemként az eset objektív körülményeire tekintettel kell meghatározni (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Lindt-ügyben hozott ítélet 41. és 43. pontját – jelen ítélet, 45. pont).

A védjegy lajstromozásának oly módon történő kérelmezése, hogy a kérelmezőnek nem áll szándékában önmagában a védjegy használata, hanem csupán az a célja, hogy ezt követően az e védjegyhez kapcsolódó jogosultság alapján a doménrendelet 21. cikkében előírt szakaszos bejegyzés első részében bejegyeztessen egy .eu felső szintű doménnevet, bizonyos körülmények között megalapozhatja a doménrendelet 21. cikke (1) bekezdésének *b*) pontja értelmében vett rosszhiszemű magatartást (ítélet, 46. pont).

A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság határozatából kitűnik, hogy a felperes, bár Svédországban biztonsági övekhez lajstromoztatta a &R&E&I&F&E&N& szóvédjegyet, valójában gumiabroncs-kereskedelmi internetes portál üzemeltetését tervezte, amelyet be kívánt jegyeztetni (ítélet, 47. pont).

Következésképpen a kérdést előterjesztő bíróság megállapításai és magának az alapügy felperesének a nyilatkozata alapján leszögezhető, hogy az alapügy felperesének nem állt szándékában az ily módon lajstromoztatott védjegynek a lajstromozás által érintett termékekre való használata (ítélet, 48. pont).

⁸ „Csokoládényuszi-ügy”; ism. dr. Vida Sándor: Az Európai Bíróság védjegyjogi gyakorlata II. Miskolc, 2010, p. 207.

Másodszor, a kérdéses védjegy megjelenítése szintén releváns lehet a doménrendelet 21. cikke (1) bekezdésének *b*) pontja értelmében vett rosszhiszeműség fennállásának megítélése szempontjából (lásd analógia útján a fent hivatkozott, Lindt-ügyben hozott ítélet 50. pontját – jelen ítélet, 49. pont).

E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság megállapítja, hogy a minden egyes karaktert megelőző és követő különleges karakterektől eltekintve a &R&E&I&F&E&N& szóvédjegy megfelel egy német nyelvű szokásos elnevezésnek, mégpedig a „Reifen” (gumiabroncsok) szónak. Ezenfelül meg kell jegyezni, hogy szemantikai és vizuális értelemben e védjegyet szokatlan és nyelvi szempontból ésszerűtlen megjelenítés jellemzi. A „&” különleges karakter ugyanis, amelyet minden betű elé és mögé beiktattak, ezért mindenfajta jelentéstartalmát elveszítette. Ez a megjelenítés tehát arra utalhat, hogy a különleges karakter beiktatásának csupán az említett védjegyben rejlő szokásos elnevezés elrejtése volt a célja (ítélet, 50. pont).

Harmadszor, a magatartás ismétlődő jellege szintén figyelembe vehető annak értékelése során, hogy megvalósítja-e a doménrendelet 21. cikke (1) bekezdésének *b*) pontja értelmében vett rosszhiszeműséget. E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság megállapítja, hogy az alapügy felperese Svédországban összesen 33 olyan védjegyet lajstromoztatott, amelyek német nyelvű szokásos elnevezéseknek felelnek meg, és amelyekben az „&” különleges karaktert minden esetben a lajstromoztatni kívánt megjelölésben szereplő egyes betűk elé, illetve mögé illesztette (ítélet, 51. pont).

Negyedszer, az események sorrendje is releváns értékelési szempont lehet. A jelen ügyben az a körülmény, hogy az alapügy felperese a &R&E&I&F&E&N& szóvédjegyet csak nem sokkal a .eu felső szintű doménnevek szakaszos regisztráltatása első részének a kezdete előtt regisztráltatta, szintén különös figyelmet érdemel annak megítélése során, hogy esetlegesen fennáll-e a rosszhiszeműség. Az előzetes döntéshozatalra utaló végzésből e tekintetben kitűnik, hogy az alapügy felperese az említett védjegy lajstromozását a hatáskörrel rendelkező svéd hatóságnál 2005. augusztus 11-én kérelmezte, és e hatóság 2005. november 25-én adott helyt a kérelemnek, míg az EURid bejelentette, hogy a .eu felső szintű doménnevek bejegyeztetése 2005. december 7-én kezdődik (ítélet, 52. pont).

Ezen háttér alapján megállapítható, hogy bár a &R&E&I&F&E&N& svéd szóvédjegy továbbra is érvényes, mivel nem érinti megszűnés megállapítása vagy törlés, a védjegy lajstromoztatásának a körülményei megvalósíthatják a doménrendelet 21. cikke (1) bekezdésének *b*) pontja értelmében vett rosszhiszeműséget (ítélet, 53. pont).

Másodszor, azon körülmények tekintetében, amelyek között a *reifen.eu* doménnév bejegyzésre került, először is meg kell állapítani, hogy a különleges karaktereknek vagy írásjeleknek a jogosult által érintett nevek tekintetében történő visszaélészerű használata a doménrendelet 11. cikkében szereplő átírási szabályokra tekintettel releváns tényező lehet annak értékelése során, hogy a doménnév jogosultja részéről fennáll-e a rosszhiszemű magatartás (ítélet, 54. pont).

Az említett cikk második bekezdése úgy rendelkezik, hogy amennyiben az a név, amelyre korábbi jog alapján támasztanak igényt, olyan különleges karaktereket tartalmaz, mint a „&” karakter, „azokat az ennek megfelelő doménnévtől teljes egészében el kell hagyni, kötőjellel kell pótolni, vagy – ha lehetséges – át kell írni”. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból azonban kitűnik, hogy a felperes az utóbbi lehetőség alapján elérte, hogy &R&E&I&F&E&N& szóvédjegyből az összes „&” karaktert töröljék, és így tudta regisztráltatni a *reifen.eu* doménnevet (ítélet, 55. pont).

Emlékeztetni kell arra, hogy a doménrendelet 21. cikke annak érdekében, hogy a korábbi jogok jogosultjainak megfelelő lehetőségük legyen azoknak a neveknek a regisztráltatására, amelyek tekintetében jogokkal rendelkeznek, amint az a rendelet (12) preambulumbeközléséből is következik, bevezette a szakaszos regisztráltatásra irányuló eljárást (ítélet, 65. pont).

A doménrendelet 21. cikke szerint ez az eljárás két részből áll. A szakaszos regisztrálás első részében doménnévként kizárólag a bejegyzett nemzeti és közösségi védjegyeknek, a földrajzi árujelzőknek és az állami szervek neveinek és betűszavainak a bejegyzését lehet kérelmezni. A második rész az első rész folyamán regisztrálható neveket, valamint azokat a neveket érinti, amelyekre bármely egyéb korábbi jog vonatkozik (ítélet, 66. pont).

Következésképpen a .eu felső szintű doménnevek regisztrálásának általános megnyitása csak a szakaszos regisztrálásra előírt határidő leteltével kezdődhet meg (ítélet, 67. pont).

Úgy tűnik tehát, hogy az olyan doménnév, mint amelyet az alapügy érint, amely önmagában egy szokásos elnevezésnek felel meg, a szakaszos bejegyzés első részében csak egy kerülőútként e célból létrehozott és lajstromoztatott védjegy alapján jegyezhető be (ítélet, 68. pont).

A szóvédjegy lajstromoztatásának hiányában ugyanis az alapügy felperesének meg kellett volna várnia a .eu felső szintű doménnevek regisztrálásának általános megnyitását ahhoz, hogy kérelmét benyújtsa, az ugyanezen doménnévben érdekelt valamennyi más személyhez hasonlóan kockáztatva ezzel azt, hogy az „érkezési sorrend” elvének megfelelően egy másik, az övéénél korábban benyújtott regisztrálás iránti kérelem megelőzi (ítélet, 69. pont).

Az olyan magatartást tehát, amely nyilvánvalóan arra irányul, hogy megkerülje a doménrendelet által bevezetett szakaszos bejegyzés iránti eljárást, figyelembe kell venni a doménrendelet 21. cikke (1) bekezdésének *b*) pontja értelmében vett rosszhiszemű magatartás fennállásának a vizsgálatkor (ítélet, 70. pont).

Harmadszor, az, hogy a szokásos elnevezéseknek megfelelő doménnevek bejegyzése iránt nagyszámú kérelmet nyújtottak be, szintén releváns ténykörülmény lehet a rosszhiszemű magatartás fennállásának a doménrendelet célja alapján történő vizsgálatkor, mely cél a doménnevek spekulatív vagy visszaélészerű regisztrálásának és használatának a megelőzésében és kiküszöbölésében áll. E tekintetben az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy az alapügy felperese 180 ilyen jellegű kérelmet terjesztett elő (ítélet, 71. pont).

Ezenfelül a jelen ítélet 70. pontjában jellemzetthez hasonló magatartás arra irányul, hogy jogtalan előnyt szerezzen az ugyanazon doménnévben érdekelt minden más olyan személy kárára, aki nem rendelkezik olyan korábbi joggal, amelyre hivatkozhatna, és akinek ezért meg kell várni a .eu felső szintű doménnevek regisztrálásának az általános megnyitását ahhoz, hogy regisztrálás iránti kérelmét benyújtsa (ítélet, 76. pont).

Az ötödik feltett kérdésre tehát azt a választ kell adni, hogy a 874/2004 EK rendelet 21. cikke (1) bekezdésének az ugyanezen cikk (3) bekezdésével összefüggésben értelmezett b) pontja értelmében vett rosszhiszemű magatartás fennállásának a vizsgálatakor a nemzeti bíróságnak az adott ügyre jellemző valamennyi releváns tényezőt figyelembe kell vennie, és különösen azokat a körülményeket, amelyek között a védjegyet bejegyezték, illetve amelyek között a .eu felső szintű doménnevet regisztrálták.

A védjegy bejegyeztetésének körülményei tekintetében a nemzeti bíróságnak különösen az alábbiakat kell figyelembe vennie:

- arra irányuló szándék, hogy a védjegy ne kerüljön használatra azon a piacon, amelyre vonatkozóan az oltalmat kérelmezték;
- a védjegy megjelenítése;
- nagyszámú, (a köznyelvben – V. S.) szokásos elnevezéseknek megfelelő egyéb védjegy bejegyeztetése; és
- a védjegynek rövid idővel a .eu felső szintű doménnevek szakaszos regisztrálásának megkezdése előtt való bejegyeztetése.

A .eu felső szintű doménnév regisztrálásának körülményeit illetően a nemzeti bíróságnak különösen az alábbiakat kell figyelembe vennie:

- a 874/2004 rendelet 11. cikke értelmében vett különleges karakterek vagy írásjelek spekulatív vagy visszaélészerű használata az e cikkben foglalt átírási szabályok alkalmazása tekintetében;
- a rendeletben előírt szakaszos regisztrálás első részében történő regisztrálás, amelynek alapja az alapügyletet jellemzőhöz hasonló körülmények között megszerzett védjegy;
- szokásos elnevezéseknek megfelelő doménnevek regisztrálása iránti kérelmek nagy számban való benyújtása (rendelkező rész és ítélet, 77. pont).

Az első, a második és a harmadik kérdéstről

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett negyedik és ötödik kérdésre adott válasza, valamint az alapügy körülményeire tekintettel az első három előterjesztett kérdésre nem szükséges válaszolni (ítélet, 78. pont).

Kommentárok

S. Ernst professzor⁹ szerint a .eu felső szintű doménnevek bejegyzése Németországban egyrészt kuriózumokat, másrészt sok bosszúságot eredményezett. Kuriózum volt, hogy a hagyományos fajtanevek egész áradata jelent meg védjegybejelentések formájában, mégpedig olyan áruk és szolgáltatások megjelölésével, amelyek tekintetében ezek a fajtanevek a piacon áruk vagy szolgáltatások megjelölésére nem is szolgálhattak volna. Kifejezetten mulatságos volt, amikor olyan védjegybejelentést nyújtottak be, amelynek árujegyzékében pl. az „atombomba” szó szerepelt. Feltételezhető, hogy a bejelentő arra törekedett, hogy a közérdekből történő elutasítást (*Freihaltebedürfnis*) elkerülje.

A Német Szabadalmi és Védjegyhivatal elbírálási gyakorlata ingadozó volt. Eleinte minden bejelentést elfogadtak, mivel abszolút lajstromozást gátló ok nem állt fenn. Amint azonban az ilyen furcsa védjegybejelentések száma megnőtt, az elbírálók gyanakodni kezdtek, és megkezdődött a bejelentések elutasítása. Az elutasító határozatok indokolása eleinte kevésbé, később pedig egyre inkább volt meggyőző.

A bejelentők az elutasítást általában nem is vitatták, hiszen a bejegyzési eljárás egyébként is annyi ideig tartott volna, hogy ha még be is jegyzik a védjegyet, a doménnev jogszerzéséhez szükséges határidő (*sunrise period*) már régen lejárt volna. Ezért a Német Szabadalmi Bíróság elé ilyen ügy nem is került.

Ugyanakkor ezek a furcsa eljárások a Német Szabadalmi és Védjegyhivatalnak jelentős bevételt hoztak, de a bejelentők számára is előnyös volt, hogy a doménnevet a védjegy alapján megszerezték. Ezenfelül az ötéves türelmi időn belül még jogérvényesítésre is volt elvi lehetőségük.

Sőt, még arra is akadt példa, hogy az így (mellékesen – V. S.) megszerzett védjegy alapján eredményes jogérvényesítésre is sor kerüljön (Düsseldorfi Fellebbviteli Bíróság 2007. 09. 11 – I-20 U 21/07/ ügyszám).

Mindenesetre az EU Bírósága nem így ítéli meg a helyzetet. Egyébként józan ésszel alig képzelhető el, hogy a *reifen.eu* doménnevként ablaktisztító szerre (Reinigung és Fenster, azaz magyarul: tisztítás és ablak német szavak első 3-3 betűje) ésszerűen használható lett volna; a „reifen” szó pedig védjegyként ugyancsak nem.

A ponteu (.eu) doménnev bejegyzésére meghatározott határidő régen lejárt. A tapasztalatokból azonban a szabadalmi hivataloknak, a bíróságoknak, mindenekelőtt pedig a doménnevek regisztrátorainak le kellene vonniuk a tanulságokat. Minthogy fajtanevek védjegyként nem oltalmazhatóak, kézenfekvő volt, hogy az „értelmetlen” árukkal kerülő utat fognak használni a doménnevek kedvezményes regisztrálási lehetőségének igénybevétele céljából. Úgy tűnik, hogy az eddigiekben még a gyenge lábakon álló magyarázatokat is elfo-

⁹ Stefan Ernst: EU-Domain: Kuriositätenkabinett in „sunrise-period” juris. PraxisReport, 2010. 8. sz., 2010. 08. 20.

gadták, példa erre a ZDF doménnev,¹⁰ amely a Zweibrückner Damenfriseur¹¹ megjelölés rövidítése. Ez szintén példa lehetne a rosszhiszemű védjegybejelentésre.

Problémát jelent, hogy a regisztrált doménnev visszavonására csak kontradiktórius eljárásban van lehetőség. Ez azt jelenti, hogy a panaszosnak egy hasonlóképpen gyenge lábakon álló „fajtavédjegy” (pszευdovédjegy – V. S.) jogosultjának kellene lennie. Ezért a kommentár szerzője kíváncsian várja, hogy ha újból hasonló konstrukciójú doménnev-regisztrációs eljárás megalkotására kerül sor, akkor a kedvezményes regisztrációs eljárásra (*sunrise period*) milyen szabályokat fognak majd alkotni.

M. Viefhues¹² szintén arról számol be, hogy a kedvezményes regisztrációs időszak kihasználása érdekében mások is jelenthettek be különböző városneveket, illetve fajtaneveket védjegyként, pl. OX&FORD, BARC&ELONA, LI&VE stb. A választottbírók reakciói eltérőek voltak: előfordult, hogy az ilyen védjegybejelentéseket jogszerűnek tekintették, és a panaszost bírósági eljárásra utasították. Más esetekben megállapították, hogy a védjegybejelentés ellentétes a doménrendelettel, és helyt adtak a panasznak, s intézkedtek a regisztrálás visszavonása iránt.

J. Puhr¹³ kommentárját a sajátos eljárás jogszabályi hátterének ismertetésével kezdi: a doménrendelet 22. cikke értelmében a felső szintű doménnevek visszavonását a Cseh Gazdasági és Mezőgazdasági Kamara Választottbíróágánál lehet kezdeményezni. Ennek határozatát a vitatott doménnev bejelentője szerinti illetékes rendes bíróságnál lehet megtámadni.

Az adott ügyben a doménnev használatára jogosult osztrák alperes ellen indított eljárás megírt minden bírósági fórumot, míg az az Osztrák Legfelsőbb Bíróság elé került, amely az EU Bíróságtól kért jogértelmezést.

Az Osztrák Legfelsőbb Bíróság összesen hat kérdést intézett az EU Bíróságához, amely utóbbi csak a visszaélészerű regisztrálás tárgyában feltettekre válaszolt. Ez persze tökéletesen elegendő is volt, mert ha a regisztrálási igény bejelentése rosszhiszeműen történt, úgy az ügy elbírálása szempontjából a többi kérdés már nem releváns.

Magáról az ítéletről azt mondja, hogy az a doménnevhalmozás (*grabbling*) elleni erőteljes figyelmeztetésként (*starkes Signal*) is értelmezhető. Egyébként ritka, hogy a rosszhiszeműségnek ennyi eleme együtt legyen tetten érhető – mondja – valamint, hogy ezek kézenfekvősege ennyire nyilvánvaló legyen. Az meg különösen ritka, hogy a doménnev használatára

¹⁰ Zweites Deutsches Fernsehen – az egyik legnépszerűbb német televíziós csatorna

¹¹ Magyarul: Zweibrücken Női Fodrászat; – Zweibrücken = Münchenben az Isar folyó felett ívelő kettős híd neve.

¹² M. Viefhues: EuGH: Eintragung von www.reifen.eu durch Trick mit Sonderzeichen bösgläubig erschlichen. GRUR-Prax, 2010, 13. sz., p. 288.

¹³ GRUR Int., 2010, p. 855.

jogosult a tényeket ilyen leplezetlenül adja elő, sőt, hogy minden fórumot igénybe vegyen, hogy vélt igazának érvényt szerezzen.

Az ítélet fő érdeme – mondja – hogy az egymástól meglepően eltérő, igaz, azonos vég-eredményt tükröző állásfoglalások (EK Bizottsága, Cseh Köztársaság, Olasz Köztársaság, főtanácsos) értékelésének eredményeképpen meggyőző iránymutatást tartalmaz.

Érdekességgént megemlítem még, hogy a *Società Italiana Brevetti*¹⁴ (Olasz Szabadalmások Egyesülete) az ítéletet ismertető rövid kommentárban azzal üdvözli azt, hogy az a rosszhiszeműség fogalmát széleskörűen értelmezi. Nézete szerint az ítélet jó hírt jelent azoknak a védjegyjogosultaknak, akik úgy vélik, hogy a védjegyükkel azonos vagy ahhoz az összetéveszthetőségig hasonló doménnevet harmadik személy rosszhiszeműen regisztráltatta.

Megjegyzések

1. Az ügy tényállása sajátos, nem is említve a bonyolult doménrendelet előírásait. Általánosságban beszélve meglepő, hogy milyen sokan használtak pszeudovédjegyeket, azaz fajtaneveket a védjegybejelentésben céljaik eléréséhez, azaz a kedvezményes doménnév-bejelentési eljárás igénybevételéhez. Az itt bemutatott eset csak egyike a kirívóaknak, amint az *Ernst* és *Viefhues* kommentárjából is következik.
2. Az EU Bírósága meggyőző ítéletében differenciáltan kezeli a védjegyjogi, valamint a doménnévjogi kérdéseket, amikor külön-külön határozza meg azokat a szempontokat, amelyeket az eljáró nemzeti bíróságnak tisztáznia kell. Az osztrák joggyakorlat ismeretében bizonyosra vehető, hogy ez a feladat első lépésben nem az Osztrák Legfelsőbb Bíróságra, hanem az alsófokú bíróságokra hárul.
3. Metodikai szempontból figyelemre méltó az analógia alkalmazása, nevezetesen védjegyügyben kifejtett szempontoknak doménnévügyre való transzponálása (ítélet, 42. és 49. pont).
4. Dogmatikailag figyelemre méltó a főtanácsosnak az a nézete, hogy a rosszhiszeműség jellemzőit a „joggal való visszaélés tilalmának elvéhez” hasonlítja (perösszefoglaló, 113. pont és az ott hivatkozott C-110/99 és C-515/03 ügyben hozott ítélet). Az EU Bírósága ítéletében nem veszi ugyan át ezt a „filozófiát” (*Dawson*¹⁵ használja ezt a kifejezést), megelégszik a jogtalan előnyszerzés megállapításával, ami talán objektívebb tartalmú, mint a joggal való visszaélés fogalma, amely utóbbiban valamivel több a szubjektivitás.
5. Egybevetve az itt bemutatott ítéletnek a rosszhiszeműség jellemzőire vonatkozó megállapításait a csokoládénysusi-ügyben¹⁶ hozott ítéletnek a rosszhiszeműség ismérveire

¹⁴ Broad interpretation of „bad faith registration” confirmed in Reifen.eu. Intellectual Property Magazine. 2010. július, p. 13.

¹⁵ N. M. Dawson: Bad faith in European trademark law. Intellectual Property Quarterly, 2011. p. 229.

¹⁶ Vida: i. m. (8. lábjegyzet)

vonatkozó hasonló megállapításaival, lényeges többletelemet nem látok. Ezért az itt bemutatott ítélet véleményem szerint a korábbi precedens megerősítését jelenti.

Egyébként is többen megállapították már, hogy a rosszhiszeműség kritériumainak elvont meghatározása sokkal nehezebb, mint annak az eset konkrét körülményei alapján történő megállapítása.

6. Befejezésül álljon itt az ír *Dawson*¹⁷ professzornak a védjegyjogi rosszhiszeműség brit és közösségi joggyakorlatát elemző terjedelmes tanulmányából az a következtetés, hogy a lendületes (*heady*) jogharmonizációt követő napokban sem az elmélet, sem a gyakorlat nemigen foglalkozott a rosszhiszeműség kérdésével. 15 év után azonban úgy tűnik, hogy mind a lajstromozási gyakorlatban, mind a gazdasági versenyben, különösen a tisztességtelen versenyben ennek a magatartásnak a jelentősége növekvőben van.

¹⁷ *Dawson*: i. m. (16).

AZ ELEKTRONIKUS KORMÁNYZATI FEJLESZTÉSEK TAPASZTALATAI A SZELLEMI TULAJDON NEMZETI HIVATALÁBAN

Az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2011. decemberi számában ígéretet tettünk Olvasóinknak, hogy a 2012. áprilisi számban bemutatjuk az SZTNH elektronikus hatósági és tájékoztató szolgáltatásainak lekérdezési lehetőségeit, az e-ügyintézésSEL kapcsolatos legfontosabb tudnivalókat, illetve beszámolunk az átadás után eltelt első esztendő tapasztalatairól.

A decemberben részletesen bemutatott pályázat szakmai céljai közül az alábbiakban szólunk

- az elektronikus közlöny korszerűsített változatáról,
- a korábbi kísérleti e-Lajstrom közhitelű adatszolgáltatássá alakításához kapcsolódó fejlesztésekről, majd ismertetjük
- az e-ügyintézésSEL összefüggő legfontosabb tudnivalókat,
- a kérelemre, illetve kérelem nélkül elérhető iratbetekintési lehetőséget, valamint
- az e-Kutatás adatbázist.

Az automatikusan előállított e-Közlöny

Az SZTNH hivatalos lapja, a *Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítő* elektronikus formában 2006. január 1-jétől jelenik meg a hivatal honlapján. A díjmentesen hozzáférhető elektronikus változat közzétételét az elektronikus információszabadságról szóló 2005. évi XC. törvény 13. §-ának (1) bekezdése írta elő.

A közlöny több mint egy évszázadra visszanyúló történetében a 2008. január 1-je újabb változást hozott; ettől az időponttól kezdve a hivatalos lap nemzeti és nemzetközi védjegyrovatai havonta két alkalommal jelennek meg. Az EKOP (Elektronikus Kormányzati Operatív Program) pályázat támogatásával elindult projekt keretében az SZTNH korszerűsítette az elektronikus közlöny előállítási technológiáját.

Az elektronikus közlöny éveken át a nyomtatásban megjelenő kiadványéval azonos technológiával készült. A közlöny tartalmi és formai előkészítése túlzottan nagy élőmunkaráfordítással és időigényes módon zajlott. A hatósági főosztályokról érkező nyersanyagok alapján a szerkesztőség leírta a közlemények szövegét, amelyet betördeltek a kézi szedés idején kialakított kéthasábos formátumba, beillesztették az ábrákat stb. Nem csoda, hogy a közlönybe kerülő hatósági publikációk leadása és megjelenése közötti átlagos átfutási idő elérte a 40 napot.

A nyomtatott változat kéthasábos szerkesztési módja a képernyőn nehézkessé tette a rovatok áttekintését, ezért áttértünk az egyhasábos szerkesztésre. A hivatal szempontjából

nem elhanyagolható előnyt jelent a közlőny kézi szerkesztési módjáról az automatikus szerkesztésre való átállásból adódó, jelentős élőmunka-megtakarítás.

A fejlesztés eredményeként az új formátumú és rövidebb átfutási idejű e-Közlöny 2010 júliusától megújult formában: az áttekintést és a keresést megkönnyítő egyhasábos szerkesztéssel érhető el a hivatal honlapján. Ami nem változott: az e-Közlöny a korábbiakban megszokott rovatokkal, PDF-formátumban, elektronikus aláírással hitelesítve lát napvilágot a 2008-tól megszokott megjelenési gyakoriságnak megfelelően: a szabadalmi rovatok havonta egyszer, a nemzeti és nemzetközi védjegyrovatok havonta két alkalommal jelennek meg.

Érdekességgként megemlíjtjük, hogy az SZTNH hivatalos lapja iránt meglepően nagy az érdeklődés: éves szinten több százezer látogatót regisztrálunk, akik 2011-ben 850 ezer alkalommal 1,7 millió fájlt töltöttek le.

STIEFENHOFER LUTZ Iroda, Budapest (546) (511) 16 Papír, karton és ezen anyagokból készült termékek, amelyek nem tartoznak más osztályokba; nyomdaipari termékek; fényképek; papíripari cikkek; tanítási és oktatási anyagok (készülékek kivételével). 35 Reklámozás; kereskedelmi ügyletek; kereskedelmi adminisztráció; irodai munkák. 36 Biztosítás; pénzügyi ügyletek; valutaügyletek; ingatlanügyletek. 41 Nevelés; szakmai képzés.	(511) 3 Higiénias csomag. 5 Higiénias egészségügyi csomag. (210) M 08 02260 (220) 2008.08.13. (731) Bethlen Agrár Kft., Gyomaendrőd (HU) (740) Haszon Lapkiadó, Dávid Alexandra, Budapest (541) HASZON AKADEμία (511) 41 Események, konferenciák szervezése és lebonyolítása; konferenciák szervezése és lebonyolítása.
(210) M 08 03252 (220) 2008.10.16. (731) BASF Hungária Kft., Budapest (HU) (546) (511) 5 Herbicid. 31 Vetőmag.	 (511) 35 Reklámozás; kereskedelmi ügyletek; kereskedelmi adminisztráció; irodai munkák. (210) M 08 02779 (220) 2008.09.03. (731) Bilik János, Esztergom (HU) (541) MAXBAU. (511) 19 Nem fém építőanyagok.

1. ábra: Kéthasábos szerkesztésű közlőnyoldal

tulajdonú és bérelt ingatlanok kezelése, vagyonkezelés - kifejezetten parkolóházak, parkolási célú ingatlanok vonatkozásában. 37 Építkezés; javítás; szerelési szolgáltatások, autósosás. 39 Szállítás; áruk csomagolása és raktározása; garázsberlet; különösen parkolási szolgáltatások, parkolóhelyek bérlete.
(210) M 11 01368 (220) 2011.05.02. (731) Nemzeti Fejlesztési Ügynökség, Budapest (HU) (546)   (511) 9 Tudományos célra szolgáló, tengerészeti, földmérő, villamos, fényképezési, mozgóképi, optikai, súlymérő, egyéb mérő-, jelző-, ellenőrző (felügyeleti), életmentő és oktatóberendezések és felszerelések; hangok vagy képek rögzítésére, továbbítására, másolására szolgáló készülékek; mágneses adathordozók, hanglemezek; automata áruelosztóberendezések és szerkezetek érmebedobással működő készülékekhez; regiszteres pénztárgépek, számológépek, adatfeldolgozó berendezések és számítógépek; tűzoltókészülékek. 16 Papír, karton és ezen anyagokból készült termékek, amelyek nem tartoznak más osztályokba; nyomdaipari termékek; könyvkötészeti anyagok; fényképek; papíripari cikkek, papíripari vagy háztartási ragasztóanyagok; M190

2. ábra: Egyhasábos szerkesztésű közlönyoldal

A hatósági e-nyilvántartás

Az SZTNH jogszabály által meghatározott feladata a hatósági ügyek nyilvántartása. A különböző oltalmi formákról, valamint az árva művekről vezetett *bejelentési nyilvántartás és lajstrom* a 2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól 86. §-a szerinti hatósági nyilvántartásnak minősül.

Az e-nyilvántartás az SZTNH-hoz benyújtott iparjogvédelmi bejelentésekről és a hivatal által lefolytatott iparjogvédelmi engedélyezési eljárások során megadott oltalmakról vezetett elektronikus lajstrom, valamint a szerzői jogi árva művekre adott felhasználási engedélyekről vezetett nyilvántartás, amely térítés és előzetes regisztráció nélkül 2011. március első napjától érhető el az SZTNH honlapján. A honlapon keresztül lekérdezhető felületen megjelenő adatok – oltalmi formánként esetenként eltérő – körét a hivatal hatósági tevékenységét elrendelő jogszabályok határozzák meg.

Az e-nyilvántartás csak a háttérben működő adatbázisok együttes lekérdezésére szolgál, abban új adatok nem keletkeznek, és itt adatmódosításra sincs lehetőség. Amennyiben az erre jogosult hivatali munkatárs módosítani kívánja egy adott ügy adatait, azt a hivatal belső ügyviteli rendszerében tudja megtenni. A módosítások elvégzését követően a jogerőre emelkedett közzétehető adatok a külső felhasználók számára elérhető, nyilvános felületen láthatóvá válnak.

Az e-nyilvántartás keresőmezőiben három szempont, illetve a dátumválasztási lehetőség szerepel:

- azonosító,
- cím/megjelölés,
- nevek,
- dátumok.

Tekintsük át, hogy a keresőmezőkben oltalmi formánként mely adatokat hogyan lehet visszakeresni.

Azonosítók szerinti keresés

Szabadalmi területen kereshető azonosítók:

- nemzeti ügyben az ügyet indító iktatószám, ügyszám vagy bejelentési szám, a közzétételi szám, illetve a lajstromszám;
- nemzetközi ügyben (PCT) a bejelentési szám és a közzétételi szám.

Védjegyterületen a kereshető azonosítók a következők:

- *nemzeti úton* tett bejelentés esetén az ügyet indító iktatószám, a bejelentés ügyszáma és a lajstromszám;
- *közösségi bejelentés* esetén az ügyszám és a lajstromszám;
- *nemzetközi bejelentés* esetén szintén az ügyszám és a lajstromszám.

A növényfajta-oltalom azonosítói:

- a bejelentést indító iktatószám, valamint a nemzeti ügyszám, illetve lajstromszám.

A használati minták oltalma esetében az alábbi azonosítók kereshetők:

- a Magyarországra érvényes mintaoltalmaknál a nemzeti bejelentést indító iktatószám, a nemzeti ügyszám vagy bejelentési szám, illetve a lajstromszám;
- a PCT keretein belül indított ügyeknél a nemzetközi bejelentési szám, illetve a közzétételi szám.

A földrajzi árujelzők azonosítói:

- az ügyet indító iktatószám, a nemzeti bejelentés ügyszáma, illetve lajstromszáma.

Formatervezési minták oltalma esetén ezekre az azonosítókra kereshetünk:

- nemzeti ügyben a bejelentést indító iktatószám, a nemzeti ügyszám vagy a lajstromszám;
- az európai úton indított ügyeknél a közösségi bejelentési szám, illetve lajstromszám;
- nemzetközi úton tett bejelentések esetében a nemzetközi (hágai) lajstromszám.

Az árva művek kereshető azonosítói:

- az ügyszám és az engedélyszám.

Az azonosító mezőben nincs mód sem a csonkolásra, sem a helyettesítő karakterek használatára. A szolgáltatás tervezésekor kidolgozott modell a hivatal korábbi eljárásrendjét képezte le. Az ügyfél bejött a hivatalba azzal az igénnyel, hogy egy meghatározott üggyel kapcsolatos, a nyilvánosság számára elérhető adatokat megtekintse, esetenként azokról

lajstromkivonatot kérjen. Az elektronikus hatósági nyilvántartás ezt a lehetőséget bárki által ingyenesen elérhetővé tette az interneten keresztül.

Fontos tudni, hogy az egyes oltalmi formák lajstromai betűjel nélküli, numerus currens lajstromszámokat tartalmaznak. Az adatbázis tervezése során felmerült, adódhatnak-e gondok abból, ha valaki lajstromszámra keres, és ugyanazon lajstromszámmal szabadalmi, védjegy stb. oltalom is megjelenik a találati listában. A hivatal az utólagos megkülönböztetés lehetőségét elvetette – azon egyszerű oknál fogva, hogy visszamenőleg nem lehet megváltoztatni a hivatal által kiadott megadó határozatokban, okiratokban stb. szereplő lajstromszámokat. Ezzel az adottsággal együtt kell élnünk.

A többszempontú, tájékoztatási célú keresési lehetőséget az e-kutatás adatbázis biztosítja.

Keresés a Cím/Megjelölés és a Nevek mezőben

A Cím/Megjelölés, illetve a Nevek mezőben értelemszerűen bármely oltalmi forma adatai között folyhat a keresés. Mindkét mezőbe be lehet írni – akár egyszerre is – adatokat, majd a megjelenő találati listából lehet szűrni a kereső számára releváns ügyre.

Az 3. ábrán bemutatunk egy keresési példát. A Cím/Megjelölés adatok között keressük azokat, amelyek tartalmazzák a „magyar” szót (a rövidítést csillaggal jelöltük), a Nevek mezőben pedig a „Kovács” szót. A találati lista háromféle oltalmat tartalmaz, ha kiválasztjuk egy védjegybejelentés adatlapját, megtaláljuk a megjelölés mezőben a „magyar” szót és a képviselők között a „Kovács” nevet (4. ábra).

A kereső kérdése: Keresés a **összes oltalmi formában** oltalom címében megtalálható a(z) **magyar*** kifejezés és a(z) **nevekben** megtalálható a(z) **kovács** kifejezés

A találatok megjelenésének sorrendje:
Bejelentési dátum szerint csökkenő ▾

NORMÁL találati lista **ÁBRÁS találati lista**

Összes találat: 9 (0.333 sec) oldal 1. / 1-9. találat Találati oldal: 1 (20 találat/oldal)

Találati lista statisztika

Oltalom típusa	Darab
Formatervezési minta bejelentés	1
Nemzeti védjegybejelentés	6
Szabadalom	2
Összes találat	9

Magyar Kincstár (szóösszetétel)

Bejelentés típusa: VEDJEGYBEJELENTÉS
Státusz: Bejelentés folyamatban
1 **Bejelentés ügyszáma:** M1103605
Lajstromszám: -
Bejelentés dátuma: 2011.11.14
Bejelentő: Magyar Kincstár Kft.; Budapest Szabadság tér 7. (HU)

MAGYAR KINCSTÁR (színes ábrás)

Bejelentés típusa: VEDJEGYBEJELENTÉS
Státusz: Bejelentés folyamatban
2 **Bejelentés ügyszáma:** M1103136
Lajstromszám: -
Bejelentés dátuma: 2011.10.05
Bejelentő: Magyar Kincstár Kft.; Budapest Szabadság tér 7. (HU)

magyar kutyatáp (szóösszetétel)

Bejelentés típusa: VEDJEGYBEJELENTÉS
Státusz: Eljárás megszűnt
3 **Bejelentés ügyszáma:** M1000970
Lajstromszám: -
Bejelentés dátuma: 2010.03.24
Bejelentő: Kiss Attila; Hajkúszoboszló Bajcsy-Zsilinszky út 19. (HU)
Balogh Barnabás; Győrujárát Petőfi Sándor u. 85. (HU)

MAGYAR BORPIAC (szóösszetétel)

3. ábra: Névre és címre/megjelölésre keresés az e-nyilvántartásban

Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala
Elektronikus nyilvántartás

KERESÉS Találati Lista M1103136

Adatlap - VÉDJEGBEJELENTÉS ügyszám: M1103136

Lekérdezés adatai

Megtekintés időpontja	2012.03.08 16:04
Utolsó frissítés időpontja	2012.03.07 19:43

Státuszadatok

Státusz	Bejelentés folyamatban
----------------	-------------------------------

Bibliográfiai adatok

Az elismert bejelentés napja	2011.10.05
Bejelentő	Magyar Kincstár Kft.; Budapest Szabadság tér 7. 1054 (HU)
Képviselő	dr. Perlaki Dezső, Burai-Kovács és Partnerei Ügyvédi Iroda; Budapest Andrássy út 100. 1062 (HU)

A megjelölés

	MAGYAR KINCSTÁR (színes ábrás)
--	--

Bécsi osztályjelzet 24.9.7, 27.5.22, 27.5.25

4. ábra: A keresés eredménye: egy védjegy adatlapja (részlet)

Időpontra, időintervallumra keresés

Az e-nyilvántartásban lehetőség van a bejelentés napja, a lajstromozás meghirdetése, illetve a lajstromozás napja szerinti lekérdezésre.

A találati lista

A Keresés gombra kattintás után a képernyőn megjelenik egy segédablak „Keresés folyamatban” felirattal, majd a keresés végeztével egy új ablakban megjelenik a találati lista. A lista fölött látjuk a keresőkérdést és a találatok sorba rendezésének lehetőségeit. Az alapértelmezett sorrend a bejelentési nap szerinti csökkenés, tehát a legújabb találatok vannak legelől. A legördülő listából választhatunk másik lehetőséget: az ügyszámra vagy a lajstromszámra is lehet rendezni a listát, mindhárom szemponton belül csökkenő vagy növekvő sorrendben.

A találatok fölött látható táblázat oltalmi formáinként mutatja meg, melyik típusból hány szerepel a listán. Az egyes elemekre kattintva a szóban forgó oltalmi formára szűrhetjük a találatokat.

Ugyancsak a találatok fölött látunk egy újabb szűrési funkciót. Az ábrás találati listát kiválasztva az előző halmaz oldalairól már csak azokat jelenítjük meg, amelyekhez tartozik

ábra (5. ábra). (Az ábrás listából nem lehet megnyitni az adatlapot, ehhez vissza kell lépni a normál találati listára.)

KERESÉS

Találati Lista

157335

A kereső kérdés: Keresés a **összes oltalmi formában** nevekben megtalálható a(z) **béres*** kifejezés

A találatok megjelenésének sorrendje:
Bejelentési dátum szerint csökkenő

NORMÁL találati lista **ÁBRÁS találati lista**

Találati lista statisztika

Oltalom típusa	Darab
Közösségi védjegy Madridi rendszeren keresztül	3
Formatervezési minta bejelentés	2
Formatervezési minta	16
Nemzeti védjegybejelentés	16
Nemzeti védjegy	127
Szabadalmi bejelentés	21
Szabadalom	97
Használati mintaoltalom	4
Összes találat	286

Összes találat: 286 (0.147 sec) oldal 2. / 21-40. találat Találati oldal: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 20 találat/oldal)

Csak az ábrás ügyek jelennek meg az adott találati oldalon!
Ábrás ügyek száma az oldalon: 4

28

Tisztítóberendezés szerves tartalmú iszap, szediment eltávolítására víztározók és vízterületek aljáról

Bejelentés ügyszáma: **U0700073**
Lajstromszám: **3385**

30

ic Intercooperation (színes ábrás)

Bejelentés ügyszáma: **M0700805**

31

ic Intercooperation (színes ábrás)

Bejelentés ügyszáma: **M0700804**
Lajstromszám: **193696**

32

BÉRES EGÉSZSÉG HUNGARICUM PROGRAM (ábrás)

Bejelentés ügyszáma: **M0700726**
Lajstromszám: **192708**

5. ábra: Az ábrás találati lista

Az adatlap

Az e-nyilvántartás legfontosabb eleme az adatlap, amelyen a keresett ügy törvény által előírt valamennyi adata szerepel az oltalmi forma sajátosságaitól függően. A hatósági nyilvántartásban szereplő adatlapokon a lajstromadatok tekinthetők meg. Szeretnénk hangsúlyozni, hogy az interneten letölthető adatlap – bár tartalmában megegyezik a lajstrommal – nem minősül bizonyító erejű dokumentumnak. Hiteles lajstromkivonatot továbbra is a hivatal állít ki a kérelmező számára, 2011-től már elektronikus formában is. (Hiteles lajstromkivonat iránti kérelmet az e-ügyintézési rendszeren keresztül lehet beadni.)

A lap tetején az ügyszám és (ha van) a lajstromszám, illetve az ügy besorolása (szabadalom/védjegy stb.) áll. Ezt követik táblázatos formában az ügy státuszára vonatkozó információk (pl. Oltalom fennáll, Bejelentés folyamatban, Eljárás megszűnt stb.), majd a bibliográfiai adatok. A táblázat további részében a hatósági ügy típusától függően sorjáznak a törvény által előírt adatok: a meghirdetés és a nyilvánosságra hozatal dátuma, az esetleges adatváltozások, a fenntartási díjak fizetésére, valamint az eljárás menetére vonatkozó információk. Védjegyek esetében ugyancsak az adatlapon láthatók az oltomszerzés során az árujegyzékben megjelölt áruosztályok. Ábrás védjegy, formatervezésiminta-oltalom esetén az adatlapon kötelezően szerepelnek az ügyszámhoz tartozó ábrák is.

KERESÉS

Találati Lista

A kereső kérdés: Keresés a **összes oltalmi formában** oltalom címében megtalálható a(z) **"eljárás hőre keményedő"** kifejezés

A találatok megjelenésének sorrendje: Bejelentési dátum szerint csökkenő

Találati lista statisztika

NORMÁL találati lista ÁBRÁS találati lista TÁBLÁZATOS találati lista

Összes találat: 20 (4.39 sec) oldal 1. / 1-20. találat Találati oldal: 1 (20 találat/oldal)

1	Eljárás hőre keményedő, módosított összetételű műgyantákkal kezelt dekorációs papír előállítására Bejelentés típusa SZABADALOM Bejelentés ügyszáma CA-291 Lajstromszám 172622 Bejelentés dátuma Jogosult Cartiere Ambrogio Binda S.p.A. ; Milánó (IT)
2	Hőre keményedő műgyanta keverék, térhálósítószer hőre keményedő fenol-aldehid műgyantához, eljárás hőre keményedő fenol-aldehid műgyanta kikeményítésére, berendezés kölcsönösen kapcsolt szervetlen szálakból álló massa előállítására, és eljárás az ... Bejelentés típusa SZABADALMI BEJELENTÉS Bejelentés ügyszáma PU302209 Lajstromszám Bejelentés dátuma 2002.02.07 Bejelentő Bakelite AG ; Isenlohn-Lemthal (DE)
3	Eljárás hőre keményedő műgyantarendszerből és erősítő szálakból készített előimpregnátum készítésére Bejelentés típusa SZABADALMI BEJELENTÉS Bejelentés ügyszáma P9800200 Lajstromszám Bejelentés dátuma 1998.02.03 Bejelentő Kecskeméthy Géza ; Budapest Léway u. 7/b (HU) Dudás László ; Budapest Dob u. 50. (HU) Kovácsay István ; Budapest Néplőrde u. 19/f (HU)
4	Fűvóka, kamraberendezés és eljárás hőre keményedő műanyag adagolására Bejelentés típusa SZABADALOM Bejelentés ügyszáma P9902616 Lajstromszám 223111 Bejelentés dátuma 1996.09.24 Jogosult APPLICATOR SYSTEM AB ; Mölnlycke (SE)

6. ábra: Kifejezésre keresés idézőjellel

Sorvezető az adatbázisban történő kereséshez

Az adatbázisban való keresésben kevésbé járatos felhasználók számára talán nem fölösleges a kereséssel kapcsolatos legalapvetőbb tudnivalókkal megismerkedni. Aki birtokában van ezen ismereteknek, kérjük, ugorja át ezt a szakaszt.

Miután a számítógépek mindösszesen két számot, mégpedig a 0-át és az 1-est ismerik, valamennyi adat és információ ebből a két elemből áll, legyen szó szövegről, képről, zenéről. A számítógép a szöveg betűit, a képmező egyes pontjait ugyanúgy nullákra és egyesekre kódolja át, mint a zenei hangokat.

Valamennyi betűnek és írásjelnek van egy kódja. A képeket alkotó színekhez számértékeket rendelünk, amelyek megadják a szín, a telítettség és a világosság értékeit. A képernyőn az „emberi fogyasztásra” alkalmas, számunkra felfogható, dekódolt információkat látjuk, amelyek szöveggé, képpé állnak össze.

A fájl a számítógép számára egy halmaz, amelyben lehetőség van a szavak együttes, vagylagos, nemleges előfordulását vizsgálni. Ha egy keresőmezőbe beírunk egy vagy több szót, alapesetben a számítógép karakterről karakterre vizsgálja a szöveget. Több szó beírása esetén az *alapértelmezés* szerint a számítógép azt keresi, egy adott fájlban szerepelnek-e, akár egymástól függetlenül, az általunk beírt szavak.

A szöveghalmazban való keresésre szolgálnak a logikából ismert halmazelméleti jelölések (itt operátoroknak hívjuk őket): ha azt akarjuk, a megadott két vagy több szó szerepeljen a szövegben, az AND (ÉS) műveletet kell a gépnek végrehajtania. Ha mindegy, melyik szó, de legalább az egyik előfordulása érdekes, akkor az OR (VAGY) operátort kell a szavak közé írunk. Ha van olyan szó, amelyet nem akarunk a szövegben látni, a NOT (NEM) műveleti jelet kell beírni a keresőszavak közé. A NOT után álló szó lesz a keresésből kizárt elem.

Más eljárást követünk akkor, ha pontosan az egymást követő szavakra, vagyis egy *kifejezésre* akarunk keresni. A számítógép számára ezt a kérdést úgy fogalmazzuk meg, hogy *idézőjelek* közé tesszük a keresett szavakat (6. ábra).

Mi történik akkor, ha nem ismerjük egy szó, egy név pontos alakját, vagy minden érdekel, amely egy adott szóttal kezdődik? Ilyenkor az ún. *csonkolójelek* segítenek. A legegyszerűbb a * (csillag) jel: ez azt jelenti, bárhogyan folytatódik a szó, keresni akarunk rá. Például a *vitamin** beírásával a *vitaminozott*, a *vitaminkészítmény*, a *vitaminás* stb. szavak egyaránt szerepelnek a találati listánkon. Csonkolni nemcsak a szöveget, de a szavak elejét is lehet, például a **dioxid* beírásával a *szén-dioxidot*, a *nanotitán-dioxidot* ugyanúgy látjuk a találati listán, mint a *klór-dioxidot* stb. (7. ábra).

Miután az adatbázisban régi ügyek adatai, esetenként külföldi adatbázisokból átvett szövegek egyaránt szerepelnek, előfordulnak régies helyesírással írt szavak, nevek, (mint például a *czukor*), vagy bizonyos szavak hol i-vel, hol y-nal írva és így tovább. Ha a leírás módjától függetlenül valamennyi találatra szükségünk van, egyenlőségjelet téve a két írásmód közé eredményül megkapjuk az összes releváns találatot: *cukor=czukor*, *hidrogén=hydrogen* stb.

Az ékezetes betűk keresésére vonatkozó általános szabály, hogy az ékezet nélküli alapbetűre folyik a keresés. Ellenkező esetben túl sok rekordot nem találunk meg, annyi eltérés van a leírásokban.

Az adatbázisokhoz, illetve az egyes mezőkhöz a legtöbb esetben tartozik egy sugó, amelyben láthatóak a keresés során alkalmazható operátorok, helyettesítő karakterek stb.

The screenshot shows a web interface for patent searches. At the top, there are tabs for 'KERESÉS' (Search) and 'Találati Lista' (Hit List). Below the search bar, there's a section for 'Találati lista statisztika' (Hit list statistics) with options for 'NORMÁL találati lista', 'ÁBRÁS találati lista', and 'TÁBLÁZATOS találati lista'. The main content area displays a list of patent entries, each with a number, title, type, number, date, and inventor. The entries are: 41. 'Eljárás és berendezés kémény nélküli fűtőkészülék nitrogéndioxid-(NO2-) kibocsátásának csökkentésére', 42. 'Alumíniumvegyületek és szilícium-dioxid előállítása ércekből', 43. 'Fényező szuszpenzió szilíciumdioxid-filmek kémiai-mechanikai fényezésére', and 44. 'Tűzelőanyag-keverék tüztérben történő kén-dioxid megkötésre'. Each entry has a small icon representing a document and a link to the full document.

7. ábra: Keresés balról csonkolással

Az elektronikus ügyintézési rendszer működése

Decemberi cikkünkben felsoroltuk az SZTNH-nál a jogszabály által meghatározott, elektronikus úton kezdeményezhető ügyeket, így most az eljárással kapcsolatos gyakorlati lépések ismertetésére szorítkozunk.

Ügyfélkapu

Az e-ügyintézési rendszert a kormányzati szerveknél, ennél fogva az SZTNH-ban is kizárólag a kormányzat által működtetett ügyfélkapus azonosítás után lehet igénybe venni. Az ügyfélkapu a magyar kormányzat elektronikus azonosító és ügyfélbeléptető rendszere, amely biztosítja, hogy a rendszer használói személyazonosságuk egyszeri igazolása után biztonságosan kapcsolatba léphessenek az elektronikus közigazgatási ügyintézés és szolgáltatást nyújtó szervekkel.

Az ügyfélkapu használatához először személyes ügyfélkapus azonosítót kell létrehozni, amelyre bármely természetes személynek módja van. Az ügyfélkapus azonosító létesítéséhez szükséges regisztrációs eljárást bármelyik okmányirodában, az ügyfélközpontban vagy az interneten keresztül lehet elindítani. A regisztrációs eljárás elengedhetetlen feltétele a személyazonosság igazolása, illetve az adatkezelési nyilatkozat aláírása, amelyhez személyesen kell megjelenni valamelyik okmányirodában vagy a budapesti ügyfélközpontban – amennyiben az ügyfél nem rendelkezik minősített elektronikus aláírással.

Az SZTNH ügyfelei számára gyakran okoz gondot, hogy az ügyfélkapun csakis természetes személyek regisztrálhatnak, jogi személyek nem. A vállalkozások, intézmények számára megoldást a második ügyfélkapus azonosító igénylése jelenthet. Eszerint létre lehet hozni egy új postafiókot, amely ugyan magánszemélyhez kötődik, de legalább a magánélettől elválasztott „csatornát” biztosít a munkahelyi ügyintézéshez. A külön e célra fenntartott postafiókot meg lehet osztani a kollégákkal, akik ezen keresztül tudják intézni munkáltatójuk/megbízójuk hivatalos ügyeit. (A második – és minden további – azonosító létrehozásáért igazgatási szolgáltatási díjat kell fizetni, ennek összege jelenleg 2200 forint.)

Az ügyfélkapu a kormányzati portál oldalairól érhető el: (<http://www.magyarorszag.hu>, <https://ugyfelkapu.magyarorszag.hu>).

Az elektronikus ügyintézés menete

Miután az ügyfél azonosította magát az ügyfélkapun, az e-ügyintézés alkalmazásba belépve ki kell választania egy adott oltalmi formát, azon belül egy ügýtípust (például védjeggyűgyben a nemzeti úton a hiteles lajstromkivonat kiadása iránti kérelmet).

Valamennyi szellemi tulajdon-védelmi beadványra érvényes szabály, hogy azokat az SZTNH által rendszeresített elektronikus űrlapok használatával lehet benyújtani. A hivatal a beadvány megérkezéséről elektronikus érkeztetőszámot tartalmazó, automatikus értesítést küld az ügyfélnek, majd haladéktalanul megvizsgálja, hogy a benyújtott beadvány megfelel-e az elektronikus ügyintézésre vonatkozó jogszabályi követelményeknek.

A beadvány akkor tekintendő benyújtottnak, ha arról a hivatal az elektronikus érkeztetésről szóló automatikus visszaigazolást az ügyfél részére megküldte. Amennyiben az SZTNH a kapott dokumentum értelmezhetetlenségét állapítja meg, erről az ügyfelet elektronikus levélben értesíti. Az ügyfél köteles ez utóbbi értesítést visszaigazolni.

Az űrlapokról

Az e-ügyintézésen belül kifejlesztett valamennyi űrlap az ún. dinamikus PDF-technológiára épül, amely lehetővé teszi a mezők számítógéppel való kitöltését. A megoldásnak számos előnye van, közülük kettőt emelünk ki: az ügyfél számára az űrlap könnyen, akár több lépésben szerkeszthető eszközként jelenik meg, amelyet el tud menteni a saját számítógépére. A hivatal oldaláról pozitívum, hogy az ügyfelek által az űrlapok mezőibe írt adatok az adatbázis számára bemeneti adatként (inputként) szolgálnak; a hivatali ügyintézőknek nem kell az adatokat bevinniük az adatbázisba, mert azok az űrlapokról bekerülnek a megfelelő helyre. A beküldés előtt kötelezően végrehajtandó ellenőrzés-funkció az adatok teljességének vizsgálatára szolgál.

Az űrlapok mellékleteként van mód a beadványhoz tartozó ábrák, dokumentumok stb. feltöltésére. Az e-kormányzatra vonatkozó előírások alapján a feltölthető fájlok formátuma korlátozott. Képek esetében JPEG- és PNG-fájl tölthető föl, képi elemekre, illetve szövegszerű adatmegjelenítésre is alkalmas formátumként a PDF alkalmazható. A szöveges dokumentumok XML-, RTF-, ODF-, TXT- vagy a WIPO ST.25 szabványnak megfelelő formátumban csatolhatók az űrlaphoz (8. ábra).

Please fill out the following form. You can save data typed into this form. Highlight Fields

Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala
Budapest,
Garibaldi utca 2.
1054
www.sztnh.gov.hu

Verziószám: 1_0 Nyomtatás

HITELES LAJSTROMKIVONAT KIADÁSA IRÁNTI KÉRELEM

1. Az oltalom azonosítására szolgáló adatok

Ügyszám: M0201102 Lajstromszám: 178892

Legalább az egyik azonosítási szám megadása kötelező!

2. A kérelmező adatai

☐ Magánszemély ☒ Jogi személy/jogi személyiség nélküli gazdasági társaság vagy szervezet

Név: Miskolci Speciális Felderítő és Mentőcsoportért

Kapcsolattartó: dr. Barzó Tímea

Utca, házszám, emelet, ajtó: Soltész Nagy Kálmán u. 36. 3527

Város: Miskolc

Irányítószám: 3527

Ország: Magyarország

Levelezési cím: Adatok törlése Adatok másolása

Ir.szám: 3527

Város: Miskolc

8. ábra: Egy PDF-űrlap (részlet)

A kérelemre történő elektronikus iratbetekintésről

A törvény által meghatározott jogosultsággal rendelkezők – oltalmi formától függően eltérő esetekben – az *e-ügyintézési rendszeren belül* kérelmezhetik az elektronikus iratbetekintést. Az adott ügyre vonatkozó jogosultságát igazoló ügyfél által benyújtott, egyedi iratbetekintési kérelem alapján a hivatal engedélyezheti a szóban forgó iratba való betekintést.

Az első lépés tehát a regisztráció, majd a szóban forgó oltalmi formán belül az iratbetekintési kérelem kiválasztása. Az űrlapot értelemszerűen ki kell tölteni, csatolni kell a szükséges mellékleteket.

Egy kérelem csak egyetlen ügy irataiba történő betekintésre vonatkozhat. A kérelmet a hivatal erre felhatalmazott munkatársa megvizsgálja, majd döntést hoz arról, hogy a kérelmet előterjesztő személy jogosult-e betekinteni a kért iratokba. Előfordulhat, hogy a kérelmező iratbetekintési jogosultsága korlátozott – pl. képviselő, akinek a jogosultsága csak az ügy egy része tekintetében áll fenn – ezért a kérelem elbírálása során arról is dönteni kell, a kérelmező az ügyiratok mely körébe, illetve milyen időintervallumba tekinthet bele.

A hivatal a kérelem tárgyában meghozza a döntést, amelyet a kormányzati elektronikus azonosító és ügyfélbeléptető rendszeren (ügyfélkapun) keresztül, elektronikus úton kézbesít a kérelmezőnek. Az intézkedést az érintett szervezeti egység vezetője vagy önálló kiadmányozási joggal rendelkező munkatársa elektronikus aláírással látja el. Pozitív elbírálás esetén a kérelmező jogosulttá válik az érintett ügy irataiba elektronikus úton történő betekintésre. Ellenkező esetben a kérelmet a hivatal elutasítja, biztosítva a jogorvoslat lehetőségét.

Az elektronikus iratbetekintéshez készült űrlapon az azonosító mezőbe be kell írni a szóban forgó ügyre vonatkozó azonosítót, az ügyszámot és/vagy lajstromszámot (az oltalmi formát jelző ügyszám betűjele megjelenik az űrlapon), valamint a kérelmező adatait. A 3. pontban kell megnevezni a kérelmező ügybeli érintettségét (bejelentő, jogosult, feltaláló stb.). Ebben a pontban lehetőség van arra, hogy a kérelmező szabad szövegben kifejtse, hogy betekintési szándéka mely iratokra vonatkozik.

Az elektronikus úton előterjesztett iratbetekintési kérelem kapcsán hozott döntést az SZTNH elektronikus úton küldi meg az ügyfeleknek. Amennyiben a hivatal engedélyezi a kért iratba történő betekintést, a központi elektronikus rendszeren keresztül megküldött döntésben közli azt az URL-t, illetve azonosító kódot, amelyet begépelve az ügyfél megkapja a hozzáférést a kért irat(ok) digitalizált változatához. A jogosultsággal rendelkező ügyfelek két hónapig tekinthetik meg az általuk kérelmezett iratokat.

Az iratok hozzáféréseinek fő szabályai nem változtak:

- védjegyügyekben a bejelentés napját,
 - szabadalmi és formatervezésiminta-oltalmi ügyekben a közzétételt,
 - használatiminta-oltalmi ügyekben a megadást
- követően bárki külön kérelem nélkül betekinthez az ügy publikus irataiba.

Ugyanez a korlátozás oldaláról megfogalmazva:

- szabadalmi és formatervezésiminta-oltalmi ügyeknél a közzétételt megelőzően,
- használatiminta-oltalmi ügyben a megadást megelőzően

kizárólag az ügyben érintett tekinthet be elektronikus úton az iratok meghatározott körébe.

Az e-ügyintézési lehetőségek bővülése

Az SZTNH-nál elektronikus úton intézhető ügyek nemcsak az iparjogvédelmi eljárásokra terjednek ki. A lista utolsó három tétele a hivatal kibővült hatósági tevékenységével függ össze; ennek értelmében 2012-ben az e-ügyintézés az alábbiakat foglalja magába:

- új iparjogvédelmi bejelentések benyújtása;
- már oltalom alatt álló védjegyek vagy formatervezésiminta-oltalmak megújítása;
- gyorsított vagy különleges gyorsított védjegyeljárás kezdeményezése;
- eljárások európai szabadalommal kapcsolatos ügyekben;
- adatváltozás tudomásulvétele iránti kérelmek, járulékos beadványok, iratbetekintés iránti kérelmek benyújtása;
- hiteles elektronikus lajstromkivonat igénylése;
- árva művek felhasználására vonatkozó kérelmek beadása, illetve visszavonása;
- közös jogkezelő szervezetek nyilvántartásával és felügyeletével kapcsolatos ügyek intézése;
- kutatási-fejlesztési (K+F) tevékenység minősítésével kapcsolatos kérelmek benyújtása.

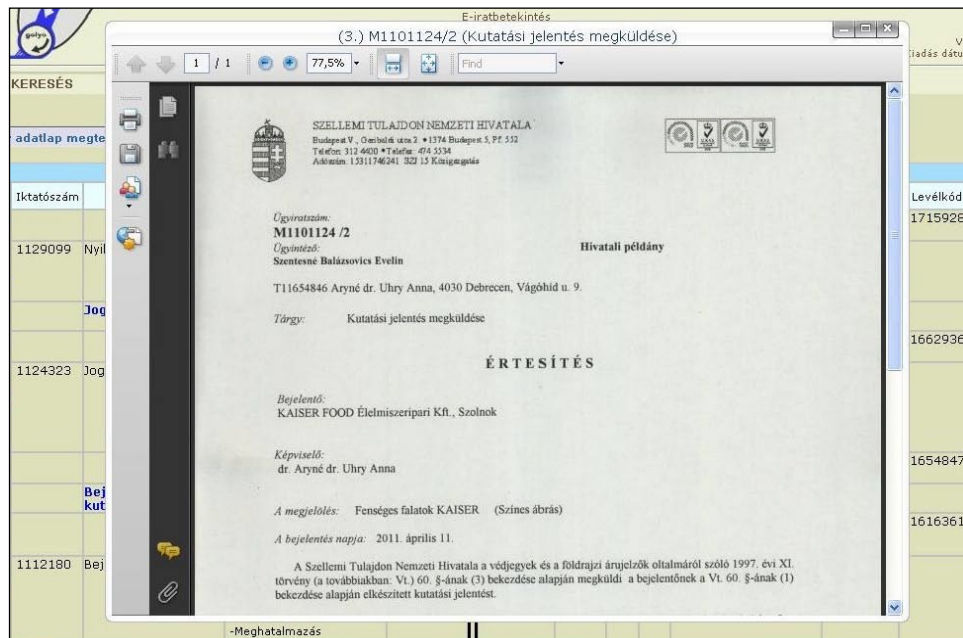
A nyilvános e-iratbetekintés

Az EKOP pályázatban megvalósult egyik kiemelt jelentőségű új szolgáltatás a bárki számára, regisztráció nélkül, a nyilvános interneten keresztül elérhető elektronikus iratbetekintési lehetőség kidolgozása. Ez a felület 2011. március 1-jétől férhető hozzá, de az előkészítő munkálatok két évvel korábbra nyúlnak vissza. Először az elvi keretek kidolgozása történt meg, majd a szükséges vezetői döntések után 2010. január 1-jétől megkezdődött a hivatalba érkező és onnan kiküldött hatósági iratok teljes körű digitalizálása.

A hivatal honlapján külön menüpontot alakítottunk ki az elektronikus iratbetekintési szolgáltatás számára. E menüpont alatt a 2010. január elsejét követő új bejelentésekhez kapcsolódó információk tekinthetők meg egy segédablakban. Az egyes intézkedések során keletkezett iratok közül azokat, amelyek közzétételét jogszabály lehetővé teszi, PDF-formátumban csatoljuk az adott intézkedéshez. A jól ismert PDF-ikonra kattintva ezek az iratok a képernyőn megtekinthetők. A keresés az e-nyilvántartásról szóló fejezetben ismertetett módon zajlik.

Egy éve, az EKOP pályázat lezárásakor még csak kérelemre történő iratbetekintésre volt lehetőség. Jelen írásunk nyomdába kerülésekor, 2012. március közepén már közel 40 000 hatósági ügy kereshető az e-iratbetekintési felületen, amelyekhez esetenként 3-5 digitalizált

dokumentum tartozik. A 9. ábrán látható egy védjegyüghöz kapcsolódó, a hivatal által kiküldött irat digitális változata.

9. ábra: Egy digitalizált irat az e-iratbetekintés felületen

Az új e-kutatás adatbázis

Amíg az e-nyilvántartás, az e-ügyintézés és az e-iratbetekintés a hivatal hatósági feladataival szorosan összefüggő adatokból és információkból épül, addig az e-kutatás az SZTNH tájékoztatási tevékenységének „terméke”. Az e-kutatás adatbázisban természetesen helyet kapott a hatósági tevékenységgel összefüggő adatok köre, de számosságban nagyobb arányban találhatók külső adatbázisokból származó adatok. (Ez utóbbira csak egy példa: mintegy 900 000 közösségi védjegy adatai kereshetők az e-kutatás felületén.)

Az egyszerű keresést kiválasztva valamennyi oltalmi formára, illetve a hivatal nyilvántartásaiban szereplő, szerzői jogi védelem alatt álló művek adataira kiterjedő, *együttes keresés*re van mód.

Az összetett keresés az egyes oltalmi formák sajátosságai szerint lett kialakítva. Nemcsak a keresőmezők elnevezése, de a keresési szempontok is jelentősen eltérnek egymástól, szofisztikált információkeresést biztosítva az ügyfelek számára. Valamennyi oltalmi formára igaz, hogy sok szempont együttes megadásával komplex keresőkérdésekre lehet választ kapni.

Nézzünk egy-két példát arra, hogyan lehet az egyes oltalmi formákon belül – a sajátosságoknak megfelelően – eltérő keresőkérdéseket megfogalmazni.

Szabadalom keresése során sok szűrőt be tudunk kapcsolni annak érdekében, hogy pontos találati listához jussunk. A nevek esetében például megadhatjuk a név típusát, ha csak a bejelentő, a feltaláló, a kérelmező, a képviselő vagy a hasznosító nevére akarunk keresni. Lehetőség van a szabadalmi bejelentések és a csatolt dokumentumok kulcsszavas keresésére, amelyekben kereshetünk együttesen is, vagy szűkíthetjük a kört az igénypontra, a leírásra, a kivonatra, az újdonságkutatásra stb.

A védjegyek területén az első szűrési lehetőség a nemzeti, közösségi, illetve nemzetközi bejelentésekre kapcsolható be, a Jogosultak/Bejelentők egy mezőben, a további nevek egy másik mezőben kereshetők. Természetesen külön mezőben lehet az ábrás védjegyek bécsi, illetve a nem ábrás megjelölések nizzai osztályozási jelzetei alapján keresni. A dátumválasztó mezőkben nemcsak a bejelentés, a meghirdetés és az oltalom elismerésének napja, hanem a megújítás esedékessége szerint is lehet keresni, akár egy időintervallum beállításával. Úgy véljük, ez nagy segítség a képviselettel megbízott irodák számára.

A Szerzői jogi és kapcsolódó jogi védelem menüpontban az Önkéntes műnyilvántartásban regisztrált művek ügyszáma, valamint a művek címe és a szerzői név alapján lehet keresni.

Az e-kutatásban valamennyi oltalmi formán belül van lehetőség a bejelentés napja, a lajstromozás meghirdetése, illetve a lajstromozás napja szerinti lekérdezés mellett arra is, hogy egy adott időszakra vonatkozóan keressünk hatósági ügyeket. Például ha nem tudjuk egészen pontosan, hogy a hivatal mikor jegyzett be a lajstromba egy oltalmat, a vélelmezett dátumok első és utolsó napját a lenyíló naptárból kiválasztva eljuthatunk a keresett információhoz.

Az e-kutatás adatbázis állandó kapcsolatban van az e-nyilvántartással és az e-iratbetekintéssel, ennek eredményeként a keresett ügy mindhárom adatlapját meg lehet tekinteni, így naprakészen lehet tájékozódni a nyilvánosságra hozott információk között.

Végezetül a legújabb fejlesztés eredményére hívjuk föl Olvasóink figyelmét. Az EKOP pályázat lezárása után folytatódtak a fejlesztések, amelyek során a felhasználóktól kapott visszajelzéseket vettük figyelembe. Néhány hónapja ügyfeleink láthatják, hogy az e-kutatásban a találati lista táblázatos formában is megjeleníthető. A táblázat azokra a szempontokra sorba rendezhető, ahol az oszlop fejlécében egy nyíl látható. (Egyszerre csak egy oszlop alapján lehet a táblázatot más sorrendbe rendezni.)

A táblázatos lista első oszlopában van egy jelölő négyzet, itt ki lehet választani az érdeklődésre számot tartó ügyeket, amelyeket aztán egy szűkített listában lehet megjeleníteni. A táblázatos találati listát PDF- vagy HTML-formátumban el lehet menteni, és a lista kinyomtatására is mód van.

A hivatal lekérdezőfelületein általános szabály, hogy egyszerre maximum 500 ügy adatai jeleníthetők meg, ezért érdemes a keresőkérdést addig szűkíteni, amíg a találati listán ez alá a korlátozás alá kerül a találati lista elemszáma.

KÜLFÖLDI IPARJOGVÉDELMI HÍREK

Amerikai Egyesült Államok

A) Az új amerikai szabadalmi törvény (America Invents Act) lehetővé teszi két kiegészítő szabadalmi alhivatal létrehozását a vizsgálatlan szabadalmi bejelentések rendkívül nagy számának csökkentése céljából. Az új hivatalok helye még nincs kijelölve, de máris megindult a verseny Kalifornia, New Mexico, Colorado, Texas és Hawaii között.

„Kalifornia a központja az új eszméknek és a kutatásnak, megfelelő laboratóriumokkal és egyetemekkel” – mondta Garamendi képviselő, akihez csatlakozott 46 további kaliforniai képviselő és az állam mindkét szenátora egy olyan levélben, amely arra ösztönzi az Egyesült Államok Szabadalmi és Védjegyhivatala (USPTO) elnökét, David Kappost, hogy az egyik új hivatal kijelölésénél Kaliforniát vegye figyelembe. „Kalifornia vezeti a nemzetet a szabadalmak területén. Az elmúlt évben 30 080 szabadalom származott kaliforniai feltalálóktól, ami a hazai bejelentések egynegyedének felel meg.”

B) A szabadalmi bejelentések számának nagyfokú növekedése folytán az elmúlt néhány évben a szabadalmi ügyek elárasztották az ország körzeti bíróságait (Federal Courts). A szabadalmi ügyek gyakran hosszadalmasak és bonyolultak, mert összetett műszaki, eljárási és jogi kérdéseket foglalnak magukban.

Annak érdekében, hogy a szabadalmi pereskedésben részt vevő felek ügyeit gyakorlott bírók kezeljék, az amerikai Kongresszus 2011-ben egy kísérleti szabadalmi programot (Patent Pilot Program, PPP) hozott létre. A tíz évre terjedő program célja, hogy javítsa az amerikai körzeti bírók szakértelmét szabadalmi ügyekben.

A program keretében kezdetben véletlenszerűen osztják szét a részt vevő bíróságoknál benyújtott szabadalmi ügyeket az összes körzeti bíró között, tekintet nélkül arra, hogy ki vannak-e jelölve ilyen esetek intézésére. A nem kijelölt bíró visszautasíthatja az ügyet, amelyet azután véletlenszerűen osztanak ki az ilyen ügyek intézésére kijelölt körzeti bíróknak.

A programban az alábbi 14 körzet bíróságai vesznek részt: Kalifornia központi, északi és déli körzete; New York keleti és déli körzete; Pennsylvania nyugati körzete; New Jersey körzet; Maryland körzet; Illinois északi körzete; Florida déli körzete; Nevada körzet; Texas keleti és nyugati körzete; és Tennessee nyugati körzete.

Bár a program hatékonysága nem lesz azonnal nyilvánvaló, bizonyára pozitív lépést jelent afelé, hogy a szabadalmi viták tisztességes és gyors megoldását lehessen biztosítani.

* Danubia Szabadalmi és Jogi Iroda Kft.

C) Az USPTO elnökhelyettese, Theresa Stanek Rea 2011. augusztus 11-én előadást tartott a Pasadenai Ügyvédi Kamara Műszaki Részlege előtt az USPTO jelenlegi helyzetéről és a hivatali gyakorlatban várható változásokról.

A változások jelentős része a feldolgozatlan szabadalmi bejelentések számának csökkentését és az engedélyezett szabadalmak minőségének javítását célozza. Az előadás időpontjában, tehát 2011 augusztusában a függő szabadalmi bejelentések száma 695 000 volt. 2011 végéig 1500 elővizsgálót szándékozott felvenni a hivatal, és 2012 végéig ezt a számot meg szeretné kettőzni. Emellett két helyen kívánnak a washingtoni hivatalt kiegészítő alhivatalokat létesíteni. Egy kiegészítő alhivatalnak a felállítása folyik Detroitban. Egy másiknak a szervezését megkezdték Alexandriában (Washington külvárosa), de itt a terület nem elegendő a tervezett elővizsgálói létszám befogadására.

További javulást vár Kappos elnök a távmunka beindításától, ami lehetővé tenné, hogy az elővizsgálók otthon dolgozhassanak. Ha egy elővizsgálóval személyes megbeszélés válna szükségessé, Kappos elnök felhatalmazást adott arra, hogy az a megbeszélésre a washingtoni hivatalba repülhessen.

A jelenleg kidolgozás alatt álló technológia azt is lehetővé fogja tenni, hogy a hivatali elővizsgálók videokonferenciát folytathassanak a bejelentőkkel, ami a szóbeli tárgyalások költségeinek jelentős csökkenését fogja eredményezni.

Az USPTO szélesíteni kívánja azt a kísérleti programot, amely lehetővé teszi a bejelentők számára, hogy az első hivatali végzés előtt folytassanak szóbeli tárgyalást az elővizsgálóval. Ms. Rea arról számolt be, hogy ez a program jól bevált, és az eddigi eredmények szerint az ilyen ügyek 33%-ában az első végzés szabadalomengedélyezést eredményezett.

D) Az USPTO 2011 novemberében a Kínai Szellemitulajdon-védelmi Hivatallal (SIPO) megállapodást írt alá gyorsított szabadalmi vizsgálati eljárásra (PPH) vonatkozó kísérleti programról, amely 2011. december 1-jén lépett hatályba.

Az egy évre szóló megállapodás 2012. november 30-án jár le, és hatályát a felek közös megegyezés alapján további egy évvel meghosszabbíthatják.

A kísérleti program célja, hogy felmérjék a két országban a bejelentők érdeklődését a program iránt.

E) Az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága (Supreme Court, SC) a *Microsoft Corp. (Microsoft) v. i4i Limited Partnership* (i4i)-ügyben 2011. június 9-én hozott döntésében megerősítette a Szövetségi Fellebbezési Bíróság (Court of Appeal for the Federal Circuit, CAFC) azon véleményét, hogy egy szabadalom érvénytelenségének bizonyításához a szabadalmi törvény 282. szakasza alapján világos és meggyőző bizonyítéokra van szükség.

A Körzeti Bíróság előtt a Microsoft azt állította, hogy a szabadalmi törvény 102(b) szakasza alapján az eladásra való felkínálás a vizsgált szabadalmat érvénytelenné tette, mert egy, a szabadalmas által a szabadalom elsőbbségi napja előtt több mint egy évvel eladott szoftver magában foglalta a szabadalomban igényelt találmányt. Arra a nem vitatott tényre támaszkodva, hogy a korábbi szoftver eladását nem közölték a szabadalmi hivatal elővizsgálójával,

a Microsoft kifogásolta az i4i-nek azt az állítását, hogy a Microsoft világos és meggyőző módon köteles bizonyítani a szabadalom érvénytelenségét. Ezzel szemben a Microsoft arra hivatkozott, hogy a szabadalom érvénytelensége bizonyításának terhe nem rá hárul, mert az elővizsgáló az elővizsgálati eljárásban nem vizsgált egy anterioritást.

A Körzeti Bíróság előtti szakaszban az esküdszék úgy találta, hogy a Microsoft szándékosan bitorolta az i4i szabadalmát, és hogy a szabadalom nem volt érvénytelen a korábbi szoftvereladás vagy egyéb ok miatt. Ezt a döntést a CAFC megerősítette.

A Microsoft a Legfelsőbb Bírósághoz fellebbezett. Annak az elemzése arra a törvényi alapelvre összpontosult, hogy a szabadalmakat érvényesnek kell feltételezni, és hogy a szabadalmi törvény 282. szakasza szerint „egy szabadalom érvénytelenségének bizonyításával kapcsolatos terhe az ilyen érvénytelenséget állító félén nyugszik.” Végül a bíróság megállapította, hogy a világos és meggyőző bizonyítás követelménye változatlan marad.

A Legfelsőbb Bíróság azonban külön vizsgálta azt a helyzetet, amikor egy anterioritást a szabadalmi hivatal nem vizsgált. Ilyen vonatkozásban megjegyezte: „Indokolt esetben az esküdszéket utasítani lehet, hogy vegye figyelembe, ha a szabadalmi hivatalnak nem volt lehetősége engedélyezés előtt megvizsgálni egy bizonyítékot”.

F) New York állam Déli Körzeti Bírósága 2011. augusztus 10-én hozott döntésében elutasította a *Design House of Christian Louboutin* (Louboutin) arra irányuló keresetét, hogy tiltsa el az *Yves Saint Laurent America, Inc* (YSL) céget piros cipőtalpra vonatkozó védjegyének használatától.

A Louboutin 2008 óta birtokolja a 3 361 597 számú lajstromozott védjegyet a lábbelik talpán használt piros színre. Hölgyek világszerte hön óhajtának Louboutin-féle piros talpú cipőkben járni. A per megindítása előtt a Louboutin széles körben érvényesítette piros talpú cipőire vonatkozó jogait, és ezt a jogát az YSL előtt senki nem vonta kétségbe. Az ügy szembeállítja a francia cipődivatházat a francia ruhadivatházzal, de a döntés befolyásolni fogja az egész divatipart a csúcstermékektől a tömegtermékekig. Kockán forog a divatszínék használatának szabadsága egy védjegytulajdonos jogaival szemben.

2011 áprilisában a Louboutin New York állam Déli Körzeti Bírósága előtt pert indított az YSL ellen bitorlás és hamisítás miatt, különösen kifogásolva az YSL 2011. évi kollekciójából négy cipőmodellt, amelyek mindegyike különböző színekben volt kapható, ideértve olyan cipőket is, amelyek teljesen pirosak (vagy teljesen kékek, sárgák stb.) voltak. A Louboutin ezek közül csak a piros színűeket kifogásolta. Ezzel szemben az YSL ellenkeresetet nyújtott be, többek között a Louboutin piros színre vonatkozó lajstromozásának törlését kérve.

Victor Marrero bíró 32 oldalas döntésében megállapította, hogy a piros szín az állítólag bitorló termékeken használva „díszítő és esztétikai célokra szolgál, és nagyfokú versenyt idéz elő” a divatiparban, majd így folytatta: „Nem valószínű, hogy a Louboutin képes lenne bizonyítani vörös cipőtalpra vonatkozó védjegyének oltalmazhatóságát, még ha a piacon elegendő nyilvános elismerést szerzett is, és így másodlagos jelentésre tett szert.”

A bíróság nemcsak hogy elutasította a Louboutin arra irányuló keresetét, hogy az YSL-t tiltsák el a piros cipők forgalmazásától, ami állítólag bitorolta az ő lajstromozott védjegyét, hanem arra is késznek mutatkozott, hogy törölje a Louboutin-védjegy lajstromozását.

Marrero bíró döntése, amellyel megtagadta a Louboutin eltiltásra irányuló kérelmét, nagymértékben függött a ritkán használt esztétikai funkcionalitás tanától. A bíró hivatkozott a Legfelsőbb Bíróság precedensértékű döntésére, amely megállapította, hogy „egy szín önmagában néha védjegyként oltalmazható lehet, ha ez a szín másodlagos jelentésre tett szert, és ezért azonosít és megkülönböztet egy sajátos terméket, kivéve, ha funkcionális, vagyis ha a szín lényeges a termék használatához vagy céljára, vagy befolyásolja a termék árát vagy minőségét.”

Megállapítva, hogy a védjegytvény szempontjából a divatpiacon a szín nem csupán forrás megjelölésére szolgál, hanem elsődlegesen díszítési és esztétikai célokat is, a bíróság úgy értelmezte a számára feltett szűk kérdést, hogy vajon a szövetségi védjegytvény kiterjeszti-e az oltalmat egy egyetlen színből álló olyan védjegyre is, amelyet a divatiparban előállított ruházati cikk minőségének a meghatározására használnak.

Marrero bíró döntése hosszú fejtegetést tartalmaz, amely összehasonlítja a cipőipari óriások közötti vitát a francia impresszionista Monet és a spanyol kubista Picasso közötti feltételezett vitával, majd megállapítja, hogy a területek megoszlanak a szintől mint nélkülözhetetlen közegtől való függés és az esztétikai kihívásnak a fogyasztó általi gyakorlása között. A szint mint az áruk kritikus kellékét azonosította, amely kreatív funkciót tölt be. Megállapította, hogy egy művész számára egy teljes színárnyalat tulajdonlásának az engedélyezése indokolatlanul gátolná nem csupán a kereskedelmet és a versenyt, hanem magát a művészetet is. „A szín egy további jelentős, nem védjegyfunkciót is ellát: kielégíti az arra irányuló nemes ösztönt, hogy a szépség jogos érzetét kölcsönözzük általános és szükséges dolgoknak”. Marrero ezután leszögezte, hogy a Louboutin igénye a piros talp tulajdonlására meggátolná a versenyt nem csupán a divatcipők területén, hanem egyéb női ruházati cikkek területén is, majd megállapította, hogy a Louboutin vörös talpra vonatkozó lajstromozásának érvényessége a per fő kérdése, és elrendelte, hogy a felek egy héttel később jelenjenek meg egy megbeszélésre, amelyen a Louboutinnek bizonyítania kellene, hogy miért ne kelljen törölni a piros talpra vonatkozó lajstromozást.

2011. augusztus 12-én, vagyis két nappal Marrero döntése után a Louboutin benyújtotta fellebbezését a második körzet Fellebbezési Bíróságánál, amelynek azt kell eldöntenie, hogy az alsófokú bíróság tévedett-e megállapításaiban és következtetéseiben.

A Louboutin kérte az ügy gyorsított felülvizsgálatát.

G) Az amerikai *Apple* és a dél-koreai *Samsung* elszánt szabadalmi háborút vív, amely kiterjed többek között Ausztráliára, az Amerikai Egyesült Államokra és Hollandiára.

A háború az Egyesült Államokban 2011 áprilisában kezdődött, amikor az Apple bitorlási pert indított a Samsung ellen Kaliforniában, azt állítva, hogy a Samsung Galaxy telefonjai és táblagépei bitorolják szabadalmait, és törvénytelenül másolják iPhone-jainak és iPadjeinek

a mintáját és működési elemeit. A Samsung ezt a támadást azzal az állítással viszonozta, hogy az Apple megsértette drót nélküli számítógép-hálózatra vonatkozó számos szabadalmát.

Ezután mindkét fél képviselői bonyolult bizonyítási eljárásokat indítottak, amelyek során Lucy Koh körzeti bíró kifogásolta, hogy a felek álláspontjukat vég nélküli beadványokkal és DVD-leletekkel próbálják igazolni, miközben egyik fél sem ismeri el a másik által benyújtott bizonyítékok megalapozottságát, és nem követik a bíró arra vonatkozó részletes útmutatását, hogy javaslataik megtétele előtt szakértőik személyesen üljenek össze megbeszélésre. Ezért a bíró elutasította az Apple javaslatát (motion), megállapítva: „A felek semmilyen szempontból nem követték a bírói utasításokat. ... Ezért a bíróság kénytelen elutasítani a bíróságnak benyújtott átiratokban és DVD-kben foglalt következtetéseket.”

Az ügyből az a tanulság vonható le, hogy a felek képviselőinek még a legbonyolultabb jogi viták esetén is együtt kell működniük abban, hogy a tárgyaláshoz közös alapot találjanak.

Argentína

Az argentin védjegygyakorlat általánosan elfogadja azt a szempontot, hogy a lajstromozható védjegynek egyértelműen megkülönböztethetőnek kell lennie egyéb lajstromozott jelzéstől. A gyógyászati termékeken alkalmazott védjegyek esetében az összetévesztés valószínűségének megállapításakor azonban az argentin bíróságok a múltban tág követelményeket alkalmaztak a védjegyek összehasonlításakor, mert abból indultak ki, hogy a fogyasztók óvatosabbak a gyógyszerek vásárlásakor még a recept nélkül kapható termékek esetén is. Minthogy azonban a gyógyászati termékek területén az összetévesztés lehetősége súlyos következményekkel járhat, újabban úgy döntöttek, hogy az összetévesztés valószínűségének megítélésakor szigorúbb követelményeket kell alkalmazni.

A Polgári és Kereskedelmi Ügyek Szövetségi Fellebbezési Bírósága a *Rodriguez Cadahia v. Sanofi Pasteur*-ügyben 2011. március 18-án hozott döntésében helyt adott a FLUVAXIM védjegy tulajdonosa által benyújtott felszólalásnak az AVAXIM védjegy lajstromozása ellen, mert mindkét védjegy ugyanabba az osztályba tartozik, és mindkettő gyógyszerre vonatkozik.

A bíróság kifejtette, hogy ilyen körülmények között az összehasonlításnak különösen szigorúnak kell lennie, mert a gyógyszertárakban árusított gyógyszereket általában megfelelő gyógyszerési fokozat nélküli segédek adják ki. Ezért nem lehet feltételezni, hogy akár a csak receptre kiadható gyógyszerek kiadását mindig ellenőrzés előzi meg. Megállapította továbbá, hogy a kérdéses védjegyek hasonlóságai felülmúlják azok különbségeit, ezért az AVAXIM védjegy nem elégíti ki azt a követelményt, hogy egy védjegynek világosan megkülönböztethetőnek kell lennie.

Brazília

A) A Brazil Szabadalmi és Védjegy hivatal 2012. január 3-án publikált egy határozatot bizonyos bejelentésfajták új számozási módszeréről, amely 2012. január 2-án lépett hatályba, és szabadalmi, ipariminta-, valamint földrajziárjelző-bejelentésekre vonatkozik.

Az új számozási módszer szerint a felsorolt bejelentéseknek a jegyzékbe vételkor, vagyis az alaki vizsgálat előtt kell sorszámot adni. Így meg fog szűnni az a korábbi gyakorlat, amely szerint hosszú ideig várni kellett, amíg a brazil bejelentésekre bejelentési számot adtak.

B) 2011 augusztusában módosították a hivatal működési szabályzatát, mert annak 132/06 szakaszába 2. bekezdésként beiktatták az alábbi szabályozást.

Egy bejelentő kérheti bejelentésének soron kívüli vizsgálatát, ha bizonyítja, hogy: a) 60 éves vagy annál idősebb; b) bejelentésének tárgyát egy harmadik fél az ő engedélye nélkül megvalósította; vagy c) a szabadalom engedélyezése a feltétele annak, hogy találmánya megvalósításához ösztöndíjat vagy pénzügyi támogatást kapjon, vagy beruházási alapoktól vagy egyéb forrásokból pénzhez jusson.

Harmadik személyek kérhetik egy szabadalmi bejelentés soron kívüli vizsgálatát, ha bizonyítják, hogy a bejelentő a bejelentés tárgyának engedély nélküli gyakorlatba vételével vádolja őket.

A törvénymódosítás szerint nem minősül újdonságrontónak egy találmány vagy használati minta publikálása a szabadalmi bejelentés napját megelőző 12 hónapon belül, ha a feltalálótól, vagy ha közvetlenül a feltalálótól származó tájékoztatás alapján harmadik féltől származik. A korábbi törvény szerint a tájékoztatásra vonatkozó türelmi idő csak szabadalmak esetében volt 12 hónap, használati minták esetén ez az idő 6 hónap volt.

Brunei

2011. november 17-én Brunei (hivatalos nevén: Brunei Darussalem; országkódja: BN) letétbe helyezte a Párizsi Unió Egyezményhez való csatlakozás okmányát. Ezzel az uniós tagállamok száma 174-re nőtt. Brunei számára a nemzetközi egyezmény 2012. február 17-én vált hatályossá.

Dél-Korea

A) A dél-koreai szabadalmi törvényt számos pontban módosították. A főbb változásokat az alábbiakban foglaljuk össze.

- A halasztott vizsgálat kérelmezésének időhatárát az érdemi vizsgálat kérelmezésének időpontjától számított 18 hónapról 24 hónapra hosszabbították meg.

- A bejelentő kérheti, hogy a megadott szabadalmat a megjelölt idegen nyelvre lefordítva adják meg.

- A bejelentési illetéket hitelkártyával is be lehet fizetni.
- 5% kedvezményben részesül az, aki az évdíjat három évre vagy ennél hosszabb időre előre kifizeti.

B) A Dél-koreai Szellemitulajdon-védelmi Hivatal bejelentette, hogy az engedélyezett szabadalmak száma elérte az 1 milliót.

Dél-Korea a negyedik ország, amelyben 1 millió lajstromozott szabadalom van, és ilyen téren az Amerikai Egyesült Államokat, Kanadát és Japánt követi.

További sajátos vonás, hogy e szabadalmaknak majdnem a kétharmadát az elmúlt tíz évben engedélyezték, ami nagyrészt az információtechnológia és a félvezetők területén bekövetkezett gyors fejlődésnek tulajdonítható.

Bár az engedélyezett szabadalmak számának növekedését várják, azonban a dél-koreai nagyvállalatok a mennyiségről egyre inkább a minőségre helyezik át a súlyt a szabadalmi bejelentések benyújtásakor.

Egyesült Királyság

A) A *Schütz (UK) Ltd. v. Werit (UK) Ltd.*-ügyben az Egyesült Királyság Fellebbezési Bírósága (UK Court of Appeal) érvénytelenítette a Szabadalmi Bíróság (Patent Court) Floyd nevű bírójának a döntését. Floyd bíró úgy ítélkezett, hogy az alperes nem bitorolt, amikor újragyártotta a felperes használt termékeit. Az újragyártás abból állt, hogy az alperes eltávolított egy ipari tartály belső részét képező kalitkába zárt műanyag palackot, és azt egy új palackkal helyettesítette. Floyd bíró az angol és a német joggyakorlat alapján vette szemügyre a tiltott gyártást vagy a megengedett javítást szabadalmazott termékeken, és arra a következtetésre jutott, hogy a helyes megközelítés szerint „meg kell kérdezni, hogy amikor a kérdéses részt eltávolítják, a visszamaradt rész az igénypont teljes találmányi fogalmát testesíti-e meg”.

Fellebbezés után a fellebbezési bíróságnál Lord Jacob bíró úgy összegezte az ügy lényegét, hogy az igénypontok szerint a tartálynak egy kalitkán belül kell tartalmaznia egy palackot, de az igénypont új és találmányi vonásai a kalitkára, nem pedig a palackra irányulnak. A német joggyakorlat szerint ilyen esetben egy bíró azt mondaná, hogy természetesen nem jelent bitorlást a palack kicserélése. Jacob bíró határozottan elutasította a német bírósági joggyakorlatot, és a Lordok Házának (az angol Legfelsőbb Bíróság) a *United Wire Limited v. Screen Repair Services*-ügyben 2000-ben hozott döntését követte, amely szerint a törvény céljaira a gyártás és a javítás kölcsönösen kizárják egymást. Így Jacob bíró szerint az Egyesült Királyságban az egyetlen alkalmazható példa szerint azt kell vizsgálni, hogy a kifogásolt cselekedet gyártásnak tekinthető-e, figyelembe véve a szabadalmazott termék természetét.

Jacob bíró világos jogi elemzésének egy sajnálatos következménye, hogy a tiltott gyártás és a megengedett javítás közötti határvonal homályos marad.

A döntés eredménye, hogy az Egyesült Királyságban a szabadalomtulajdonosok jelentős mértékű ellenőrzést gyakorolhatnak a pótalkatrész-szállítás fölött, ha igénypontjaik megfelelően vannak szövegezve.

Ugyanakkor ez a döntés egy használt termék menthető részeinek újrahasznosítására is vonatkozik új, eladható termék létesítése céljából, amelyet az eredeti gyártó termékének versenytársaként lehet árusítani. Jacob bíró megvilágította a különbséget egy használt termék újbóli eladás céljából való újrahasznosítása és a terméknek további használat céljából történő javítása között, hogy ezzel megkülönböztesse az ügy tényein alapuló angol esetjogot a némettől.

B) A tárgyalat ügyben a felperes az *LG Electronics Inc.* (LG) dél-koreai elektronikai cég volt, amely azt állította, hogy a *Sony Europe & Ors* (Sony) bitorolta három blu ray-szabadalmát. A Sony azzal védekezett, hogy a szabadalmak újdonsághiány és a feltalálói tevékenység hiánya miatt érvénytelenek, és ezért megvonási ellenkeresetet nyújtott be. A döntő anterioritás egy olyan dokumentum volt, amely ismertette a DVD leírását. A vita középpontjában az a kérdés állt, hogy ez a dokumentum a köz számára hozzáférhető volt-e. Az LG azt állította, hogy a DVD-leírás csak titkossági megszorítással vagy díjfizetés ellenében volt hozzáférhető. Az LG a Szabadalmi Bíróság döntését kérte a kérdésben.

Az LG három dologgal támasztotta alá álláspontját. Először: a DVD-leírás fedőlapján egy egyéni séma található, és minden egyes lapján az alábbi figyelmeztetés olvasható: „Ne másold. Copyright 1996/1997. Minden jog fenntartva. Bizalmas.” Az irat első látásra elfogadhatóan bizalmasnak tűnik.

Másodszor: a DVD-leírás csak 5 dollár díj befizetése és egy New York állam törvénye szerinti nyilvánosságra nem hozási bejegyzés (non-disclosure-agreement, NDA) aláírása ellenében férhető hozzá. Az NDA sajátos titkossági rendelkezéseket tartalmaz, ideértve egy olyan szakaszt, amely a dokumentum használatát termékek kereskedelmi fejlesztése lehetőségének kiértékelésére korlátozza. A jövőbeni fejlesztőknek is egy olyan licenciamegállapodást kell kötniük, amely titkossági és korlátozási előírásokat tartalmaz.

Harmadszor: a *DVD FLLC*, egy, a DVD-konzorcium által a DVD-formátum adminisztrációjára létrehozott társaság megerősítette a DVD-formátum bizalmas jellegét és azt, hogy ez a bizalmas jelleg kizárja, hogy valaha is a technika állásához tartozónak minősüljön.

Az LG a *Qualcomm Inc. v. Nokia Corp.*-ügyben Floyd bíró által 2008-ban tett állításra támaszkodott, amely szerint egy dokumentum akkor hozzáférhető a köz számára, ha „egyetlen személy azt a törvény és a méltányosság alapján szabadon felhasználhatja a saját számára”, de a közlés nem tartalmazhat érvénytelenítő kitélet, ha van titkossági záradék. Floyd bíró kategorikusan elutasította azt a nézetet, hogy amikor egy dokumentumot minden érdekelt személynek eljuttatnak, azt a köz számára hozzáférhetőnek kelljen tekinteni, ha a dokumentumot bizalmasan szolgáltatták ki.

A Sony az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) műszaki fellebbezési tanácsainak három döntésére hivatkozott, amelyeket Floyd bíró számára nem idéztek a Qualcomm-ügyben. Ezek közül a *Daikin Industries*-ügyben hozott, T 50/02 sz. döntés körülményei hasonlóan a jelen ügyéhez, amennyiben az anterioritás titkossági kötelezettséggel érkezett, és csak 6 dollár díj lefizetése ellenében volt használható. A műszaki fellebbezési tanács elutasította

a fellebbező félnek azt az érvelését, hogy egy dokumentum csak akkor hozzáférhető, ha valamennyi érdekelt fél korlátozás nélkül hozzájuthat annak tartalmához. A tanács szerint „elegendő, ha az összes érdekelt fél tudomást szerezhetett saját céljaira a dokumentum tartalmáról, még ha nincs is joguk annak harmadik személyek részére történő közlésére. A köz számára való hozzáférhetőség azt jelenti, hogy az információ bármely érdekelt személy részére elérhető, aki az információ megszerzése után azt szabadon felhasználhatja saját ipari céljaira.”

A Sony azt állította, hogy a *Daikin*-ügyben a helyzet hasonló volt a jelen körülményekhez, mert a DVD-ipar több száz cége kapott másolatot a DVD-leírásról. A Szabadalmi Bíróság azon a véleményen volt, hogy a Sonymak valódi kilátása van a sikerre, mert az érdekelt feleknek lehetőségük volt arra, hogy tudomást szerezzenek a DVD-leírás tartalmáról saját céljaikra.

E nézet ellenére azonban a Szabadalmi Bíróság egyetértett az LG-vel abban, hogy helye van vitának, mert a helyzet nem annyira világos, mint amilyennek Floyd bíró számára tűnt a *Qualcomm*-ügyben. A jelen ügyben meg kellett határozni a tényeket, mielőtt a törvény alapján elhatározásra jutnának.

A Szabadalmi Bíróság megállapítása szerint az LG bizonyította, hogy a DVD-leírás első látásra bizonyíthatóan bizalmas, de ugyanakkor hasonló módon a Sony is bizonyíthatja egy bírósági tárgyaláson, hogy az összes érdekelt félnek lehetősége volt ismeretet szerezni a dokumentum tartalmáról, vagyis hogy a dokumentum a köz számára hozzáférhető, sőt, a dokumentum tartalma a technika állásának is része lehet, és így a szakemberek tudásához is tartozhat. Tisztázásra szorul az a kérdés is, hogy ez a lehetőség a dokumentum tartalmát érdektelenné tette-e újdonság vagy kézenfekvőség szempontjából.

További bonyodalmat jelentett, hogy a Sony szerint ő és a Panasonic volt jogosult a szabadalmakra, nem pedig az LG. A DVD-leírás a blu ray-technológia fejlesztésének kiindulási pontjaként volt tekinthető, ami alátámasztja a Sony ügyét az általános ismeret és jogosultság szempontjából.

Még ha a bíróság helyt adna is a jelen kérelemnek, és arra következtetne, hogy az LG jogosan kérte a döntést a DVD-leírás ismertségével kapcsolatban, ez a leírás továbbra is a vita középpontjában marad.

A jelen körülmények között a Szabadalmi Bíróság úgy döntött, hogy az adott szakaszban nem lenne kielégítő véglegesen dönteni a kérdéses dokumentum köz számára való hozzáférhetőségéről, ezért a kérelmet 2011. július 27-én elutasította.

Európai Szabadalmi Hivatal

A) Benoît Battistelli, az Európai Szabadalmi Hivatal elnöke 2011. november 29-én a kínai Chongqingben a szokásos kétoldalú együttműködési találkozón egyezményt írt alá Tian Lipuval, a Kínai Szellemitulajdon-védelmi Hivatal elnökével. Az egyezmény alapján az eu-

rópai és a kínai bejelentéseket gépi fordítással hozzáférhetővé teszik a kínai, illetve az európai szakemberek számára.

Ez az egyezmény új lehetőségeket kínál az újítóknek és a szabadalmi rendszer használóinak ahhoz, hogy hozzáférjenek a műszaki információ egy olyan óriási részéhez, amely mostanáig nyelvi akadály miatt rejtve volt. A Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) szerint 2010-ben mintegy 1,8 millió szabadalmi bejelentést nyújtottak be, amelyeknek egy jelentős része Európából és Kínából származik. Az egyezmény mindkét területen nagymértékben javítani fogja az új technológiák hatékonyabb elterjedését.

B) Az ESZH 2011. augusztus 31-i keltezéssel közleményt bocsátott ki második írott vélemény kiadásáról a PCT II. szakasza szerinti eljárásban. E közlemény szövegét az alábbiakban foglaljuk össze.

1. Bevezetés

1.1. Az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) nemzetközi elővizsgáló hatóságként (International Preliminary Examining Authority, IPEA) működve felülvizsgálta a PCT 66.4 szabálya szerinti gyakorlatát. E szabály alapján bármely IPEA kibocsáthat egy vagy több további írott véleményt a nemzetközi elővizsgálati jelentés (international preliminary examination report, IPER) elkészítése előtt.

1.2. Az alábbi, 2–6. pontban részletezett új gyakorlat további lehetőséget szolgáltat az IPEA szerepében eljáró EPO számára a bejelentővel folytatott párbeszédre.

2. Új gyakorlat a PCT 66.4 szabálya szerint

2.1. Egy negatív IPER kiadása előtt az EPO rendszerint ki fog adni egy további írott véleményt (second written opinion, SWO), amelyben határidőt ad meg a bejelentő számára az SWO-ban foglalt kifogások megválaszolására további módosítások és/vagy érvek benyújtásával. A második írott vélemény kiadását nem kell kérni. Az IPER-t negatívnak kell tekinteni, ha a bejelentőt olyan hiányosságról tájékoztatja, amelyre az EPC 161(1) szabálya szerint válaszolnia kell, ha meg akarja indítani az európai nemzeti szakaszt. Ha az IPER csupán csekély vagy semmilyen kifogást nem tartalmaz, pozitívnak tekinthető.

2.2. Egy második írott véleményt akkor ad ki az ESZH, ha a bejelentő időben benyújtott alapos választ ad az ESZH mint nemzetközi kutatási hatóság (ISA) által kiadott írott véleményre (WO-ISA) (lásd az alábbi 3. pontot) vagy az ESZH által IPEA-ként kiadott első írott véleményre (lásd az alábbi 4. pontot).

3. Eljárás, ha az ESZH ISA-ként járt el a nemzetközi bejelentés kapcsán

3.1. Ha az ESZH ISA-ként járt el egy nemzetközi bejelentés kapcsán, az általa kiadott írott vélemény (WO-ISA) első írott véleménynek tekintendő a PCT II. szakasza szerinti eljárásban [PCT 66. 1.bis(a) szabály].

3.2. Egy második írott véleményt ad ki az ESZH akkor, ha

- a bejelentő olyan módosítást és/vagy érveket nyújtott be, amelyeket figyelembe kell venni a nemzetközi elővizsgálatban [PCT 66.1(a)–(d) és 66.4bis szabály] és
- olyan kifogások állnak fenn, amelyek miatt az IPER negatív lenne, ha a bejelentés pillanatnyi állása alapján adnák ki.

4. Eljárás, ha az ESZH nem ISA-ként járt el a nemzetközi bejelentés kapcsán

4.1. Ha a WO-ISA-t egy másik, ISA-ként eljáró nemzetközi hatóság adta ki, a WO-ISA-t nem tekintik (első) írott véleménynek az ESZH mint IPEA előtti nemzetközi elővizsgálati eljárásban [PCT 66.1bis(b) szabály]. Ilyen esetekben az ESZH IPEA-ként járva el egy első írott véleményt ad ki, ha van bármilyen kifogása. A bejelentő módosítások és/vagy érvek benyújtásával válaszolhat erre a közlésre a benne foglalt határidőn belül.

4.2. Az ESZH egy második írott véleményt ad ki, feltéve, hogy:

- a bejelentő módosításokat és/vagy érveket nyújtott be az előírt határidőn belül az első írott véleményben foglalt kifogások elhárítására [PCT 66.1bis(c) és 66.2 szabály] és
- olyan kifogások vannak érvényben, amelyek miatt az IPER negatív lenne, ha a bejelentés állása alapján adnák ki.

5. Kérelem távbeszélő-konzultáció iránt

5.1. Az IPER elkészítése előtt a bejelentő kérelmet nyújthat be távbeszélő-konzultáció iránt. Az ESZH ilyen kérelemnek rendszerint csak egyszer ad helyt (PCT 66.6 szabály). A PCT 66.4 szabály alapján az új gyakorlat következtében a távbeszélő-konzultációra vonatkozó eljárást a következőképpen módosították.

5.2. Ha a bejelentő egy második írott vélemény előtt kér távbeszélő-konzultációt, megküldik számára a távbeszélő-konzultációról készített jegyzőkönyvet az abban megadott határidőn belül a további módosítások és/vagy érvek benyújtására vonatkozó felhívással együtt. Második írott véleményt nem adnak ki, mert ez az eljárás lehetővé tesz a fenti 2. pontban ismertetett eljárással összevethető párbeszédet.

5.3. Ha a bejelentő távbeszélő-konzultációt és/vagy egy második írott véleményt kér az IPER elkészítésének időpontja előtt, az ESZH-ra mint IPEA-ra van bízva a döntés a legmegfelelőbb módon való eljárásról, és az elővizsgáló vagy távbeszélő tanácskozik a bejelentővel (lásd az 5.2. pontot), vagy pedig egy második írott véleményt ad ki (lásd a 2. pontot).

5.4. Ha a bejelentő egy második írott vélemény kiadása után, de az IPER elkészítésének időpontja előtt kér távbeszélő-konzultációt, a távbeszélő-konzultáció jegyzőkönyvét megküldik számára további módosítások és/vagy érvek benyújtására való felhívás nélkül, és ilyet nem is fogadnak el, hacsak nem ebben egyeztek meg a távbeszélő-konzultáció alatt.

6. Válaszadási határidő

A második írott véleményre vagy adott esetben (lásd az 5. pontot) a távbeszélő-konzultáció jegyzőkönyvét kísérő felhívásra vonatkozó válasz határideje rendszerint két hónap, és nem lehet rövidebb egy hónapnál [PCT 66.2(d) szabály].

7. Hatálybalépés

Az új gyakorlat olyan nemzetközi bejelentésekre vonatkozik, amelyeknél az IPER elkészítésének határideje a PCT 69.2 szabálya szerint 2011. december 1-jén vagy ezt követően jár le, kivéve, ha az IPER-t 2011. október 1-je előtt adták ki. (Itt megjegyezzük, hogy a gyakorlatban az IPER elkészítésének határideje a legtöbb esetben a legkorábbi elsőbbség napjától számított 28 hónap.)

C) A G 1/09 sz. döntésben a Bővített Fellebbezési Tanács megállapította, hogy egy olyan európai szabadalmi bejelentés, amelyet a Vizsgálati Osztály határozatával elutasítottak, az ESZE 36(1) szabálya értelmében a fellebbezési határidő lejártáig még függő, ha nem nyújtottak be fellebbezést.

A tanács kifejtette, hogy egy „függő (korábbi) európai szabadalmi bejelentés” olyan állapotban van, amelyben az anyagi jogok még fennállnak. Annak a kérdésnek a megválaszolásakor, hogy meddig állnak fenn olyan anyagi jogok, amelyek európai szabadalmi bejelentésekből következnek, a Bővített Fellebbezési Tanács különbséget tett a bejelentés elutasítása és egy szabadalom megadása között. Egy, a Vizsgálati Osztály által elutasított szabadalmi bejelentés az ESZE 36(1) szabálya szerint a fellebbezési határidő lejártáig függő marad, és a következő napon megszűnik függő lenni, ha nem nyújtottak be fellebbezést. Ezzel szemben engedélyező végzés esetén az európai szabadalmi bejelentés függése az engedélyezésre utaló közlés előtti napon ér véget, mert ettől az időponttól kezdve az anyagi jogok nem a szabadalmi bejelentésből, hanem a megadott szabadalomtól következnek.

D) A T 314/06 sz. döntésben a tanács elutasította a Vizsgálati Osztály azon érvelését, hogy az ESZE/1973 76(1) szakasza második mondatának követelményei csak akkor teljesülnek, ha egy megosztott bejelentés igénypontjai a korábbi bejelentés igénypontjaiból a benyújtott szövegezés szerint levezethetők, és nem csak a leírásból.

A Vizsgálati Osztály érvelését különösen a harmadik személyek jogbiztonságával kapcsolatos megfontolásokra alapozta. A tanács a G 1/06 sz. döntésre utalt, amelyben a Bővített Fellebbezési Tanács kifejtette, miért van harmadik személyek jogbiztonsága védve, ha az ESZE/1973 76(1) szakasza mondatát úgy értelmezik, hogy az a korábbi bejelentés teljes műszaki tartalmára vonatkozik a benyújtott szövegezés szerint, és nem csupán a benne igényelt tárgyra. Ebben az esetben a döntő kérdés tehát így hangzik: a tárgy közvetlenül és egyértelműen levezethető-e a korábbi bejelentés teljes műszaki tartalmából a benyújtott szövegezés szerint.

E) A T 961/09 és T 962/09 sz. döntésben a tanács megállapította, hogy a G 1/05 és a G 1/06 sz. döntés szerint az ESZE 76(1) szakaszának teljesítésére vonatkozó vizsgálat alkalmával lényegileg ugyanazt a fő követelményt kell alkalmazni, mint az ESZE 123(2) szakasza esetén. A szakembernek tehát a megosztott bejelentés tárgyat is közvetlenül és egyértelműen le kell tudnia vezetni a korábbi törzsbejelentés kinyilvánításából a benyújtott szövegezés szerint, ahol a kinyilvánítást az igénypontok, a leírás és a rajzok összessége határozza meg, amelyet összefüggésében kell szemlélni.

F) A Bővített Fellebbezési Tanács G 2/08 számú döntése szerint az ESZE 54(5) szakasza nem zárja ki, hogy egy olyan gyógyszer, amelyet egy betegség kezelésére már felhasználtak, ugyanazon betegség egy másik gyógyászati kezelésénél felhasználva szabadalmaztatni lehessen.

A szabadalmazthatóság akkor sincs kizárva, ha a technika állásából még nem ismert egyetlen igényponti jellemző az adagolási utasítás. Az ESZE 54(5) szakasza szerint most célhoz

kötött termékoltalom adható egy ismert gyógyszer minden további sajátos alkalmazására gyógyászati kezelésre szolgáló eljárásban. A tanács döntése azt is megállapítja, hogy egy olyan igénypont, amelynek újdonsága csak egy gyógyszer új gyógyászati alkalmazásában rejlik, már nem szövegezhető meg az úgynevezett svájci igénypont formájában.

G) A Bővített Fellebbezési Tanács a G 2/07 és a G 1/08 számú döntésben leszögezte, hogy a szabadalmazásból alapvetően ki van zárva egy olyan, nem mikrobiológiai növénytermesztési eljárás, amely egész növénygenomok ivaros keresztezési lépéseiből és ezt követően növények szelektálásából áll, mert az ESZE 53b) szakasza értelmében „lényegileg biológiai”.

H) A T 219/09 számú döntés ügyében a tanács rámutatott, hogy a megalapozott eset-jog szerint általában nem megengedett egy igénypont megváltoztatásakor jellemzők egy sorozatából olyan elkülönített jellemzőket kiragadni, amelyek eredetileg csak egymással kombinálva (például a leírásban egy meghatározott kiviteli alakban) voltak kinyilvánítva. Egy ilyen változtatás közbenső általánosításhoz vezet, minthogy az igényelt tárgyat tovább korlátozza ugyan, azonban ennek ellenére jellemzők egy nem kinyilvánított kombinációjára irányul, amely tágabb, mint az eredeti összefüggésben kinyilvánított kombináció. Ez csak akkor megengedett, ha nem áll fenn semmiféle egyértelműen felismerhető funkcionális vagy szerkezeti kapcsolat a sajátos kombináció jellemzői között, és a kiragadott jellemző nincs elválaszthatatlanul kapcsolatban ezekkel a jellemzőkkel.

I) A T 1635/09 sz. döntésben a tanács a G 1/83 és a G 2/88 sz. döntésre hivatkozva kifejtette, hogy egy anyag vagy anyagkeverék gyógyszerként történő alkalmazására vonatkozó igénypont átalakítása sajátos célú, svájci igényponttá vagy egy sajátos alkalmazásra korlátozott termékigényponttá az ESZE 54(5) szakasza szerint az oltalmi kör tágításához vezet.

Az Európai Unió Bírósága

A) Az Európai Unió Bírósága (CJEU) 2011. október 18-án döntést hozott a *Brüstle v. Greenpeace*-ügyben. A döntés megállapítja, hogy a Brüstle-féle őssejtek csak akkor szabadalmazhatók, ha olyan eljárással nyerték őket, amely nem jár humán embrió elpusztításával.

Az ügy előzménye, hogy Oliver Brüstle professzor a Bonni Egyetemen feltalált egy eljárást embrionális őssejtekből neurológiai állapotok, így Parkinson-kór kezelésére alkalmas sejtek előállítására. Az általa 1997-ben kapott német szabadalom ellen felszólalt a Greenpeace arra hivatkozva, hogy a szabadalom nem egyeztethető össze az 1998-as európai biotechnológiai irányelvekkel. A Szövetségi Szabadalmi Bíróság (Bundespatentgericht, BPG) a Greenpeace-nek adott ígazat, és Brüstle szabadalmát érvénytelennek nyilvánította.

Brüstle a Szövetségi Legfelsőbb Bírósághoz (Bundesgerichtshof, BGH) nyújtott be fellebbezést. A BGH kérdéseket intézett a CJEU-hoz egy humán embrió meghatározásával és az-zal kapcsolatban, hogy a humán embriót felhasználó szabadalmak definíciószerűen érvénytelenek-e az élet minden szakában. A biológiai irányelv 6. cikke ugyanis kizárja bizonyos biotechnológiai találmányok szabadalmazhatóságát, ideértve a humán embriók alkalmazását ipari vagy kereskedelmi célokra, azonban nem ad meghatározást a humán embrióra.

A CJEU az első kérdéssel kapcsolatban megállapította, hogy a „humán embrió” fogalmat tágan kell értelmezni, és így bármilyen humán petét humán embrióknak kell tekinteni mielőtt meg van termékenyítve, ha ez a pete emberi lényvé tudna fejlődni. A CJEU azt is megerősítette, hogy a humán embrió olyan sejteket foglalhat magában, amelyeket mesterséges módszerekkel állítottak elő, így például olyan sejteket, amelyeket Dolly bárány létrehozására használtak fel, és amelyek elkezdhetik az emberi lényvé való fejlődést.

Bár a feltett kérdés szerint a CJEU-nak arra is felelnie kellett volna, hogy a „humán embrió” fogalom blasztocitából eltávolított olyan pluripotens őssejtekre is vonatkozik-e, mint amelyek Brüstle találmányában szerepelnek, a CJEU kifejtette, hogy nem kell figyelembe venni orvosi vagy etikai jellegű kérdéseket, mint ez, és ehelyett csupán a biológiai irányelv vonatkozó rendelkezéseinek jogi értelmezésére kell szorítkozni. Ezért ebben a kérdésben a döntést a kérdező bíróságnak (a Brüstle-ügyben a BGH) kell meghoznia.

A CJEU-nak abban a kérdésben is állást kellett foglalnia, hogy miként értelmezendő a biológiai irányelv 6. cikkében használt „humán embriók felhasználása ipari vagy kereskedelmi célokra” kifejezés, és hogy különbséget kell-e tenni tudományos kutatásra (miként Brüstle szabadalmában) történő vagy pusztán kereskedelmi eljárásban való felhasználás között. A CJEU azon a véleményen volt, hogy a humán embriók felhasználása gyógyászati vagy diagnosztikai célokra szabadalmazható, azonban nem szabadalmazható felhasználásuk pusztán tudományos kutatási célokra.

A CJEU-nak feltett kérdés arra is vonatkozott, hogy őssejtek szabadalmazhatók-e olyan esetben, amikor a szabadalom hallgat humán embriók felhasználásáról, de azokra ennek ellenére szükség van. E kérdés olyan helyzetre vonatkozik, amikor a szabadalom nem említi leírásában humán embriók felhasználását, azonban fel kell tételezni, hogy az őssejteket blasztocita állapotban levő humán embrióból kapják, és hogy az őssejt eltávolítása ennek az embrióknak az elpusztítását eredményezi. A CJEU azon a véleményen volt, hogy egy találmány ki van zárva a szabadalmazhatóságból, amikor az eljárás elvégzése vagy humán embriók előzetes elpusztítását kívánja, vagy pedig azok előzetes felhasználását, még ha a szabadalmi leírásban ennek az eljárásnak a leírása – miként Brüstle találmányában – nem utal is humán embriók felhasználására.

Összegezve megállapítható, hogy a CJEU döntése szerint ahhoz, hogy egy őssejt ne legyen humán embrióknak tekinthető, arra van szükség, hogy ne legyen képes emberi lényvé fejlődni. Továbbá ahhoz, hogy egy őssejt szabadalmazható legyen, az szükséges, hogy olyan eljárással legyen előállítva, amely nem jár humán embrió elpusztításával.

B) A belga *Nicolai NV* (Nicolai) a közösségi növényfajta-oltalmi jogokról szóló, 2100/94/EK rendelet 11. cikkének (1) bekezdése értelmében vett nemesítője volt a Nicoter nevű új almafajtának. Ez az egyetlen, olyan almákat termő fafajta, amelyeket KANZI márkanévvel értékesítenek. A Nicolai által a Nicoter almafajta tekintetében 2001. április 27-én benyújtott bejelentést a Közöségi Növényfajta Értesítőben 2001. június 15-én tették közzé.

Az említett bejelentéshez társuló növényfajta-oltalmi jogot a Nicolai 2002. szeptember 3-án apportként bevitte a *Better3fruit NV* (Better3fruit) nevű cégbe. Ezért a Nicoter fajtájú fák tekintetében megadott közösségi növényfajta-oltalom jogosultja jelenleg a Better3fruit. Szintén a Better3fruit a jogosultja az almák tekintetében bejelentett KANZI védjegynek.

2003-ban a Better3fruit és a Nicolai olyan hasznosítási szerződést kötött, amelynek értelmében a Nicolainak kizárólagos joga van a Nicoter fajtájú almafák termesztésére és értékesítésére.

2004. december 24-én a Nicolai 7000 darab Nicoter fajtájú almafát adott el J. Hustinnak. E jogügylet alapján Hustint semmiféle külön előírás nem köti a KANZI alma termesztése és a termény értékesítése kapcsán.

A Better3fruit és a Nicolai között 2003-ban létrejött hasznosítási szerződés 2005. január 20-án megszűnt. Az alapeljárás peres felei között vita tárgyát képező időpontban a Greenstar Kanzi Europe (GKE) megszerezte a növényfajta-oltalom által biztosított kizárólagos hasznosítási jogokat a Nicoter almafák tekintetében. Ennélfogva a GKE lett a Nicolai helyébe lépő hasznosító.

2007. december 4-én megállapították, hogy J. Goossens KANZI megnevezéssel jelölt almát értékesít. Az is kiderült, hogy az almát Hustin szállította Goossensnek.

E megállapítás alapján a GKE közösségi növényfajta-bitorlási keresetet indított Hustinnal és Goossensszel szemben. Az általa benyújtott, ideiglenes intézkedés iránti kérelmet elbíráló Rechtbank van koophandel te Antwerpen (Antwerpeni Kereskedelmi Bíróság) elnöke 2008. január 29-én határozatot hozott, amelyben megállapította, hogy Hustin és Goossens egyaránt megsértette a GKE növényfajta-oltalmi jogait.

Ezt a határozatot 2008. április 24-i ítéletével megváltoztatta a Hof van beroep te Antwerpen (Antwerpeni Fellebbezési Bíróság), mert úgy ítélte meg, hogy a Nicolai nem teljesítette a hasznosítási szerződésben vállalt kötelezettségeit, és egyúttal megállapította, hogy Hustin és Goossens nem követett el bitorlást a GKE növényfajta-oltalmi jogainak tekintetében, hiszen a Better3fruit és a Nicolai között létrejött hasznosítási szerződésben átvett korlátozásokra Hustinnal és Goossensszel szemben nem lehet hivatkozni.

A GKE felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a belga Fellebbezési Bíróságnál az Antwerpeni Fellebbezési Bíróság ítélete ellen. A Fellebbezési Bíróságnak kétségei merültek fel a közösségi növényfajta-oltalmi jogokra vonatkozó 2100/94/EK rendelet 16. cikke szerinti jogkimerülés hatályával kapcsolatban. Ezért úgy döntött, hogy felfüggeszti az eljárást, és előzetes döntéshozatali kérelmével az alábbi két kérdést terjeszti az Európai Unió Bírósága (CJEU) elé.

1. Úgy kell-e értelmezni a 2100/94/EK rendelet 11(1) cikkével, 13(1)–(3) cikkével, 16., 27. és 104. cikkével együttesen értelmezett 94. cikkét, hogy a jogosult vagy a hasznosító bitorlási keresetet indíthat az ellen, aki azzal az anyaggal (terménnyel) folytat tevékenységet, amelyet a hasznosító értékesített részére vagy bocsátott rendelkezésére, ha a hasznosító

és a közösségi növényfajta-oltalmi jog jogosultja között létrejött hasznosítási szerződésben kikötött korlátozásokat ezen anyag (termény) értékesítése során megszegték?

2. Az 1. kérdésre adandó igenlő válasz esetén jelentőséggel bír-e a jogsértés vizsgálata szempontjából az a kérdés, hogy az előbb említett tevékenységet folytató személy tudott-e vagy tudnia kellett-e a hasznosítási szerződésben kikötött, fent említett korlátozásokról?

Az első kérdéssel a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra szeretne választ kapni, hogy a közösségi növényfajta-oltalom jogosultja vagy hasznosítója indíthat-e bitorlási keresetet egy olyan harmadik személlyel szemben, aki az anyagot egy másik hasznosítótól szerezte meg, és ez utóbbi anyag eladásánál nem tartotta be a jogosult és a másik hasznosító között létrejött hasznosítási szerződésben foglalt feltételeket.

Itt megjegyezzük, hogy az alapügy kizárólag azzal a kérdéssel kapcsolatos, hogy az új hasznosító, vagyis a GKE indíthat-e bitorlási keresetet azokkal a harmadik személyekkel, jelen esetben Hustinnal és Goossensszel szemben, akik az anyagot a korábbi hasznosítótól, vagyis a Nicolaitól szereztek be, amely cég ezen anyag értékesítése során megszegte a közösségi növényfajta-oltalom jogosultjával, vagyis a Better3fruittal kötött hasznosítási szerződésben foglalt feltételeket.

Most röviden ismertetjük a 2010/94/EK rendeletnek a CJEU számára előterjesztett első kérdésben említett cikkeit.

A 11. cikk (1) bekezdése szerint az a személy, aki a fajtát nemesítette vagy felfedezte, illetve kifejlesztette, továbbá annak jogutódja jogosult a közösségi növényfajta-oltalmi jogokra.

A 13. cikk (1)–(3) bekezdése szerint a közösségi növényfajta-oltalom feljogosítja a jogosultat a (2) bekezdésben foglalt tevékenységek folytatására. A (2) bekezdés pedig előírja, hogy az oltalom alatt álló fajta anyaga vonatkozásában kizárólag a jogosult felhatalmazásával folytathatók az alábbi tevékenységek: *a)* előállítás vagy többszörözés; *b)* előkészítés szaporítás céljára; *c)* felkínálás értékesítésre; *d)* értékesítés vagy egyéb forgalmazás; *e)* kivitel a Közösségből; *f)* behozatal a Közösségbe; *g)* raktáron tartás az *a)–f)* pontban említett bármely cselekmény céljából.

A 16. cikk értelmében a közösségi növényfajta-oltalmi jogok nem terjednek ki az oltalom alatt álló fajta anyagával kapcsolatos tevékenységekre, ha az anyagot a jogosult a közösség bármely részén mások részére rendelkezésre bocsátotta, vagy azt a jogosult hozzájárulásával más részére rendelkezésre bocsátották.

A 27. cikk szerint a közösségi növényfajta-oltalmi jogok részben vagy egészben szerződéses hasznosítási jogok tárgyát képezhetik. A jogosult a közösségi növényfajta-oltalom alapján az őt megillető jogokat érvényesítheti a hasznosítási jogot élvező olyan személlyel szemben, aki megszegi a hasznosítási jogához kapcsolódó, (1) bekezdés szerinti feltételeket.

A 94. cikk rendelkezése szerint a jogosult pert indíthat a jogbitorlás megakadályozása és/vagy méltányos díjazás fizetése érdekében az ellen, aki a 13. cikk (2) bekezdésében megjelölt tevékenységeket jogosulatlanul folytat közösségi növényfajta-oltalmi jogot elnyert fajta esetében. Aki szándékosan vagy gondatlanul követi el a fentieket, a jogosultnak a nevezett

tevékenység eredményeképpen bekövetkező minden egyéb kára vonatkozásában kártérítésre kötelezhető.

A 104. cikk szerint a bitorlással kapcsolatos keresetet a jogosult nyújthatja be.

A fentebb ismertetett 16. cikkben foglalt ún. „jogkimerülés” elve szerint a közösségi növényfajta-oltalmi jogok nem terjednek ki az oltalom alatt álló fajta anyagával kapcsolatos tevékenységekre, ha az anyagot a jogosult az Európai Unió bármely részén mások részére rendelkezésre bocsátotta. Ebből az következik, hogy az olyan ügyekben, mint az alapeljárás tárgyát képező is, a GKE mint a jogosult, vagyis a Better3fruit helyébe lépő és helyette eljáró új hasznosító által Hustinnal és Goossensszel szemben indított bitorlási kereset csak akkor vehető figyelembe, ha a jogosult jogai nem merültek ki. E tekintetben az ügyiratokból az derül ki, hogy a Better3fruit és a Nicolai olyan hasznosítási szerződést kötött, amelynek értelmében a Better3fruit átengedte a Nicolainak a Nicoter almafák termesztésének és értékesítésének kizárólagos jogát, valamint az azokhoz fűződő jogok hasznosítását. E hasznosítási szerződés olyan feltételeket tartalmazott, amelyek szerint a Nicolai nem engedhette volna át a hasznosítási engedély tárgyát képező termék tulajdonjogát anélkül, hogy az érintett harmadik személy ne vállalta volna az említett feltételek betartásának kötelezettségét.

Így tehát az előző bekezdésben foglaltakra tekintettel azt kell megvizsgálni, hogy a közösségi növényfajta-oltalom jogosultjának jogai kimerültek-e. Ilyen vonatkozásban azt a következtetést kell levonni, hogy az anyag hasznosító általi átengedése harmadik fél részére a jogosult hozzájárulása nélkül történt, és így ez utóbbi jogai nem merültek ki. A hasznosítási szerződés egyéb jellegű szerződéses rendelkezéseinek megsértése viszont nem képezi akadályát a jogosult jogai kimerülésének.

A fentebbi megfontolásokra tekintettel a CJEU 2011. október 2-i döntésében az első kérdésre azt a választ adta, hogy az alapeljárás tárgyát képező feltételek esetén a jogosult vagy a hasznosító bitorlási keresetet indíthat azzal a harmadik személlyel szemben, aki az anyagot egy másik olyan hasznosító közvetítésével szerezte, aki megsértette a másik hasznosító által korábban a jogosulttal kötött hasznosítási szerződésben foglalt feltételeket.

A második kérdéssel kapcsolatban a CJEU leszögezte, hogy a jogsértés megítélése szempontjából nincs jelentősége annak, hogy a fent említett tevékenységet folytató harmadik személy tudott-e vagy tudnia kellett-e a hasznosítási szerződésben szereplő korlátozásokról.

Az Európai Unió Törvényszéke

2005. december 26-án egy bejelentő a Belső Piaci Harmonizációs Hivatalnál (BPHH, Office for Harmonization in the Internal Market) kérelmet nyújtott be egy lovat ábrázoló piktogram lajstromozása iránt az alábbi árukra: bőrárúk, táskák; ruházati cikkek, lábbelik, fejtvédő sisakok; eledelek, élelmiszerek és italok háziállatok részére. A bejelentést a BPHH feltétlen lajstromozást kizáró okokra hivatkozva elutasította.

Fellebbezés után a fellebbezési tanács megállapította, hogy a lajstromozni kért védjegy nélkülözi a megkülönböztető jelleget, és a vonatkozó árukra nézve deszkriptív, mert egy ló ábrázolása állati eledeleken és kiegészítő termékeken szokásosnak tekinthető, és a vonatkozó áruk szándékolt felhasználásának jelzésére szolgál.

Elutasítás után a bejelentő tovább fellebbezett az Európai Unió Törvényszékénél (General Court of the European Union, GCEU; ezt korábban Elsőfokú Európai Bíróságnak, majd Európai Általános Bíróságnak is nevezték), azzal érvelve, hogy a 18. áruosztályba tartozó „bőrárúk, táskák” vonatkozásában a felsorolt áruk csupán egy kis részét képviselik a sok lehetséges felhasználási típusnak. A bejelentő előadta továbbá, hogy a Fellebbezési Osztály elővizsgálója nem bizonyította semmivel, hogy a lóábrázolást jellegzetesen használnák a 18. áruosztály áruai szándékolt felhasználási céljainak megjelölésére.

A bejelentő azt is kifejtette, hogy nem volt közvetlen kapcsolat a lóábrázolás és a 25. áruosztályba tartozó ruházati cikkek között, mert nem lehet feltételezni, hogy ezeket az árukat lovak használják.

Végül a 31. áruosztályba tartozó „állati élelmiszerek” esetében régi hagyomány állatábrázolásokat használni védjegyként, így a fogyasztók hozzászoktak ehhez a tényhez.

A GCEU azonban a bejelentő érvelését nem találta elegendőnek a kérdéses piktogram megkülönböztetőképességének bizonyítására. Ezért elutasította a bejelentő lajstromozási kérelmét.

Észtország

Észtországban 2012. január 1-jén használatiminta-törvény lépett hatályba.

A használatiminta-bejelentések újdonságkutatását az Észt Szabadalmi Hivatal csak tájékoztatási célból végzi el, és az eredményt a használati minta lajstromozása után publikálja.

Guatemala

2011. október 19-én Guatemala igazságügyi szervei bevezették az elektronikus levelezést. Ennek megfelelően ettől az időponttól kezdve a bejelentők és képviselőik a korábban megadott e-mail címeken levelezhetnek a Guatemalai Szellemijogvédelmi Hivatallal.

India

Dr. Vinitha Ponnukutty 2007 áprilisában két szabadalmi bejelentést nyújtott be a chennai szabadalmi hivatalnál, az egyiket „Táplálócső kritikusan beteg páciensek számára”, a másikat „Táplálócső kritikusan beteg diabéteszes páciensek számára” címmel. A bejelentéseket 2008. július 18-án publikálták. Ezt követően a bejelentő 2008. október 30-án nyújtott be vizsgálati kérelmet mindkét bejelentés kapcsán. Az 1970. évi szabadalmi törvény 12(2)

cikke és a 2003. évi szabadalmi végrehajtási utasítás 24-B(2)(i) és (ii) szabálya alapján ha benyújtanak egy vizsgálati kérelmet, a hivatal elnökének a bejelentési iratokat egy hónapon belül az elővizsgálóhoz kell továbbítania. A szabadalmi törvény 12(1) cikke szerint az elővizsgálónak egy, de legkésőbb három hónapon belül el kell készítenie a vizsgálati jelentést, és azt az elnöknek kell továbbítania. A jelen esetben az elővizsgálónak a bejelentési iratokat 2008 novemberében meg kellett volna kapnia, és az elővizsgálati jelentést 2009 februárjában el kellett volna juttatnia az elnöknek. Ezt követően az elővizsgálati jelentést a bejelentőnek vagy képviselőjének 2009. április 30-ig meg kellett volna kapnia.

Minthogy a bejelentő nem kapta meg az előírt időben az elővizsgálati jelentést, a Madrasi Felsőbírósághoz (Madras High Court) fordult azzal a kéréssel, hogy utasítsa a szabadalmi hivatalt bejelentésének vizsgálatára és az első elővizsgálati végzés kiadására.

A hivatal elismerte, hogy dr. Ponnukutty bejelentései megérdemlik, hogy a törvény rendelkezései által előírt időben megvizsgálják őket, azonban arra az egyetlen nehézségre hivatkozott a bíróság előtt, hogy a hivatali elővizsgálók létszámhiánya miatt az ország különböző részeiről származó számos bejelentés függőben van, mert azokat nem tudták a törvény által előírt időben megvizsgálni.

A felsőbbíróság döntése megállapítja, hogy amikor a hivatal látja, hogy különböző bejelentők számos bejelentése függőben van, az első elővizsgálati végzést a vizsgálati kérelem benyújtásától vagy a bejelentés publikálásától számított hat hónapon belül – ahol a későbbi időpont érvényes – meg kell küldeni a bejelentőnek. A hivatal hátraléka azonban nem ok arra, hogy ne tartsák be a törvényes határidőket. A Madrasi Felsőbíróság utasította a szabadalmi hivatalt a bejelentő bejelentésének vizsgálatára és az első elővizsgálati végzésnek a bírósági végzés kézhezvételétől számított öt hónapon belül való kiadására. A felsőbbíróság az Ipari és Kereskedelmi Minisztériumot is utasította az ügy kivizsgálására, hogy a találmányokat ne hígítsák a szabadalom engedélyezésének elhúzódásával. A Madrasi Felsőbíróság arra is utasította a minisztériumot, hogy tegyen megfelelő lépéseket a hivatali létszám feltöltésére, hogy eleget tudjanak tenni a törvényes határidőknek.

Irak

A 2003. évi iraki háborúban nagyszámú védjegyirat elpusztult. Az Iraki Védjegyhivatal az 1-től 22 999-ig terjedő sorszámú védjegyiratokat már rendbe tette. 2011. október 11-én bejelentette, hogy a 23 000-től 34 999-ig terjedő számú védjegyrajstromozásokat tekinti át, és a hiányzó iratok tulajdonosait felkéri, hogy 2012. április 11-ig pótolják azokat. Azokat a védjegyrajstromozásokat, amelyek ezen időpont után hiányosak maradnak, ejtettnek fogják tekinteni.

Irán

A török *Ulker Gıda Sanayi Ve Ticaret AS* (Ulker) cég 2005. augusztus 3-án kérelmet nyújtott be az Iráni Védjegyhivatalnál az *ULKER COLA TURKA* védjegy lajstromozása iránt a 32. áruosztályban. A védjegy ellen publikálása után nem nyújtottak be felszólalást, így lajstromozták.

Mahmoud Bihamta iráni kereskedő *TURK* védjegyét 2005. augusztus 23-án lajstromozták. Korábbi lajstromozású védjegye és az Ulker védjegyének a *TURK* védjegyhez való hasonlósága alapján kérte az *ULKER COLA TURKA* védjegy törlését.

Az Ulker azzal védekezett, hogy külföldön korábban, így például Törökországban 2003-ban lajstromozták a védjegyét, és azt korábban is használta, mint Bihamta a saját védjegyét.

A bíróság a felek meghallgatása után az Ulker javára döntött, ezért a törlési keresetet elutasította.

Izrael

Az Izraeli Szabadalmi Hivatal 2011. november 1-jén a határidő-hosszabbítások területén új gyakorlatot vezetett be. Ennek megfelelően egy szabadalmi bejelentés formai hibáinak kijavítására engedélyezett határidő hat hónapra van korlátozva a törvény által a válaszadásra engedélyezett három hónapon kívül.

Az érdemi elővizsgálat alatt a hivatali végzések megválaszolására engedélyezett összes határidő 15 hónapra van korlátozva. Emellett a hivatali végzés megválaszolására rendelkezésre álló határidő nem haladhatja meg a hat hónapot a törvény által engedélyezett kezdeti négy hónap határidőn felül.

Japán

A Japán Szabadalmi Hivatal 2011. augusztus 1-jei hatállyal 30%-kal csökkentette a vizsgálati illetéket.

Jemen

A) A 2010. évi jemeni védjegy törvény végrehajtási utasítása 2011. július 27-én lépett hatályba. Legfontosabb vonásait az alábbiakban foglaljuk össze.

- A nizzai osztályozás 8. kiadását helyi alosztályozás nélkül fogadták el.
- Az érdemi vizsgálatot a védjegybejelentésnek az elővizsgáló általi kézhezvételétől számított 30 napon belül be kell fejezni.
- A védjegymegújításra vonatkozó kérelmeket meghirdetik a hivatalos közlönyben.
- A védjegyek késői megújítására egy év türelmi időt engedélyeznek.

- A védjegy lajstromszáma megegyezik a védjegybejelentés számával.
- A hivatali illetékeket lényegesen megnövelték.

B) A jemeni *Modern Pharmaceutical Company* (MPC) kérelmet nyújtott be a PRONID védjegy lajstromozása iránt az 5. áruosztályban, ami ellen kifogást emelt az *Aventis Pharma SA* (Aventis) azon az alapon, hogy ugyanabban az áruosztályban korábban lajstromoztatta a PROFENID védjegyet.

Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a PRONID védjegy lajstromozása a híres PROFENID védjegy utánzását képezi, ami sérti az Aventis érdekeit, és a versenybe ütköző cselekedet. Emellett a védjegy törvény 89. cikkének rendelkezéseibe is ütközik, amelyek szerint a fogyasztóközönség megtévesztéséhez vezet, ha egy lajstromoztatni kívánt védjegy teljesen vagy részben azonos egy híres védjeggyel vagy egy jól ismert kereskedelmi névvel.

Ezek alapján a bíróság elrendelte a PRONID védjegy törlését és további használatának megszüntetését, valamint a bírósági költségek MPC általi megtérítését.

Kanada

A Szövetségi Fellebbezési Bíróság (Federal Court of Appeal) 2011. november 24-i döntésében megállapította, hogy – ellentétben a Kanadai Szabadalmi Hivatal érveivel – nincs olyan szabály, amely Kanadában az üzleti módszereket kizárná a szabadalmi oltalomból. Ez a döntés a *Commissioner of Patents v. Amazon. Com., Inc.*-ügyben született, amelyben a Szövetségi Bíróság (Federal Court) 2010-ben úgy döntött, hogy az Amazon igénypontjai, amelyek egyetlen klikkeléssel végzett online vásárlásból álló új eljárásra vonatkoznak, szabadalmazhatók.

A Szövetségi Fellebbezési Bíróság döntése azt is megállapítja, hogy helytelen a hivatal elnökének elemzése a szabadalmi bejelentés tárgyáról, valamint az üzleti módszerre vonatkozó találmányok kategorikus elutasítása és meghatározása a szabadalmazható „alkotásról” (art).

Az FCA egyetértett az alsófokú Phelan bíró azon megállapításával, hogy helytelen volt a hivatali elnök által alkalmazott módszer, amikor külön elemezte az igénypontok alakját és tárgyát, mert a tényleges találmány azonosítását az igénypontok tényszerű megszerkesztésére kell alapozni.

Abban is egyetértett az alsófokú bíróság következtetésével, hogy nincs olyan kanadai eset-jog, amely következetesen meghatározná, hogy egy üzleti módszer nem lehet szabadalmazható tárgy. Ugyanakkor óvott attól, hogy egy üzleti módszert, amely egy elvont ötlet is (és ezért nem szabadalmazható), csupán azért szabadalmazhatónak tekintsenek, mert gyakorlatilag alkalmazható. Az új üzleti módszernek az igénypont lényeges elemét kell képeznie.

A Szövetségi Fellebbezési Bíróság abban is egyetértett Phelan bíróval, hogy a szabadalmazható tárgynak valami fizikailag létezőnek vagy olyasminek kell lennie, ami észrevehető hatást vagy változást okoz – amit a bíró „fizikalitási követelményként” jelölt meg –, de nem

értett egyet azzal, hogy ezt a követelményt egyszerűen ki lehet elégíteni azzal, ha a találmány gyakorlatilag alkalmazható.

A Szövetségi Fellebbezési Bíróság visszautalta az ügyet a hivatali elnöknek azzal az utasítással, hogy azt az útmutatásai alapján gyorsított eljárással vizsgálja felül. Így az Amazon-bejelentés végleges sorsa még nem ismert.

Kína

A) Kínában 2006 áprilisában vették napirendre a védjegy törvény harmadik felülvizsgálatát. Ezen a téren 2011. szeptember 1-jén jelentős előrehaladás történt, mert ekkor publikálta az Állami Tanács Jogügyi Hivatala a felülvizsgált védjegy törvény tervezetét abból a célból, hogy a nagyközönség arra vonatkozó megjegyzéseket tehesen.

A törvénytervezet főbb változásait a jelenleg hatályos védjegy törvényhez viszonyítva az alábbiakban foglaljuk össze.

- Védjegyként lajstromozhatók a hangok és a színek.
- Védjegy elleni felszólalást csak korábbi jogokkal rendelkező és érdekelt felek nyújthatnak be.
- Több áruosztályra vonatkozó bejelentések is érvényesíthetők.
- A megítélhető kártérítés összege 500 000 RMB-ről 1 000 000 RMB-re emelkedik.
- Súlyosabb büntetést szabnak ki azokra a bitorlókra, akik bitorlótevékenységüket öt éven belül kétszer vagy többször megismétlik.
- Az erős megkülönböztetőképességgel és bizonyos hírnévvel rendelkező védjegyek a más áruosztályokban benyújtott védjegyekkel szemben is oltalmat élveznek. Jelenleg keresztoztály-oltalmat csak a jól ismert lajstromozott védjegyek élveznek. Átlagos hírnevű védjegyeket jelenleg nem lehet megvédeni más áruosztályok hasonló védjegyével szemben még akkor sem, ha a másik fél a védjegyet rosszhiszeműen lajstromoztatta.

B) Az *Apple China Co. (ACC)* 2000 szeptemberében a Kínai Védjegy hivatalnál kérelmezte az APPLE védjegy lajstromozását a 9. áruosztályban mobiltelefonokra, személyi számítógépekre és hasonló árukra. Az amerikai *Apple Inc. (Apple)* 2001 októberében megtámadta a védjegyet arra hivatkozva, hogy az személyi számítógépek területén megegyezik az ő védjegyével.

Az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium Védjegy-felülvizsgálati Bizottsága megállapította, hogy a kérdéses védjegy grafikai kivitelezése nem hasonlít a kifogásolt védjegyéhez, viszont az Apple védjegye hírnévnek örvend a személyi számítógépek és egyéb áruk kapcsán. Így a bizottság megtagadta az ACC védjegyének lajstromozását személyi számítógépek, azokhoz tartozó szoftverek és másológépek területén, azonban jóváhagyta a lajstromozást mobiltelefonokkal, telefonokkal és további nyolc áruval kapcsolatban.

Ezután az Apple fellebbezést nyújtott be a Pekingi 1. számú Közbenső Népbíróságnál, amely a felek meghallgatása után elutasította a fellebbezést, és fenntartotta a Védjegy-felülvizsgálati Bizottság döntését.

C) A *Levi Strauss* (Levi), amely Kínában lajstromoztatta kettős ívű mintából álló védjegyet, 2009-ben felfedezte, hogy hasonló ívű mintát használ egyik konkurens a Jasonwood elnevezésű farmernadrágokon. Minthogy Shanghaiban számos üzlet árusított ilyen termékeket, a Levi abbahagyásra szólította fel konkurensét, de nem kapott választ. Ekkor Shanghai Pudong körzeti népbíróságához fordult a bitorlás megszüntetését és 1 millió jüan kártérítés megítélését kérve.

A bíróság megállapította, hogy a konkurens nadrágjain a kétíves minta sugara és elhelyezése közel azonos volt, mint a Levi védjegyén, és ezért a termékek hasonlósága a vásárlók megtévesztését okozná, ami a Levi-védjegy bitorlásához vezet. Ezért elrendelte, hogy az alperes szüntesse meg a bitorlást, és fizessen 350 ezer jüan kártérítést.

D) Az áruk és szolgáltatások védjegylajstromozás céljából történő nemzetközi osztályozására vonatkozó Nizzai Megállapodás 10. kiadása Kínában és Hongkongban 2012. január 1-jén lépett hatályba. Ennek megfelelően a 2012. január 1-jén vagy azt követően Kínában és Hongkongban benyújtott védjegybejelentéseknek a nemzetközi osztályozás 10. kiadásában rögzített követelményeknek kell megfelelniük.

Kolumbia

Az *Adidas* a „három csík” minta lajstromozása iránt két kérelmet nyújtott be a Kolumbiai Védjegy hivatalnál, amely azonban a bejelentéseket azon az alapon utasította el, hogy a lajstromoztatni kívánt védjegyek nélkülözik az inherens megkülönböztetőképeséget.

E döntés ellen az *Adidas* fellebbezést nyújtott be a hivatal Felügyelőbizottságánál arra hivatkozva, hogy lajstromoztatni kívánt védjegyei hosszú használat folytán másodlagos jelentésre tettek szert. Ennek bizonyítására két közvélemény-kutatásra hivatkozott, amelyeket a védjegy két változatával kapcsolatban végeztek három kolumbiai városban, és amelyek azt bizonyították, hogy a megkérdezetteknek több mint 80%-a a három csíkot az *Adidas* termékeként azonosította. Ez azt bizonyítja, hogy egyszerűségük ellenére a vizsgált jelek a piacon megkülönböztetőképeségre tettek szert. Ennek alapján a tanács elrendelte a védjegyek lajstromozását.

Malajzia

Malajziában a felperes tulajdonosa volt a 14. áruosztályban ékszerekre lajstromozott JACMOLI ábrás védjegynek, és védjegybitorlásért beperelte az alperest, mert annak weboldala könyvtárában számos cikket fel volt tüntetve az ő védjegye attól az időtől kezdve, amikor a felperes bérlő volt az alperes Starhill Gallery bevásárlóközpontjában.

Az alperes előadta, hogy nem bitorolta a felperes JACMOLI védjegyét, mert a weboldalán található bitorolt cikkek csupán a Starhill központhoz tartozó események vagy történeti tények részét képezték, és azokat abból a célból publikálta, hogy reklámozza a felperest, amikor az még a bérlője volt.

Az alperes ellenkeresetet is benyújtott az alábbiakra hivatkozva:

- a JACMOLI védjegyet törölni kell, mert azt a felperes az ellenkereset benyújtása előtt három év és egy hónap időtartamon keresztül nem használta; és
- a felperes rosszhiszeműen indított ellene pert, és ezzel súlyos károkat okozott számára.

A Kuala Lumpur-i Felsőbíróóság 2011. augusztus 8-án kezdte meg az ügy tárgyalását, és 2011. október 19-én hozta meg döntését, amelyben megállapította, hogy megalapozott a felperes védjegybitorlási keresete. Elfogadta a felperesnek azt a magyarázatát, hogy a JACMOLI védjegy használatának hiánya annak volt tulajdonítható, hogy áruit Hongkongban bizonyos körökben árusították. A felperes nem használta ugyan a JACMOLI védjegyet a 14. áruosztályban ékszerekre, azonban a használatnak nem kell a 14. áruosztály áruira vonatkoznia. Így a bíróság elismerte a JACMOLI védjegy megszakítás nélküli használatát, és elutasította az alperes törlésre vonatkozó ellenkeresetét. A bíróság azt is megállapította, hogy megalapozatlan volt az alperes azon állítása, hogy a felperes rosszhiszeműen kezdeményezte a bitorlási keresetet.

Marokkó

A marokkói *Planette Battery SARL* (PBS) 2009. március 17-én kérelmet nyújtott be a PLATIN BATTERY védjegy lajstromozása iránt. E kérelmet a Marokkói Védjegyhatóság 2009. június 11-én publikálta.

A védjegy ellen törlési keresetet nyújtott be a török *Yiğit Ticaret Anonim* (Yiğit) a következőkre hivatkozva.

- A PBS rosszhiszeműen nyújtotta be a védjegybejelentést, mert a Yiğit helyi elosztója volt Marokkóban.
- A kifogásolt védjegy bejelentése a PBS által tisztességtelen versenyhez vezet, és árt a Yiğit érdekeinek.
- A Yiğit az egyetlen és törvényes tulajdonosa a PLATIN BATTERY védjegynek az egész világon, és ezt a védjegyet korábban lajstromoztatta, mint a PBS.
- A védjegy PBS általi lajstromoztatása sérti a Párizsi Unió Egyezmény és a marokkói védjegy törvény rendelkezéseit.
- A PLATIN BATTERY védjegy jól ismert, és ezért a PBS azonos védjegyének lajstromozása a köz megtévesztéséhez vezetne.

A fenti érvek figyelembevételére alapján a védjegyhatóság a Yiğit javára döntött, és törölte a PBS védjegyének lajstromozását.

Németország

A) A bitorlási perben hivatkozott szabadalom egy reagens-előállítási eljárásra vonatkozott. A benne igényelt eljárás első lépésében egy szilárd fázist egy diglicidilvegyülettel, vagyis két glicidilcsoportot tartalmazó vegyülettel epoxidálnak, és így egy epoxicsoportot visznek rá a szilárd fázisra. A leírásban egy másik módszer is le van írva egy epoxicsoportnak a szilárd fázisra való rávitelére egy polikarbonsav segítségével. A bitorlással gyanúsított eljárásban az epoxicsoportot más úton, nevezetesen kopolimerizációval vitték fel.

Mind a Frankfurti Körzeti Bíróság, mind a Frankfurti Fellebbezési Bíróság azon az állásponton volt, hogy a kifogásolt eljárás az ekvivalensek tana alapján bitorol. Döntését mindkét bíróság arra alapozta, hogy a bitorlással gyanúsított eljárás azonos műszaki hatású, alternatív megoldással vezet az igényelt epoxidáláshoz egy diglicidilvegyülettel, és ez az alternatív megoldás az elsőbbség időpontjában kézenfekvő volt egy szakember számára.

A bitorlással gyanúsított alperes a Szövetségi Legfelsőbb Bírósághoz (BGH) nyújtott be fellebbezést. A BGH 2011. szeptember 13-i döntésében egy „okklúziós készülék” ügyében korábban hozott döntésére hivatkozott, amelyben megállapította, hogy a szabadalmi igénypontra való irányultság, ami az ekvivalensek tana alapján szintén bitorlási követelmény, megkívánja, hogy az igénypont valamennyi jellemzője döntő alapját képezze a szakember megfontolásainak. Ha a szabadalmi igénypont több lehetőség közül választotta az egyiket egy műszaki hatás eléréséhez, a szakember lehetséges változtatásokkal kapcsolatos megfontolásainak összhangban kell lenniük ezzel a kiválasztó döntéssel. Ilyen vonatkozásban csak az olyan megfontolások irányultak a szabadalmi igénypont által védett műszaki tanításra, amelyek figyelembe veszik ezt a kiválasztó döntést.

A fentiek alapján a BGH megállapította, hogy a vizsgált esetben meg kellett határozni, hogy a vizsgált alternatív megoldás, vagyis az epoxicsoport kopolimerizációval való bevitel az igényelt megoldáshoz vagy pedig csak a szabadalmi leírásban kinyilvánított megoldáshoz tartozik-e. Az utóbbi esetben ki van zárva az ekvivalensek tana alapján való szabadalombitorlás, ami általában csak akkor lehetséges, ha az alternatív megoldás az igényelt megoldáshoz tartozik.

Annak további meghatározása céljából, hogy a megtámadott megoldás hova tartozik, a BHG visszaküldte az ügyet a Frankfurti Fellebbezési Bíróságnak.

B) A vizsgált szabadalom igénypontjai egy sajátos fényszűrő készítményre vonatkoztak, amely védelmet nyújt UV-A és UV-B sugárzás ellen. A szabadalmas korlátozási eljárást indított az Európai Szabadalmi Hivatal előtt az Európai Szabadalmi Egyezmény (ESZE) 105(a) szakasza alapján, mialatt ugyanezen szabadalom ellen német megsemmisítési eljárás folyt, amelynek az alapját az ESZH előtti korlátozási eljárásból származó korlátozott igénypontok képezték.

A BGH megállapította, hogy ezeket a korlátozott igénypontokat nem lehet kifogásolni egyértelműség hiánya miatt egy német megsemmisítési eljárásban, mert a világosság hiánya

nem képezheti megsemmisítési eljárás alapját megadott szabadalmak esetén, és ugyanezek a szabályok vonatkoznak egy európai korlátozási eljárásra is.

A találmány alapját képező problémával kapcsolatban a vitatott szabadalom leírása ki-fejezetten nem említett az igényelt találmány által megoldandó ilyen műszaki problémát. Ezért a BGH a vitatott szabadalom által a technika állásához képest ténylegesen elért eredmények alapján határozta meg a problémát. A BGH hangsúlyozta, hogy még ha a műszaki probléma helyesen volt is kifejtve a leírásban, ez a probléma nem volt szükségszerűen az (egyetlen) kiindulási pont a feltalálói tevékenység kiértékeléséhez. Inkább azt kell fontolóra venni, hogy egy olyan eltérő műszaki probléma megoldása, amely a szakember ugyanazon működési területéhez tartozik, a feladat megoldását kézenfekvővé tenné-e. A jelen esetben ez tekintendő döntő tényezőnek. Azok az előnyök, amelyeket a technika állása egy bizonyos adalékanyaggal kapcsolatban említ, egy szakembert kézenfekvő módon vezetnek az igényelt fényvédő krémhez. Az a tény, hogy az adalékanyag további előnyöket nyújt, amelyek nem voltak említve a technika állásában, itt nem bír további jelentőséggel.

C) Az alábbi ügyben a BGH-nak azt kellett megállapítania, hogy egy fekete-fehérben lajstromozott mintába ütközik-e egy hasonló színes minta.

A felperes tulajdonosa volt egy nemzetközi mintalajstromozásnak, amely többek között Németországra is oltalmat igényelt. A lajstromozott minta olyan golyóstollakra vonatkozott, amelyek a toll lapos végéhez közel kezdődő, 5-7 bemélyedő csigavonal-mintázatot mutattak. Ez a mintázat a toll teljes hosszának a felénél rövidebb szakaszra terjedt ki.

Az alperes különböző színű golyóstollakat hozott forgalomba, amelyek a felperes tollain alkalmazotthoz hasonló mintázatot mutattak, de egyes tollak még további díszítőelemeket, így például képeket, logókat és harmadik felek védjegyeit is ábrázolták.

A Müncheneri Körzeti Bíróság helyt adott a felperes bitorlási keresetének, azonban a Müncheneri Fellebbezési Bíróság elutasította azt. Végül a BGH megváltoztatta a Müncheneri Fellebbezési Bíróság döntését, megállapítva, hogy egy fekete-fehérben lajstromozott minta alakja oltalommal bír függetlenül annak sajátos színezésétől. Ennek megfelelően eredményesen érvényesíthető későbbi színes mintákkal szemben, mert amikor ütköző mintákkal hasonlítják össze, a későbbi mintát olyannak kell tekinteni, mintha az fekete-fehér lenne. Ez a helyzet csak akkor változik, ha az ütköző minta olyan kontrasztos színekkel rendelkezik, amelyek miatt az általa keltett általános benyomás eltérő lenne a korábbi minta által keltett benyomástól.

D) Egy 2011. november 28-i döntésében a Frankfurt am Main-i Felső Körzeti Bíróságnak a közösségi védjegyrendelet 98(1) cikkét és a német védjegy törvény 14(5)(2) cikkét kellett megfontolás tárgyává tennie posztereken és fémkitűzőkön Volkswagen-képek használatával kapcsolatban.

A felperes a *Volkswagen*, Európa vezető gépjárműgyártója, az alperes egy jól ismert poszter- és nyomatárusító volt. Az alperes weboldalán keresztül árusított posztereket, művészeti nyomatokat, fényképnymatokat és fémkitűzőket, amelyek „Volkswagen” címszó alatt

Volkswagen járműveket ábrázoltak. A fémkitűzők egy Volkswagen kombi gépkocsit és egy nyitható tetejű Volkswagen Bogarat ábrázoltak, és mindegyiken fel volt tüntetve a Volkswagen logója.

A felperes a védjegyeket feltüntető poszterek, nyomatok és fémkitűzők elosztását és árusítását tiltó végzés kiadását kérte arra hivatkozva, hogy a VW, a VOLKSWAGEN és a BEATLE 3D (3D) szóvédjegyet, valamint a Volkswagen logót és a Volkswagen Beatle háromdimenziós alakját közösségi védjegy, a Volkswagen busz háromdimenziós alakját és a BEATLE szóvédjegyet pedig nemzeti védjegy védi.

A körzeti bíróság kiadta a kért ideiglenes intézkedést, és elrendelte a poszterek, nyomatok és fémkitűzők megsemmisítését, továbbá arra kötelezte az alperest, hogy térítse meg a Volkswagennek a figyelmeztető levelekkel kapcsolatos költségeit és a bitorló áruk eladásával okozott károkat.

Az alperes fellebbezése után az ügy a Felső Körzeti Bírósághoz került. Ez a bíróság is úgy döntött, hogy az alsófokú bíróság döntése megalapozott volt. Ezért keresetet lehetett alapozni a közösségi védjegyrendelet 98(1) és 9(1) cikkére és a német védjegytvény 14(5)(2)(3) cikkére. A Felső Körzeti Bíróság azonban azt állapította meg, hogy a közösségi védjegyrendelet 9(1) cikkét és a német védjegytvény 14(1)(1) cikkét az alperes nem bitorolta, mert nem ütközött az ún. „kettős azonosság” (vagyis a megjelölések, valamint az áruk vagy szolgáltatások azonosságának tilalmába). Pontosabban: a „Beatle” és a „VW busz” szóelemeket tartalmazó háromdimenziós és a fémkitűzőkön feltüntetett kétdimenziós járműveket nem lehet azonos megjelölésnek tekinteni.

Az alsófokú körzeti bíróság szerint a vásárlóközönség a fémkitűzőket a felperes motorjárművei hirdetéseinek tekintheti. Ezzel szemben a Felső Körzeti Bíróság azt állapította meg, hogy a fogyasztók azokat csupán díszítő célra szolgálónak tekintik, így azok nem rendelkeznek eredetjelző funkcióval.

A Felső Körzeti Bíróság azt is megállapította, hogy az alperes nem hivatkozhat az alkotmány 5(3) cikke szerinti művészi szabadságra, mert az utóbbi nem élvezhet elsőbbséget a védjegytulajdonos oltalmi jogaival szemben, amikor egy védjegyet kereskedelmi előny-szerzés céljából bitorolnak. A bíróság szerint ugyanis az alperes nem művészi céllal, hanem csupán az eladások fokozása érdekében használta ki a Volkswagen jó hírnevét.

E) A SCORPION BUDO'S FINEST ábrás védjegyet a Német Szabadalmi és Védjegyhivatal (Deutsches Patent- und Markenamt, DPMA) a 25. áruosztályban főleg ázsiai küzdősportok védőruházatára lajstromozta. A korábbi elsőbbségű, többek között ruházati cikkekre és fejevédősisakokra, különösen pólókra szintén a 25. áruosztályban lajstromozott SCORPIONS védjegy tulajdonosa, a híres német *Scorpions* rockzenekar felszólalt a védjegybejelentés ellen, amelynek bejelentője viszont a SCORPIONS szóvédjegy használatának hiányára, valamint arra hivatkozott, hogy ezt a védjegyet nem védjegyként használták, mert azt a zenekar népszerűsítése céljából pólókra nyomtatták, és így ez a név nem tartalmaz semmiféle üzleti eredetű jelzést.

A Szövetségi Szabadalmi Bíróság (BPG) nézete szerint ténylegesen használták a felszólaló védjegyt, mert annak pólókra való nyomtatása jelzi az áruk eredetét, és ezzel piacot létesítettek, illetve tartottak fenn e termékek számára. Ennek nem mond ellent az a tény, hogy az eredetet jelző funkció mellett a zenekart is hirdették. A pólókra nyomtatott védjegy egyúttal utalt a zenekar hangversenykörútjaira és albumaira is, és a vonatkozó üzleti körök nemcsak hirdetési üzenetet láttak a SCORPIONS védjegy használatában, hanem az áruk előállítójára utaló jelzést is. Ezért a BPG elutasította a SCORPION BUDO'S FINEST ábrás védjegy bejelentőjének a használat hiányára alapozott kifogását.

A BPG az átlagnál nagyobb mértékben hasonlónak találta a felszólalás tárgyát képező védjegyet, mert a „Scorpion” komponens által keltett főbenyomáshoz a „Budo's finest” elem kisebb és vékonyabb betűkkel volt írva, és így csak adaléknak tekinthető. Ezért a BPG megerősítette, hogy összetévesztés veszélye áll fenn, és 2011. augusztus 23-i döntésében helyt adott a felszólalásnak.

F) Egy bejelentő a DPMA-nál védjegyként kívánta lajstromoztatni az „absolute Berlin” kifejezést telekommunikációs, szállítási és utazásszervezési szolgáltatásokra. A DPMA elutasította a bejelentést arra hivatkozva, hogy a lajstromoztatni kívánt kifejezés a szolgáltatások sajátos jellemzőire utal, vagyis arra, hogy azokat kizárólag Berlinben nyújtják. Az „absolute Berlin” szókombináció azonban nem alkalmas sajátos üzleti műveletek eredetének jelzésére.

A bejelentő ezután a BPG-nél nyújtott be fellebbezést, de itt sem ért el sikert. A BPG 2010. szeptember 28-i döntése szerint a lajstromoztatni kívánt kifejezés megkülönböztető-képesség hiánya miatt nem lajstromoztható. Az első szóként szereplő „absolute” komponens egyénileg többféle dolgot jelenthet, mert jelentése lehet például „független, teljes és korlátlan”, de a kétértelműség nem megengedett a városnévvel kombinálva, mert az átlagos fogyasztó a két szót együtt „teljesen berlinszerű”-ként értheti, nem pedig egy sajátos üzleti tevékenység jelzéséként.

G) A felperes tulajdonosa a Németországban ruházati termékekre, ágyneműkre és törülközőkre lajstromoztatott alábbi védjegyek.

Az alperes a BUFFALO JEANS BEDDING védjegyet használta fűrdőruhákkal és ágyneműkkel kapcsolatban, és azt gondolta, hogy a „buffalo” kifejezés egy amerikai város nevéként földrajzi jelzés volt, amelyet szabadon hozzáférhetőként kellett tartani, és ezért ő

nem tiltható el a fenti védjegy használatától.

A Frankfurter Felsőbíróóság (FFB) eltérő nézeten volt, mert a vonatkozó üzleti körök nem láttak az amerikai Buffalo városra való utalást a BUFFALO védjegy ruházati termékek, ágyneműk vagy textíliák kapcsán való használatában, hiszen ez a város nem volt híres textíliák származási helyeként. Emellett a „buffalo” szó a bölény angol megfelelője. Ezért sem a felperes, sem az alperes nem használta ezt a szót földrajzi eredetmegjelölésként. Minthogy az alperes védjegyének másik két komponense, a „jeans” és a „bedding” a forgalmazott árukkal

kapcsolatban csupán leíró jellegűnek minősült, azoknak jelentéktelen szerepük volt az általános megjelölés szempontjából. Ezért a felperes és az alperes védjegye majdnem azonos, és emellett nagyon hasonló árukon is használták azokat.

A fentiek miatt az FFB egyetértett az összetévesztés valószínűségének fennforgásával, és az alperest a felperes korábbi védjegye miatt 2011. február 24-i végzésével eltiltotta a kifogásolt védjegy további használatától.

H) 2010-ben a francia *L'Oréal ACQUA DI GIOIA* névvel piacra dobta új illatszerét. A *L'Oréal* az 1996-ban ilyen névvel lajstromozott védjegyre alapozta jogait. Az *M. G. Demand Holding A. G. (Demand)* a 2002-ben lajstromozott saját *DI GIOIA* védjegye alapján abbahagyásra felszólító levelet küldött a *L'Oréal* németországi terjesztőinek, felkérve őket, hogy azonnal szüntessék meg az elosztást, és semmisítsék meg a raktáron levő összes *ACQUA DI GIOIA* illatszeres flakont. A Demand azzal érvelt, hogy az *ACQUA DI GIOIA* védjegy megtévesztően hasonlít saját *DI GIOIA* védjegyéhez, mert az „acqua” (víz) elem nélkülözi a megkülönböztető jeleget, és így nem tudja meggátolni a két védjegy összetévesztését.

A levél elküldését követő 7. napon a Demand ideiglenes intézkedést kapott kézhez a Müncheni Körzeti Bíróságtól, amely megtiltotta, hogy további felszólító leveleket küldjön kiskereskedőknek, majd egy további végzést is kapott, amely megtiltotta, hogy saját *DI GIOIA* védjegyét használja.

A Müncheni Körzeti Bíróság 2010 decemberében és 2011 márciusában kiadott döntéseivel erősítette meg ezt a helyzetet. Emellett felszólította a Demandot, hogy egyezzen bele *DI GIOIA* védjegyének törlésébe a Német Szabadalmi és Védjegyhivatalnál.

Ezeket a döntéseket megerősítette a Müncheni Fellebbezési Bíróság is, amely 2011. július 21-én elutasította a Demand fellebbezését, és megerősítette az elsőfokú bíróság döntését, amely szerint a Demand 2002-ben lajstromozott *DI GIOIA* védjegye megtévesztően hasonló a *L'Oréal* korábban lajstromozott *ACQUA DI GIOIA* védjegyéhez.

I) A felperes tulajdonosa az *ENZYMAX* védjegynek, amelyet a DBPMA-nál étrendkiegészítőkre lajstromoztak. Az alperes *ENZYMIX* névvel árusított egy ételkiegészítőt, ezért a felperes beperelte, kérve az alperesnek abbahagyásra, valamint kártérítésre való felszólítását.

A BPG 2011. február 24-i döntésében egyetértett azzal, hogy a két védjegy között a nagyfokú hasonlóság és az áruk azonossága miatt fennáll az összetévesztés veszélye, emellett az *ENZYMAX* védjegy megkülönböztetőképessége átlagon aluli, mert közelít a leíró jellegű „enzim” és „maximum” szavakhoz, és az enzimek gyakran alkotórészét képezik az ételkiegészítőknek. Ennek ellenére az *ENZYMAX* védjegy egy kreatív tartalmú képzelte szó, amely nem létezik a német nyelvben.

A két védjegy hét betűjéből hat egyezik sorrendileg is. Az egyező „x” betű különösen feltűnő az alakja és a német nyelvben való csekély előfordulása miatt. Hangzási hasonlóság is fennáll, mert a hangzárképet és az utolsó szótagot az erősen hangsúlyos „x” betű határozza meg. A mindkét védjegyben egyszer előforduló „m” betű mindkét esetben kétszeres

hangsúlyú, mert a fogyasztó külön elemként érzi az „enzim” szó végén, valamint a „max”, illetve „mix” elem elején. A fentiek miatt fennáll a két védjegy közvetlen összetévesztésének veszélye, ezért indokoltak a korábbi védjegy tulajdonosának igényei.

J) A „powerteacher” kifejezést a DPMA-nál védjegyként kívánták lajstromoztatni nyomdatermékekre, fényképekre, tanítási segédeszközökre és anyagokra, továbbá autósiskolák szolgáltatásaira. Miután a bejelentést a DPMA elutasította, a bejelentő a BPG-nél nyújtott be fellebbezést.

A BPG 2010. december 14-i döntése szerint a „powerteacher” szókombináció nem lajstromozható, mert nélkülözi a megkülönböztetőképeséget. Az angol „power” szó már régóta ismert a német nyelvben is „erő, teljesítmény” jelentéssel, de használják „fokozó, erősítő” jelentéssel és a nagy teljesítmény kifejezésére is. A „teacher” szót is ismerik a német nyelvben „iskolai tanító/oktató” jelentéssel. A két komponens együttes használata csupán egy tanító személy különösen nagy teljesítményű szolgáltatását jelöli, és így nem alkalmas védjegyként való lajstromozásra.

Olaszország

Az *Asics*, a jól ismert sportcipőgyártó tulajdonosa az alábbi olasz és közösségi ábrás védjegyek:

2006-ban az *Asics* a Velencei Bíróság előtt pert indított *Simod* nevű versenytársa ellen, azt állítva, hogy a *Simod* hasonló ábrás védjegyekkel ellátott cipők árusításával bitorolja az ő védjegyét.

A bíróság ideiglenes intézkedéssel eltiltotta a *Simod*ot ennek és a hasonló védjegyeknek a használatától mind termékeken, mind hirdetésekben, és ezenkívül a döntés teljesítésének elmaradásáért naponként 1000 euró pénzbírságot rótt ki.

2007-ben az *Asics* újabb keresetet nyújtott be a bíróságnál, azt állítva, hogy a *Simod* nem tett eleget a bíróság határozatának, mert továbbra is használja a tiltott védjegyet. A *Simod* ellenkérelmében a következőket állította.

1. Az *Asics* védjegye kizárólag a termék szükségszerű funkcionális alakjából áll, és ezért nem lajstromozható.
2. A termék hígítás révén elvesztette megkülönböztető jellegét, mert számos versenytárs azonos vagy hasonló jelet használ.
3. A fogyasztók könnyen különbséget tudnak tenni a *Simod*, illetve az *Asics* által gyártott cipők között, mert azok a kérdéses ábrás védjegyet mindig a két cég nevével együtt tüntetik fel, és ezek a nevek egyáltalán nem hasonlók.

A bíróság 2011. április 16-i döntésével helyt adott az Asics legtöbb kérelmének, és megállapította, hogy a Simod több mint két éven keresztül figyelmen kívül hagyta az ideiglenes intézkedést. Ezért elrendelte, hogy a Simod fizessen 1 millió eurónál nagyobb összeget az Asicsnak, továbbá saját költségén publikálja egy országos napilapban a döntést. Egyúttal elutasította a Simod valamennyi ellenkérelmét, megállapítva, hogy az általa használt védjegy nagyon hasonló az Asics ábrás védjegyéhez.

A döntésben megítélt pénzbírság összege a legmagasabb az olasz bíróságok által védjegybitorlási ügyben eddig megítélt bírságok között.

Oroszország

A Maria-Ra, Oroszország egyik legnagyobb szupermarketláncja az orosz Védjegyhivatalnál kérte a FIZESS KEVESEBBET, ÉLJ JOBBAN (oroszul) védjegy lajstromozását. Ez ellen felszólalt a Walmart arra hivatkozva, hogy a lajstromoztatni kívánt védjegy hasonlít az ő TAKARÍTS MEG PÉNZT, ÉLJ JOBBAN szlogenjéhez.

A Védjegyhivatal Felszólalási Tanácsa elutasította a felszólalást, mert megállapította, hogy a Walmart szlogenjének szó szerinti orosz fordítása „Tartsd meg a pénzed” vagy „Takarékoskodj a pénzeddel”, és ezt nem lehet „Fizess kevesebbet”-ként fordítani. Ezért a tanács szerint a Maria-Ra nem sértette a Walmart jogait, és a két szlogen alakilag is különbözik, ami még inkább alátámasztotta a felszólalás elutasítását.

Pakisztán

A Pakisztáni Szellemijajdon-védelmi Hivatal 2011. október 21-én digitális formában adta ki a védjegyközlőnyt, amely a hivatal weboldalán olvasható. A védjegy törvény 2004. évi végrehajtási utasítását ennek megfelelően módosították.

Ez az online közlöny lehetőséget nyújt harmadik személyek számára a védjegybejelentések elleni felszólalásra. Felszólalást a publikálás időpontjától számított két hónapon belül lehet benyújtani.

Spanyolország

A spanyol bíróságok megerősítették, hogy két vagy négy csíknak a használata sportruházatokon és melegítőruhákban az Adidas háromcsíkos védjegyének bitorlását jelenti, nemcsak azért, mert jogtalan előnyt húz a jól ismert védjegyből, hanem a megtévesztés valószínűsége miatt is.

Az Adidas jó pár évvel ezelőtt pereket folytatott Spanyolországban, azt állítva, hogy két vagy négy párhuzamos csík használata sportruházatokon három csíkból álló, jól ismert védjegyének bitorlását jelenti. Így például az *Adidas v. Jin Matteo*-ügyben a Madridi Keres-

kedelmi Bíróság 2006. december 29-én úgy döntött, hogy négy párhuzamos csík használata sportruházatokon az Adidas védjegyének bitorlását jelenti. Ezt a döntést megerősítette a Madridi Fellebbezési Bíróság 2008. szeptember 26-i döntése. Az Adidas által elszenvedett kár nagyságát a bíróság 1,8 millió eurónál többre becsülte.

Az *Adidas v. Almacenes Kaymo SA*-perben a Zaragozai Kereskedelmi Bíróság 2009. július 31-én hozott döntést, amelyet a Zaragozai Fellebbezési Bíróság 2009. november 27-én megerősített. Ez a döntés kimondta, hogy sportruházatokon két és négy csík használata az Adidas jól ismert védjegyeinek a bitorlását jelenti. Az alperesnek 1,6 millió eurónál többet kellett kártérítésként fizetnie az Adidas számára.

Az Alicantei Közösségi Védjegy bíróság 2011. április 27-i döntése megállapította, hogy a két párhuzamos csíkot viselő tréningruhák árusítása az Adidas védjegyeinek a bitorlását jelenti mind a megtévesztés valószínűsége miatt (Közösségi Védjegyrendelet 9.1.b cikk), mind a jól ismert védjegy híréből nyert tisztességtelen előny miatt (9.1.c cikk).

A Valenciai Kereskedelmi Bíróság 2011. július 29-i döntése megerősítette, hogy két csík sportruházatokon való használata az Adidas három csíkból álló védjegyébe ütközik. A bíróság döntése azt is elrendelte, hogy az alperes *Patrick* kártalanítsa az Adidas-t az elszenvedett, 500 ezer eurót meghaladó vesztesége miatt. A Patrick fellebbezett a döntés ellen.

Svájc

Az utóbbi években a svájci bíróságok korlátozó megközelítést alkalmaztak olyan háromdimenziós védjegyek altalmával kapcsolatban, amelyek csupán egy termék alakjából állnak. Az ilyen védjegyeket rendszerint csak akkor lehet lajstromoztatni, ha a védjegytulajdonos bizonyítani tudja, hogy az alak megkülönböztetőképességre tett szert. Ez a gyakorlat azon a megfontoláson alapszik, hogy egy termék alakja magát a terméket azonosítja, nem pedig annak eredetét. Ennek megfelelően az átlagfogyasztó az egyedi alakot csak mint sajátos mintát észleli, nem pedig mint a termék forrásának megjelölését. Egy újabb döntésben a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság azt vizsgálta, hogy ezt a korlátozó megközelítést egy termék csomagolására is kell-e alkalmazni.

A bíróság azon a véleményen volt, hogy egy termék alakját és csomagolását alapvetően azonos módon kell kezelni. Bár a fogyasztási javak csomagolása fontos kereskedelmi eszköz lehet, ez nem jelenti szükségszerűen azt, hogy a fogyasztók csupán a csomagolás alapján fel tudják ismerni az áru forrását. Ha a csomagolás nem tartalmaz grafikai vagy szóelemet, forrásmegjelölés nem feltételezhető.

Bár a bíróság figyelembe vette azt a tényt, hogy a fogyasztók felfogóképessége változó, úgy gondolta, hogy ez nem szükségszerűen jelenti azt, hogy az átlagfogyasztó felhasználható lenne a csomagolásnak védjegyként való észlelésére. Ez már megtörtént bizonyos termékekkel (például illatszerekkel) kapcsolatban, de nem történt meg a fogyasztási javak többségénél. Továbbá ahhoz, hogy altalmazható legyen, a csomagolásnak feltűnően különböznie kell attól, ami szokásos egy sajátos piaci területen.

A vizsgált esetben a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság ezt az alapállást foglalta el különböző fajta tenger gyümölcsei olyan csomagolásával kapcsolatban, amely mintadíjakat nyert. A bíróság megállapította, hogy eltérőek a követelmények a mintatörvényben és a védjegy törvényben. Ennek megfelelően a védjegy törvény alapján igen nehéz oltalmat nyerni még egy rendkívül bonyolult mintájú csomagolásra is.

A Szellemi Tulajdon Világszervezete

A) A Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) 2012. január 1-jétől kezdve lehetővé teszi minden olyan nemzetközi bejelentő számára, akinek az elsőbbségi időpontja óta nem telt el 30 hónap, hogy a Nemzetközi Irodától (International Bureau) kérje az iroda PATENTSCOPE weboldalán licenckészségének a feltüntetését. Ezt a készséget vagy az új PCT/IB/382 formanyomtatványon, vagy pedig külön levélben lehet kérni.

Új nemzetközi bejelentések esetén ezt a kérelmet a bejelentési kérelemhez lehet csatolni kísérőtételként (accompanying item) „Licencing availability request” megjelöléssel. Ez a kérelem nem képezi részét a nemzetközi bejelentésnek, és nem adandó hozzá a bejelentés oldalszámához.

B) A WIPO 2011. november 14-én „Az innováció változó arca” címmel jelentést tett közzé, amely hangsúlyozza a szellemi tulajdon-jogok világszerte növekvő jelentőségét a vállalatok fejlődése és növekedési stratégiája szempontjából.

A jelentés többek között megállapítja, hogy a szellemi tulajdon-jogok iránti igény jelentősen nőtt. A szabadalmi bejelentések száma az 1980-as évek kezdetén világszerte 800 000 volt, és ez 2009-ben 1,8 millióra emelkedett. Hasonlóan növekedett a védjegybejelentések száma az 1980-as évek közepén mért 1 millióról 2009-ben 3,3 millióra. Ugyanakkor a feldolgozatlan szabadalmi bejelentések száma 2010-ben világszerte 5,17 millió volt. Ezt a terhet az egyes hivatalok különböző megoldásokkal próbálják csökkenteni. A egyik ilyen megoldás a több országban benyújtott bejelentések esetén a hivatalok együttműködésével végzett gyorsított vizsgálat (PPH).

Szingapúr

A Szingapúri Szellemi Tulajdon-védelmi Hivatal (Intellectual Property Office of Singapore) 2011. december 1-jei hatállyal módosította a védjegyekre vonatkozó szabályokat.

A módosított 15. szabály szerint egy védjegybejelentésnek világosan kell jeleznie a védjegy természetét, ha az 3D alakra vagy színre vonatkozik.

A módosított 16. szabály szerint a fő követelmény a védjegy világos és tartós megjelölése. Így a bejelentő döntheti el, hogy a védjegyet egyetlen vagy több nézetben ábrázolja, illetve leírja, vagy ezek kombinációját választja a védjegy ábrázolására.

Tajvan

A) A tajvani törvényhozó testület harmadik olvasatban elfogadta a szabadalmi törvény módosításának tervezetét. A hatályban levő törvény 159 szakaszából 108-at módosítottak, 36-ot kibővítettek és 15-öt töröltek.

A szabadalmi törvényt utoljára 2003 februárjában módosították. Az innováció, a kutatás és a hazai ipar fejlesztésének ösztönzése, a szabadalmi vizsgálati rendszer erősítése és a hazai szabadalmi rendszernek a nemzetközi gyakorlattal való fokozottabb összhangba hozása céljából a Végrehajtó Yuan 2009. december 11-én adta át a szabadalmi törvény módosításának tervezetét a Törvényhozó Yuannak, amely 2011. november 29-én fogadta el a törvénytervezet. Ennek főbb pontjait az alábbiakban foglaljuk össze.

- Bevezetik a hat hónapos türelmi időt, vagyis nem újdonságrontó a találmány publikálása a szabadalmi bejelentés benyújtása előtti hat hónapon belül.

- Bevezetik a jogok helyreállításának intézményét olyan esetekben, amikor a bejelentő a bejelentés benyújtásakor nem szándékosan elmulasztotta igényelni az elsőbbséget, vagy a szabadalom engedélyezéséig elmulasztotta időben befizetni a fenntartási díjat.

- Módosították gyógyszer és agrokémiai tárgyú találmányi szabadalmak esetében az oltalmi idő meghosszabbítására vonatkozó rendelkezéseket.

- Módosították a szabadalommegsemmisítési rendszert. Ennek keretében lehetővé teszik egyetlen igénypont elleni megsemmisítési kereset benyújtását.

- Pontosították a szabadalombitorlás elleni keresetek követelményeit, és felülvizsgálták a kártérítés kiszámításának módját.

- Lehetővé tették, hogy ugyanarra a találmányra azonos időpontban be lehessen nyújtani találmányi szabadalmi bejelentést és használatiminta-oltalmi bejelentést. Ha a Szellemi-tulajdon-védelmi Hivatal eldöntötte, hogy a találmányi szabadalmi bejelentés engedélyezhető, felszólítja a bejelentőt, hogy döntse el: melyik bejelentést kívánja fenntartani.

Az eredeti törvénytervezetben oltalmat kívántak biztosítani növények és állatok számára is. Ebben a kérdésben azonban nem tudtak közös nevezőre jutni, különös tekintettel a növényfajtákra vonatkozó meglevő oltalmi jogra. Ezért az új törvény tervezetéből hiányzik a növényekre és állatokra vonatkozó oltalmi forma.

A módosított szabadalmi törvény számos reformot átvett a kínai szabadalmi törvényből, és ezért a társadalom különböző rétegeiből származó embereknek időre van szükségük ahhoz, hogy megértsék és alkalmazzák az új szabadalmi rendszert. Emiatt annak hatálybalépési időpontját a Végrehajtó Yuan fogja meghatározni.

A SzellemiTulajdon-védelmi Hivatal már elkezdte az új törvény hatálybalépéséhez szükséges rendszabályok előkészítését, így a módosított szabadalmi végrehajtási utasítás és a vizsgálati irányelvek kidolgozását.

B) A tajvani védjegy törvény által büntetett védjegybitorlás körébe tartozik a védjegyek jogosulatlan használata, továbbá a védjegyet jogosulatlanul viselő áruk eladása, eladásra való fel-

kínálása, exportálása vagy importálása. Az említett „eladás” – miként azt a fogyasztóközönség mostanáig értette – rendszerint az áruk eladását jelenti, és nem vonatkozik azok vásárlására.

Egy 2011. évi ügyben azonban a Tajpeji Körzeti Bíróság, visszautalva egy 1978. évi Legfelsőbb Bírósági ítéletre, úgy döntött, hogy eladási cselekvésnek tekinthető, amikor egy fél haszonszerzési célból hamis védjeggyel ellátott árukat vásárol vagy elad, és ez a védjegy-törvény szerint büntetendő. Így a hamis védjeggyel ellátott áruk vásárlása haszonszerzés céljából törvénybe ütközik még akkor is, ha ezeket az árukat azután nem adják ismét el.

Venezuela

A Venezuelai Szabadalmi és Védjegyhivatal 2011 decemberében hirdetményt tett közzé arról, hogy a védjegybejelentéseket elektronikus úton is be lehet nyújtani. Ugyanettől az időponttól kezdve eltörölték azt a követelményt, hogy a védjegybejelentéssel együtt kutatási eredményt is be kell nyújtani.

Az új változások célja, hogy a bejelentési eljárást hatékonyabbá tegyék, és csökkentsék a papírhulladékot.

VÁLOGATÁS A SZERZŐI JOGI SZAKÉRTŐ TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

FILMALKOTÁS 3D-S FELDOLGOZÁSÁNAK SZERZŐI JOGI KÉRDÉSEI

SZJSZT-16/11/02 kiegészítő szakértői vélemény [az alapszakvélemény megjelent az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 6. (116.) évfolyam 6. számában]

A megbízó által feltett, a kiegészítő szakértői vélemény tárgyát képező kérdés

Megerősíti-e a Szerzői Jogi Szakértő Testület, hogy a C. Kft. által az M.N.D.A. és F. (a továbbiakban: M.), a ... című 2D (a továbbiakban „film”) – a szakvélemény alapját képező tényállásban rögzített módon történő – átdolgozása vonatkozásában kötendő felhasználási szerződés nem terjesztési szerződésnek minősül, illetve a film ezen tervezett átdolgozása a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény, valamint a mozgóképről szóló 2004. évi II. törvény (Filmtörvény) alapján nem tartozik a terjesztés fogalmába?

Az eljáró tanács kiegészítő szakértői véleménye

Amennyiben az alapszakvéleményben részletesen kifejtett feltételek megvalósulása mellett a C. Kft. megbízó által létrehozott digitális 3D filmalkotás az eredeti 2D film átdolgozásának minősül, úgy az átdolgozás eredményeként a szakvéleményben részletezett jogi indokok alapján az Szjt. 29. §-a értelmében az eredetihez képest más, új, származékos mű jön létre. A szerzői jogosult, azaz az M. engedélye ennél fogva magához az átdolgozáshoz szükséges.

Az Szjt. alapján az átdolgozás (Szjt. 29. §) különbözik a szerzői jogi értelemben vett terjesztéstől (Szjt. 23. §, 23/A. §). A két felhasználási mód az Szjt. értelmében tehát különbözik egymástól.

Ahogy a szakvélemény 2. kérdésre adott válaszában kifejtésre került, az M. által vagyonekezelői tevékenysége keretében gyakorolt terjesztési jog terjedelmét a Filmtv. 2. § 15. pontja oly módon határozza meg, hogy az magában foglalja a forgalmazással, illetve az arra történő felkínálással, a moziüzemeltetéssel, a filmalkotás bármely adathordozón, így különösen videón és DVD-n történő kiadásával, értékesítésével, bérbeadásával, haszonkölcsönbe adásával, filmalkotásoknak az EGT-államok területére történő kereskedelmi célú behozatalával, illetve kereskedelmi célú birtoklásával megvalósuló szerzői felhasználási jogokat. A Filmtv. terjesztési jogra vonatkozó definíciója azonban nem foglalja magában a filmalkotás átdolgozására vonatkozó, az Szjt. 29. § szerinti szerzői felhasználási jogot.

A fentiek, illetve az alapszakvéleményben részletesen kifejtett indokok alapján az eljáró tanács megerősíti, hogy a filmnek a leírt módon tervezett átdolgozása sem az Szjt., sem a Filmtörvény alapján nem tartozik a terjesztés fogalmába.

Dr. Tomori Pál, a tanács elnöke
Dr. Sár Csaba, a tanács előadó tagja
Dr. Kiss Zoltán, a tanács szavazó tagja

* * *

BALETTPRODUKCIÓ EGYÉNI, EREDETI JELLEGE

SZJSZT-20/11

A Fővárosi Bíróság megkeresése

A kirendelő végzésben feltett kérdések

1. A keresetlevél mellékletét képező, kézzel írt anyag (kéziratszűzsé és ennek a felperes által gépelt változata – F/15.) tekinthető-e szerzői jogi védelem alatt álló egyéni-eredeti jellegű alkotásnak, amely a ... című mű (alapmű) alapján készült ugyan, de a törvényi kritériumoknak megfelelően önálló műnek tekinthető?
2. Amennyiben az első kérdésre a válasz igen, az alperesek által készített későbbi változatokkal [gépelt szűzsé (F/6) és új szűzsé, A/II-III.3. alatt csatolva] összehasonlítva megállapítható-e az, hogy az alperesek felhasználták a felperes közreműködésével is elkészült, a felperes szerint szűzsének nevezett változatot!
3. Ha az első kérdésre a válasz nemleges, mert a kézíratszűzsé nem tekinthető kész műnek, a szakértő állapítsa meg azt is, hogy az alperesek által csatolt¹ két változat (gépelt szűzsé és új szűzsé) olyan írott adaptációnak tekinthető-e, amely már alapjául szolgálhat a zenei rész megalkotásának, illetőleg a balett felépítésének!
4. A szakértő testület a 15. sorszámú iratban a felperes által feltett, az alpereseknek a 18. sorszámú iratban feltett észrevételekkel ellátott kérdések közül a jogkérdésnek nem minősülő, és az 1–3. alatti kérdésre adott válaszokban meg nem válaszolt kérdésekre is adjon választ!

¹ Az alperesek csak az új szűzsét csatolták (12. sorszámú irat, A/II-III. 3. alatt). Az ettől eltérő kérdés, hogy a gépelt szűzsé is – vitatottan – a felperes és az alperesek közös teljesítménye. Mivel a kirendelés két változatot említ, az eljáró tanács a vizsgálatba bevonta a gépelt szűzsét is.

Először az eljáró tanács a kirendelő végzés fenti, 4. alatt ismertetett felhívása alapján kiválasztotta, hogy mely kérdéseket kell megválaszolnia – figyelemmel a másod- és harmadrendű alperes 18.² sorszámú iratban tett észrevételeire – a 15. sorszámú iratban a felperes által feltett kérdések közül. E kérdéseket az eljáró tanács a kirendelő végzés kérdéseit követő sorszámmal látja el akként, hogy a kérdések logikus sorrendbe kerüljenek.

5. A szakmai szokások szerint egy irodalmi mű alapján készülő balettadaptációhoz szokott-e olyan szűzsé készülni, amely önálló irodalmi mű, és amelynek nem a koreográfus a szerzője (másod- és harmadrendű alperes kérdése – 18. sorszámú irat)?
6. Tekinthető-e a kézíratszűzsé, és a gépelt szűzsé származékos műnek (az alpmű átdolgozásának)? (A felperes 15. sorszámú iratban feltett 1. kérdésének része. A kérdés másik része megegyezik a kirendelő végzés 1. kérdésével.)
7. Meghaladja-e a kézíratszűzsé és a gépelt szűzsé a szakma által elfogadottnak tekintett dramaturgia fogalma (F/16.), valamint a Magyar színházművészeti lexikon elektronikus változata szerinti fogalom alapján minősített dramaturgiai teljesítmény szintjét akként, hogy egyéni-eredeti jelleggel rendelkezik? (A felperes 2. kérdése, amely tartalmilag ölelkezik a kirendelő végzés 1. kérdésével és a 6. kérdéssel. Az eljáró tanács a felek eltérő álláspontjainak összeegyeztetése útján fogalmazta meg a kérdést.)
8. Megállapítható-e, hogy az új szűzsé az alpműre, és nem a kézíratszűzsére vagy a gépelt szűzsére épül (az alperes kérdése, 18. sorszámú irat)?
9. Ha a 6. és 7. kérdésre igenlő a válasz, és az új szűzsé felhasználta a kézirat és a gépelt szűzsében megjelenő művet, továbbá sor kerül a kész balettmű új szűzsé alapján történő bemutatására, a kész balettmű tekinthető-e olyan műnek, amely a kézíratszűzsében és a gépelt szűzsében megjelenő egyéni-eredeti balettadaptáció alapján jön létre (a felek eltérő álláspontjainak egyeztetése útján megfogalmazott, a felperes 4. kérdése alapján feltett kérdés)?

Az eljáró tanács a kirendelő végzés felhívása alapján figyelmen kívül hagyja a felperes harmadik kérdését (F/15-ös irat) és az alperes ehhez tett észrevételét (F/17-es irat), mert a kérdést a bíróság által feltett 2. kérdés magában foglalja.

Az eljáró tanács szakvéleménye

I. Az eljáró tanács előzetes álláspontja

A felek vitájának az a lényege, hogy a szükség szerint az alpműhöz kapcsolódó különböző, a kész balettműhöz³ viszonyítva be nem fejezett szűzsék szerzői műnek minősülnek-e, és

² Az eljáró tanács szerint a 17. sorszámú iratról van szó.

³ A fogalmi zavar elkerülése végett: a kész balettmű még nem készült el.

ha igen, az eredeti/származékos mű minősítés szempontjából milyen viszonyban vannak az alapművel és egymással?

Az eljáró tanács több kérdésben alakított ki előzetes, az egyes kérdések megválaszolása során irányadónak tekintett álláspontot.

I. 1. A szüzséket az eljáró tanács a szinopszishoz hasonló szakirodalmi műhöz legközelebb álló, táncjáték [Szt. 1.§ (2) bekezdés d) pont, más szóval táncművészeti alkotás, a továbbiakban: táncjáték] művázatának minősíti, amelyek részletessége, megformáltsága, az alapműhöz és a megcélzott kész balettműhöz (táncjátékhoz) fűződő kapcsolatuk erőssége alapján dönthető el, hogy műnek minősülnek-e. A minősítést a jelen esetben nehezíti, hogy nem áll rendelkezésre (és a tényállás szerint lehet, hogy nem is fog rendelkezésre állni) kész balettmű.

I.2. Az eljáró tanács megállapítja, hogy a szerzői jog által műként védett alkotások köre nem zárt [Szt. 1. § (2) bekezdés: „így különösen” – ezt követi a műfajtak példálózó felsorolása], ezért elvileg nem kizárt az egyéni-eredeti jellegű, szellemi alkotást megvalósító szüzsé védelme akkor sem, ha netán műfaji besorolásuk vitatott.

I.3. A szakmai szokások a szerzői mű minősítését nem ronthatják le. Nem a felek kereskedelmi szokásai és a táncjáték elkészítésének a munkafolyamata során a zenés színházi életben kialakult szokások, hanem a szerzői mű minőség objektív, törvényi ismérvei alapján lehet azt eldönteni, hogy a vizsgált szüzsék művek-e, és ha igen, egymásra, illetve az alapműre hogyan épülnek. Emiatt az eljáró tanács kizárja a vizsgálatból azt az állítást, hogy csak irodalmi alapmű nélkül készített táncjátékok esetében lehet beszélni a szüzsé (önálló) irodalmi műnek történő minősítéséről (a másod- és harmadrendű alperes a Csodálatos mandarin példáját említi).

I.4. A dramaturgiai (jellegű) teljesítmény szerzői jogi értékelését nem érintik a felek által álláspontjuk alátámasztására felhozott dramaturgia meghatározások. A szakértői vizsgálat kizárólag szerzői jogi szempontok alapján döntheti el, hogy az adott teljesítmény eredménye mű-e, vagy sem. Lehet, hogy általában a dramaturg csak „színpadra kivonatolja” az irodalmi művet minden alkotói teljesítmény, egyéni-eredeti jelleg hozzáadása nélkül. Akár tipikus is lehet, hogy az adott dramaturgiai teljesítmény szellemi tevékenységet ugyan igényel, de alkotó jellegét, szellemi alkotást nem mutat fel. A szerzői jog azonban nem zárja ki a kiválasztás, elrendezés, összeállítás szerzői jogi védelmét sem (vö. pl. Szt. 7. §). Ezt összevetve azzal, hogy a szerzői jogi védelem alá tartozó művek köre nem zárt, adott esetben lehet olyan következtetésre jutni, hogy a dramaturgiai teljesítmény részben a kiválasztás, összeállítás, részben a hozzáadott szellemi alkotóteljesítmény nyomán szerzői műbe toroklik.

I.5. A szerzői jog átfogja a még be nem fejezett mű, illetve a mű elkészítése elkülöníthető szakasza során készített alkotás védelmét is. A szerzői jogi védelem a műre és ezen belül a mű azonosítható részére terjed ki [az Szt. 16.§ (1) bekezdésének a 2003. évi CII. tv. 53. §-ával megállapított szövege]. Ha pedig egy mű azonosítható részletének felhasználásához engedély szükséges, az másfelől annyit jelent, hogy ha egy szűzsé – feltéve, hogy a félkész állapotú alkotás is megfelel a szerzői mű minőségnek – még félkész állapotban van, annak felhasználása engedélyköteles (vö. A szerzői jogi törvény magyarázata, Complex, 2006, szerk: Gyertyánfy Péter, a továbbiakban: Nagykomentár, 99. o.).

E kérdést korábban már a bírói gyakorlat is hasonlóan válaszolta meg, pl. szoftver esetében (BH1993. 545. – A számítógépi programfejlesztő folyamat egyes elkülöníthető szakaszai is létrehozhatnak olyan önálló alkotásokat, amelyek külön szerzői jogi oltalomban részesülhetnek).

Nem csak funkcionális művekre igaz a bírói gyakorlatban is megerősített megállapítás. A BH1992. 324. sz. döntésben pl. egy szinopszis⁴ szerzői mű minősége volt kérdéses egy szövegkönyvhöz képest, és nem vetődött fel, hogy a szinopszis „félkész” jellege miatt – mintegy automatikusan – a szerzőség kérdése ne lenne vitatható. Egy be nem fejezett film szerzői jogi védelméről foglalt állást az SZJSZT-23/03-as véleményében. A rádiós és televíziós műsorformátumokkal kapcsolatos számos szakvéleményben rögzítette az SZJSZT, hogy egy végleges teljesítmény (műsorszám) alapjául szolgáló formátum – bár tipikusan nem éri el a szerzői mű szintjét, és csak ötletfüzér, vázlat – ha kellően részletes, és kifejtett gondolat-összefoglaló, elvileg tárgya lehet a védelemnek (SZJSZT-09/00, -26/00, -24/08, -08/10). Az SZJSZT-32/10 számú ügyben az eljáró tanács nem ismerte el a televíziós műsorszámhoz készített szinopszisnak nevezett irat védelmét, mert a „műsorleírások formai szempontból sem hordoznak egyéni, eredeti alkotásjellegű, kifejtésük nem egyéni, eredeti jellegű, a kidolgozás nem esztétikai megvalósítást céloz, hanem utasítások tárgyilagos leírását arra vonatkozóan, hogy milyen típusú műsort, milyen szabályrendszer szerint tervez/ajánl a felperes létrehozni (...). A műsorleírások kifejezőmódjának egyszerűsége, az esztétikai megformáltság hiánya miatt a tartalmi szempontokon túl a formai jegyek alapján is megállapítható, hogy a keresetlevélhez csatolt műsorleírások nem állnak szépirodalmi műként sem szerzői jogi védelem alatt.”

E megállapításból az ellenkezőre való következtetéssel levezethető, hogy ha a tartalmi/formai elemek felmutatnak egyéni-eredeti jellegű, túlmennek a szolgai másoláson a szellemi alkotótevékenység eredményeképpen, akkor egy kész mű „közbülső állomását” jelentő teljesítmény is alkalmas lehet a szerzői jogi védelemre. Az eljáró tanács utal emellett számos

⁴ Az eljáró tanács természetesen nem azonosítja a szinopszist egy alpműre épített szűzsével, azonban közös mindkét esetben, hogy a kész mű egy előkészítő fázisában elkészített teljesítmény mű minősége a kérdéses.

olyan építészeti ügyben készített szakvéleményre, amelyben a tervezés különböző fázisaiban készült, a létesítmény megvalósításához még nem elegendő terv szerzői jogi védelmének fennállhatósága mellett foglalt állást az SZJSZT.⁵

I.6. A kézíratszűzsé és a gépelt szűzsé, valamint az új szűzsé tételes összehasonlítása során a felperes által felsorolt (14. és 15. sorszámú irat) tényeket (egyezőségeket és különbözőségeket) a másod- és harmadrendű alperes 2011. július 4-i észrevételeiben nem vitatta. Álláspontjuk az, hogy a régi szűzsé minősítése az alapművel való összehasonlítástól függ, a gépelt szűzsé megfogalmazásainak többsége a harmadrendű alperes alkotása, és a kézíratszűzsé alkotó jellegűnek minősíthető elemei is a másodrendű alperestől származnak.

Emiatt az eljáró tanács nem végezte el ismételten a szűzsék tételes összehasonlítását, de szűrőpróbaszerűen ellenőrizte, hogy a felperesi tényállítások valóságosak-e. Az ellenőrzés eredményét az egyes kérdésekre adott válasz tartalmazza.

I.7. Az eljáró tanács szakvéleménye csak „pillanatfelvételnak” tekinthető. Ha sor kerül a kész balettmű színpadra állítására, ahhoz képest, hogy a színpadra állított mű mennyiben tér el bármelyik szűzsétől és az alapműtől, más lehet a vizsgált művek viszonya. Ez a szempont érdemben kihat a vitatott szerzőségi arányra is.

Válasz az összefüggő 1. és 5. kérdése, valamint a 6. és 7. kérdésnek a kézíratszűzsére vonatkozó részeire (e részt a döntéssel együtt a döntésben az eljáró tanács)

1. A keresetlevél mellékletét képező, kézzel írt anyag (kézíratszűzsé és ennek a felperes által gépelt változata – F/15.) tekinthető-e szerzői jogi védelem alatt álló egyéni-eredeti jellegű alkotásnak, amely a ... című mű (alapmű) alapján készült ugyan, de a törvényi kritériumoknak megfelelően önálló műnek tekinthető?

5. A szakmai szokások szerint egy irodalmi mű alapján készülő balettadaptációhoz szolgált-e olyan szűzsé készülni, amely önálló irodalmi mű, és amelynek nem a koreográfus a szerzője (másod- és harmadrendű alperes kérdése – 18. sorszámú irat)?

6. Tekinthető-e a kézíratszűzsé és a gépelt szűzsé származékos műnek (az alapmű átdolgozásának)? (A felperes 15. sorszámú iratban feltett 1. kérdésének része. A kérdés másik része megegyezik a kirendelő végzés 1. kérdésével.)

⁵ SZJSZT-18/2005, a tanulmányterv írásműként védett; SZJSZT-26/2004: tervek, vázlatok (látványterv) alkalmas a szerzői jogi védelemre; SZJSZT-28/2001/1-2 a látványtervek védelme stb.

7. *Meghaladja-e a kézíratszűzsé és a gépelt szűzsé a szakma által elfogadottnak tekintett dramaturgia fogalma* (F/16.), valamint a Magyar Színházművészeti lexikon elektronikus változata szerinti fogalom alapján minősített dramaturgiai teljesítmény szintjét akként, hogy egyéni-eredeti jelleggel rendelkezik? (A felperes 2. kérdése, amely tartalmilag ölelkezik a kirendelő végzés 1. kérdésével és a 6. kérdéssel. Az eljáró tanács a felek eltérő álláspontjainak összeegyeztetése útján fogalmazta meg a kérdést.)

Az eljáró tanács először az 5. kérdésre válaszol. A szakmai szokások szerint a meglévő irodalmi mű átdolgozásával készült táncjátékok körében az irodalmi műből készült, a táncjáték alkotóelemeit még nem tartalmazó szűzsét általában nem tekintik önálló irodalmi műnek. A szakmai szokások szerzői jogi minősítés szempontjából való értékelésére az eljáró tanács már kitért az I.3. alatt.

Az eljáró tanács válasza az 1. kérdésre, valamint a 6. és 7. kérdés kézíratszűzsére vonatkozó részeire

A kézíratszűzsé az alapmű felhasználásával készült származékos, félkész, az alkotói folyamat egy állomását megvalósító mű. Kimutatható, hogy nem minősül az alapmű szolgai másolásának, és megtestesíti szerzője szellemi alkotótevékenységét. Vázlatos jellegű, de e jelleg nem zárja ki szerzői művé való minősítését. [Abban értelemszerűen nem foglal állást az eljáró tanács, hogy ki(k) minősül(nek) a kézíratszűzsé szerzőjé(i)nek.]

Dramaturgiai teljesítményt tükröz, azonban bármely dramaturgiai fogalmat használjuk is a kézíratszűzsé alkotójá(i)nak tevékenységére, a tevékenység eredményének vizsgálata dönti el, hogy létrejött-e szerzői mű.

Két mű között, ha a második mű az elsőre támaszkodik, többféle viszony állhat fenn szerzői jogi szempontból. A legszorosabb viszonytól a legtávolabbi viszonyig haladva a következő kapcsolatok állhatnak fenn.

„Látható, hogy az átdolgozások határa egyrésztől az eredeti vonást a műhöz nem adó változtatásoknál van (e határ alatt többszörözésről, esetleg plágiumról lehet szó, lásd SZJSZT-1/1986 sz. szakvéleménye, SZJSZT szakvéleményeinek gyűjteménye. II. köt. 61. o.). Másrészt az olyan műveknél, amelyekhez bár felhasználták egy másik mű azonos vagy hasonló formai vagy tartalmi elemét, de amelyekben ez többé már nem lényeges alkotórész. Ilyenkor az eredmény kizárólag az újabb mű alkotójának személyiségi elemeit hordozó, új szellemi tartalmú eredeti mű.” (Nagykommentár, a 29.§-hoz fűzött magyarázat I.1. pontja). Az ilyen eltávolodott művet hívja a német/osztrák szerzői jog „freie Bearbeitung”-nak (részletesen kifejti a SZJSZT-16/08 sz. véleménynek a német és az osztrák jog leírását tartalmazó része).

A jelen esetben a kézíratszűzsé olyan szakirodalmi mű, amely részben többszörözi (táncjáték céljára „kivonatolja”) az alapművet, más, nem jelentéktelen részben azt átdolgozza, és egészen kis részben pedig attól eltávolodva önálló, új mű elemeket mutat fel. Ebből a szempontból annak a ténynek az I.5. alatt kifejtettek nyomán nincs jelentősége, hogy a kézíratszűzsé

önmagában, továbbalkotási folyamat nélkül még nem használható fel a táncjáték megalkotásához. Az átdolgozási és az új „mű” elemei – példálózóan – a következők: a színpadképre vonatkozó grafikai elemek, az alaplumban meg nem levő jelenetek (F/15-ös irat, 2. o. alja és 3. o. teteje), a színpadi megvalósításhoz tartozó utasítások (pl. „üresen középtől robban a kép, balettkar+Stan, Mitch, Pabló, Steve, Eunice, Stella! EU-t látjuk felmenni a lépcsőn”).

A következő jellemző példák is mutatják az alkotói játéktér kihasználását, azaz a kézirat-szüzsé átdolgozást megvalósító egyéni-eredeti jellegét.

Az alaplum nem időfelbontásos szerkezetű, Blanche New Orleans-i megérkezésével kezdődik, és elmeógyógyintézetbe szállításával végződik. Blanche múltbeli sorsának alakulását a szereplők elbeszéléseiből tudjuk meg. Ebben van némi időfelbontás, de semmi esetre sem észlelhető az alaplumban az az időfelbontás, amelyet a kézíratszüzsé alkalmaz. Az alaplumban például előbb szerzünk tudomást Belle Rêve elvesztéséről (második kép, Stanley és Blanche párbeszéde, Blanche csomagjának átkutatása), mint Blanche házasságának kudarcáról (hatodik kép, Blanche elmeséli Mitch-nek, hogy férjét rajtakapta egy másik férfival, de utána együtt elmentek mulatni, valamint hetedik kép, Stella közli Stanley-vel, hogy Blanche férje, Allan „ferdehajlamú” volt).

A kézíratszüzsé megalkotásakor el kellett dönteni, hogy Blanche előéletének lényeges mozzanatai közül mi jelenjen meg (jelenhet meg a táncművészet eszközeivel) a színpadon, hogyan és milyen sorrendben. Így például a báli jelenet kiválasztása kezdőképnek, és a jelenet megvalósítása eltér az alaplumtól. Az alaplumban nem veszekszik Allan, a barátja és Blanche, hanem „*Úgy tettünk, mintha nem derült volna ki semmi. Igen, hárman egy autóban kimentünk a Moon Lake-i kaszinóba (nem bálba!), tökrészen és neveltünk egész úton. Hirtelen tánc közben a fiú, akihez feleségül mentem, otthagyt és kirohant kaszinóból. Néhány pillanat ... egy lövés*”. A kézíratszüzsé báli jelenetében Blanche veszekszik Allannel, holott az alaplum hatodik képében olvasható elbeszéléséből az tűnik ki, hogy amikor rajtakapta férjét egy férfival, még nem is igen fogta fel, hogy mi történt. A kézíratszüzsé (II. felvonás 3. kép) „összehozza a félresikerült randevún Mitch-et, Allant és a barátját, holott az alaplumban éppen a Mitch-el való kapcsolat Blanche egyedüli látszólagos menekülési útja, amelyet Stanley zár el azzal, hogy beszámol Mitch-nek Blanche múltjáról.

Hasonlóképpen alkotó jellegű a katonák szerepeltetése. Az alaplum hetedik képében a Stanley nyomozását követő elbeszélésből tudjuk meg, hogy Blanche a Flamingó Szállóban a közelében levő katonai tábor lakóinak is nyújtott szexuális szolgáltatásokat („*a nővéred lakása afféle 'Rúgi ki a hámból' jellegű tanya hírében állt*”). Más alkalommal Blanche múltjának ez a szelete nem kerül említésre. Ezt összevetve a kézíratszüzsével, a katonák az I. felvonás 9. képében és a II. felvonás 5. képében is megjelennek, mindegyik esetben szexuális életet élnek Blanche-sal.

Szintén egyéni-eredeti jellegű Belle Rêve elvesztésének színpadra állítása a kézíratszüzsében. A régi ház elvesztéséről csak halvány utalásokat kapunk az alaplumban (második kép, Stanley és Blanche párbeszéde, Blanche csomagjának átkutatása), míg a kézíratszüzsé II. felvonása egy egész képet szentel a ház elárverezésének.

A kézíratszűzsé II. felvonás 7. jelenete az iskola – in flagranti. Blanche iskolai „múltjáról” az alapműben korábban, másképp, közvetetten szerzünk tudomást.

Megállapítható tehát összességében, hogy a kézíratszűzsé az alapmű mozgásnyelvre való átfordításának egy olyan fázisát valósítja meg, amely – továbbfejlesztés után – alkalmas lehet a mozgásnyelvre átfordítás teljes alapjául.

Válasz a 2., 6., és 7. kérdés gépelt szűzsére és új szűzsére vonatkozó, összefüggő részeire és a 8. kérdésre

Ad. 2. Amennyiben az első kérdésre a válasz igen, az alperesek által készített későbbi változatokkal [gépelt szűzsé (F/6) és új szűzsé, A/II–III.3. alatt csatolva] összehasonlítva megállapítható-e az, hogy az alperesek felhasználták a felperes közreműködésével is elkészült, a felperes szerint szűzsének nevezett változatot?

Ad. 6. Tekinthető-e a kézíratszűzsé és a gépelt szűzsé származékos műnek (az alapmű átdolgozásának)? (A felperes 15. sorszámú iratban feltett 1. kérdésének része. A kérdés másik része megegyezik a kirendelő végzés 1. kérdésével.)

Ad. 7. Meghaladja-e a kézíratszűzsé és a gépelt szűzsé a szakma által elfogadottnak tekintett dramaturgia fogalma (F/16.), valamint a Magyar Színházművészeti lexikon elektronikus változata szerinti fogalom alapján minősített dramaturgiai teljesítmény szintjét akként, hogy egyéni-eredeti jelleggel rendelkezik? (A felperes 2. kérdése, amely tartalmilag ölelkezik a kirendelő végzés 1. kérdésével és a 6. kérdéssel. Az eljáró tanács a felek eltérő álláspontjainak összeegyeztetése útján fogalmazta meg a kérdést.)

Ad. 8. Megállapítható-e, hogy az új szűzsé az alapműre, és nem a kézíratszűzsére vagy a gépelt szűzsére épül (az alperes kérdése, 18. sorszámú irat)?

Az eljáró tanács megállapítja, hogy a gépelt szűzsé és az új szűzsé az alapmű és a kézíratszűzsé olyan átdolgozásai, amelyek részben megvalósítják a kézíratszűzsé többszörözését is. A gépelt szűzsé a kézíratszűzsé közvetlen átdolgozása és részbeni többszörözése. Az új szűzsé a gépelt szűzsé közvetlen átdolgozása és részbeni többszörözése. Mind a gépelt, mind az új szűzsé az alapmű közvetett átdolgozása, emellett az új szűzsé a kézíratszűzsé közvetett átdolgozása és részbeni többszörözése is. Új, független, az alapműtől a „freie Bearbeitung” értelmében eltávolodott mű az ügyben nincs.

A szűzsék összehasonlításait akként volt érdemes elvégezni, hogy a másod- és harmadrendű alperes által becsatolt új szűzsé kézíratszűzsével való összevetését kellett elvégezni. Ha itt megállapítható, hogy az új szűzsé a kézíratszűzsé felhasználásával készült, akkor a közbülső munkafolyamat eredményének részletes vizsgálatától el lehet tekinteni.

Az összehasonlítást az eljáró tanács az F/14-es irat 3., 4., és 5. oldalán található összehasonlítás szűrőpróbaszerű ellenőrzésével végezte el, és megállapította, hogy az helytálló. Mind mennyiségi, mind minőségi szempontból az alperesi szűzség a kézíratszűzsére épülnek, azok továbbalkotott, részben többszörözött, részben átdolgozott változatai. A különbségek (pl. Allan öngyilkosságának áthelyezése vagy a Blanche és a katonák jelenetrész változtatásai) egyéni-eredeti jellegű, az átdolgozás szintjét elérő változtatások, de a tartalmi és formai egyezések mértéke az összehasonlított szűzségekben túlnyomó.

Válasz a 9. kérdésre

Ad 9. Ha a 6. és a 7. kérdésre igenlő a válasz, és az új szűzsé felhasználta a kézirat- és a gépelt szűzsében megjelenő művet, továbbá ha sor kerül a kész balettmű új szűzsé alapján történő bemutatására, a kész balettmű tekinthető-e olyan műnek, amely a kézíratszűzsében és a gépelt szűzsében megjelenő egyéni-eredeti balettadaptáció alapján jön létre (a felek eltérő álláspontjának egyeztetése útján megfogalmazott, a felperes 4. kérdése alapján feltett kérdés)?

A kérdésre a kész balettmű ismerete nélkül szakértői biztonsággal válaszolni nem lehet. Ha az új szűzsét pontosan követő táncjáték lesz a kész balettmű (amely azonban a színpadra állítás során folyamatosan alakulhat), akkor a kész balettmű fel fogja használni a kézíratszűzsé és a gépelt szűzsé átdolgozásnak, tehát egyéni-eredeti alkotóteljesítménynek minősülő elemeit.

Válasz a 3. kérdésre

Ad 3. Ha az első kérdésre a válasz nemleges, mert a kézíratszűzsé nem tekinthető kész műnek, a szakértő állapítsa meg azt is, hogy az alperesek által becsatolt⁶ két változat (gépelt szűzsé és új szűzsé) olyan írott adaptációnak tekinthető-e, amely már alapjául szolgálhat a zenei rész megalkotásának, illetőleg a balett felépítésének!

Az első kérdésre az eljáró tanács igenlő választ adott, ezért nem szükséges a 3. kérdést megválaszolni.

*Dr. Bacher Vilmos, a tanács elnöke,
Dr. Faludi Gábor, a tanács előadó tagja,
Dr. Fodor Antal, a tanács szavazó tagja,*

Összeállította: dr. Tarr Péter

⁶ Az alperesek csak az új szűzsét csatolták be (12. sorszámú irat, A/II–III. 3. alatt). Az ettől eltérő kérdés, hogy a gépelt szűzsé is – vitatottan – a felperes és az alperesek közös teljesítménye. Mivel a kirendelés két változatot említ, az eljáró tanács a vizsgálatba bevonta a gépelt szűzsét is.

KÖNYV ÉS FOLYÓIRATSZEMLE

Iparjogvédelem. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, 2012; ISBN: 978-9639157-68-2

Európa ideálképe még bennünk él (ha sokakban gyorsan fakulva is) mint a kultúra, a humanista értékeket szolgáló fejlődés és a József Attila megfogalmazta értelem szerinti rend – „Jöjj el, szabadság! Te szülj nekem rendet...” – hona. Ehhez az ideálképhez szervesen hozzátartozik, hogy annak jegyében a demokratikus berendezkedésű országokban az állam intézményeinek a köz javát, az ország – és benne a társadalom és az annak anyagi alapját adó gazdaság – optimális működését és fejlődését kell szolgálniuk mind belföldi, mind nemzetközi vonatkozásokban. Amennyire a történésekre érzékenyen odafigyelő ember megítélheti, azon intézményeink között, amelyek e rendeltetésüknek mindannyiunk javára a leginkább megfelelnek, olyannyira, hogy – a legutóbbi húsz év igen ritka tüneményeként – közmegejtésükre még politikai indíttatású kritikák sem vetnek árnyékot, a legjobbak között van a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala. Ez annál is fontosabb, mert a hivatal szó szerint sorsdöntően fontos szerepet tölt be az ország gazdasági erejének és versenyképességének megőrzésében és fejlesztésében mint a szellemi tulajdon védelméért felelős kormányhivatal. Feladatköréből itt három, egyenként is kritikus jelentőségű elemet emelünk ki:

- az iparjogvédelmi hatósági vizsgálatok és eljárások lefolytatása;
- a szellemi tulajdon védelmére irányuló kormányzati stratégia kidolgozása és érvényesítése, az ehhez szükséges állami intézkedések kezdeményezése, illetve végrehajtása;
- a szellemi tulajdon védelmével kapcsolatos ismeretek terjesztése, az iparjogvédelmi és a szerzői jogi kultúra fejlesztése; tájékoztatással, ügyfélszolgálattal, szaktanácsadással és más eszközökkel a vállalkozások – különösen a kis- és középvállalkozások – iparjogvédelmi és szerzői jogi ismereteinek gyarapítása, körükben a szellemi tulajdon-jogok tiszteletben tartásának előmozdítása (1995. évi XXXIII. törvény a találmányok szabadalmi oltalmáról, 115/D-115/L §).

E kötet előszava írja: „A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala kiemelt figyelemmel kezeli az iparjogvédelmi oktatást és a tudatosságnövelést. Az iparjogvédelmi aktivitásban is megmutatkozó innovációs készség nagyban hozzájárulhat a hazai ipar fellendítéséhez, a versenyben való helytálláshoz és az üzleti sikerhez. Az iparjogvédelem sikeres alkalmazásához azonban elengedhetetlenül fontos, hogy kiválóan képzett, az iparjogvédelmet rendszerében látó és ismerő iparjogvédelmi szakemberek működjenek ezen a területen.” Csak hangsúlyozhatjuk, hogy ez tökéletesen igaz – ám azt is hozzátesszük, hogy ide kapcsolódik egy további, hasonlóképpen szó szerint létfontosságú igazság. Ez abban összegezhető, hogy mindenkinek, aki a kutatás-fejlesztésben és/vagy az abban született eredmények hasznosításának területén dolgozik, alaposan ismernie kell legalább az iparjogvédelem intézményrendszerének lényegét és rendeltetését, valamint annak meghatározó alapvonalait. Legalább annyit tudnia kell, hogy mikor szükséges vagy célszerű a munkába iparjogvédelmi szakem-

bert bevonni, és rendelkeznie kell e területen legalább annyi ismerettel, hogy képes legyen vele hatékony együttműködésre.

Itt a meghatározó jelentőségű szabály nem csupán az, hogy a törvény ismeretének hiánya nem mentesít megszegésének következményeitől – márpedig valóban nem mentesít azoktól a veszteségektől, amelyeket az idéz a fejlesztő és/vagy a hasznosító fejére, ha megsérti mások hatályos iparjogvédelmi jogait. Még inkább sorsdöntő lehet, hogy az iparjogvédelmi jogszabályokban foglaltak ismeretének hiánya megfoszt mindazon lehetőségektől, amelyeket azok alapos ismerete és szakszerű alkalmazása kínál, és reménytelenül nagy versenyhátrányba hoz mindazokkal szemben, akik bírnak és élnek is a kellő felkészültséggel. Ezért az iparjogvédelem eszközrendszerének legalább átfogó ismeretét illetően senki sem tarthatja magát Villiers de l'Isle Adam Szerb Antal által idézett nézetéhez: „Ami pedig az életet illeti, majd a szolgálaink elvégzik helyettünk” (A Pendragon legenda). Aki itt magán nem képes segíteni – mert nem rendelkezik az ehhez szükséges tudással –, azon bizony senki más sem segíthet a kellő hatékonysággal.

Ismét az Előszóból idézve, e kötet „hiánypótló mű, mivel az ezredforduló óta az első hivatali kiadvány, ami egy kötetben, közérthető módon tárgyalja a tárgykör minden fontos kérdését.” Hozzáteesszük: legjobb ismeretünk szerint hosszabb időtávra és a honi könyvkiadás egészére visszatekintve a hajdani Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó 1994-es kiadású Iparjogvédelmi Kézikönyve óta nem jelent meg ilyen mű. „A könyv elsősorban oktató, tanulást támogató szándékkal készült a közép- és felsőfokú iparjogvédelmi tanfolyam résztvevői számára, de haszonnal forgathatja bárki, aki az iparjogvédelem területén dolgozik.” Hozzáteesszük: kézikönyvként szintűgy ott kellene lennie mindenki keze ügyében, aki bármely módon kutatás-fejlesztéssel, innovációval foglalkozik. „Bízunk abban, hogy egyaránt haszonnal forgatják a vállalkozói, a felsőoktatási és akadémiai szektor innovátorai, valamint a műszaki, gazdasági és jogi szakemberek.” Látva e kötet tartalmát és minőségét, szakmai megbízhatóságát, a legcsekélyebb kétség sem férhet hozzá, hogy kiválóan alkalmas erre. Hiányérzetünk csupán egy van. Tartalma szerint a kötet lényegében az iparjogvédelem enciklopédiájaként is szolgálhat. E funkciójában még hasznosabb lehetne, ha lenne benne egy minél részletesebb tárgymutató is, megkönnyítve a visszakeresést.

Az Előszó bejelenti, hogy e kötetet „hamarosan követi a szerzői jogi tankönyv, együttműködéssel az olvasó teljes és részletes képet kap a hazai és a nemzetközi szellemi tulajdon-védelem szabályozásának, rendszerének és fejlődésének egészéről.” Úgy legyen!

A könyv nagy témakörei: Szabadalmi jog / Növényfajta-oltalmi jog / Használatiminta-oltalmi jog / Védjegyjog / A földrajzi árujelzők oltalma / Formatervezésiminta-oltalmi jog / Az iparjogvédelmi ügyek intézésének általános szabályai, a jogorvoslat és a jogérvényesítés / Iparjogvédelmi tájékoztatás és információszerezés (nem álljuk meg, hogy itt rámutassunk egy fontos tényre, amely sajnos kevésbé közismert: az iparjogvédelmi dokumentációban megjelenő, s az innovációs fejlesztési munkában jól hasznosítható információk kb. 80%-a más forrásban nem található meg!) / Az innováció és a szellemi tulajdon-védelem.

Egy hagyományos recenzió itt elkezdene részletesen bemutatni a mű tartalmát. Ehelyett a továbbiakban inkább kissé még felhívjuk a figyelmet a könyv tárgyának, az iparjogvédelemnek a kiugróan nagy gazdasági jelentőségére, s ezzel mindannak a fontosságára, ami innen tanulható.

Az iparjogvédelemnek – angolszász-francia terminológiával az ipari tulajdon oltalmának – a tárgyát „Az ipari tulajdon oltalmára az 1883. évi március hó 20-án létesült, Brüsszelben az 1900. évi december hó 14-én, Washingtonban az 1911. évi június hó 2-án, Hágában az 1925. évi november hó 6-án, Londonban az 1934. évi június hó 2-án, Lisszabonban az 1958. évi október hó 31-én és Stockholmban az 1967. évi június hó 14-én felülvizsgált Párizsi Unió Egyezmény” (http://sztnh.gov.hu/jogforras/1970_18_tvr_20110101.pdf) határozta meg a következőképpen:

„(2) Az ipari tulajdon oltalmának tárgya a szabadalom, a használati minta, az ipari minta, a gyári vagy kereskedelmi védjegy, a szolgáltatási védjegy, a kereskedelmi név, a származási jelzés vagy eredetmegjelölés, valamint a védekezés a tisztességtelen verseny ellen.

(3) Az ipari tulajdont a legtágabban kell érteni, és az nem csupán a szorosan vett iparra és kereskedelemre vonatkozik, hanem egyaránt kiterjed a mezőgazdaságra és a nyersanyagtermelésre, és minden előállított vagy természetes termékre, például borokra, magvakra, dohánylevelekre, gyümölcsökre, háziállatokra, ásványokra, ásványvizekre, sörökre, virágokra, lisztfajtákra is.” (1. Cikk)

Iparjogvédelem – a legcsekélyebb kétely nélkül állítható, hogy ha nem létezne az iparjogvédelem intézményrendszere, akkor a jelenlegihez képest az innovációs fejlesztéseknek csak egy kis töredéke valósulna meg, az is igen hézagos és torz szerkezetben, és a fejlesztésre fordítható erőforrások nemzetgazdasági szempontból nézve igen nagy és kártékony pazarlásával. Nem működhetnének a gazdaságban azok a formális vagy informális fejlesztési együttműködések, sem pedig a fejlesztési eredményeket felhasználó különféle hasznosítási konstrukciók, amelyek alapját ez az intézményrendszer teremti meg. Az iparjogvédelmi dokumentáció kínálta hatalmas és tartalmában túlnyomórészt egyedülálló információforrás nélkül pedig arra lennénk kárhóztatva, hogy félig-meddig vakon küszködünk a kutatás-fejlesztésnek, az innovációs munkának és az eredmények hasznosításának akadálypályáin. Nyugodtan állítható tehát, hogy az iparjogvédelem intézményrendszere és az általa biztosított lehetőségek nélkül egyszerűen nem lenne modern gazdaság, és így az nem is szolgálhatna modern és erős társadalmak alapjául.

Az iparjogvédelem intézményrendszerének rendeltetése, hogy általa az állam ösztönözze a keretei között megvalósuló, a technikai és a gazdasági fejlődést előbbre vivő alkotómunkát, az arra támaszkodó és egyben azt segítő, a fejlesztési eredmények hasznosítását célzó vállalkozói tevékenységeket, s szintűgy a létrehozott, szélesebb körben is hasznosítható fejlesztési eredmények minél gyorsabb elterjesztését, hasznosításba vételét, valamint az ilyen eredményekre vonatkozó információk közreadását. Végso rendeltetése mindezzel az általános fejlődés előmozdítása a szóban forgó társadalom – nemzetközi szinten pedig az érin-

tett országok összességének – előnyére és hasznára. Minderre igen elegáns, bár kétségkívül kompromisszumos megoldást alkalmaz. Ennek lényege, hogy a társadalom, illetve az annak nevében eljáró állam az iparjogvédelem jogintézményei útján azzal honorálja a jogszabályokban meghatározott feltételeket kielégítő alkotói teljesítményeket, hogy eredményeik hasznosítására – hasznainak szedésére – bizonyos, ugyancsak jogszabályokban meghatározott keretek és korlátok között kizárólagos jogokat biztosít a teljesítmény létrehozója vagy annak jogutóda, azaz a fejlesztési eredmény birtokosa számára. Ilyen jogokkal ruházza fel a jogosultat a szabadalom, az ipariminta-oltalom, a használatiminta-oltalom, valamint – az előzőektől eltérő jellegű teljesítményekhez kötődő – védjegyoltalom.

Az innovációs fejlesztési eredmények feltárását, nyilvánosságra hozatalát az iparjogvédelem kínálja megoldás azáltal biztosítja, hogy a kizárólagos hasznosítási jogokat biztosító oltalom elnyerésének előfeltételévé teszi az oltalom alá helyezni kívánt megoldás érdemi ismertetésének közreadását. Az oltalom elnyerésének így az is az „árába” tartozik, hogy annak, aki oltalmat kér, az erre vonatkozó bejelentésében olyan részletességgel és alaposággal ismertetnie kell a kérdéses megoldást – találmányát, ipari vagy használati mintáját –, hogy ennek az ismertetésnek az alapján azt szakember rutintevékenységgel, vagyis „feltalálói teljesítmény kifejtése” nélkül reprodukálni tudja. Ha az ismertetés ennek a követelménynek nem felel meg, az nemcsak az oltalmi igény elutasítását, de a már megadott oltalom megsemmisítését is eredményezheti.

Mindebben a társadalomnak a műszaki és gazdasági fejlődéshez fűződő érdekeit tekintve az a kompromisszum, hogy az iparjogvédelmi oltalom által az oltalom jogosultjának biztosított kizárólagos jogok kétségkívül lassítják az oltalom tárgyát jelentő új alkotások hasznosításának elterjedését a gazdaságban, s így többé-kevésbé az arra támaszkodó fejlődést is. Ezért érik az utóbbi időkben bizonyos támadások ezt, a monopoljogokat nyújtó rendszert. Elvitathatatlan tény azonban, hogy a történetét – Európában elsőként az 1474. évi Velencei Dekrétum szabályozta törvényi szinten a szabadalmak ügyét, Angliában az 1624-es Statute of Monopolies már a modern szabadalmi törvények legfontosabb elemeit megfogalmazta, Magyarországon a későn fejlődő iparnak megfelelően csak mintegy kétszáz évvel később, az 1822. évi 6137. számú helytartótanácsi rendelettel került sor az első törvényes rendezésre (l. <http://tortenet.sztnh.gov.hu/xmlpatch1209.html>) –, az eszközeit, azok fejlődési folyamatait és hatásmechanismusait vizsgálva egyértelműen megmutatkozik: az iparjogvédelem igen finom részletességgel kidolgozott és kiegyensúlyozott, s a modern korban már valódi, érdemi nemzetközi együttműködésben folyamatosan és módszeresen fejlesztett jogi intézményrendszer, amely optimális megoldást biztosít az előzőekben vázolt célok elérésére.

Széchenyi István még azt írta – a maga korában teljes joggal – Hitel c. művében, hogy „A tudományos emberfő mennyisége” a nemzet igazi hatalma.” Mára viszont a világ élvonala, valamint az ahhoz való felzárkózásra törekvő országok, régiók, cégek már ennél is magasabb osztályba léptek, még keményebb hadszíntéren kell helytállniuk. Korunkban minden valódi gazdasággal rendelkező ország legfontosabb erőforrása már nem is az ott dolgozók

„műveltsége”, hanem az alkotóképességük. (*Valódi a gazdaság, ha cégei – és velük végső soron a gazdaság egésze – nagy hányadban olyan tevékenységeket végeznek, amellyel igen számottevő hozzáadott értéket állítanak elő, s ha e cégek tevékenységében meghatározó szerepet játszik a náluk végzett innovációs munka, azaz nem pusztán alárendelt, mechanikus végrehajtói a másutt meghozott döntéseknek.*) A tudás már csupán az alkotás nyersanyaga. Még tudásalapú gazdaságról beszélünk, de a cégek és országok verseny- és jövedelemtermelő képessége már egyre inkább egy még magasabb, minőségileg többet követelő szinten, alkotóképességük versenyében dől el. A cégek és országok hosszabb távú teljesítményét, jövedelemtermelő képességük és versenyhelyzetük alakulását már döntő mértékben az határozza meg, hogy milyen teljesítményt tudnak elérni a technológiák közötti versenyben. Ehhez az eszközöket a folytonos és tendenciájában – legalábbis egyelőre – erőteljesen gyorsuló műszaki-tudományos fejlődés, és az azt eredményező innovációk adják, közéjük értve természetesen a gazdasági tevékenységek technológiáinak és eszközrendszerének fejlesztését is. Már évtizedek óta az így létrehozott új tudás jelenti a legfontosabb termelőerőt a világgazdaság gyakorlatilag valamennyi területén, szegmensében, ezt állítják elő az új szellemi alkotások, és ennek a tudásnak a kisajátítható része adja a gazdaság szereplőinek már messze legnagyobb súlyú vagyonelemét, a szellemi tulajdont.

Kisajátíthatóság: a tudást két tényező együttesen teszi a fogalom pénzügyi jelentése szerint is szellemi tulajdonná, vagyonelemmé. Az egyik a használati értéke, jelesül, hogy hasznosítása hozzásegít valamely, a gazdálkodás körében elvégzendő feladatnak az addigiaknál jobb, eredményesebb, hatékonyabb megvalósításához, vagy addig megvalósíthatatlan – illetve annak hitt – feladat eredményes ellátásához. Röviden, hogy hasznosítása versenyelőnyhöz juttat, vagy új, az addigiaknál hatékonyabb utat teremt a versenyhátrány ledolgozásához. Ezt a tényezőt a kutatás-fejlesztés és az innovációs munka teremti meg. A másik tényező, hogy a tudás, pontosabban az annak segítségével létrehozott alkotások birtokosa kisajátíthatja magának azok hasznosítási jogait, s elzárhatja tényleges és potenciális versenytársait attól, hogy gazdasági tevékenységükben maguk is hasznosíthassák azokat. Erre szolgálnak – a jogszabályokban rögzített keretek és korlátok között, a jogszabályok által meghatározott szabályrendszer szerint – az iparjogvédelem intézményei.

A szellemi tulajdon pedig minden bizonnyal a legkülönösebb vagyonelem. Karakteres jellemzője, hogy maximálisan érvényes rá az ún. „Máté-effektus”: „Mert mindenkinek, a kinek van, adatik, és megszorítottatik; a kinek pedig nincsen, attól az is elvétetik, a mije van” (Mát. 25.29). Érdemben ez itt azt jelenti, hogy a fejlődés nemcsak kiemelkedően fontos termelőeszközzé tette az új, versenyképességet adó tudást, de igen drágán előállítható jószággá is. A dolog természetéből következik, hogy a modern kutatás-fejlesztés mind nagyobb erőforrásokat igényel. Bármily kegyetlenül is hangzik, csak a piacon sikeres gazdasági szereplőknek telik elégséges mértékben fejlesztésre, sikeressé viszont csak a versenyképességet adó technológiák létrehozásához hozzásegítő szellemi tulajdon birtoklása teszi e szereplőket. A biológiai életben egy szerencsés véletlen, egy spontán létrejövő mutáció is

megadhatja a felülemelkedés képességét a versenyben – a gazdaság küzdőterén azonban csak a módszeres innovációk tudják ezt megtenni a legmodernebb tudást felölelő szellemi tulajdon talpkövén.

Mint minden, a közbeszédben agyonemlegetett fogalmat, a tudásalapú gazdaságot is mindinkább hajlamosak vagyunk divatos frázisnak tekinteni. Azonban már két egyszerű számpár is megcáfolhatatlanul rádöbbsent, hogy ez végzetes tévedés. Íme a számok: korábban a cégek erőforrásai között nagyjából 80%-ot tettek ki a tárgyi eszközök és a tőkejavak, 20%-ot az immateriális vagyon elemei. Már 1999-ben kimutatták, hogy a fejlett országokban ez az arány megfordult, és 80% körüli súlyával immateriális vagyonuk vált jövedelemtermelő képességük fő forrásává. Ez a tendencia pedig azóta is egyértelműen erősödik. S már az akkori tudásalapú gazdaságban is a cégek immateriális vagyonának túlnyomó részét a szellemi tulajdon elemei tették ki. A legmarkánsabb – és feltehetően nem igazán nagyszámú – kivételt ez alól valószínűleg azok alkotják, amelyek árucikkeiket világsszerte elismert és nagy megbecsülést kiváltó márkanevek fedezékében viszik piacra, s így az ő jövedelemtermelő képességük igen jelentős része márkanevek használatából, azoknak a célközönségre gyakorolt vonzerejéből és értéknövelő hatásából származik. Ám ezekkel kapcsolatban is célszerű számításba venni, hogy az ilyen márkanevek felépítése, piaci bevezetése, ismertetése és elfogadtatása a modern világ gazdaságban már önmagában is igen nagy szaktudást igényel, vagyis a nagy márkanevekben nagyon jelentős szellemi teljesítmény testesül meg. S a legtöbb márkanev csak akkor képes komoly vonzerőt kifejteni, ha olyan árucikkekre, cégekre utal, amelyeket igen jelentős valódi teljesítmény emel ki az áruvilág szereplői közül – ennek megvalósításához és folyamatos fenntartásához pedig szintúgy nélkülözhetetlen a versenyképességet adó szellemi tulajdon.

A szellemi tulajdon erőteljes és a jövőben is minden bizonnyal gyorsuló ütemben folytatódó felértékelődése mögött álló egyik legfontosabb mozgatóerő, hogy a mindinkább kibontakozó globális versenyben jelentősen felgyorsul a termékértékelés. Az új termékek létrehozását és piacra vitelét már nem a kereslet ösztönzi, hanem a piaci pozícióharc új paradigmája, amelynek lényege, hogy aki értékesítési lehetőséget akar, teremtsen meg azt magának azáltal, hogy megújított vagy legalábbis ilyennek mutatott kínálatával új keresletet támaszt. Kiemelkedő legújabbkori példaként gondoljunk a személyi számítógépre, a mobiltelefonra vagy éppen az infokommunikációs eszközök egymást gyorsan követő új generációira, valamint az ezekre mind nagyobb választékban ráépülő szolgáltatásokra. Egyre világosabban megmutatkozik: a fejlesztésnek igen jelentős részben az vált a hajtóerejévé, hogy olyan új árucikket állítson elő, amely képes meggyőzni a piaci célközönséget (persze a marketing hathatós, kellőképpen agresszív támogatásával!), hogy érdemes azt megvenni, még azon az áron is, hogy vele lecserélik a már meglévő eszközöket. Az új értékesítési lehetőségek megszerzésére irányuló törekvések mind nagyobb hányadban az újdonság varázásának kiaknázására támaszkodnak – ügyesen is, ügyetlenül is. Ügyes az a marketingstratégia, amelynél azzal kínálják az új árucikket, hogy kiemelik annak új szolgáltatásait, értékeit – ez azonban csak

akkor működik tartósan is, ha az árucikk valóban tartalmaz új elemeket, vonásokat, azaz új funkciókat, amelyeket viszont a szellemi tulajdon legfrissebb elemeinek felhasználásával lehet létrehozni. Kiváló példái ennek a látványos gyorsasággal fejlődő, mind több szolgáltatást, magasabb használati értéket kínáló infokommunikációs termékek. Ügyetlen – igazából ostoba – az a marketing, amely hangoztatja ugyan az újdonságot, de nem képes azt érdemben felmutatni. Az ilyen nagyon gyorsan hitelét veszti, s vele az a cég és/vagy márká is, amely ehhez folyamodott.

A mindinkább erősödő globalizáció egyetlen szabadon átjárható, osztatlan küzdőtérre tette a világgazdaságot. Ebben a piaci szereplők számára a túlélésre csak a minden korábbinál hatékonyabb és gyorsabb alkalmazkodás teremthet esélyt. Alkalmazkodniuk kell a kereslet változásaihoz, a beszerzési lehetőségekhez, az árutermelés fejlődéséhez, a piaci pozícióharc eszköztárának változásaihoz és sorolhatnánk. Az alkalmazkodáshoz pedig legfőképpen két dolog kell: tudás és pénz, ebben a sorrendben. Megfelelő tudás nélkül a pénz nem visz jobb pozícióba, s ezzel ismét eljutottunk a szellemi tulajdon mindinkább kiemelkedő gazdasági jelentőségéhez.

Fenyegető gyorsulással növekszik az alkalmazkodás kényszere annak következtében is, hogy az emberiség mindinkább felemészti természetes erőforrásait. Bármely nézőpontból, kritériumrendszerből nézzük is tehát, a fennmaradás kulcsa országnak, régióknak, cégeknek és általuk végső soron a bennük vagy belőlük élő embereknek egyaránt az alkotás képessége, s az azt megalapozó sajátos tudás. Az a tudás, amely túlnyomó részének birtoklásához, hasznosításához és végső soron már a létrejöttéhez is nélkülözhetetlen az iparjogvédelem eszközrendszerének léte és a mesteri képesség ennek az eszközrendszernek a kezelésére, felhasználására. Az a tudás tehát, amelynek alapjait ez a kötet kínálja.

Dr. Osman Péter

* * *

*Serge Latouche: A nemnövekedés diszkrét bája. Savaria University Press, 2011;
ISBN13: 9789639882713; ISBN10: 9639882712*

Hatalmas téma – mi több, lelkesítően, ugyanakkor rémisztően is nagy, hiszen az emberiség jövőjének egyik legnagyobb sorskérdését feszegeti.

„Ha valaki azt hiszi, hogy egy véges világban létezhet végtelen növekedés, annak vagy elment az esze, vagy közgazdász.” / „Mivel az emberek korlátlan gyarapodása a Föld javainak nagy részét veszélybe sodorhatja ..., az utánunk következő nemzedékekre tekintettel őszintén azt kívánom, hogy elégedjünk meg azzal, amink van, mielőtt még a körülmények kényszerítenek bennünket önmegtartóztatásra.” John Stuart Mill: *Principles of Political Economy*, London, 1868 (A régi regény- és filmcímet idézve: *Próféta voltál szívem – Osman*

P.) / „Ha az életmódunk által a természetre hárított terhet a létfenntartáshoz szükséges bioproductív területben meghatározott ökológiai lábnyom segítségével értelmezzük, mind ennek a tehernek az igazságos elosztása, mind a bioszférára mért súlyok tekintetében tartahatatlan állapottal szembesülünk.” (Igazságos elosztás? Álomkép! Az viszont nagyon is reális felvetés, hogy a status quo erővel történő fenntartása mellett „mikor lesz a nyítt vonóbubot”, amellyel visszavágnak a hátrányba szorítottak. – Osman P.) / „A jelenlegi ökológiai helyzetet figyelembe vevő valamennyi politikai akció kiindulópontja a nem gazdasági növekedésre alapozott társadalom körvonalainak megrajzolása kell, hogy legyen.” / „A jelenleg is zajló gazdasági válság és a már korábban begyűrűző válságjelenségek hatásai egymást erősítve rendkívül fenyegető helyzetet teremtettek: a *„turbókapitalizmus válsága valójában egész civilizációnk válsága.”* (Kiemelés e sorok szerzőjétől) / „A javaslataink nyomán kirajzolódó világkép szöges ellentétben áll a globalizált produktivizmus talaj-, tér- és idővesztettségével. Sok példaértékű kísérlet láthattunk már ezen a téren.” / „A történelem viharait átvészelve két intézmény bukkan fel újra meg újra a társadalomban, ezzel kivételes ellenálló-képességről tanúbizonyságot téve: az egyik a rurális környezetben működő, önellátó családi gazdaság, a másik pedig az urbanizáltabb környezetben megjelenő kézműves műhely.” (Sajátos perspektíva, és nem éppen kellemes út vezethet hozzá! – Osman P.) / „...végre *ki kell lábalni* a gazdaságból.” (Vajon ez lehet-e több, mint jámbor óhaj, s vajon nem a hal és a skorpió példabeszédét idézi? – Osman P.) / „A szavak arénájában zajlik a küzdelem, és ugyanitt folynak a politikai csatározások is. Az etnocentrikus fejlődéskonceptió a gyarmatosítás és az imperializmus agressziójával ötvözött szirénda, amely nem más, mint a szellem meggyalázása. / „A szópárbajok mögött szinte tapinthatóak az egymásnak feszülő koncepciók és érdekellentétek. (Ó igen! Nagyon is megtapasztalható ez egyebek közt a globális felmelegedés elleni küzdelem örve alatt folyó hadjáratokban is. – Osman P.) / „Aki ’másféle’ fejlődésről, ’másféle’ növekedésről beszél, az vagy megdöbbenően naiv, vagy elképesztően dörzsölt.” / „A korlátlan növekedés ördögi körének alapeleme, a reklám, a világ második legnagyobb költségvetésével büszkélkedhet, közvetlenül a fegyverkezés után.” (A reklám is fegyver, csak éppen egy sokkal kifinomultabb és folyamatosan zajló hódító, térfoglaló háborúban, a piacon használják! – Osman P.) / „Ha a világon mindenki úgy élne, mint a franciák, az életben maradáshoz három bolygóra lenne szükség, ha pedig mindannyian az amerikai mintát követnénk, hat sem lenne elegendő.” (Adalék az emberiség fejlődésének kilátásaihoz. – Osman P.) / „Az újraelosztás nagyon komoly problémákat vet fel Észak és Dél relációjában. Óriási ökológiai adósságot halmoztunk fel a Dél terhére, az igazságos tehát az volna, ha a saját ragadozó életmódunk megváltoztatásával elkezdénénk *visszatéríteni* ezt az adósságot.” (Ismét az igazságosság vs. nyítt vonó kérdése. – Osman P.) / „Akár tetszik, akár nem, a kormányok jelenleg csupán a tőke ’funkcionáriusai.’” (És ha nem tetszik?? – Osman P.) / „Mostantól már a valódi politikai dualitás nem a ’jobb’ és a ’bal’ oldal közötti különbségtételt jelenti, hanem a környezetet tisztelők és a ragadozók közötti megkülönböztetést.” (Azért legalább ennyire fontos dichotómia a ragadozók és az áldozatok/kiszolgáltatottak közötti ellentét. –

Osman P.) / „Összegezve a fentieket megállapíthatjuk, hogy a nemnövekedés programjának megvalósítása elképzelhetetlen a politikai élet teljes újraértelmezése nélkül.” (És vajon az utóbbit mi képes realisan elképzelhetővé, s hozzá még meg is valósíthatóvá tenni? – Osman P.) – Idézetek a könyvből.

Igen, a látélet, a diagnózis tökéletes!! Latouche-nak kétségkívül igaza van: már lángbe-tűkkel virít az írás a falon. Ám féltő, hogy akikhez szól, azoknak nem csekély része már csak a reklámok szavát érti. Pedig minden valószínűség szerint az emberiség legfontosabb sorskérdését feszegeti. Látlete sokban összecseng James Lovelock Gaia halványuló arca – Utolsó figyelmeztetés c. kitűnő művével, amelyben szintúgy a *system error!* riadója szólal meg (Akadémiai Kiadó, 2010, I. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 2011. 2. sz.).

Pusztába kiáltott szó? A magyar kiadás munkatársainak előszavából idézve: „az utó-bi évtizedben számos olyan civil kezdeményezés jött létre, amely fenntartható, igazságos és a gyakorlatban is megvalósítható megoldásokat keres a globalizálódó világ sokszoros válságára. A nemnövekedés is egyfajta mozgalomként terjedt el Franciaországban a má-sodik évezred elején, követői radikális és kritikus szemlélettel viszonyulnak a Föld erő-forrásainak véges voltát figyelmen kívül hagyó, korlátlan növekedésen alapuló, termelés-központú, elidegenedett fogyasztói társadalmunkhoz. A nemnövekedés eszmerendszere időközben ismertté vált Olaszországban, Spanyolországban, Svájcban és Belgiumban is. ... A nemnövekedés valójában egy provokatív elnevezése mindannak a filozófiai elgondolás-nak és a gyakorlatban is megvalósítható kísérletnek, melynek segítségével rátalálhatunk egy olyan új szempontokon alapuló társadalmi berendezkedésre, amely a föld természeti erő-forrásaival bölcsen gazdálkodik ahelyett, hogy a végtelenségig kihasználná azokat, élhető kereteket teremtve mind kortársaink, mind a jövő nemzedékek számára. A nemnövekedés tehát nem maga a cél, hanem egyfajta eszköz, átmenet egy új társadalmi berendezkedés felé.” Latouche hivatkozásai pedig széles körű áttekintést adnak az irányzat legfontosabb szereplőiről és irodalmáról.

Vajmi kevés kétség férhet ahhoz – aligha szól bármi ez ellen –, hogy mai világunk a gazda-sági fejlődést, azaz a növekedést hajszolva gyorsulva halad egy olyan válságba vezető ütkö-zőpályán, amelyből csak mindent átfogó paradigmaváltás mentheti ki. Tudjuk, a növekedés lehetőséget teremt gazdasági és szociális problémák hosszabb-rövidebb időre szóló enyhí-tésére vagy szőnyeg alá söprésére. Ám egyszerű matematika is igazolhatja: legfeljebb még ideig-óráig tartható a jelenlegi (világ)gazdasági paradigma, amelynek alapja és fő törekvése az évről-évre megvalósítandó, évente egynél nagyobb láncindexet eredményező növekedés. Ez gyakorlatilag exponenciális növekedést jelent, amely gyorsuló ütemben használja el a tápláló forrásait, és ezzel bármely véges rendszerben töréshez vezet. Sőt, a végső- és a terme-lő fogyasztás olyan mértékben fogyasztja el a Föld erőforrásait, hogy minden valószínűség szerint hosszabb távon még azok pusztá szinten tartása sem biztosítható, egészen bizonyo-san nem a fogyasztás jelenlegi szerkezetében. És az emberiség létszáma is egyelőre expo-nenciálisan növekszik. Nagyon is helytálló tehát a tétel, amelyet Latouche idéz: „Itt volna az

ideje, hogy felülbíráljuk a szükségleteink 'határtalanságát'. Precízebb határvonalat kell húzni az elsődleges és másodlagos szükségletek distinkciójánál, vagyis a keynesi terminológiával élve az abszolút és a relatív szükségletek megkülönböztetésénél, ahol az előbbi természetes határokkal bír, a második esetében nem léteznek ilyenek.”

Látnunk kell ugyanakkor azt is, hogy a gazdasági növekedés jelentős – valószínűleg túlnyomó – hányada már nem szerves fejlődés eredménye, hanem mesterségesen gerjesztett, és kifejezetten pazarlásra támaszkodik. Erre erőteljesen utal Latouche is e művében. A keresetek erőltetett bővítése, a termékértékesítés marketing- és telekommunikációs eszközökkel kierőszakolt gyorsítása, és a fogyasztást, általa pedig a növekedést erőltető világméretű igyekezet mögött kőkemény gazdasági, politikai és egyéb hatalmi érdekek állnak. „Nincs nehezebb, bizonytalanabb kimenetelű és veszélyekkel terhesebb vállalkozás, mint új szabályok bevezetése. Az újítónak harcos ellensége mindenki, aki a régi szabályok haszonélvezője, és csak langyos támogatást kap azoktól, akik hasznot húzhatnak a változásból.” Niccolo Machiavellinek, a hatalomgyakorlás mindmáig kimagasló technikusának e szavai szinte önmagukban is tökéletes prognózist adnak arra, milyen fogadtatásra számíthat a nemnövekedés programja. Napóleon Bonaparte ezekhez a következő, meglehetősen hetyke megjegyzéseket fűzte: az újítások ellenségeit illetően: „le tudnám állítani őket”; a langyos támogatókhoz: „nem tudja a jóember, hogyan kell szert tenni harcos támogatókra...”. Hogy ez a gyakorlatban mennyire nem könnyű, arról a jó császárnak volt ideje gondolkodni Szent Ilona szigetén. [Nicolás Maquiavelo: *El príncipe* (Comentado por Napoleón Bonaparte), 13. kiadás; Espasa-Calpe, S. A., Madrid, 1973] Lehet tagadni, lehet borzadni a gondolatától, de attól még tény: egész világunkat hatalmi törekvések irányítják, s a legjobb szándékú igyekezetnek is csak akkor van esélye arra, hogy bármit változtasson, ha ehhez elegendő hatalomra tesz szert. A nemnövekedés koncepciójának és programjának minden valós érvényesülési esélyét eldöntő kérdése tehát, hogy milyen erők állnak annak megvalósítása mögé, megtalálva abban a maguk érdekeinek érvényesülését, s milyenek azzal szembe az érdekeik védelmében.

Kiknek áll egyáltalán érdekében a megvalósulása? Az első válasz erre, hogy az istenadta népnek, hogy legyen még a gyermekeinek és azok gyermekeinek is emberhez méltó élettere. A realitás azonban, hogy csak azok állnak ki a program mellett, akik felismerik, hogy mekkora veszélyt idéz az emberiség fejére – s így az övékre is – a természetes erőforrások felélése. Mert aki e program mélyére tekint, azt is látja, hogy annak megvalósítása bizony teljesen átformálná az emberek életét, s egyebek közt rendkívül erőteljes és a mai értékrend alapján nézve igencsak kellemetlen önkorlátozást igényelne életvitelük szinte minden területén. Tagadhatatlan továbbá, hogy egyéb fenyegető következmény is körvonalazódik benne a megélhetéshez szükséges munkához jutás tekintetében. A munkanélküliség jelenleg is egyre több ország nehezen kezelhető problémája. Súlyosbodásához nagyban hozzájárul, hogy a legmodernebb technológiák gyorsuló ütemben szorítják ki az élőmunkát a termelés és a szolgáltatás mind több területéről. Ijesztően reálisnak mutakozó következtetés, hogy a

gazdaságnak a nemnövekedés megvalósulásával óhatatlanul bekövetkező szűkülése tovább csökkentené az élőmunka iránti keresletet, azaz növelné a munkanélküliséget. Aki ezt belátja, bizony meglehetősen nehezen áll e program mögé, még ha fel is ismeri, hogy hosszú távon az lehet a megmaradás talán legfőbb záloga. Latouche idézi Woody Allen mondását: „Három alapvető kérdéssel kell megbirkóznunk ebben az árnyékvilágban: Honnan jövünk? Hová tartunk? Mit eszünk ma vacsorára?” Aki attól tart, hogy e program megvalósulása veszélybe sodorhatja a „mai vacsoráját”, kevésbé fog azzal törődni, hogy hová tartunk a jövőben nélküle. Amint Latouche írja: „Társadalmunk összefonódott egy végtelen felhalmozáson alapuló rendszerrel, amely növekedésre van ítélve. Amint a növekedés lelassul vagy megáll, elkezdődik a válság, kitör a pánik.” Ki meri ezt a maga fejére idézni? Ismét Latouche-tól: „A foglalkoztatás, a nyugdíjrendszer, a közszolgáltatások (oktatás, biztonság, igazságügy, kultúra, közlekedés, egészségügy) mind-mind feltételezik a termelés folyamatos növekedését.” Ki merészel ennek ellene tenni? Ha akárcsak azt nézzük, hogy miközben a fejlett világ országaiban növekszik az idős emberek részaránya, a világ minden nyugdíjrendszere csak erős konjunktúra idején képes elfogadható módon működni?

Nézzük továbbá például a következőket. Mai, globalizált világunkban a hatalom két legfőbb eszközrendszere a pénz és a tömegkommunikáció. Ehhez képest Latouche a nemnövekedés programjának meghatározó jelentőségű részeként javasolja, hogy „Fontolóra kell venni egy valóságos lokális monetáris politika bevezetését: a regionális monetáris rendszer ideális esetben tízezertől egymillió fő közötti népességre terjed ki, amely körülbelül egybeesik egy-egy ökológiai régió nagyságával. A lakosság vásárlóerejének fenntartásához a pénzáramot – amennyire csak lehet – előállításának helyszínén kell tartani, a gazdasági döntéseket pedig lehetőleg lokális szinten kell meghozni.” Már első ránézésre is erős kétely horgad fel arra vonatkozóan, lehet-e ez több mint megvalósíthatatlan jámbor óhaj, amilyen volt hajdan az utópista szocialistáké is. Már az is nagy kérdés, mit jelentene egy-egy országnak, ha gazdaságirányításának nagy részét ezzel gyakorlatilag csaknem teljes mértékben decentralizálnák. Ami pedig a dolog hatalmi vonatkozását illeti, a felvetés várható fogadtatása nagyon is megjósolható. Hasonlóképpen: „A pénz feletti felügyelet fokozatos átvételét javasoljuk. A pénz feladata az emberek szolgálata volna, ám ennek épp a fordítottját tapasztaljuk: az emberek vannak kiszolgáltatva a pénznek.” Az utóbbi mondat cáfolhatatlan igazságot állít, viszont e viszonyok megváltoztatásához nem kevesebb kellene, mint az egész mai világ gyökeres átalakítása. Latouche így folytatja: „Kezelését nem szabad tovább a bankok fennhatósága alatt hagyni, a válságot haladéktalanul meg kell fékezni, a pénzügyi szektor túlburjánzására pedig azonnali gyógyírt kell találni.” A bankokra vonatkozó részt talán nem túl erős tévedésnek mondanunk, hiszen valóban szükség van olyan szereplőkre, amelyek kezelik és összekapcsolják a megtakarításokat, valamint a finanszírozási igényeket. A továbbiaknál viszont ismét az a kérdés, kezelhetők-e reális célkitűzésként, hogyan tehetők azzá.

S ha már arról beszélünk, mennyire reális vagy éppen utópista a nemnövekedés itt vázolt és kétségtől nagyon is kívánatos célokat szolgáló programja, idézzük ide annak egy to-

vábbi elemét: „A pénz feletti rendelkezési jog visszaszerzése az idő feletti szabadabb rendelkezést jelenti, hiszen kiszabadulnánk abból a fojtogató helyzetből, melybe az életkörülmények biztosításához szükséges feltételek előteremtése szorít bennünket.” De jó is lenne ezt megvalósítani! A dolog különös érdekessége pedig abban áll, hogy – amint arra Latouche is erőteljesen és igencsak figyelemre méltóan rámutat – ma az emberek igen nagy hányada „az életkörülmények biztosításához szükséges feltételek előteremtéseként” olyan javak megszerzését hajszolja, amelyekre valójában egyáltalán nincs is szüksége. Ám kiengedik-e őket e szorításból azok, akiknek eminens érdekük fűződik e javak folyamatos értékesítéséhez, és az a rendszer, amely erre épül?

Hasonlóképpen nyílt hadüzenet a világgazdaság mai szereplői egy igen nagy hatalmú részének a fentebb idézett pénzügyi program folytatása: „a banki és pénzügyi tevékenységet keretek közé kell szorítani, és a korábbi állapotokhoz visszatérve részekre kell bontani a globális pénzügyi piacot, valamint újra fragmentálttá kell tenni a monetáris teret (miközben ma éppen ennek ellenkezője, a monetáris politika országok fölött megvalósuló, végső soron azok szuverenitását csökkentő irányítása az uralkodó tendencia – Osman P.). Mindenféle fenntartás nélkül megálljt kell parancsolni a hitelek részvényesítésének (itt minden bizonnyal a követelések értékpapírosítására utal a szerző, arra a tőkepiaci eszközre, amelynek inkorrekt alkalmazása nagy szerepet játszott a 2008-as pénzügyi válság előidézésében – Osman P.), akárcsak a korlátozás nélküli tőkeáttételnek (amely nagy szerepet játszott a hírhedt Long Term Capital Management fedezeti alapnak a hollywoodi katasztrófafilmeket felülmúló összeomlásában, amely csak az USA központi bankjának szerepét betöltő FED által életre hívott, sokmilliárd dolláros áldozattal járó erőfeszítéseknek köszönhetően nem döntötte válságba a világot – Osman P.). Ajánlott volna megszüntetni a határidős piacokat, és visszatérni az importőrök és exportőrök biztosításának klasszikus formáihoz...” (Ez a szende félmondat valójában nem kevesebbet jelent, mint megszüntetni az óriási pénzekben folytatott spekulációs pénzügyi ügyletek túlnyomó részére lehetőséget teremtő intézményrendszert. Érdekességként említjük, hogy az ilyesfajta határidős ügyleteket ma is szigorúan tiltják az iszlám előírásai. – Osman P.)

És mindez még csak a program pénzügyi vetülete. Latouche maga is nyíltan kimondja, hogy e program megvalósulásához nem vezet könnyű út. Ellenkezőleg: „A nemnövekedés igazi kihívást jelent, és rendkívül kockázatos vállalkozás. Tetemre hívja a mélyen berögzült meggyőződéseket (és ellene megy a mai status quo fenntartása érdekében belénk táplált, és a modern infokommunikáció minden eszközével folyamatosan erősített eszméknek és értékrendnek – Osman P.), hiszen jelmondata elviselhetetlen provokációnak, mondhatni istenkáromlásnak tűnik a haladás és a fejlődés bűvöletében élők szemében. A nemnövekedés szükségszerű ugyan (olyannyira, hogy ha nem valósítjuk meg magunk, valószínűleg sokkal durvább módon ránk kényszeríti majd azt az erőforrások kimerülése, s az abból keletkező problémák és feszültségek növekedése – Osman P.), de a hozzá vezető út veszélyekkel teli.” Ám azt is hozzáfűzi: „Mindegy, hogy kihívásként vagy kockázatos vállalkozásként értékel-

jük, koncepciója mindenképpen megfontolásra érdemes.” Ebben pedig feltétlenül igaza van, s csak az a kérdés, talál-e az emberiség, találnak-e az annak javára-kárára eljárók nála jobb, valóban megvalósítható megoldást.

Latouche így összegzi e műve mondandóját és tartalmát: „Nincs idő halogatásra, fel kell ébrednünk a kábulatból és cselekednünk kell. Fel kell mérnünk a probléma horderejét (1. rész), meg kell fogalmaznunk a növekedésen alapuló társadalom alternatíváját, vagyis a nemnövekedés utópiáját (2. rész), és végül meg kell határoznunk a megvalósítás eszközeit (3. rész). Ehhez, amint mondja, „nem elég az ember meggondolatlan tevékenységének vagy a fejlődés túlpörgetésének veszélyeire mutogatni: meg kell érteni a kapitalista, techno-ökonomista óriásgépezet működését, amelynek ugyan cinkosai és fogaskerekei, de semmi esetre sem mozgatórugói vagyunk, és amely mértéktelenségével elkerülhetetlenül zsákutcába vezet bennünket.” És: „A növekedés ma (élesebben fogalmazva: már ma is – Osman P.) csak akkor nyereséges üzlet, ha a vele járó terheket a természetre, az elkövetkezendő generációkra hárítják, ha az árat az egészségükkel és a rossz munkakörülményekkel a fogyasztók, illetve még inkább a Dél országai fizetik meg. Szinte mindenki belátja, ezzel a rendszerrel sürgősen szakítani kell, mégsem meri senki megtenni az első lépést.”

A nemnövekedés programjának – Latouche sokatmondó szóhasználatával az utópiájának – ismertetésében olvashatjuk: „A nemnövekedés autonóm társadalmának felépítéséhez szükséges gyökeres változás nyolc egymással összefüggő és egymást erősítő kulcsfogalom segítségével írható le (valójában erre a nyolc részprogramra támaszkodik – Osman P.): Értékcseré / Koncepcióváltás / Átstrukturálás / Újraelosztás / Visszatérés a lokálishoz / Csökkentés / Újrafelhasználás / Újrahasznosítás.” Ezek mindegyikét alaposan ki is fejti. Mindegyikük megvalósítása igencsak meredek irányváltást és természetesen előre voltaképpen fel sem mérhetően nagy ellenállások leküzdését igényli. Belőlük végezetül itt három részletet emelünk ki.

Értékcseré. „Az egoizmus helyét az altruizmus, a féktelen versenyét az együttműködés, a munkamániát a szabadidő öröme és a játék *éthosza*, a mértéktelen fogyasztását a szociális élet fontossága, a globálisét a lokális, a heteronómiát (ami az idekapcsolódó lábjegyzet szerint az autonómia ellentétéként idegen hatalom uralmának és törvényeinek való alávetettséget jelent) az autonómia, a produktivista hatékonyságát a jól végzett munka öröme, a racionalitás helyét a méltányosság, a materializmus helyét a kapcsolatok fontossága kellene, hogy átvegyék.” Úgy legyen!

Visszatérés a lokálishoz. „A helyi, lokális megtakarításokból finanszírozott vállalatoknak kell előállítaniuk a népesség alapvető szükségleteit kielégítő termékeket, a helyi igényeket kielégítő termelésnek pedig nem kell túllépnie a lokális kereteken. Bár a gondolatok áramlásának semmi sem szabhat határt, az árucikkek és a tőke mozgását a minimális szintre kell visszaszorítani. ... Minden lokálisan meghozható gazdasági, politikai, kulturális döntésnek meg kell maradni ezen a szinten.” Mai értékrendünkben ilyen jövőképet inkább csak a fekete utópiák vázolnak fel...

Csökkentés. „A munkaidő csökkentése egy másik sarkalatos kérdés, amely a munkanélküliség elleni küzdelem kapcsán merül fel. A munkamegosztásnak lehetővé kell tennie, hogy mindenki, aki munkát akar vállalni, találjon erre lehetőséget.” Ezt viszont még a mai társadalmakban, amelyekben a növekedés teremti – úgy, ahogy – új munkaalkalmakat, sem tudjuk megoldani!

A kötet harmadik része a nemnövekedés politikai programját mutatja be. Amint Latouche írja, „az átmenet egy olyan kvázi-választási programon keresztül valósítható meg, amely néhány pontban összegzi a korábban vázoltakból 'józan ésszel' levonható következtetéseket.” Ezek mindegyikénél már első ránézésre világos, hogy nem lesz könnyű a megvalósítása. Közülük egyet idézünk, különösen kérdéses javaslatként: „Moratóriumot kell elrendelni a technológiai innovációkra, a tudományos és technológiai kutatás irányát pedig alapos mérlegelés után össze kell hangolni az új kollektív célokkal.” Ha a tapasztalatok fényében sokban érthető is ennek indíttatása, bizony borotvaélen jár, aki meg akarja valósítani anélkül, hogy fekete utópiába zuhanjon az egész.

Dr. Osman Péter

* * *

A formatervezés művészete.

Eric Chan: 1000 termékdizajn. Forma, funkció és technológia a világ minden tájáról. Scolar Kiadó, Scolar Design Sorozat, 2010; ISBN 978-963-244-192-4

Luke Herriott: Csomagolás és design 2. Stancolt kiadványok és csomagolástervek. Scolar Kiadó, Scolar Design Sorozat, 2010; ISBN 978-963-244-005-7

Lakshmi Bhaskaran: A forma művészete. Mozgalmak és stílusok hatása a kortárs formatervezésre. Scolar Kiadó, Scolar Design Sorozat, 2007; ISBN 978-963-953-471-1

A formatervezés nagy varázslat. Nevezzük bár ipari formatervezésnek (ami logikus), ipariforma-tervezésnek (ami talán mesterkelt), vagy designnak, illetve magyarosan dizájnnek (aminek a jelentéstartalma nagyrészt egybeesik az ipari formatervezésével, s talán nem teljesen megalapozatlan azt gondolnunk, hogy ama irányzat terméke, amely előszeretettel használ angol kifejezéseket), mindenképpen nagy és jó varázslat. Hiszen nagy varázslat a kereskedelmi marketing is, de jónak csak egy része nevezhető.

Ha nem találkozánk a termékvilágban ma is annyi szörnyszülöttel, nyugodt lélekkel mondhatnánk, hogy a formatervezés elválaszthatatlan és nélkülözhetetlen része a modern termékfejlesztésnek, szintúgy a korszerű arculattervezésnek. S fenntartás nélkül mondható,

hogy tudatos és módszeres alkalmazásának mindenütt fontos szerepet kell kapnia, ahol valamilyen terméknek, használati tárgynak vagy éppen egyéb, a napi életben gyakorlati funkciót betöltő dolognak – pl. arcúlati elemek és azok együttese, vizuális tájékoztató rendszer, stb. – a küllemét, ergonómiai jellemzőit alakítják ki.

Nagy és jó varázslattá, köznapibb szóhasználatával magas színvonalú alkotótevékenységgé az teszi, hogy úgy képes az anyagi termelés körében nyereségre váltható értéket létrehozni, hogy ehhez a formatervező szaktudásán túl a legtöbbször semmi más többlet termelési tényezőt nem kell felhasználni. Végül is abban a körben, amelyben alkalmazható, valamiféle külleme és valamilyen ergonómiai jellemzői eleve mindennek vannak – ezekre épül rá, ezeket javítja, fejleszti, finomítja, s így ad tárgyának több és jobb használati értéket, magasabb esztétikai és/vagy funkcióbeli minőséget.

A fizikai testtel bíró árucikkek előállításában a varázslat azzal valósul meg, a formatervezés gazdasági hatását azáltal éri el, hogy külső kialakításuk formálása révén az ipari termékek meglehetősen nagy részénél számottevő mértékben képes növelni azok használati értékét – beleértve ebbe esztétikai értéküket is –, ezzel kelendőségüket, és mindezekkel piaci értéküket, ami gazdasági szempontból természetesen kritikus súlyú. Tudjuk például, hogy a mai piacon milyen nagy a divat szerepe a termékértékesítésében, sőt, annak kiterjedésében. Így válik hozzáadott érték forrásává az is, hogy a szóban forgó termék mennyiben felel meg a divat éppen uralkodó követelményeinek, másrészt így teremthet magának új értékesítési lehetőségeket az a cég, amely képes irányítani az uralkodó divatirányzatot, és annak megfelelő árucikkkel jelenni meg a piacon. Az új, modernebb (-nek ható), divatosabb külső arra is ráveheti a potenciális vevők ilyesmire igényes részét, hogy lecseréljék már meglévő eszközeiket, berendezési és használati tárgyaikat, hát még ha a formatervezés valóban hasznos többletfunkciókat is teremt.

Nagy gazdasági jelentőségű szerepet játszik alkalmazása az arcúlati elemek megformálásában is. Ne feledjük, hogy ezeknek a skálája cégeknél a névjegyeiktől, levélpapíroktól a bútortáron, az irodagépeken és a belsőépítészeti kialakításon át a homlokzati elemekig ível, és hasonló rendeltetéssel veszik igénybe a formatervezést a társadalom tehetősebb rétegei otthonuk kialakításában.

Természetes, hogy korunk sajátosságainak megfelelően a formatervezésben is megjelennek azt öncélúvá tevő irányzatok, ám alkalmazásának zömét és javát azok adják, amelyek két, egymást kölcsönösen erősítő célt szolgálnak egyidejűleg: a haszonelvű fejlesztést, másrészt a tárgykultúra színvonalának emelését, és az esztétikai, valamint ergonómiai igényesség növelését. Ez utóbbiak köréből és alkotásaiból adnak igen tanulságos, széles körű áttekintéssel szolgáló válogatásokat a Scolar Kiadó Scolar Design sorozatának kötetei.

1000 termékdesign. Forma, funkció és technológia a világ minden tájáról

A válogatást, amelyet e kötet elénk tár, a kiadó így jellemzi: „Kötetünkben az elmúlt évek legkiemelkedőbb designtermékeit mutatjuk be. A világ minden tájáról összegyűjtött, egyedülálló kollekció különböző termékeken keresztül nyújt betekintést az egyes kultúrákba – a bútortól a személyes használati tárgyakon és kiegészítőkön át az elektronikai cikkekig.” Igen karakteres megállapítás ehhez az ajánlójából: „Design. Ez az elmúlt két évtizedben népszerűvé vált szó mára egész világokat ölel fel a maga meghatározhatatlanságában. Az ezredforduló ugyanis olyan definíciókkal itatta át, amelyek túlmutatnak a szó szerinti jelentés, a „tervezés” esztétikai gyökerein, és utat nyitnak egy olyan új szakmai és értelmiségi generációnak, amely már designernek vallja magát.” Azt azért jegyezzük itt meg, hogy a formatervezés mint felsőfokú alkotótevékenység és nagy gazdasági horderejű szakma, már nagyon is létezett és fejlődött az ezredforduló előtt is, s igen nagy értékekkel gazdagította a XX. századot. Aki nem hiszi, járjon utána – ajánljuk hozzá egyebek mellett Lakshmi Bhaskaran könyvét, amelyről lentebb szólunk.

Annyiban viszont csalós a kötet címe, hogy technológiáról nem beszél, legalábbis közvetlenül semmiképpen sem. A benne felsorakoztatott tárgyak legfeljebb azoknak mondanak valamit erről, akik azok képéből tudnak következtetni arra, milyen technológiával készülhettek. Kiváló és valóban nagyon sokat mondó képanyagán túl a kötet amúgy sem kifejezetten beszédes: mindegyik fejezetét néhány soros bevezető indítja, s utána az alkotások fényképe mellett már csak a tervező, illetve a cég neve és országa szerepel. Az viszont teljes joggal elmondható, hogy a képeken látható formatervezési alkotások igen hatásosan szólnak magukért.

Az album tíz fejezetbe osztva sorakoztatja fel az alkotásokat. Ezek: Ülőbútorok / Világítás / Otthon / Étkezés / Gondoskodás / Tárolás / Munka / Mindennapok / Szórakozás / Kapcsolatok.

A könyv sajátossága, hogy ún. imprintkiadás – jelen esetben ez azt jelenti, hogy az említett bevezetőket eredeti angol nyelven közli. Komolyabb megértési nehézséget ez nem okoz, mert az alkotások képei a formák nyelvén igazán ékesszólóak.

Csomagolás és design 2. Stancolt kiadványok és csomagolástervek

Ez a kétségkívül szakszerű, ám a laikus számára inkább talán elriasztó alcím nem is sejteti, hogy mennyire izgalmas területét mutatja be a formatervezésnek ez az összeállítás.

Mint megannyi iparral kapcsolatos szavunk, a stancolás is német eredetű: a Stanzen főnév magyarítása, a stancol igénk pedig a német stanzené. Egy régóta használt gyártástechnológia elnevezése: adott formának síklapból történő kivágását jelenti. Az így kivágott formákból hajtogatással készíthetők háromdimenziós testek, termékek – a legáltalánosabban használt példái ennek a különféle, így készült dobozok, csomagolások. A formatervezés rendelteté-

se ez utóbbiaknál sokszor annak elősegítése, hogy megragadják a szemlélődő – például a vásárló – figyelmét, és ezzel segítsék az így csomagolt árucikket előnyösen kiemelkedni az áruvilágból. Gyakori továbbá az is, hogy a doboz végigkíséri a benne lévő termék életét és használatát.

Egy háromdimenziós test kétdimenziós megfelelőjének létrehozása – azaz e test síkba fejtése – igen komoly kreatív teljesítmény. Ennek egyik legelső, látványos megjelenése az európai kultúrában és tudományban a modern térképészet megszületése, azaz a gömb alakú Föld felszínének leképezése síklapokon. (Gerardus Mercator XVI. századi flamand térképész legfontosabb újítása a később róla elnevezett térképészeti vetület, amely alapvető ábrázolási módszerként a modern térképészet kiindulásául szolgált.) Könnyen belátható, hogy minél összetettebb, bonyolultabb vagy éppen sajátos alakú a létrehozni kívánt háromdimenziós test, annál nagyobb kreativitás jelenik meg abban, ahogyan a stancolásra támaszkodó gyártástechnológiában kialakítják annak síkbeli – vagyis lapból kivágandó – megfelelőjét, amelyből azután az a leggazdaságosabban, és ezért technológiailag is a leghatékonyabban lesz gyártható. A formatervezés dolga és az általa teremtetett hozzáadott érték egyik forrása, hogy ez utóbbinak is minél jobban eleget tegyen.

A kötet bevezetője kiemeli: „Tervezőgrafikusként újra és újra szembesülünk azzal a kihívással, hogy alkotásaink inspirálják a megbízóinkat (azaz a termékek hasznosítóit – Osman P.), és különleges megoldásokat is kínáljunk a számukra (ennek felső foka az innováció – Osman P.)” Ezt célozzák az itt bemutatott tervek is.

A kötet 100 innovatív és klasszikus csomagolástervet és papíralapú formatervezési ötletet vonultat fel, számtalan felhasználási területet felölelve. Egyaránt érdekes és sokatmondó mind a szakember, mind a laikus számára, hogy minden benne szereplő termékhez bemutatja a síkbeli kiinduló alakot, azaz a „stancolt” lapot is. Mindegyik termékhez rövid leírás csatlakozik, amely kevés szóval a lehető legtöbbet mondja el a jellemzőiből. Fejezetei: Könyvek, brosúrák és katalógusok / Üdvözlőlapok és meghívók / CD-k és DVD-k / Papírtermékek és csomagolások / Céges arculati anyagok és címkék.

És hála a modern informatikának, a kötethez tartozó CD-n megtalálhatók a stancminták szerkeszthető formában.

Mozgalmak és stílusok hatása a kortárs formatervezésre

Ez ugyan korábbi kiadású könyv, viszont olyan összefoglalást nyújt, amelyért feltétlenül érdemes visszanyúlni hozzá. Sajnos a szerző szakmai háttéréről nem ad információt, és annak megismerésében az internet sem igazán segít. „Kobzán a dal magára vall...” – idézzünk a bevezetőjéből: „Társadalmunkban a lehetőségek tárháza korlátlan, a bennünket körülvevő termékek már túllépték a funkcionalitás mezsgyéjét, és egy esztétikai és fogyasztói igények által irányított világot teremtettek. (Kitűnő látélet: a termékeket – jó, azok jelentős hányadát – már nem pusztán azért hozzák létre, hogy a funkcióikkal szolgálják a felhasználót, hanem

hogy általuk irányítsák a fogyasztói igényeket. Ez jó, ha fejlődést hoz, ám baj, ha öncélúvá, pazarlóvá teszi a felhasználást – Osman P.) A tömegtermelést felváltotta a tömegfogyasztási igények kielégítése, és az eldobható termékek világában a fogyasztók a terméket kicserélik és nem megjavítják. (Ami az eladónak az új értékesítési lehetőséget teremti meg, társadalmi szinten viszont, hatékony újrahasznosítás nélkül eszement pazarlás – Osman P.) Egyre többet várunk és egyre többet követelünk. Folyamatosan valami újat keresünk, egy következőt, egy még jobbat, és ezzel nyomást gyakorolunk a formatervezés iparágára, és ami még fontosabb, magukra a formatervezőkre.” Nem tudhatjuk, kritikának szánta-e Bhaskaran ezeket a sorait vagy a a távlatok bemutatásának, netán dicséretének, de kritikaként írhatta volna akár Serge Latouche is.

Hogyan fejlődött idáig a forma művészete, attól kezdve, hogy az Arts and Crafts mozgalom elindította az esztétikum szerepének felértékelését a rohamosan kommercializálódó ipari termelésben, milyen korszakokon ment át, és milyen irányzatok formálták – ebbe ad igen érdekes, szűkszavú és így is igen jól tájékoztató, sokoldalú és gyönyörűen illusztrált betekintést ez a kötet. Az eligazodásban négy időrendi táblázat is segítséget nyújt, amelyekben megtaláljuk a mozgalmakat, a jelentősebb eseményeket, az egyes alkotókat és alkotásaikat. Bizonyára az eredeti kiadónak róható fel, hogy ezek megmutatják, milyen, ha a tervező roszszul kezeli az eszközeit: a táblázatok színvilága igencsak megnehezíti olvasásukat. Az apró hiba is jól mutatja, milyen érzékeny ez a terület a részletek kidolgozására.

Negyven irányzatot mutat be egy-egy tömör jellemzéssel és pár szóban összegzett alapadatokkal: származási hely, legfőbb stílusjegyek, alapvető tudnivalók, „lásd még”, továbbá helyenként az irányzat helyi változatainak felsorolása, valamint a főbb alkotók és azok szakterülete. Ezekhez csatlakozik néhány, az irányzatra jellemző alkotás képe, azok megnevezése, alkotójuk neve és olykor pár szavas kommentár. Nagyszerű ez a szépművészeti és az építészetig is kitekintő seregszemle.

Dr. Osman Péter

SUMMARIES

OUR NATIONAL SYMBOLS IN TRADE MARK LAW – PART I

Mihály Ficsor

Coming into force, the new Constitution of Hungary brought about changes also in the regulation of the utilization of our national symbols. On the basis of article I), Act No. CCII of 2011 on the application of the national colours and arms of Hungary was accepted, establishing the conditions of obtaining a trademark or design protection with them on. Taking into consideration these extremely important events of legislation, the regulation of the relationship of trademarks and our national symbols is surveyed, with an outlook to international, European and Hungarian rules and the history of regulatory enactments.

RHETORIC OF FILE SHARING – THOUGHTS ON THE MARGINS OF AN ARTIFICIAL DISPUTE

Péter Mezei

The phenomenon of filesharing puts pressure on the development of copyright law since 1999. The experiences of the previous decade show that the filesharing dilemma cannot be easily solved. The fact that this dilemma is kept before the public eye is partially due to that the copyright holders and the users alike use rhetoric that makes it impossible to settle the filesharing dispute by a compromise. The shoreless use of terms like “pirate” and “piracy” by rightholders – mainly in the United States but on the European continent as well – is capable to stigmatize users on the one hand, and it doesn’t help to let these people understand and accept the purposes of copyright law on the other one. At the same time users similarly refer to themselves with these expressions (see for example the pirate parties) in order to express their revolt against the standing regime. Similarly to this rightholders apply the terms “theft” and “property” in respect of filesharing without any justification. The use of all these expressions was not born by naivety; however, their willful inclusion into the rhetoric of both the rightholders and the users makes it difficult, if not impossible, to solve the legal uncertainties generated by filesharing.

LEGAL PRACTICE OF LIKELIHOOD OF CONFUSION REGARDING TRADE MARKS IN THE TRADE MARK LAW OF THE UNITED STATES, THE EUROPEAN UNION AND HUNGARY

Barna Arnold Keserű

The study aims to identify those factors which may substantiate the statement of likelihood of confusion of different marks. Apropos of this, the case law of the U.S. federal courts, the decisions of the European Court of Justice and the OHIM, and in respect of Hungary the practice of the Hungarian Intellectual Property Office and domestic courts will be subject of critical examination.

PSEUDOMARK AND DOMAIN NAME REGISTRATION IN BAD FAITH

Dr Sándor Vida

The object of the legal suit was whether a pseudomark filed for the purpose of subsequently registering as a domain name with using the favourable opportunities granted by the domain name Regulation No. 722/2002 ED can be subject of revocation, if bad faith is established. The Austrian Supreme Court made reference to the ECJ, which in his judgment (C-569/08) established the conditions that the national court must take in consideration relating to trademark law and to domain name law. Reported is on commentaries of Ernst, Viefhues and Puhr. The author of this report holds notable the use of analogy with the Lindt case (C-529/07), judgment rendered under trademark law; the parallel to abuse of law; the probability of increase of the argument “bad faith” in coming cases, considering expanding of competition.

EXPERIENCES OF ELECTRONIC GOVERNMENT DEVELOPMENTS AT HUNGARIAN INTELLECTUAL PROPERTY OFFICE

Dr Zsuzsanna Tószegi

From 1 March 2011, the official industrial property and copyright registers are available on the HIPO website. The newly established IP search database is available from the end of May 2011. Experiences of the first year of new or rebuilt e-business services of the HIPO are shown in the article.

SOMMAIRE

<i>Mihály Ficsor</i>	Nos symboles nationaux dans le droit des marques – partie 1	5
<i>Péter Mezei</i>	Rhétorique du partage de fichiers – pensées sur la marge d'un débat artificiel	46
<i>Barna Arnold Keserű</i>	Pratique juridique de la probabilité de confusion des marques dans le droit des marques des États-Unis, de l'Union Européenne et de la Hongrie	68
<i>Dr Sándor Vida</i>	Enregistrement des pseudo-marques et des noms de domain de mauvaise foi – Jugement de la Cour de justice de l'Union Européenne	96
<i>Dr Zsuzsanna Tószegi</i>	Expériences des développements du gouvernement électronique chez l'Office hongrois de la propriété intellectuelle	114
<i>Dr Tivadar Palágyi</i>	Nouveautés dans le domaine de la protection de propriété industrielle à l'étranger	129
Avis d'expert choisis du	Corps des Experts en Droits d'Auteur	164
	Revue des livres et périodiques	174
	Summaries	192

INHALT

<i>Mihály Ficsor</i>	Unsere Nationalsymbole im Markenrecht – Teil 1	5
<i>Péter Mezei</i>	Rhetorik des Filesharings – Gedanken zum Rand eines künstlichen Streites	46
<i>Barna Arnold Keserű</i>	Rechtspraxis der Verwechselbarkeit der Marken im Markenrecht der Vereinigten Staate, der Europäischen Union und Ungarns	68
<i>Dr. Sándor Vida</i>	Böswillige Registrierung der Pseudo-Marken und Domainnamen – Verurteil des Gerichtshofs der Europäischen Union	96
<i>Dr. Zsuzsanna Tószegi</i>	Erfahrungen der Entwicklungen der elektronischen Regierung beim Ungarischen Amt für Geistiges Eigentums	114
<i>Dr. Tivadar Palágyi</i>	Neuheiten auf dem Gebiet des gewerblichen Rechtsschutzes im Ausland	129
Ausgewählte Expertisen des Expertenkollegiums für Urheberrecht		164
Übersicht von Büchern und Zeitschriften		174
Summaries		192

Tájékoztató szerzőinknek

Az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle szerkesztősége örömmel fogad minden, a szellemi tulajdon védelmével foglalkozó írást. A beérkezett kéziratok a szerkesztőbizottság jóváhagyása esetén nyelvhelyességi és a kiadvány stílusához igazodó stilisztikai javítások után kerülnek publikálásra, amelyek nem érintik a mű tartalmi értékét. A kéziratot – a szerkesztőbizottság döntése alapján, az írás témája és mélysége szerint – a Tanulmányok, a Jogesetek, a Technikatörténet, a Fórum vagy a Hírek, események rovatban tesszük közzé. Az írás terjedelmét nem korlátozzuk, igen hosszú cikket esetleg két vagy több részben, egymást követő lapszámokban teszünk közzé a szerzővel történő egyeztetés után. Az egyes cikkekben kifejeződő állásfoglalásnak nem feltétlenül kell tükröznie a szerkesztőbizottság véleményét.

A szövegszerkesztővel, lehetőleg Rich Text formátumban készült kéziratokat e-mailben kérjük elküldeni az alábbi címek valamelyikére. Kérjük szerzőinket, hogy a szöveget ne formázzák, zárják balra, kiemelésként csak dőlt betűt alkalmazzanak, a címeket, alcímeket ne húzzák alá, a címhierarchiát lehetőleg számozással jelezzék. Tanulmányuk magyar és angol nyelvű összefoglalóját szíveskedjenek kb. 10 sorban mellékelni. A szövegben előforduló rövidítéseket, betűszókat első előfordulásukkor fel kell oldani. Az irodalomjegyzékben, hivatkozásokban kérjük az összes bibliográfiai adat (szerző, cím, kiadó, kiadás helye és éve, oldalszám) feltüntetését.

További kérdéseik esetén a szerkesztőség készséggel áll a rendelkezésükre (Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, 1374 Budapest 5, Pf. 552, Bana Zsuzsanna szerkesztő, zsuzsanna.bana@hipo.gov.hu, anna.manyoki@hipo.gov.hu, tel.: 474 5554, fax: 474 5555).